

RAPORT O STANIE GMINY 2024

Szanowni Państwo,

przekazuję na Państwa ręce Raport o stanie Wrocławia za rok 2024, który – jak w latach ubiegłych – stanowi szczegółową analizę sytuacji naszego miasta na zakończenie minionego roku. Tegoroczny dokument ma jednak szczególny charakter – to nie tylko podsumowanie ostatnich dwunastu miesięcy, ale również zamknięcie VIII kadencji wrocławskiego samorządu. Zawarte w nim dane obejmują kilka ostatnich lat, co pozwala na ocenę rozwoju Wrocławia w szerszej perspektywie. Dzięki temu możemy wyraźnie dostrzec zarówno obszary postępu, jak i te, które wymagają dalszej pracy.

Z satysfakcją podkreślam, że miniony rok był czasem umacniania partycypacyjnego modelu zarządzania Wrocławiem. Dzięki programom takim jak Wrocławski Budżet Obywatelski, Fundusze Osiedlowe oraz szeroko prowadzone konsultacje społeczne mieszkańcy coraz aktywniej angażują się w decyzje dotyczące rozwoju miasta. Szczególne znaczenie miały dla mnie bezpośrednie spotkania z mieszkańcami wrocławskich osiedli, które stały się stałym elementem dialogu między samorządem a lokalnymi społecznościami. Te rozmowy – bywa, że dotyczące trudnych tematów, ale zawsze szczere – są dla mnie nieocenionym źródłem wiedzy, inspiracji i motywacją do dalszej pracy na rzecz Wrocławia.

Miniony rok to również szereg projektów, których celem była poprawa jakości życia mieszkańców Wrocławia – poprzez inwestycje w infrastrukturę, zrównoważony rozwój i środowisko. Wrocław staje się miastem coraz bardziej zielonym, czystym i przyjaznym. Przestrzenie miejskie zyskują nowy blask – przykłady to Zielony Nowy Targ, zrewitalizowany Bastion Sakwowy czy programy modernizacji kamienic i podwórek, które łączą potrzebę estetyki z szacunkiem dla lokalnej historii.

Raport pokazuje także dalszy dynamiczny rozwój turystyki, która w ostatnich latach stała się istotnym elementem gospodarki miasta. Wpływy z usług turystycznych, rosnące znaczenie turystyki biznesowej oraz pozytywne efekty dla sektorów hotelarskiego, gastronomicznego i usługowego świadczą o tym, że Wrocław staje się coraz bardziej atrakcyjny – nie tylko jako miejsce do życia, ale też jako cel podróży i inwestycji.

O silnej pozycji Wrocławia w Europie świadczą wyniki prestiżowego rankingu *European Cities & Regions of the Future 2024*, przygotowanego przez „fDi Intelligence” – magazyn należący do brytyjskiego dziennika „The Financial Times”. Nasze miasto zostało uznane za najlepsze w grupie miast średniej wielkości, a także zajęło pierwsze lokaty w kategoriach: przyjazność dla biznesu, potencjał ludzki oraz jakość życia. To kolejne potwierdzenie, że Wrocław jest miejscem atrakcyjnym do życia, pracy i inwestowania.

Nie można również pominąć rozbudowy oferty kulturalnej, która wciąż się poszerza, odpowiadając na potrzeby zarówno mieszkańców, jak i gości. Nasze miasto to dziś przestrzeń nie tylko pracy, lecz także odpoczynku, twórczego działania i kontaktu z kulturą.

Pragnę podkreślić, że wszystkie te działania nie byłyby możliwe bez Państwa zaangażowania. To dzięki wspólnej pracy, aktywności i trosce Wrocław nieustannie się rozwija – stając się miastem nowoczesnym, ekologicznym, zielonym i otwartym na potrzeby swoich mieszkańców. Dziękuję Państwu za ten wkład i współtworzenie miasta, które każdego dnia staje się lepsze.

O szczegółowych aspektach kondycji Wrocławia mogą Państwo przeczytać w analitycznej części raportu. Serdecznie zapraszam do lektury!

Prezydent Wrocławia

WPROWADZENIE	11
FINANSE GMINY	21
ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE	33
GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY	41
PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO	55
REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW	67
EDUKACJA	73
KULTURA	91
POMOC SPOŁECZNA	107
OCHRONA ZDROWIA	123
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA I SPOŁECZNOŚCI LOKALNE	135
SPORT	149
TURYSTYKA I PROMOCJA	157
ŚRODOWISKO	167
MOBILNOŚĆ	185
INFRASTRUKTURA	209
MIENIE KOMUNALNE	223
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	241
WSPÓŁPRACA	255
WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH	265

WPROWADZENIE.....	11
FINANSE GMINY	21
BUDŻET MIASTA.....	22
DOCHODY I WYDATKI MIASTA	23
DOCHODY WŁASNE MIASTA	27
SUBWENCJE OGÓLNE, DOTACJE, WSPÓŁFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH	28
WPŁYWY ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH W WYNIKU REALIZACJI ZADAŃ.....	31
ZADŁUŻENIE MIASTA I KOSZTY OBSŁUGI	31
ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE	33
MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE	35
SPÓŁKI Z UDZIAŁEM GMINY WROCŁAW	35
RADY SPOŁECZNE PRZY PREZYDENCIE	36
PEŁNOMOCNICZY I DORADCY PREZYDENTA	36
UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW W ZARZĄDZANIU MIASTEM	37
TRANSFORMACJA CYFROWA I E-USŁUGI	38
OCHRONA KONSUMENTÓW	39
GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY.....	41
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO.....	42
STRUKTURA BRANŻOWA.....	43
STARTUPY I PARKI TECHNOLOGICZNE	44
RYNEK PRACY	45
RYNEK POWIERZCHNI BIUROWYCH I HANDLOWYCH	47
INWESTYCJE SAMORZĄDU WROCŁAWIA	50
WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW	51
HANDEL OKRĘŻNY	52
PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO	55
MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	56
PLAN OGÓLNY MIASTA WROCŁAWIA	58
STRATEGIA ROZWOJU WROCŁAWIA „WROCŁAW 2050”	58
MIESZKALNICTWO.....	59
STANDARD ZAMIESZKIWANIA	62
BUDOWNICTWO NIEMIESZKALNE	63
CENY LOKALI MIESZKALNYCH	64
CENY NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH.....	65
ARCHITEKTURA	65
PROGRAM CITIES IN PLACEMAKING	66
REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW	67
DZIAŁANIA REWITALIZACYJNE I REMONTY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH.....	68
ZABYTKOWE POJAZDY KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ.....	70
PROJEKTY UNIJNE	70
PARK KULTUROWY STARE MIASTO	71
EDUKACJA	73
EDUKACJA PRZEDSZKOLNA	76
EDUKACJA SZKOLNA.....	79
EGZAMINY	80
INNE DZIAŁANIA EDUKACYJNE – PODNOSZENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA	84

EDUKACJA SPORTOWA	85
DORADZTWO ZAWODOWE	85
ORGANIZOWANIE I FINANSOWANIE CZASU WOLNEGO	85
KADRA NAUCZYCIELSKA	86
WSPÓŁPRACA JEDNOSTEK OŚWIATOWYCH Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI	86
WSPÓŁPRACA MIASTA Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI	87
SZKOLNICTWO WYŻSZE	88
INSTYTUCJE NAUKOWE I OŚRODKI B&R	90
KULTURA	91
FINANSE	93
INSTYTUCJE KULTURY	94
DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY	95
KLUBY I OŚRODKI KULTURY	97
MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. TADEUSZA RÓŻEWICZA	100
NAGRODY I ODZNACZENIA	101
STYPENDIA	104
WSPÓŁPRACA Z UCZELNIAMI I ARTYSTYCZNYMI SZKOŁAMI WYŻSZYMI	106
POMOC SPOŁECZNA	107
REALIZOWANE FORMY POMOCY SPOŁECZNEJ	109
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ I DZIENNE DOMY POMOCY	111
OŚRODEK WSPARCIA: DOM DLA MATEK Z MAŁOLETNIMI DZIEĆMI I KOBIET W CIĄŻY W MIEJSKIM OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ	113
INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA	113
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA	113
OCHRONA ZDROWIA	123
PROMOCJA ZDROWIA I PROFILAKTYKA CHOROÓB	126
PROGRAMY OPIEKI OKOŁOPORODOWEJ I WSPARCIA RODZIN	126
PROGRAMY PROFILAKTYKI CHOROÓB DZIECI I MŁODZIEŻY	127
CENTRA ROZWOJU I AKTYWNOŚCI DZIECI I MŁODZIEŻY	128
PROGRAMY PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI CHOROÓB U DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA	128
PROGRAMY PROFILAKTYKI CHOROÓB OSÓB STARSZYCH	129
WROCŁAWSKA AKADEMIA PIERWSZEJ POMOCY	129
OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3	130
PROGRAMY WSPARCIA DLA UZALEŻNIONYCH OD ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH	131
PROGRAMY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY	132
PROGRAMY WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	133
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA I SPOŁECZNOŚCI LOKALNE	135
WROCŁAWSKIE OSIEDLA	136
KONSULTACJE I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA	137
CENTRA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ	138
WROCŁAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI	138
FUNDUSZ OSIEDLOWY	140
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	140
DOTACJE CELOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECONYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM	141
MIKROGRANTY	143
WOLONTARIAT	143
NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA	143

DIALOG MIĘDZYKULTUROWY – WSPARCIE INTEGRACYJNE UCHODźCÓW	144
DZIAŁANIA AKTYWIZUJĄCE SKIEROWANE DO ŚRODOWISKA SENIORÓW	144
POZOSTAŁE POLITYKI INTEGRACJI I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ.....	146
EKONOMIA SPOŁECZNA.....	147
SPORT	149
INFRASTRUKTURA SPORTOWA	150
WROCŁAWSKI TOR WYŚCIGÓW KONNYCH	152
STADIONY WROCŁAWIA	152
WROCŁAWSKIE CENTRUM TRENINGOWE SPARTAN Sp. z o.o. (WCT Spartan).....	153
WROCŁAWSKI PARK WODNY S.A. (WPW Aquapark).....	153
WAŻNIEJSZE IMPREZY SPORTOWE I PROGRAMY.....	154
PROGRAM STYPENDIÓW I NAGRÓD SPORTOWYCH.....	155
FINANSE	156
TURYSTYKA I PROMOCJA	157
BAZA NOCLEGOWA	158
TURYSTYKA REKREACYJNA.....	160
TURYSTYKA BIZNESOWA	161
PROMOCJA MIASTA.....	162
PROGRAM NASZ WROCŁAW	164
PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DLA WROCŁAWIA 2024–2030	165
ŚRODOWISKO	167
JAKOŚĆ POWIETRZA W MIEŚCIE	169
ZIELEŃ W MIEŚCIE	175
DOCHODY I WYDATKI NA ZARZĄDZANIE ZIELENIA	179
WODA W MIEŚCIE	179
ENERGIA W MIEŚCIE.....	180
PROGRAMY I PROJEKTY UE DOTYCZĄCE KLIMATU I ŚRODOWISKA	182
GOSPODARKA OBIEGU ZAMKNIĘTEGO	182
OPIEKA NAD ZWIERZĘTAMI	183
DZIKIE ZWIERZĘTA	183
MOBILNOŚĆ.....	185
POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI	187
KOMPLEKSOWE BADANIA RUCHU WE WROCŁAWIU I OTOCZENIU – KBR 2024.....	187
MASTERPLAN DLA CENTRUM	187
STREFA CZYSTEGO TRANSPORTU	187
PAKIET DLA POŁUDNIOWEGO WROCŁAWIA	188
DZIAŁANIA ZWIĄZANE ZE STANEM ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO	188
POPRAWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ I BEZPIECZEŃSTWA RUCHU	188
KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA	189
WJAZD DO MIASTA POJAZDÓW CIĘŻAROWYCH	191
TRANSPORT DROGOWY OSÓB I RZECZY	192
KOMUNIKACJA PIESZA	192
KOMUNIKACJA ROWEROWA	193
KOMUNIKACJA PUBLICZNA	195
TRANSPORT KOLEJOWY	203
PORT LOTNICZY	204
WSPIERANIE ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI	206

INFRASTRUKTURA.....	209
SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ.....	210
SYSTEM ODBIORU I OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW	211
MIEJSKI SYSTEM GOSPODAROWANIA WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI.....	212
WOLUMEN I STRUKTURA SPRZEDAŻY WODY I ODBIORU ŚCIEKÓW	212
JAKOŚĆ WODY I ŚCIEKÓW.....	212
INWESTYCJE I REMONTY MPWIK	213
INWESTYCJE WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UE.....	214
DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWA	214
UDOSKONALENIA DZIAŁANIA SYSTEMU WODNO-ŚCIEKOWEGO MIASTA WROCŁAWIA	214
DZIAŁANIA ZWIĄZANE ZE STANEM ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO.....	215
GOSPODAROWANIE ODPADAMI	216
GOSPODAROWANIE NIECZYSTOŚCIAMI CIEKŁYMI	218
DOTACJE NA WYKONANIE PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH	219
DZIAŁANIA EDUKACYJNE DOTYCZĄCE SEGREGACJI ODPADÓW.....	219
ENERGIA – PLANOWANIE ENERGETYCZNE W GMINIE WROCŁAW	220
GRUPA ZAKUPOWA ENERGII ELEKTRYCZNEJ	220
GRUPA ZAKUPOWA PALIWA GAZOWEGO.....	220
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ	221
MIENIE KOMUNALNE	223
ZASÓB KOMUNALNY	224
ZARZĄDZANIE ZASOBEM KOMUNALNYM	225
GOSPODAROWANIE KOMUNALNYM ZASOBEM LOKALI MIESZKALNYCH	225
LOKALE OBJĘTE NAJMEM SOCJALNYM I TYMCZASOWE POMIESZCZENIA	227
REALIZACJA WNIOSKÓW MIESZKANIOWYCH	227
ZAMIANY LOKALI.....	228
ZASÓB LOKALI SPÓŁKI TOWARZYSTWO BUDOWNICTWA SPOŁECZNEGO WROCŁAW SP. Z O.O. (TBS).....	228
SPOŁECZNA INICJATYWA MIESZKANIOWA WROCŁAW SP. Z O.O. (SIM)	229
REALIZACJA PROGRAMU WYMIANY ŹRÓDEŁ OGRZEWANIA W GMINNYM ZASOBIE MIESZKANIOWYM.....	229
POMOC OBYWATEŁOM UKRAINY PRZYBYŁYM DO WROCŁAWIA W ZWIĄZKU Z KONFLIKTEM ZBROJNYM NA TERYTORIUM UKRAINY	229
OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI GMINY WROCŁAW	230
CMENTARZE KOMUNALNE	239
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	241
KOMENDA MIEJSKA POLICJI WE WROCŁAWIU	242
STRAŻ POŻARNA	243
STRAŻ MIEJSKA WROCŁAWIA (SM)	245
WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO (WBZ)	246
CENTRUM ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO	247
DZIAŁANIA PODEJMOWANE W ZWIĄZKU Z POWODZIĄ.....	249
WSPARCIE OBYWATELI UKRAINY W ZWIĄZKU Z KONFLIKTEM ZBROJNYM NA TERYTORIUM UKRAINY	250
OCHRONA LUDNOŚCI.....	250
OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA	250
SPRAWY OBRONNE	251
KWALIFIKACJA WOJSKOWA	251
ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY	251
ZADANIA W ZAKRESIE USUWANIA I PRZECHOWYWANIA POJAZDÓW USUWANYCH Z DRÓG WROCŁAWIA NA PODSTAWIE USTAWY PRAWO O RUCHU DROGOWYM	251

WSPÓŁPRACA.....	255
WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA.....	256
ZINTEGROWANY TRANSPORT	258
ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2014–2020.....	259
ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO(ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2021–2027	260
PLANOWANIE PRZESTRZENNE	262
ZINTEGROWANA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	262
WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA	262
WYDARZENIA.....	263
KONSULATY	263
WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH	265
WYBRANE STRATEGIE, POLITYKI I PROGRAMY MIEJSKIE	267
AKTY PRAWNE WYDANE PRZEZ RADĘ MIEJSKĄ WROCŁAWIA I PREZYDENTA WROCŁAWIA	271
POROZUMIENIA W SPRAWACH WYKONYWANIA ZADAŃ PUBLICZNYCH ZAWARTE Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORYALNEGO I ORGANAMI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ.....	278
ŹRÓDŁA INFORMACJI	279

WPROWADZENIE

Rok 2024 był pod wieloma względami nietypowy w funkcjonowaniu samorządów wszystkich szczebli, w tym oczywiście również wrocławskiego. Przesunięcie z przyczyn politycznych wyborów władz lokalnych i regionalnych sprawiło, że miniona kadencja samorządów trwała aż 5,5 roku i była dłuższa od wszystkich poprzednich o 1,5 roku. Mimo politycznych zawirowań w minionym roku doszło do szeregu pozytywnych zmian w funkcjonowaniu samorządu wrocławskiego. Bodajże najważniejszą jest poprawa kondycji finansowej miasta, co było bezpośrednim efektem korzystniejszej dla gmin, miast i powiatów polityki administracji rządowej, a pośrednio wynikało z przyśpieszenia tempa wzrostu gospodarczego, który w skali całego 2024 r. wyniósł 2,8% wobec zaledwie 0,6% w roku 2023. Dane dotyczące wzrostu gospodarczego Wrocławia będą znane dopiero pod koniec przyszłego roku – bowiem GUS publikuje je, podobnie jak w przypadku innych metropolii, z dwuletnim opóźnieniem. Problem tempa wzrostu gospodarczego zostanie szerzej przedstawiony w dalszej części Wprowadzenia do niniejszego Raportu.

Niniejszy Raport, podobnie jak tego typu dokumenty z poprzednich lat, nie jest oceną działalności wrocławskiego samorządu, ani tym bardziej samorządowych jednostek organizacyjnych z Urzędem Miejskim na czele. Raport jest swego rodzaju portretem stolicy Dolnego Śląska w wielorakich przekrojach – generalnie według stanu na 31 grudnia 2024 r., jakkolwiek w odniesieniu do niektórych aspektów miejskiej rzeczywistości bazuje na danych z 2023 r., a nawet z 2022 r., co wynika z rytmu publikacji stosownych danych przez urzędy statystyczne. Konsekwencją przyjętej w niniejszym Raporcie formuły jest uwzględnienie w nim także tych dziedzin, na które samorząd miasta na prawach powiatu nie ma bezpośredniego wpływu albo ma wpływ bardzo ograniczony. Dobrym przykładem ilustrującym to założenie jest jakość usług medycznych, stan szkolnictwa wyższego czy też dane i oceny dotyczące demografii miasta.

W minionym roku przestały być odczuwalne skutki pandemii COVID-19, co pokazują m.in. statystyki zgonów w pierwszym półroczu lat 2020–2024 (dane dla drugiego półrocza 2024 r. nie zostały dotychczas opublikowane). W pierwszych 6 miesiącach 2020 r. odnotowano **3426 zgonów**, a w tym samym okresie następnego roku zmarło **4468** mieszkańców Wrocławia, co

oznaczało r/r wzrost aż o **30,4%**. W pierwszej połowie 2022 r. liczba zgonów spadła do **4042**, a od początku stycznia do końca czerwca 2023 r. odnotowano **3478** zgonów. Jeszcze niższa była liczba zgonów w pierwszej połowie minionego roku, która wynosiła **3294**, co jest liczbą poniżej poziomu pierwszych 6 miesięcy 2020 r., kiedy to pandemia dopiero nabierała rozpędu. Świadczą o tym dane za pierwsze półrocze 2019 r., w którym zmarło więcej wrocławian (**3530**) niż w analogicznym okresie 2020 r.

Tej niewątpliwie pozytywnej statystyce towarzyszy negatywny trend w odniesieniu do liczby urodzin. W pierwszych 6 miesiącach 2024 r. na świat przyszło **2712** nowych wrocławian. Liczba żywych urodzeń systematycznie spada od 2020 r., w którym miała ona wartość **3511**. W efekcie od kilku lat jednym z parametrów demograficznych stolicy Dolnego Śląska jest ujemny przyrost naturalny. Należy jednak podkreślić, że oficjalne dane GUS, z uwagi na stosowaną metodologię ustalania liczby mieszkańców w oparciu o zameldowania, nie oddają rzeczywistości. Z tego względu władze Wrocławia zleciły grupie naukowców z Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem prof. Roberta Szmytkiego oszacowanie rzeczywistej wielkości populacji Wrocławia. Z badań, przeprowadzonych według nowatorskiej metody, wynika, że według stanu na 31 grudnia 2022 r. w stolicy Dolnego Śląska mieszkało **893,5 tys.** osób, podczas gdy według GUS tylko **674,1 tys.** Ustalenia zespołu prof. Szmytkiego w znacznym stopniu pokrywają się z szacunkami wrocławskiego MPWiK, bazującymi na ilości zużycia wody w mieście. Według nich w 2022 r. ludność Wrocławia liczyła **841,3 tys.** osób. Rozbieżność między oficjalnymi danymi a rzeczywistą liczbą mieszkańców stanowi poważne wyzwanie dla władz miasta, albowiem liczba osób korzystających z usług publicznych w stolicy Dolnego Śląska jest znacznie większa, niż dotychczas sądzono.

W przeciwieństwie do skutków pandemii koronawirusa nadal zauważalne jest oddziaływanie wojny za wschodnią granicą Polski na procesy zachodzące w przestrzeni miejskiej. W Raporcie za 2022 r. stwierdzono, powołując się na szacunki Unii Metropolii Polskich, że liczba mieszkających we Wrocławiu Ukraińców, według stanu z maja 2022 r., przekroczyła 250 tys., stanowiąc tym samym aż 28% populacji stolicy Dolnego Śląska. Nie wiadomo, jaka była rzeczywista liczba migrantów z Ukrainy pod koniec 2024 r. Prawdopodobnie w porównaniu z 2022 r. uległa ona zmniejszeniu na skutek powrotów do Ukrainy i dalszej emigracji do innych krajów europejskich, głównie do Niemiec oraz do Kanady i Stanów Zjednoczonych. Należy podkreślić, że już przed rozpoczęciem pełnoskalowej rosyjskiej agresji we Wrocławiu osiedliło się ok. 100 tys. obywateli wschodniego sąsiada Polski. Obecnie ruch migracyjny jest mało intensywny, z tym że wyjazdy minimalnie przeważają nad przyjazdami. Z powodu braku wiarygodnych badań niemożliwe jest bardziej precyzyjne ustalenie skali przemieszczeń ludności ukraińskiej i ich wpływu na jej liczebność we Wrocławiu. Słabsze wyniki sektora handlu w 2024 r. niż w 2023 r. wskazują na ograniczenie popytu konsumpcyjnego, a jego przyczyną mogło być wyprowadzenie się z Wrocławia części ukraińskich migrantów.

Zdecydowanie mniejsza niż w przypadku Ukraińców była skala migracji Białorusinów po masowych protestach przeciwko sfałszowaniu wyborów prezydenckich z 2020 r., brutalnie stłumionych przez reżim Łukaszenki, niemniej jednak w jej rezultacie Białorusini są obecnie najliczniejszą po Ukraińcach mniejszością narodową we Wrocławiu. Według bardzo przybliżonych szacunków w stolicy Dolnego Śląska mieszka ok. **6–8 tys.** Białorusinów (brak oficjalnych danych).

Trzecią pod względem liczebności mniejszością narodową we Wrocławiu są Koreańczycy – według nieoficjalnych szacunków jest ich w naszym mieście ok. **5 tys.** Podstawą tej informacji są dane o liczbie wydanych wiz i pozwoleń na pracę.

Jak już stwierdzono w Raporcie za 2023 r., osiedlenie się we Wrocławiu w ciągu kilku miesięcy 2022 r. dużej liczby uchodźców przed wojną z Ukrainy z za wschodniej granicy, przede wszystkim kobiet z dziećmi, w połączeniu z wcześniejszą falą migracji z za wschodniej granicy Polski spowodowało istotne zmiany w gospodarce i społecznej tkance miasta. Ich ilustracją był m.in. szybki wzrost liczby firm zakładanych przez Ukraińców bądź z udziałem ukraińskiego kapitału. Inną konsekwencją był znaczny wzrost popytu na dobra konsumpcyjne w 2023 r. Z kolei wyjazd z Wrocławia części migrantów był jedną z przyczyn jego zmniejszenia w minionym roku i w konsekwencji spowodował pogorszenie się wyników finansowych wrocławskich przedsiębiorstw sektora handlu w porównaniu z 2023 r. W kolejnych latach skutki odpływu migrantów mogą znaleźć odzwierciedlenie w niższej dynamice wpływów z udziału miasta w PIT i CIT. Inną konsekwencją osiedlania się w stolicy Dolnego Śląska dużej liczby ludności ukraińskiej i w znacznie mniejszej skali białoruskiej było częściowe złagodzenie coraz bardziej dotkliwie odczuwanego przez wrocławskich pracodawców deficytu rąk do pracy, wynikającego z nasilającego się procesu starzenia się polskojęzycznej ludności Wrocławia w wieku produkcyjnym.

Pojawiły się także problemy wynikające z nałożenia nowych zadań na miejski system edukacji. Nagły wzrost liczby mieszkańców stolicy Dolnego Śląska jest ponadto najważniejszą przyczyną

utrzymania się tendencji do wzrostu cen zakupu i najmu mieszkań we Wrocławiu także w 2024 r., jakkolwiek jego dynamika dość wyraźnie uległa osłabieniu w drugim półroczu minionego roku.

Radykalny wzrost wielkości populacji miasta niewątpliwie należy zaliczyć do najważniejszych procesów zachodzących we Wrocławiu w całej minionej kadencji samorządu. Był on jednak tylko jednym z wielu wyzwań z obszaru demografii. W 2024 r. prawdopodobnie przeciętna prognozowana długość trwania życia wrocławian w momencie urodzenia osiągnęła historycznie najwyższy poziom. Najnowsze dostępne statystyki pochodzą z 2023 r., w którym stosowne dane w przypadku kobiet miały wartość **82,9** roku, zaś mężczyzn **76,1**. W 2024 r. są one zapewne jeszcze bardziej korzystne. Tym samym przeciętne prognozowane trwanie życia zarówno w odniesieniu do kobiet, jak i mężczyzn przekroczyło poziom z 2019 r., ostatniego roku przed pandemią, w którym stosowne liczby miały wartość w przypadku kobiet **82,9** i **75,6** roku w odniesieniu do mężczyzn. Wzrost przeciętnej długości życia jest zauważalny we wszystkich kohortach wiekowych, w tym w populacji starszych wrocławian. Odpowiednie dane dla kobiet w wieku 60 lat kształtowały się na poziomie **24,5** roku w 2020 r. i **25,1** w 2023 r., zaś mężczyzn w tym samym wieku **18,1** i **20,6** roku, z tym że w przypadku kobiet był to poziom niższy niż w 2019 r., wynoszący wówczas **25,3** roku, zaś mężczyzn nieco wyższy (**20,3** roku w 2019 r.). Można zakładać, że przeciętne trwanie życia kobiet w wieku 60 lat osiągnęło w 2023 r. wartość z roku 2019.

Wydłużanie trwania życia przy pogłębiającym się spadku urodzin będzie nieuchronnie prowadzić do wzrostu mediany wieku wrocławian, a w konsekwencji do zmian w pejzażu ekonomicznym i społecznym miasta. Bardziej precyzyjna ocena dynamiki zachodzących zmian demograficznych wymaga dłuższej perspektywy czasowej. Należy jednak odnotować, że realizacja tego postulatu nie jest możliwa nie tylko ze względu na wspomnianą rozbieżność statystyk GUS z rzeczywistymi danymi dotyczącymi zaludnienia Wrocławia, ale także z powodu zmiany GUS-owskiej metodologii ustalania liczby mieszkańców. W konsekwencji wszelkie porównania statystyk publikowanych w obecnej dekadzie z danymi sprzed 2020 r. mają ograniczoną wartość. Stan ludności w latach 2012–2019 był ustalany na podstawie bilansów, dla których punktem odniesienia były wyniki spisu powszechnego z 2011. Rezultaty kolejnego spisu, z 2021 r., pokazały jednak istotne niedoszacowanie liczby wrocławian w statystykach sporządzanych w oparciu o metodę bilansową. Wynika z nich, że pod koniec grudnia 2020 r. mieszkańców Wrocławia było 641,9 tys., a rok później 642,7 tys. Tymczasem bazując na danych zebranych w trakcie spisu powszechnego z 2021 r., GUS zrewidował wielkość populacji stolicy Dolnego Śląska według stanu z 31 grudnia tego roku, ustalając ją na 674,3 tys. Rewizja objęła także 2020 r. Liczbę mieszkańców Wrocławia na koniec tego roku oszacowano na 673,6 tys. Urzędy statystyczne nie dokonały jednak korekty danych z wcześniejszych lat, co sprawia, że zestawianie ich z danymi z 2020 r. i późniejszymi budzi poważne wątpliwości metodologiczne.

Dostępność tylko fragmentarycznych danych za 2024 r. sprawia, że ocena aktualnej sytuacji demograficznej Wrocławia musi być niepełna. W niniejszym Wprowadzeniu poświęcono jej szczególnie dużo uwagi ze względu na konsekwencje wynikające z radykalnej rewizji oficjalnych statystyk.

* * *

Realizacja zadań publicznych przez każdy szczebel samorządu terytorialnego w decydującej mierze zależy od jego sytuacji budżetowej. 2024 r. był zdecydowanie bardziej korzystny dla budżetu Wrocławia niż rok 2023. O ile wpływy do miejskiego budżetu w 2023 r. wyniosły **6378,6 mln zł**, to w minionym roku osiągnęły poziom **7728,0 mln zł**. Nominalnie były one wyższe niż w 2023 r. aż o **21,2%**; uwzględniając średnioroczny wskaźnik inflacji wynoszący **3,6%**, realnie wpływy do budżetu miasta wzrosły r/r o **17,6%**.

Tradycyjnie największy udział we wpływach do budżetu miasta miały dochody własne, stanowiące 69% całości wpływów, które w porównaniu z 2023 r. wzrosły o 21%. Największą ich część stanowiły dochody z tytułu udziału w PIT i CIT. Ich wykonanie w 2024 r. było w porównaniu z 2023 r. na poziomie wyższym **aż o 53%**. Kluczowe dla tak wysokiego wzrostu dochodów z tego tytułu było przekazanie przez Ministerstwo Finansów w grudniu 2024 r. dodatkowych środków w wysokości **231 mln zł**. W konsekwencji wpływy z tego tytułu stanowiły **34%** dochodów miasta ogółem. Rok wcześniej stosowna proporcja wynosiła **27%**. Wzrost znaczenia wpływów z tych podatków w dochodowej części budżetu był zatem bardzo istotny.

Wydatki budżetu miasta w 2024 r. osiągnęły poziom **7758,4 mln zł**, w tym wydatki bieżące **6888,2 mln zł**, a majątkowe **870,2 mln zł**. Wydatki ogółem wzrosły o **11,2%** r/r (**6977,3 mln zł** w 2023 r.), w tym bieżące o **19%** (**5789,2 mln zł** w 2023 r.). Mniejsze natomiast w porównaniu z rokiem poprzednim były wydatki majątkowe (**870,2 mln zł** wobec **979,1 mln zł** w 2023 r.), w tym inwestycyjne.

Istotny wzrost dochodów budżetu miasta, przy ograniczonym zwiększeniu kosztów działalności wrocławskiego samorządu, przyczynił się do radykalnego zmniejszenia deficytu budżetowego – w 2024 r. zamknął się on kwotą **30,4 mln zł**, co jest radykalnie niższą wielkością niż deficyt w 2023 r., który wyniósł **598,7 mln zł** i był skutkiem reform Polskiego Ładu. W konsekwencji zadłużenie Wrocławia zwiększyło się zaledwie o 1,9%. Koszty obsługi długu wzrosły ze **184,4 mln zł** w 2023 r. do **200,6 mln zł** w następnych 12 miesiącach, czyli o **8,8%**, na co decydujący wpływ miał wzrost zadłużenia miasta w roku 2023 spowodowany wysokim deficytem w latach 2022–2023 oraz utrzymywaniem przez NBP niezmiennie wysokich stóp procentowych. W tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że pomimo nominalnego wzrostu kosztów obsługi zadłużenia to ich udział w wydatkach bieżących uległ obniżeniu z **3,2%** w roku 2023 do **2,9%** w roku 2024.

* * * * *

W 2024 r., podobnie jak w latach poprzednich, największą pozycją w wydatkowej części budżetu były nakłady na edukację. Pochłonęły one kwotę **2962,9 mln zł**, co stanowiło **38%** wszystkich kosztów funkcjonowania i realizacji zadań publicznych przez wrocławski samorząd. Należy podkreślić, że w 2024 r. wzrósł o 5% w porównaniu z poprzednimi latami udział budżetu państwa w finansowaniu wydatków bieżących wrocławskiej edukacji szkolnej i przedszkolnej, osiągając poziom **53%** ogółu wydatków bieżących.

Wrocławski samorząd przeznaczył na wydatki majątkowe, w tym na inwestycyjne, **870,2 mln zł**, czyli o ponad 318 mln mniej niż w 2023 r., w którym na ten cel przeznaczono **1188,2 mln zł**. Większa była skala redukcji nakładów na inwestycje. W 2024 r. ta pozycja w budżecie Wrocławia zamknęła się kwotą **680,8 mln zł**, czyli mniejszą o **298 mln zł** niż przed rokiem. W największym stopniu zmniejszyły się nakłady na przedsięwzięcia transportowe – w 2024 r. łączna ich kwota wyniosła **303,9 mln zł wobec 582,6 mln zł** rok wcześniej. Wydatki na projekty transportowe stanowiły **44,6%** całego budżetu inwestycyjnego miasta, podczas gdy w 2023 r. ich udział wyniósł **59,5%**. Relatywnie znaczne były również nakłady na **gospodarkę mieszkaniową – 138,9 mln zł**, w tym **52,9 mln zł** na rewitalizację komunalnego zasobu mieszkaniowego, oraz **edukację – 109,4 mln zł**.

Podobnie jak w poprzednich latach, najbardziej kosztownymi inwestycjami były przedsięwzięcia w obszarze transportu, takie jak dokończenie budowy Alei Wielkiej Wyspy i przebudowy ul. Pomorskiej. Nakłady na jedną i drugą inwestycję zamknęły się identyczną kwotą – **49,2 mln zł**. Ważnym zadaniem realizowanym w ubiegłym roku była przebudowa ulic Bardzkiej oraz Buforowej i rozbudowa ul. Kajdasza, stanowiących część budowanej trasy komunikacji zbiorowej na Jagodno. Na realizację tego przedsięwzięcia przeznaczono **22,1 mln zł**.

Rozwój sieci linii tramwajowych jest i będzie priorytetem polityki transportowej miasta również w przyszłości. W związku z tym w 2024 r. kontynuowano przygotowania do realizacji nowych inwestycji. I tak w minionym roku trwały nadal prace przygotowawcze do realizacji inwestycji pod nazwą *Budowa trasy tramwajowo-autobusowej na osiedle Swojczyce* o długości **prawie 2 km**, od pętli Sępolno, oraz budowa trasy tramwajowej na osiedle Maślice – od skrzyżowania ulic Pilczyckiej i Dworskiej do planowanej przez PKP nowej stacji Wrocław-Maślice, przy której zostanie zlokalizowana pętla tramwajowa wraz z parkingiem typu P&R. Kolejnym przedsięwzięciem w ramach realizacji programu tramwajowego było rozstrzygnięcie przetargu na zaprojektowanie trasy tramwajowej **Borowska Szpital** o długości **1,1 km**, od krańcówki przy ul. Świeradowskiej do planowanej pętli tramwajowej przy ul. Borowskiej, oraz przygotowania do przebudowy węzła przesiadkowego Dubois – Drobnera.

W 2024 r. kontynuowano działania w ramach programu *TORYwolucja*, polegające na naprawach, wymianie i remontach torów tramwajowych. Na zadania związane z pracami remontowymi i modernizacyjnymi w ramach tego programu wydatkowano łącznie **prawie 48,6 mln zł**. Za tę kwotę wykonano liczne naprawy, wymiany i remonty torów tramwajowych, w tym w 2 lokalizacjach zrealizowano kompleksową wymianę konstrukcji torowisk. W zakresie tych działań wymieniono **prawie 2,29 km szyn**.

Od wielu lat przywiązuje się we Wrocławiu dużą wagę do rozbudowy tras rowerowych. W 2024 r. na realizację zadań związanych z realizacją polityki rowerowej przeznaczono łącznie **20,5 mln zł – o 13,3% więcej** niż w 2023 r. Kwota pozwoliła na wybudowanie **22,5 km** nowych tras rowerowych. Najważniejszymi spośród nich były: rowerowe połączenie wzdłuż ul. Pomorskiej, drogi rowerowe w ramach budowy Alei Wielkiej Wyspy, a także połączenia rowerowe na ul. Dubois. Dzięki tym inwestycjom usunięto luki w istniejących trasach rowerowych. Należy także odnotować powstanie pomiędzy ulicami Słężną a Spiską kolejnego odcinka Promenady Krzyckiej oraz wykonanie ze środków Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego trasy pieszo-rowerowej nad rzeką Oławą.

Władze Wrocławia od dawna konsekwentnie wspierają rozwój Portu Lotniczego. Dynamiczny rozkwit usług lotniczych realizowanych przez wrocławski terminal po przystąpieniu Polski do UE został przerwany przez wybuch pandemii. Spadek liczby operacji lotniczych i obsłużonych pasażerów, podobnie jak na całym świecie, był dramatyczny. Jego skala była największa w 2020 r., w którym z wrocławskiego lotniska skorzystało zaledwie **1 mln** pasażerów. Niewiele bardziej korzystne były dane za 2021 r. – **1,4 mln** pasażerów. Od tego jednak roku zauważalna jest silna tendencja wzrostowa. W 2024 r. w Porcie Lotniczym im. M. Kopernika odprawiono rekordową liczbę prawie **4,5 mln** pasażerów. Systematycznie rozbudowywana jest też siatka lotniczych połączeń.

Mniej dynamiczny jest rozwój lotniczego transportu towarowego. Wzrost wolumenu przewiezionych samolotami towarów w 2024 r. o **18%** (do 12 290 ton) w porównaniu z rokiem poprzednim pozwala jednak przypuszczać, że również ten segment ruchu lotniczego ma przed sobą pomyślną perspektywę.

Od kilku lat poprawa jakości powietrza jest jednym z najważniejszych priorytetów polityki społeczno-gospodarczej wrocławskiego samorządu. W 2024 r. Gmina Wrocław kontynuowała realizację kompleksowego programu działań antysmogowych, którego celem jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. W minionym roku zlikwidowano **849** pieców w **577** mieszkaniach komunalnych, podczas gdy w 2023 r. **993** piece w **764** mieszkaniach. Spadek w 2024 r. był spowodowany zawirowaniami z zewnętrznym finansowaniem programu. Jednocześnie kontynuowano działania ukierunkowane na zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego miasta. Polegały one m.in. na kontrolach domowych pieców grzewczych i przydomowych kotłowni oraz miejsc prowadzenia działalności gospodarczej w celu wykrywania przypadków spalania materiałów niedozwolonych prawem (w tym zużytego oleju samochodowego) oraz spalania odpadów w przydomowych instalacjach grzewczych. Poza standardowymi kontrolami wykorzystywano także drony, które pozwalały ujawnić przypadki nielegalnego spalania na większym obszarze. Po spadku w 2023 r. w następnych 12 miesiącach wyraźnie wzrosła liczba karnych mandatów i łączna ich kwota.

Jakość powietrza jest pochodną zarówno intensywności emisji zanieczyszczeń, jak i warunków klimatycznych. W związku z tym dane z poszczególnych lat nie są do końca porównywalne. Niemniej jednak w dłuższej perspektywie czasowej dostarczają one istotnych informacji. W przypadku **pyłu zawieszonego PM₁₀** odnotowano w 2024 r. **13 dni z przekroczeniami normy dobowej** (w 2023 r. tylko 9 dni, zaś 2022 r. znacznie więcej, bo 21 dni). W żadnym jednak z wymienionych 12-miesięcznych okresów nie został przekroczony dopuszczalny limit wynoszący 35 dni. Średnioroczne stężenie pyłu PM_{2,5} miało wartość **14,7–17,1 µg/m³**, czyli również poniżej obowiązującej od 2020 r. normy wynoszącej **20 µg/m³**. Należy podkreślić, że Wrocław wyróżnia się najniższym poziomem zanieczyszczeń pyłem zawieszonym **PM₁₀** w grupie największych polskich miast, a w przypadku **stężenia pyłu PM_{2,5}** stolica Dolnego Śląska sytuuje się na podobnym poziomie, jak Warszawa, czyli również najbardziej korzystnym w tej kategorii miast.

* * * * *

Ocena sytuacji gospodarczej stolicy Dolnego Śląska sprawia trudności, ponieważ, jak już wyżej zaznaczono, informacje o wielkości PKB globalnego i *per capita* największych polskich miast GUS publikuje z dwuletnim opóźnieniem. Szereg danych pośrednio ilustrujących stan lokalnej gospodarki wskazuje jednak na gospodarcze spowolnienie, co może być źródłem niepokoju, albowiem także w 2023 r. nie brakowało sygnałów słabnięcia lokalnej dynamiki rozwojowej. Należy jednak podkreślić, że w zasadzie nie są jeszcze dostępne jakiegokolwiek dane z obszaru gospodarki za cały rok 2024; te, które zostały dotychczas opublikowane, w najlepszym razie dotyczą trzech kwartałów minionego roku. Wyłaniający się z nich obraz jest mocno niejednoznaczny. Jednymi z dostępnych statystyk są wyniki finansowe przedsiębiorstw. W pierwszych 3 kwartałach minionego roku w porównaniu z analogicznym okresem 2023 r. przychody ogółu wrocławskich przedsiębiorstw spadły z **91 447,7 mln zł** do **90 369,4 mln zł**, wzrosły natomiast w tym samym przedziale czasowym koszty ich działalności z **85 074,5 mln zł** do **86 223,3 mln zł**, co oznacza, że pogorszył się wynik finansowy brutto z **6373,2 mln zł** na **4146,3 mln zł**, zaś netto z **5490,8 mln zł** na **3529,3 mln zł**. Zmianę koniunktury najboleśniej odczuły firmy z sekcji PKD „Handel i naprawa pojazdów samochodowych”. Ta branża odnotowała po 3 kwartałach 2024 r. ujemny wynik finansowy netto – **-603,8 mln zł**, podczas gdy w analogicznym okresie rok wcześniej miał on wartość dodatnią – **585,5 mln zł**. W konsekwencji wskaźnik rentowności obrotu netto miał w 2024 r. wartość ujemną – **-1,9%**, a rok wcześniej, po 3 kwartałach, dodatnią – **1,7%**. Sekcją PKD, której kondycja finansowa się poprawiła, był „Transport i gospodarka magazynowa”. O ile po 9 miesiącach 2023 r. jej wynik finansowy był ujemny – **-70,7 mln zł**, to w analogicznym okresie następnego roku miał on już wartość dodatnią – **145,5 mln zł**. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przypadku tej branży

uksztaltował się na poziomie **-2,9%** w 2023 r. i **5,8%** po 3 kwartałach 2024 r. Wpływ tego sektora na kondycję całej lokalnej gospodarki jest jednak zdecydowanie mniejszy niż branży handlowej. Sumaryczny wskaźnik rentowności ogółu wrocławskich przedsiębiorstw miał po 9 miesiącach 2023 r. wartość **6%**, zaś w analogicznym okresie następnego roku **3,9%**.

Co oznaczają te dane? Prawdopodobnie pokazują one osłabienie dynamiki rozwojowej lokalnej gospodarki, jakkolwiek jeszcze nie jej stagnację. W największych polskich miastach zauważalne są różne tendencje w odniesieniu do wskaźnika rentowności obrotu netto. I tak jego wzrost odnotowano w przypadku Szczecina, z **4,4%** do **5,6%**, Poznania, z **4,3%** do **5,3%**, i Krakowa z **4,7%** do **5,3%**, spadek natomiast wystąpił w przeważającej części największych polskich miast, z tym że na ogół był mniejszy niż we Wrocławiu: w Warszawie z **4,8%** do **4%**, Gdańsku z **5,5%** do **5,1%**, w Bydgoszczy z **4,9%** do **4,5%**, a Łodzi z **5,9%** do **4,6%**. Spektakularne pogorszenie się tego wskaźnika odnotowano w Katowicach, w których jego wartość po 9 miesiącach 2023 r. wynosiła **5,2%**, a w analogicznym okresie następnego roku **-1,6%**.

Inne dostępne wskaźniki aktywności gospodarczej, jak stopa bezrobocia, liczba firm zarejestrowanych w systemie REGON, w tym spółek akcyjnych i przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego, oraz nakłady inwestycyjne były w 2024 r. na stabilnym w porównaniu z poprzednim rokiem poziomie lub nawet uległy zwiększeniu, jakkolwiek w większości przypadków nie były to spektakularne wzrosty. Bardziej szczegółowe dane znajdują się w analitycznej części niniejszego Raportu.

W ostatnich latach pojawiły się oznaki regresu w budownictwie mieszkaniowym. W 2024 r. oddano do użytku wyraźnie mniej mieszkań niż w roku poprzednim i przede wszystkim w 2021 r.: 2024 r. – **6028**, 2023 r. – **8187**, 2022 r. – **9131**, a 2021 r. – **11 012**, co oznacza spadek w relacji r/r o **26,4%**, a w porównaniu z 2021 r. aż o **45,3%**. W minionym roku nadal rosły ceny transakcyjne 1 m² nowo budowanych mieszkań, z **12 498 zł** w ostatnim kwartale 2023 r. do **14 142 zł** w ostatnich 3 miesiącach minionego roku, czyli r/r o **13,2%**, znacznie powyżej średniorocznego wskaźnika inflacji wynoszącego **3,6%**, jakkolwiek pod koniec 2024 r. ceny zaczęły wyraźnie hamować. Niekorzystna sytuacja w budownictwie mieszkaniowym nie jest problemem lokalnym, lecz występuje w skali całego kraju. Niemal wszędzie wzrosły ceny metra kwadratowego nowo budowanych mieszkań, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkań oddawanych do użytku. Wyjątkami są Gdańsk, Poznań i Łódź, gdzie ceny wprawdzie wzrosły w minionym roku, zwłaszcza w Gdańsku, ale jednocześnie oddano więcej mieszkań do użytku.

Spadek liczby oddawanych do użytku mieszkań jest pochodną utrzymywania się wysokich stóp procentowych przy jednocześnie niejasnej perspektywie interwencji administracji rządowej na rynku nieruchomości. Oba te czynniki powodują redukcję liczby potencjalnych nabywców mieszkań mających zdolność kredytową, co spowodowało pojawienie się bariery po stronie popytu.

W 2024 r. wydano nieco więcej pozwoleń na budowę ogółem niż rok wcześniej – **1205** wobec **1137**. Bardziej wyraźny był wzrost pozwoleń na budowę domów jednorodzinnych – **198** wobec **160**.

Wzrost cen spowodował, że mimo spadku aktywności budowlanej rentowność sektora budowlanego była we Wrocławiu wyraźnie dodatnia, kształtując się w pierwszych miesiącach 2024 r. na poziomie **5,6%**, wobec jednak aż **8,9%** w analogicznym okresie 2023 r.

W 2024 r. stolicę Dolnego Śląska odwiedziło aż 6,6 miliona osób – turyści nocujący i jednodniowi, o 600 tys. więcej niż rok wcześniej. Największą grupę wśród turystów nocujących stanowili Polacy (74%), ale aż 26% turystów nocujących przyjechało z zagranicy, najwięcej z Niemiec, Czech, Wielkiej Brytanii i Francji.

Z wrocławskich obiektów noclegowych skorzystało **1,35 mln** turystów, czyli o **6,3%** więcej niż w roku 2023; nadal jednak nie został osiągnięty poziom z 2019 r. – **1,40 mln turystów**. Wrocław pozostaje na 4. miejscu w Polsce pod względem liczby nocujących turystów, za Warszawą, Krakowem i Gdańskiem, który wyprzedza dolnośląską stolicę głównie w miesiącach letnich, w pozostałych miesiącach pozostając na podobnym poziomie.

W 2024 r. nadal najbardziej atrakcyjnym obiektem turystycznym był **Wrocławski Ogród Zoologiczny** (prawie 1,6 mln gości), a następnie **Panorama Raclawicka** (470 tys. gości) oraz **Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis** (CEE Hydropolis, ponad 336 tys. gości). Jedną z większych atrakcji wrocławskich jest Jarmark Bożonarodzeniowy, który przyciąga tłumy turystów, zarówno krajowych jak i zagranicznych.

Popandemicznej odbudowie ruchu turystycznego sprzyjała niewątpliwie intensywna promocja Wrocławia, polegająca m.in. na udziale w licznych targach turystycznych, organizacji wizyt studyjnych dziennikarzy, blogerów i touroperatorów oraz doskonaleniu funkcjonowania oficjalnego serwisu turystycznego Wrocławia **visitWroclaw.eu**.

Trzeba jednak zaznaczyć, że samorządy lokalne mają bardzo ograniczone możliwości interwencji w sferę gospodarczą. Jednym z nielicznych istotnych instrumentów pozostających do dyspozycji władz lokalnych jest planowanie przestrzenne. Gmina Wrocław sukcesywnie uchwała i przystępuje do opracowania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Przekłada się to na rozwój miasta i wpływa na ład przestrzenny oraz zapobiega generowaniu niekontrolowanych kosztów związanych z realizacją infrastruktury społecznej i technicznej. Pod koniec 2024 r. ponad 63% powierzchni Wrocławia było pokryte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Spośród największych polskich miast tylko Kraków wyprzedza stolicę Dolnego Śląska.

W 2024 r. kontynuowano prace nad Strategią rozwoju Wrocławia *Wrocław 2050* – dokumentem określającym rozwój Wrocławia we wszystkich sektorach: społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Strategia, co istotne, w odniesieniu do polityki przestrzennej Wrocławia w większości ustaleń zastąpi jeszcze obowiązujące *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia*. W 2024 r. przystąpiono do opracowania **planu ogólnego**, który jest nowym dokumentem dotyczącym planowania przestrzennego i będzie aktem prawa miejscowego.

* * * * *

Jak już wyżej stwierdzono, jednym z najważniejszych i największym w wymiarze finansowym zadaniem samorządu Wrocławia jest edukacja. Mimo znacznego wzrostu w 2024 r. w porównaniu z poprzednimi latami subwencji oświatowej i dotacji przedszkolnej sprostanie jego realizacji jest zarówno w wymiarze finansowym, jak i organizacyjnym wielkim wyzwaniem dla władz miasta. Szczególnym wyzwaniem jest włączanie dzieci uchodźców z Ukrainy do obowiązującego w naszym kraju systemu edukacyjnego.

Za niewątpliwy sukces polityki edukacyjnej wrocławskiego samorządu należy uznać wzrost – po raz kolejny – proporcji dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli publicznych w stosunku do liczby dzieci ogółem w tym przedziale wiekowym, który r/r wzrósł z **92,4%** w 2023 r. do **98,8%** w minionym roku. Biorąc pod uwagę istnienie sporej liczby przedszkoli niepublicznych, można uznać problem dostępności do opieki przedszkolnej we Wrocławiu za rozwiązany, jakkolwiek nadal lokalizacja poszczególnych placówek nie jest dla wszystkich rodziców satysfakcjonująca.

W celu uzupełnienia sieci szkół we Wrocławiu w 2024 r. **zarejestrowano 25 nowych szkół i placówek niepublicznych**.

Wyniki egzaminów ósmoklasisty i maturalnych wskazują na utrzymywanie się wysokiego poziomu wrocławskich szkół. Tradycyjnie już lepsze rezultaty osiągnęli uczniowie szkół w Krakowie i w Warszawie. W rankingu szkół ponadpodstawowych przygotowanym przez „Perspektywy” w 2024 r. na wysokim **8. miejscu w Polsce** znalazło się **Liceum Ogólnokształcące nr III** im. Adama Mickiewicza.

Sport należy do tych obszarów aktywności społecznej, który najwolniej wraca do stanu sprzed pandemii. W 2024 r., podobnie jak w 2023 i 2022 r., Wrocław nie był gospodarzem żadnej imprezy sportowej rangi mistrzostw świata bądź mistrzostw Europy, wyjąwszy nietypową formułę mistrzostw świata na żużlu polegającą na cyklu zawodów.

Na uwagę niewątpliwie zasługuje zdobycie w 2024 r. przez Śląsk Wrocław wicemistrzostwa Polski w piłce nożnej. Z Wrocławiem jest związany najwybitniejszy polski tenisista Hubert Hurkacz, który w minionym roku odnotował spadek w rankingu ATP z 9. miejsca w 2023 r. na 16., jednak nadal może być zaliczany do światowej czołówki męskiego tenisa. Dużym zainteresowaniem cieszyły się zawody żużlowe Sparty Wrocław.

Ochrona zdrowia jest obok edukacji najważniejszą usługą publiczną, albowiem jej beneficjentem jest cała populacja. Samorząd Wrocławia z powodu decyzji podjętych pod koniec lat 90. ma ograniczony wpływ na stan zdrowia publicznego w mieście. W konsekwencji najważniejszym zadaniem władz Wrocławia w sferze ochrony zdrowia od przełomu XX i XXI w. jest realizacja programów z zakresu promocji zdrowia oraz szeroko rozumianej profilaktyki chorób i uzależnień oraz zdrowia psychicznego. W 2024 r. skorzystało z nich łącznie **140 700** wrocławian, czyli niemal tyle samo, co w roku poprzednim (**141 500**).

Z perspektywy mieszkańców miasta głównym problemem w obszarze zdrowia jest nadal dostępność do lekarzy specjalistów. Obowiązujący model finansowania usług medycznych sprawia, że jego rozwiązanie leży w gestii administracji rządowej.

Jedną z wprowadzonych w trakcie poprzedniej kadencji form organizacji życia społecznego są Centra Aktywności Lokalnej (CAL). Pod koniec minionego roku działały **22** CAL-e (o **3** więcej niż w roku 2023), współfinansowane przez Gminę Wrocław. Działalność CAL-ów polega na realizacji autorskich programów, skierowanych bezpośrednio do mieszkańek i mieszkańców okolicy odzwierciedlających ich potrzeby, pasje i zainteresowania.

Trwałe miejsce w modelu zarządzania miastem ma **Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO)**. Proces selekcji zgłoszonych projektów jest wartościowym sondażem preferencji wrocławian odnośnie do wagi zadań publicznych lokalnego samorządu. Na realizację **WBO** w 2024 r. przeznaczono **33 mln zł** wobec **31 mln** w roku 2023. Mieszkańcy zgłosili w sumie **286** projektów, do głosowania dopuszczono **123** spośród nich. Ostatecznie w ramach WBO 2024 wybrano **19 projektów**, które zostaną zrealizowane w kolejnych latach.

W 2024 r. kontynuowano realizację zadań zgłoszonych przez rady osiedla do **I i II edycji Funduszu Osiedlowego (FO)**. W trakcie realizacji były **54 projekty**, z czego **47**, czyli zdecydowana większość, zostały zakończone. Rozpoczęto w związku z tym przygotowania do organizacji **III edycji Funduszu**.

W 2024 r. kontynuowano współpracę Wrocławia z gminami i powiatami Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (WrOM), obszaru obejmującego 44 gminy i 8 powiatów dawnego województwa wrocławskiego, w celu efektywniejszej koordynacji procesów rozwojowych w regionie. Bardziej sformalizowaną formą współpracy międzygminnej Wrocławia były działania Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A. (ARAW), Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska (StAW) oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF).

Największe znaczenie miały przedsięwzięcia realizowane w ramach ZIT WrOF. Podobnie jak w poprzednich latach, głównym obszarem współpracy pozostawał transport. Na podkreślenie zasługuje intensyfikacja wdrażania uchwalonego w 2022 r. **Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia** (ang. *Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP*) przygotowywanego dla 38 gmin będących w obszarze metropolitalnym Wrocławia, w tym 37 gmin z obszaru województwa dolnośląskiego oraz gminy Brzeg.

Bardzo istotnym przedsięwzięciem w ramach szeroko rozumianej współpracy międzygminnej w obszarze mobilności było w 2024 r. opracowanie raportu *Kompleksowe Badania Ruchu* we Wrocławiu. Badanie przeprowadzono we Wrocławiu i 9 gminach ościennych. Autorzy raportu szacują, że na tym obszarze mieszka ponad 1 mln osób. Wyniki badań stanowią materiał do planowania przyszłej polityki mobilności na terenie Wrocławia i innych jednostek samorządu terytorialnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (WrOF). Z przeprowadzonych badań wynika, że systematycznie zwiększa się intensywność ruchu między miastem centralnym a pozostałymi gminami WrOF – do Wrocławia nadal wjeżdża codziennie ok. 250 tys. pojazdów, ale jednocześnie coraz więcej mieszkańców gmin w sąsiedztwie stolicy Dolnego Śląska korzysta z transportu kolejowego. Rosnąca rola tego środka transportu jest niewątpliwie pozytywną tendencją. Głównym celem rozwoju systemu transportowego w granicach WrOF jest zwiększenie jego konkurencyjności w relacji do samochodu osobowego poprzez rozbudowę sieci połączeń kolejowych i autobusowych, zwiększenie częstotliwości kursów pociągów i autobusów oraz skrócenie, tam gdzie jest to możliwe, czasu przejazdów.

Traumatycznym doświadczeniem dla niektórych gmin w południowo-zachodniej Polsce była powódź spowodowana wyjątkowo intensywnymi opadami we wrześniu ubiegłego roku. Jej konsekwencje, mimo potencjalnie dużego zagrożenia, nie dotknęły, pomijawszy lokalne podtopienia, Wrocławia, do czego w decydującej mierze przyczyniły się inwestycje w górnym biegu Odry, w szczególności budowa zbiornika „Racibórz”, oraz modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego.

W tej części Raportu, podobnie jak w odniesieniu do lat poprzednich, pominięto wiele działań dotyczących obszarów, które są ważne dla funkcjonowania miasta o charakterze rutynowym i powtarzalnym. Przykładem może być zarządzanie mieszkaniowym zasobem komunalnym, wydawanie decyzji administracyjnych czy też pobór podatków lokalnych. Podkreślono w nim natomiast to, co było *novum* w działaniach wrocławskiego samorządu, oraz zwrócono uwagę na obszary, w których odnotowano istotny postęp i ewentualnie regres. Szczegółową informację o najważniejszych aspektach kondycji Wrocławia czytelnicy niniejszego Raportu znajdą w analitycznej jego części. Pełna ocena przyczyn tego stanu rzeczy wymagać będzie dłuższej perspektywy czasowej i pogłębionych badań bazujących na bardziej kompletnych danych statystycznych.

W 2024 r. polityka finansowa Wrocławia realizowana była na podstawie następujących dokumentów:

- uchwała budżetowa na rok 2024 (uchwała nr LXXVI/1969/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 grudnia 2023 r.),
- *Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta* (uchwała nr LXXVI/1970/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 grudnia 2023 r.).

Do najważniejszych elementów polityki finansowej miasta w 2024 r. należały m.in.:

- zapewnienie finansowania przedsięwzięć uwzględnionych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Miasta Wrocławia,
- realizacja projektów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej 2021–2027 oraz końcowe rozliczenie projektów współfinansowanych w ramach perspektywy finansowej 2014–2020,
- zapewnienie finansowania priorytetowych zadań, programów i projektów bieżących, w tym potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców miasta,
- zapewnienie udziału mieszkańców w procesie decyzyjnym dotyczącym wydatkowania środków na realizację miejskich inwestycji poprzez Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO), Program Inicjatyw Rad Osiedli (PIRO) i Fundusz Osiedlowy.

BUDŻET MIASTA

Wpływy do budżetu w 2024 r. wyniosły **7 727 962 650 zł**, natomiast wydatki osiągnęły poziom **7 758 356 399 zł**, co daje deficyt budżetu na poziomie **30 393 749 zł**, to jest o ponad **361 154 005 zł niższy, niż planowano**. Niższy poziom wykonanego deficytu wynika w szczególności z dodatkowych środków, które Ministerstwo Finansów przekazało samorządom w grudniu 2024 r.

Istotny wpływ na finanse miasta miały przede wszystkim rosnące wydatki i koszty na zadania realizowane i wykonywane przez samorządy. Udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem w roku 2024 wyniósł 89%. Względem roku poprzedniego wydatki bieżące wzrosły o 19%, na co przede wszystkim wpływ miały szeroki zakres realizowanych przez miasto zadań, wzrost płacy minimalnej, a także utrzymujące się na wysokim poziomie stopy procentowe.

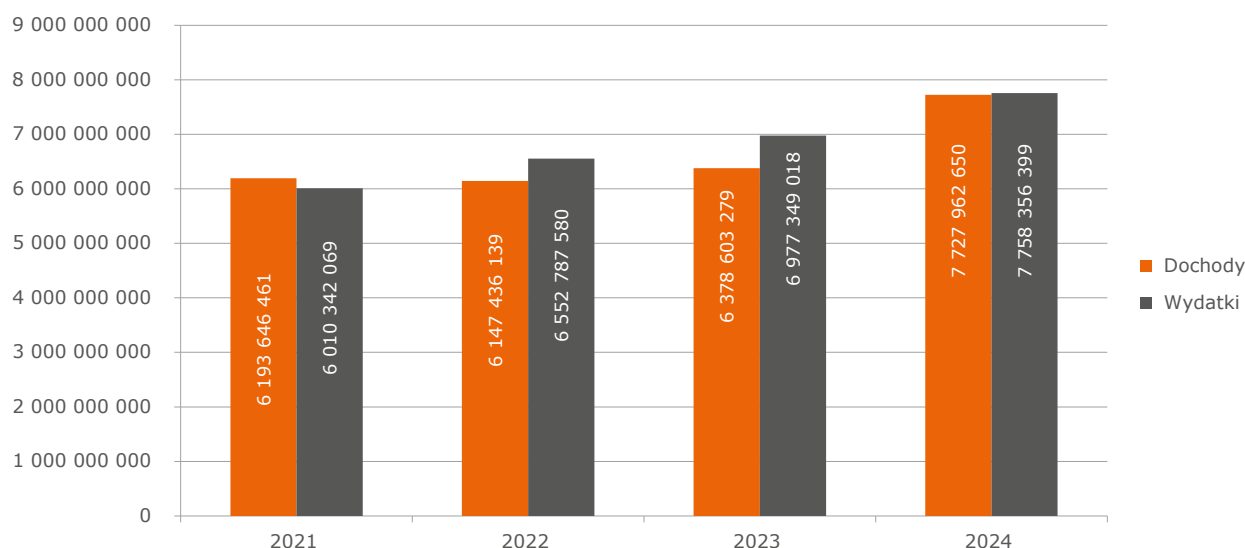
DOCHODY I WYDATKI MIASTA

Niezmienne najważniejszym źródłem dochodów Wrocławia są dochody własne, uzyskane m.in. z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT, CIT) oraz podatków i opłat lokalnych. W 2024 r. dochody własne były o 4% większe, niż planowano, i o 21% większe niż w roku 2023. Największym źródłem dochodów własnych Miasta są dochody z tytułu udziału w PIT i CIT. Wykonanie dochodów z PIT i CIT w 2024 r. było wyższe niż w roku 2023 o 53%. Udział dochodów z PIT i CIT stanowił 34% osiągniętych przez Miasto dochodów ogółem, co oznacza znaczący wzrost tych wpływów w porównaniu do 2023 r., kiedy wskaźnik ten wyniósł 27%. W 2024 r. co trzecia złotówka wpływająca na konto budżetu miasta pochodziła z tego źródła.

Należy zaznaczyć, że wzrost dochodów własnych jest także wynikiem m.in. wyższych dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych, dochodów z usług czy wpływów z tytułu pozostałych dochodów.

Pozostałą część dochodów, tj. 31%, stanowiły wpływy uzyskane z dotacji celowych z budżetu państwa, subwencji ogólnej, dotacji i środków na finansowanie wydatków związanych z realizacją zadań współfinansowanych ze środków europejskich oraz pozostałych dotacji. Łączna kwota dotacji, subwencji i środków otrzymanych w 2024 r. wyniosła 2 368 mln zł, tj. o 21% więcej niż w roku poprzednim.

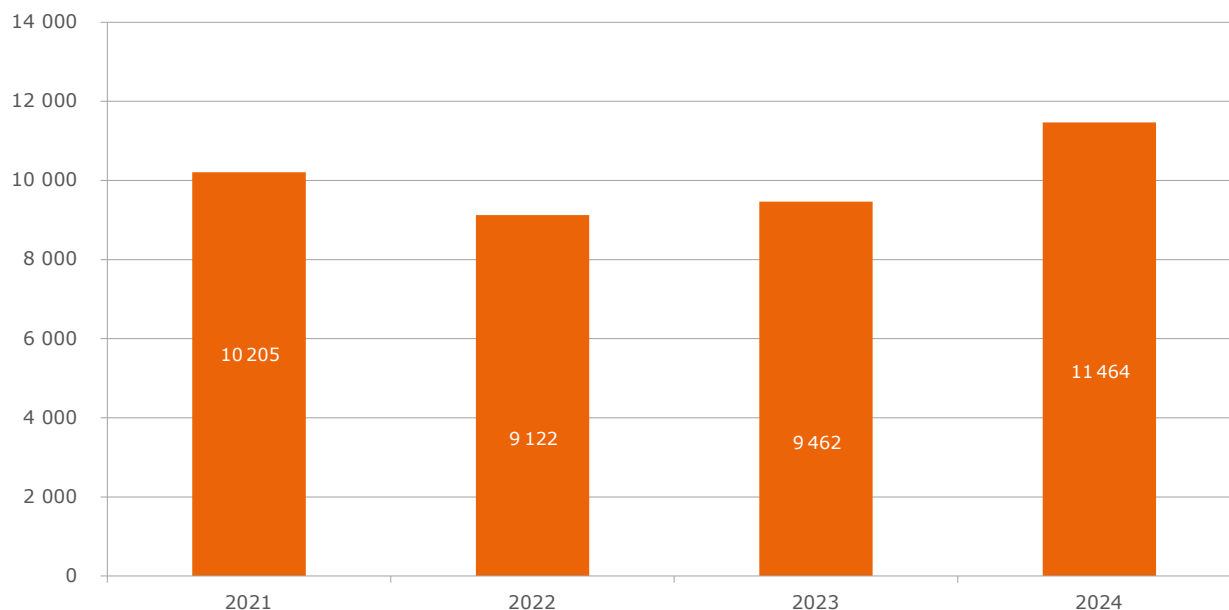
Wykres 1. Dochody i wydatki Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

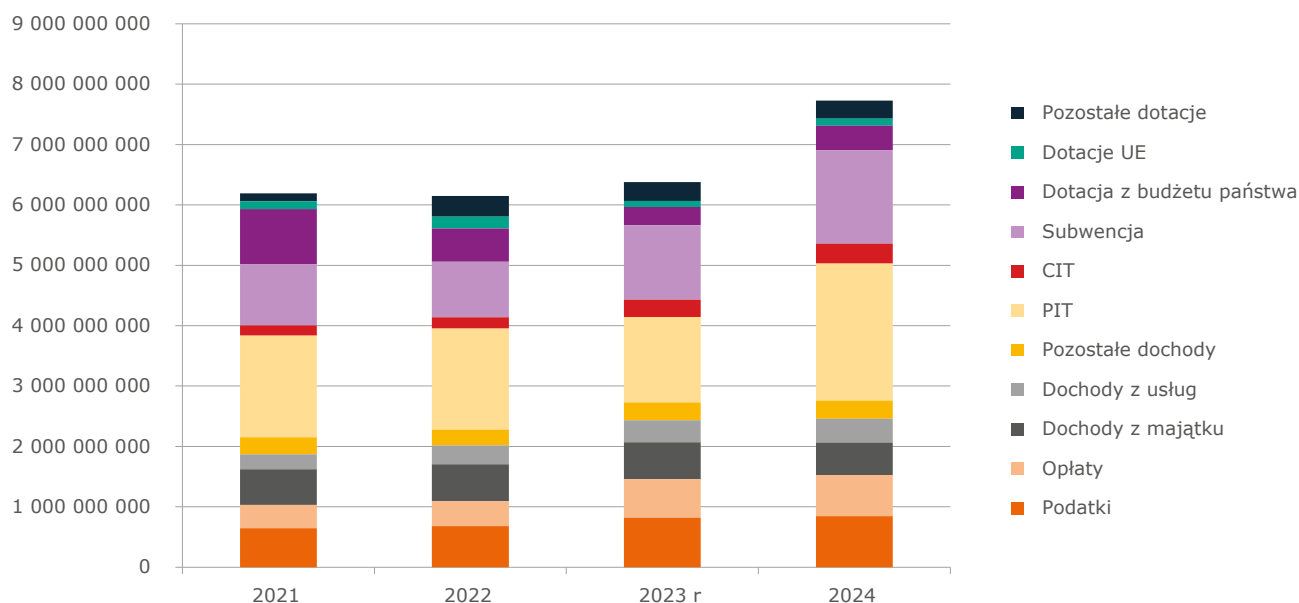
Średnia dynamika wpływów per capita do budżetu w latach 2021–2024 wynosiła 5%, co oznacza wzrost z 4% w latach 2020–2023. Wzrost dochodów per capita w roku 2024 wynikał przede wszystkim ze wzrostu dochodów z tytułu udziału miasta w PIT i CIT, z tytułu których do miejskiej kasy wpłynęło o 902 mln zł więcej niż przed rokiem.

Wykres 2. Dochody Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

Wykres 3. Struktura dochodów Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

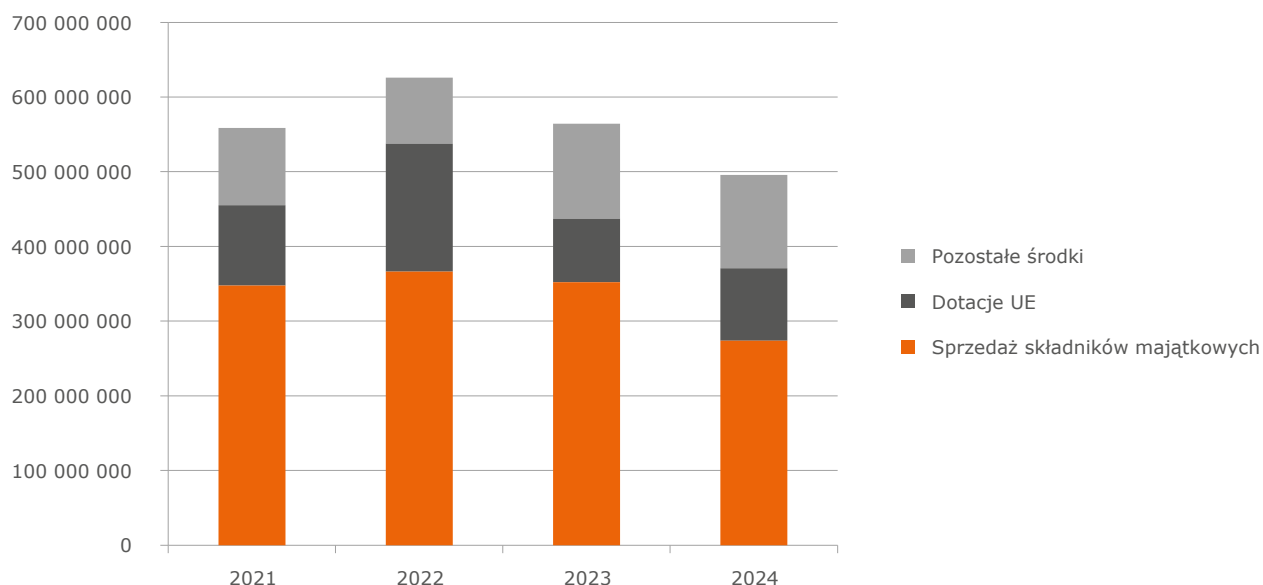

Źródło: UMW

Dochody jednostki samorządu terytorialnego dzielone są na dochody bieżące oraz majątkowe. Do dochodów majątkowych zalicza się m.in. dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku czy dochody z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Dochody bieżące to wszystkie pozostałe, niebędące majątkowymi. W praktyce są to dochody związane z bieżącym utrzymaniem miasta.

Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w 2024 r. pokazuje ich spadek w porównaniu z rokiem poprzednim, co związane jest przede wszystkim z niższymi wpływami z tytułu sprzedaży składników majątkowych oraz przekształcenia prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności.

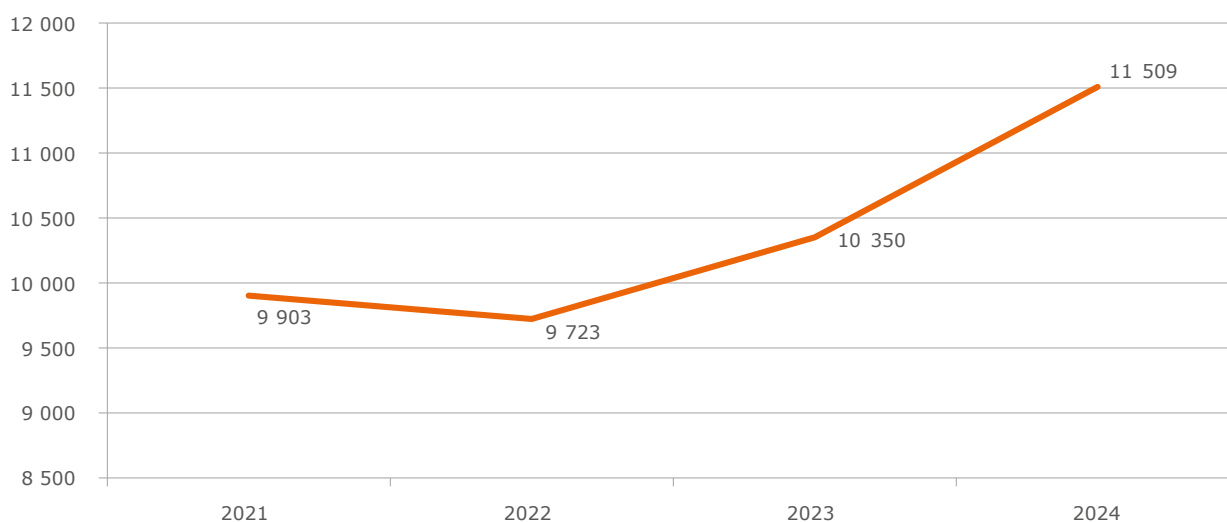
Wykres 4. Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

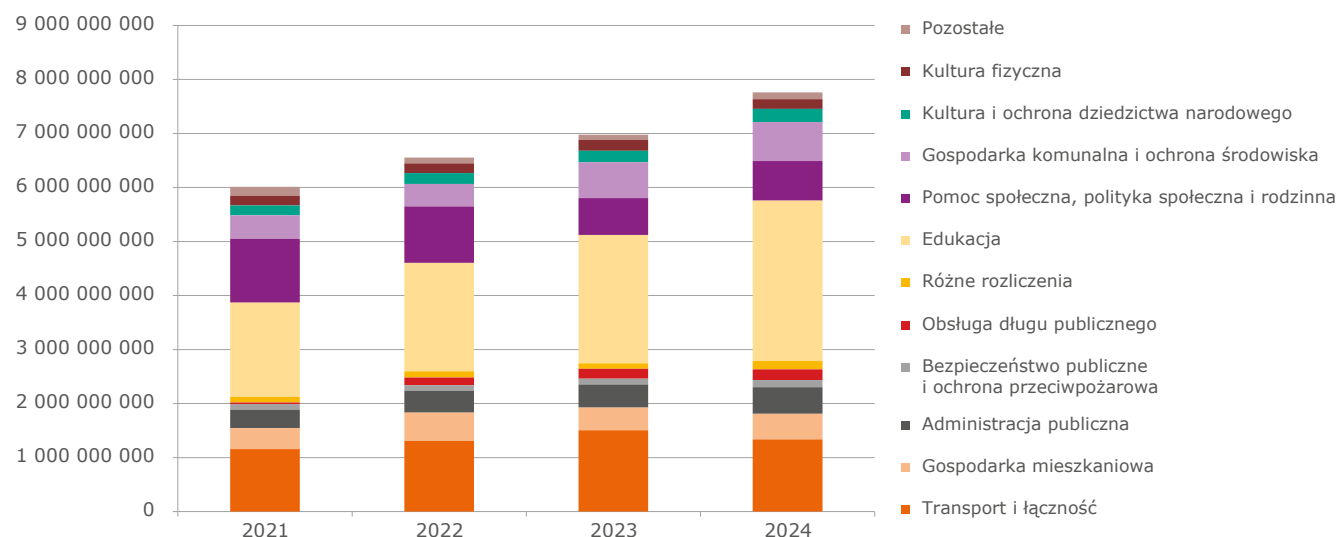
W 2024 r. Gmina Wrocław poniosła wydatki na realizację zadań własnych, zleconych i powierzonych w łącznej wysokości **7 758 356 399 zł**, z czego **6 888 173 279 zł** przeznaczono na wydatki bieżące, natomiast **870 183 120 zł** na wydatki majątkowe. W stosunku do roku 2023 wydatki wzrosły o 11%, natomiast w stosunku do roku 2022 – o 18%. Niezmiennie największym i najdynamiczniej rosnącym obszarem wydatkowym miasta jest oświata. W 2024 r. na zadania z zakresu oświaty i wychowania oraz edukacyjnej opieki wychowawczej wydatkowano **2 962 928 465 zł**, tj. o **591 048 378 zł** więcej niż w roku 2023, co oznacza, że dochody przekazane z budżetu państwa na zadania z zakresu oświaty sfinansowały połowę wydatków, które Wrocław poniósł na ten cel. Na zadania z obszaru transportu w ubiegłym roku Wrocław przeznaczył **1 336 695 727 zł**, pomocy społecznej i rodziny **734 747 488 zł**, gospodarki komunalnej i ochrony środowiska **719 813 115 zł** oraz gospodarki mieszkaniowej **472 828 944 zł**.

Wykres 5. Wydatki Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2021–2024 (w zł)

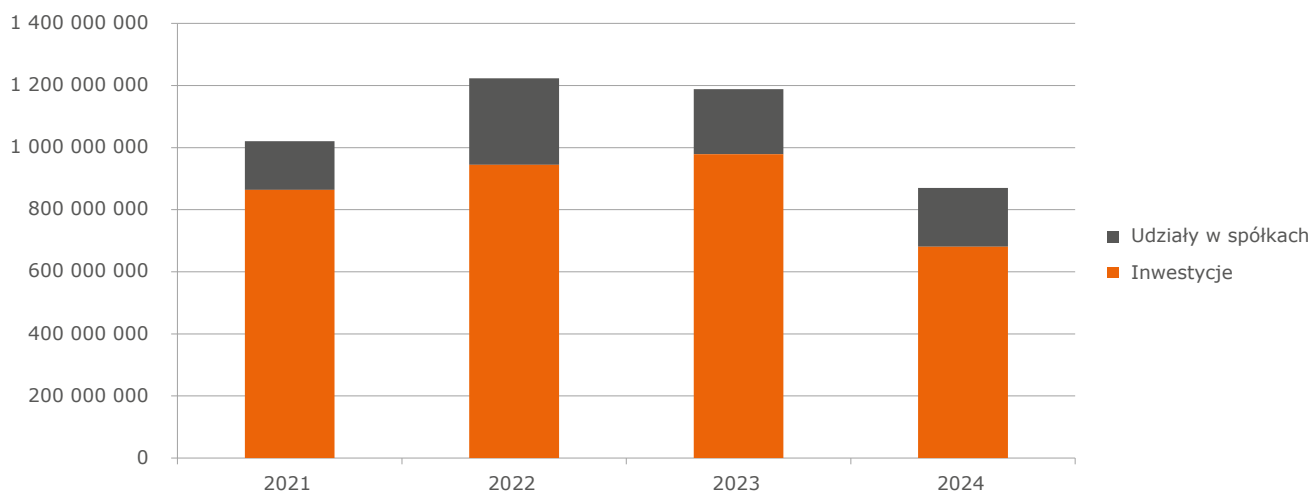
Źródło: UMW

Wykres 6. Struktura wydatków Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

Wykres 7. Struktura wydatków majątkowych Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

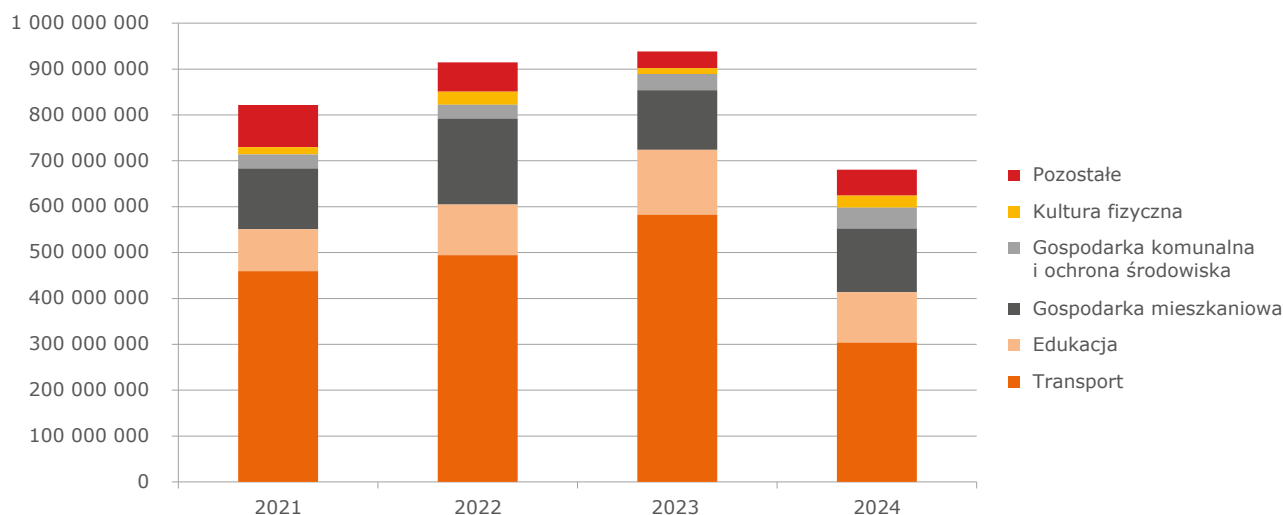
Źródło: UMW

W ramach wydatków majątkowych na zadania inwestycyjne przeznaczono **680 772 795 zł**, czyli o **298 mln zł mniej niż przed rokiem**. Największe nakłady poniesiono w obszarze **transportu (303 939 947 zł)**, **gospodarki mieszkaniowej (138 906 090 zł)**, **oświaty (109 435 881 zł)** oraz **gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (45 395 932 zł)**. W ramach wydatkowanych środków realizowano m.in.

- przebudowę ul. Pomorskiej we Wrocławiu – na odcinku od ul. Dubois do wiaduktu przy ul. Reymonta,
- przebudowę ulic Bardzkiej oraz Buforowej i rozbudowę ul. Kajdasza polegającą na budowie tras komunikacji zbiorowej na Jagodno we Wrocławiu,
- miejski program wymiany źródeł ogrzewania,
- program poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej,
- program poprawy infrastruktury szynowej wraz z pracami przygotowawczymi i zadaniami towarzyszącymi inwestycjom szynowym,
- budowę i kompleksową przebudowę szkół i przedszkoli.

Ponadto, podobnie jak miało to miejsce w latach ubiegłych, realizowano także liczne inwestycje na wrocławskich osiedlach.

Wykres 8. Nakłady inwestycyjne Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

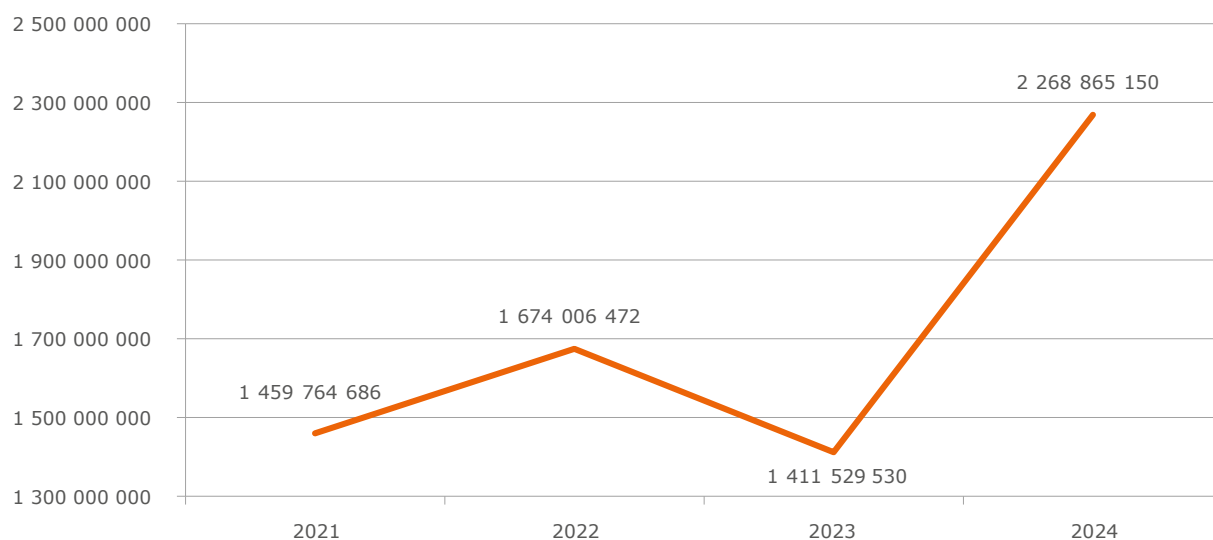
Źródło: UMW

DOCHODY WŁASNE MIASTA

W ramach dochodów własnych najstabilniejsze źródło stanowią podatki i opłaty lokalne. W ramach tej pozycji największe wzrosty odnotowano m.in. z tytułu podatku od nieruchomości (wzrost o 14% r/r) oraz podatku z karty podatkowej (wzrost o 13% r/r). Dochody z tytułu PIT i CIT wyniosły w 2024 r. **2 600 250 672 zł**, co w porównaniu z rokiem poprzednim daje wzrost o **901 877 003 zł**. Znaczący wzrost z tytułu PIT był możliwy dzięki dodatkowym dochodom przekazanym jednostkom samorządu terytorialnego w grudniu 2024 r. Wrocław w ramach dodatkowych środków z tytułu udziału w PIT otrzymał **231 274 384 zł**. Pozostałą część dochodów własnych stanowią dochody z majątku miasta, świadczonych przez miasto usług oraz pozostałe dochody, które łącznie wyniosły **1 233 535 829 zł**. Dochody z majątku zostały zrealizowane w wysokości **539 006 381 zł**, tj. o 12% mniej niż przed rokiem. W ramach tej pozycji największe wpływy pochodzą ze sprzedaży składników majątkowych (**273 927 203 zł**) oraz wpływów z tytułu czynszów (**147 275 495 zł**). Dochody z usług (**391 762 756 zł**), w ramach których największe źródło stanowią wpływy z tytułu biletów komunikacji miejskiej (**205 565 491 zł**), wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 7%. W ramach źródła „pozostałe dochody” uzyskano wpływy w wysokości **302 776 691 zł**, z czego z tytułu rozliczenia podatku VAT uzyskano dochody w wysokości **140 187 329 zł**.

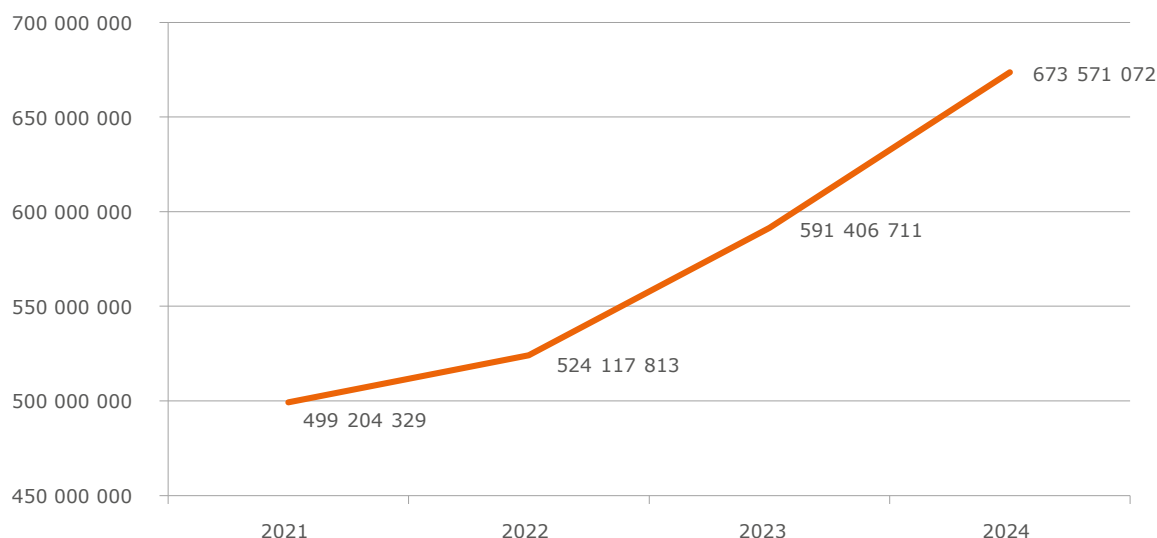
Porównując poziom dochodów własnych uzyskanych przez Gminę Wrocław w 2024 r. do dochodów z tego tytułu w roku 2023, zauważalny jest ich wzrost o **932 223 113 zł r/r**.

Wykres 9. Udział Wrocławia w PIT w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

Wykres 10. Dochody Wrocławia z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2021–2024 (w zł)

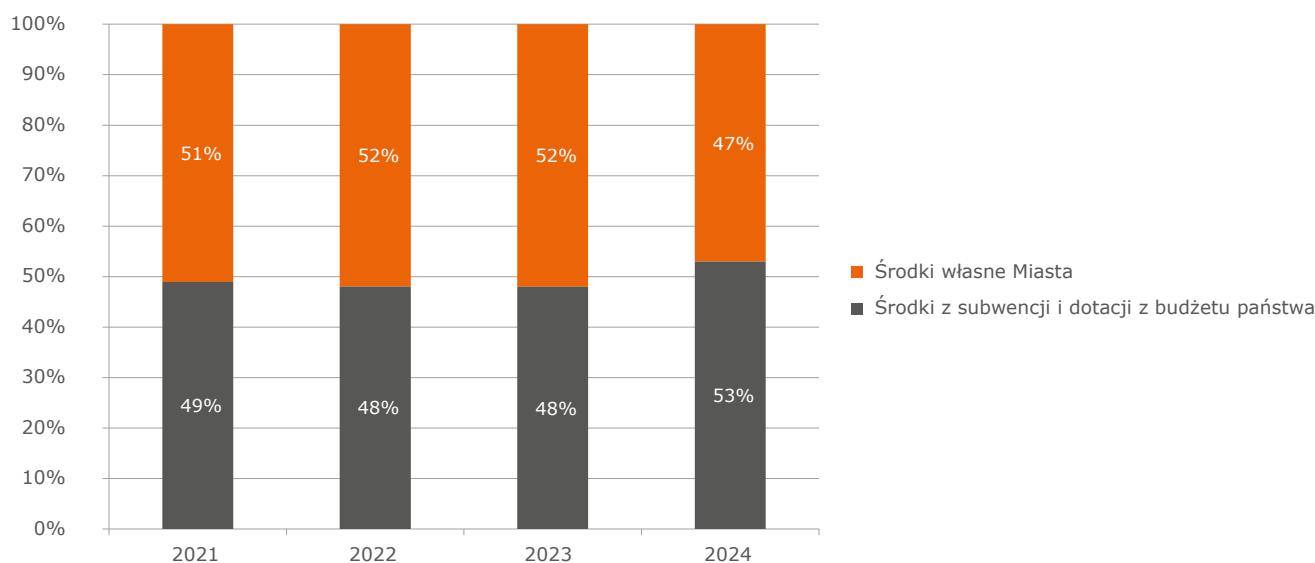
Źródło: UMW

SUBWENCJE OGÓLNE, DOTACJE, WSPÓŁFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

Dochody z tytułu subwencji i dotacji uległy zwiększeniu względem 2023 r. Łączny wzrost dotacji i subwencji w 2024 r. w stosunku do roku 2023 wyniósł **417 mln zł** i 2024 r. w stosunku do roku 2022 – **357 mln zł** (w 2023 r. nastąpił spadek subwencji i dotacji o 60 mln zł w stosunku do 2022 r.).

W celu pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty Gmina Wrocław otrzymała z budżetu państwa subwencję oświatową i dotację przedszkolną. Należy zwrócić uwagę, że z roku na rok zwiększa się wielkość środków przeznaczanych na finansowanie oświaty zarówno z budżetu państwa, jak i z budżetu Wrocławia (biorąc pod uwagę przeznaczoną kwotę). Więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale EDUKACJA na stronie 73.

Wykres 11. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)

Źródło: UMW

W roku 2024 złożono wnioski o dofinansowanie dla 98 projektów oraz podpisano 64 umowy o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania ponad 128 421 142 zł. Monitorowano realizację pod kątem zapisów umów o dofinansowanie łącznie 223 projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie w roku 2023 i w latach wcześniejszych.

W zakresie projektów infrastrukturalnych, podobnie jak w latach poprzednich, w roku 2024 monitorowano europejskie i krajowe źródła finansowania wspierające inwestycje miasta w obszarach infrastruktury drogowej, infrastruktury edukacyjnej, cyfryzacji, rewitalizacji, infrastruktury społecznej, termomodernizacji, transportu zeroemisyjnego oraz niskoemisyjnego, a także zieleni oraz ochrony bioróżnorodności. Dużo uwagi w 2024 r. poświęcono przygotowaniu aplikacji w obszarze Instrumentu Zielonej Transformacji Miast w ramach Krajowego Planu Odbudowy. Podpisano w tym zakresie 13 umów o udzielenie pożyczki na łączną kwotę 84 629 258,91 zł. W zakresie projektów społecznych monitorowano takie obszary jak edukacja, włączenie społeczne, rynek pracy czy ochrona środowiska, a także polityka żywnościowa. Elementem, który wielokrotnie pojawiał się w dokumentacjach konkursowych czy dokumentach programowych, były szeroko rozumiane kwestie środowiskowe, począwszy od edukacji ekologicznej poprzez inwentaryzację zasobów zielonych, aż do transportu niskoemisyjnego.

W trakcie roku 2024 koordynowano prace jednostek i wydziałów w celu wypracowania spójnych koncepcji odpowiadających na bieżące potrzeby mieszkańców miasta.

Programy monitorowane w 2024 r.:

- AMIF,
- Citizens, Equality, Rights and Values (CERV),
- Climate KIC,
- Connecting Europe Facility (CEF),
- Digital Europe,
- Driving Urban Transitions,
- ELENA,
- ERA-NET Cofund ,
- ERASMUS+,
- EU4Health,
- European Urban Initiative,
- Fundusz Azylu, Migracji i Integracji,
- Fundusz Dopłat,
- Fundusz Wyszehradzki,
- Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027,
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021–2027,
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027,
- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027,
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021–2027,
- Fundusze Norweskie i EOG,
- FUNDUSZE NORWESKIE I EOG 2014–2021,
- HORYZONT EUROPA,
- Interreg Europa,
- Interreg Europa Środkowa,
- Interreg Region Morza Bałtyckiego,
- Krajowy Plan Odbudowy,
- Krajowy Plan Odbudowy – Instrument Zielonej Transformacji Miast,
- Kreatywna Europa,
- LIFE,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020,
- Programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Programy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020
- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,
- Rządowy Program Odbudowy Zabytków,
- URBACT.

W 2024 r. złożono wnioski o dofinansowanie **27** projektów infrastrukturalnych na łączną kwotę dofinansowania **282 457 793 zł**. W tym samym okresie podpisano umowy o dofinansowanie dla 9 projektów infrastrukturalnych na łączną kwotę dofinansowania **86 908 108 zł**. Nadzorowano realizację łącznie 83 projektów pod kątem wypełniania zapisów umów o dofinansowanie (w tym

projektów w okresie trwałości oraz projektów wobec których wszczynano kontrole). W roku 2024, podobnie jak w latach poprzednich, monitorowano projekty, które przeszły w tzw. okres trwałości. Zgodnie z umowami o dofinansowanie trwałość projektów analizowana jest przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej na rzecz beneficjenta. Nieutrzymanie projektu w trwałości wiąże się z koniecznością zwrotu dofinansowania. Prace w okresie trwałości polegają m.in. na przedkładaniu dokumentów do instytucji wymaganych umową o dofinansowanie, jak np. oświadczeń o kwalifikowalności podatku VAT, informacji o generowaniu/niegenerowaniu dochodu, monitorowaniu rzeczowego zakresu projektu, przeprowadzaniu analiz dotyczących możliwych do dokonania zmian, jak również informowaniu instytucji o wszelkich modyfikacjach w projekcie.

W roku 2024 złożono wnioski o dofinansowanie **71** projektów, podpisano **55** umów o dofinansowanie na łączną kwotę ponad **41 513 033,10 zł**. Nadzorowano pod kątem wypełniania zapisów umów o dofinansowanie realizację łącznie **140** projektów społecznych, wśród których znajdują się projekty finansowane ze źródeł krajowych, projekty partnerskie oraz międzynarodowe (w tym w ramach programu ERASMUS+).

Tabela 1. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów infrastrukturalnych w latach 2020–2024 (w zł)

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Liczba projektów	Aktualna wartość całkowita	Aktualna kwota dofinansowania	Wkład własny
2020	4	41 958 891	31 988 469	9 970 422
2021	8	111 728 924	97 415 700	26 666 895
2022	4	92 197 205	80 698 084	11 499 121
2023	11	228 545 444	107 701 389	115 438 209
2024	9	86 908 109	46 572 524	40 335 584
Razem	36	561 338 573	364 376 166	203 910 231

Źródło: UMW

Tabela 2. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów społecznych oraz międzynarodowych w latach 2020–2024 (w zł)

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Liczba projektów	Aktualna wartość całkowita dla miasta	Aktualna kwota dofinansowania dla miasta	Wkład własny
2020	31	47 715 282	42 281 342	2 725 179
2021	23	9 875 566	8 907 834	967 733
2022	33	23 292 315	21 944 918	1 347 397
2023	34	14 372 751	12 878 486	1 494 265
2024	49	36 576 847	31 165 378	5 411 469
Razem	170	131 832 761	117 177 958	11 946 043

Źródło: UMW

Powyższe zestawienia zawierają kwoty na dzień 31 grudnia 2024 r. i uwzględniają aneksy podpisane w minionym roku, także dla projektów, dla których umowy o dofinansowanie podpisano w latach poprzednich.

WPŁYWY ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH W WYNIKU REALIZACJI ZADAŃ

W 2024 r. na konto Gminy Wrocław wpłynęło ponad **118 139 455 zł**, z czego **96 961 556 zł** stanowiły wpływy z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych, a **21 177 898 zł** z tytułu realizacji projektów społecznych, w tym międzynarodowych.

Tabela 3. Wpływy na konto Gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych w latach 2020–2024 (w zł)

Rok	Kwota wpływu
2020	143 208 778
2021	107 552 105
2022	171 536 250
2023	84 814 765
2024	96 961 556

Źródło: UMW

Tabela 4. Wpływy na konto Gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów społecznych i międzynarodowych w latach 2020–2024 (w zł)

Rok	Kwota wpływu
2020	34 198 302
2021	21 300 067
2022	20 279 500
2023	15 296 210
2024	21 177 898

Źródło: UMW

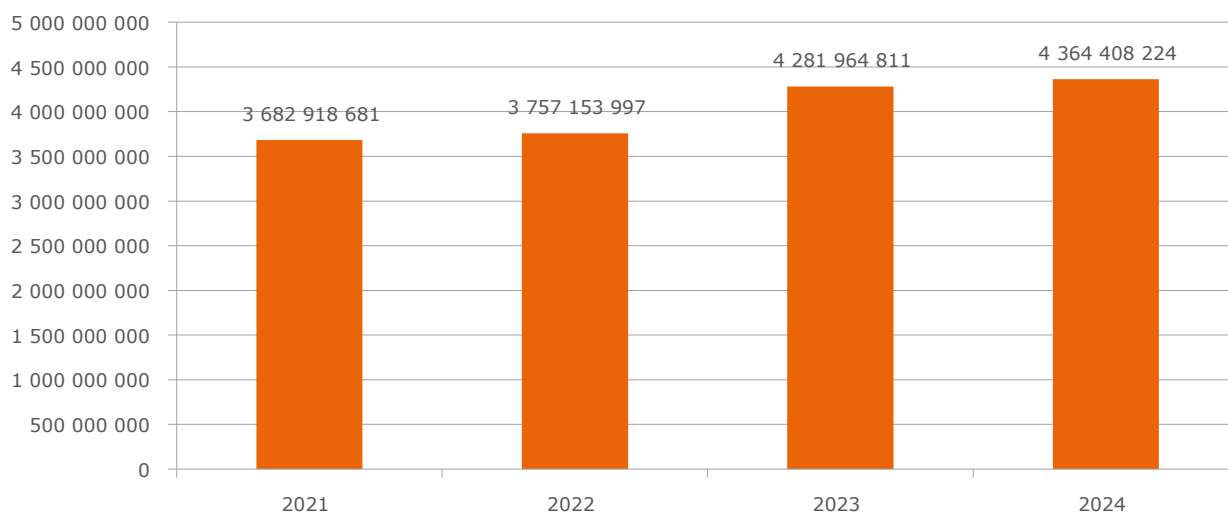
ZADŁUŻENIE MIASTA I KOSZTY OBSŁUGI

Obok zapewnienia finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych oraz wydatków bieżących priorytetem w zakresie polityki finansowej na rok 2024 było korzystanie z możliwie jak najkorzystniejszych i jednocześnie najtańszych źródeł finansowania. Wysoki poziom stóp procentowych utrzymujący się przez cały 2024 r. istotnie wpłynął na wysokość kosztów obsługi zadłużenia. Wydatki Wrocławia z tego tytułu wyniosły w ubiegłym roku 201 mln zł, co w porównaniu z rokiem 2023 daje wzrost o 16 mln zł. Niemniej jednak prowadzona od lat aktywna polityka finansowa Miasta polegająca m.in. na pozyskiwaniu preferencyjnych źródeł finansowania, tj. pożyczek długoterminowych zaciągniętych na rynku krajowym oraz pożyczek z KPO, pozwoliła częściowo ograniczyć negatywny wpływ wzrostu stóp procentowych. W 2024 r. Gmina Wrocław zaciągnęła zobowiązania finansowe na łączną kwotę **485 mln zł**, które pochodziły z pożyczek. Środki te zostały przeznaczone przede wszystkim na finansowanie zadań inwestycyjnych, m.in. na zapewnienie wkładu własnego do projektów współfinansowanych ze środków UE, a także na prefinansowanie wydatków związanych z tymi projektami. Ponadto potrzeby finansowe Gminy w 2024 r. były finansowane przychodami z:

- niewykorzystanych w 2023 r. środków pieniężnych na wydzielonym rachunku bieżącym budżetu, wynikających z rozliczenia dochodów i wydatków nimi finansowanych związanych ze szczególnymi zasadami wykonywania budżetu oraz z rozliczenia środków określonych

- w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych i dotacji na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem tych środków (74,2 mln zł),
- wolnych środków, stanowiących nadwyżkę środków pieniężnych na rachunku budżetu jednostki samorządu terytorialnego wynikającą z rozliczeń wyemitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek z lat ubiegłych (102,8 mln zł),
 - spłaty udzielonych pożyczek (5,2 mln zł).

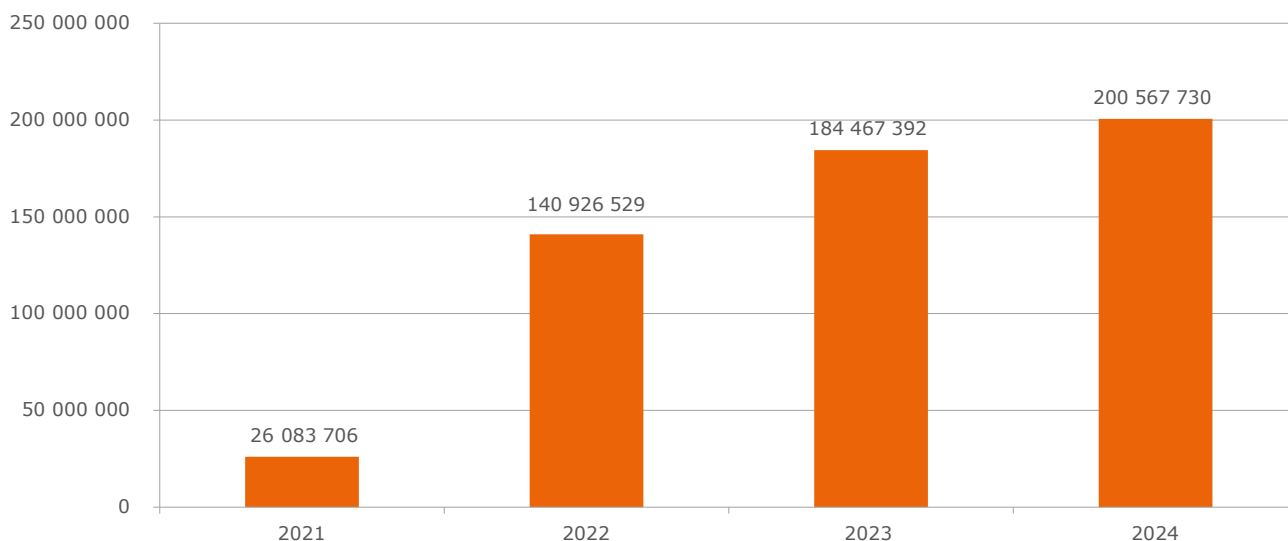
Wykres 12. Zadłużenie ogółem Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

Zadłużenie Wrocławia wyniosło na koniec 2024 r. **4 364 408 224 zł**, co w porównaniu do roku poprzedniego daje wzrost o 1,9%, natomiast koszty związane z jego obsługą wyniosły **200 567 730 zł**, tj. o 8,7% więcej niż w roku 2023.

Wykres 13. Koszt obsługi zadłużenia Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE

Kluczowym organem zarządzania Gminą Wrocław jest Urząd Miejski Wrocławia (UMW). Ważne jest stałe podwyższanie jakości funkcjonowania jego komórek organizacyjnych na wszystkich poziomach, profesjonalizacja w wykonywaniu zadań oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników w celu osiągania coraz wyższej jakości zarządzania oraz obsługi mieszkańców (w 2024 r. 85,12% z 2150 zatrudnionych w UMW osób miało wyższe wykształcenie).

Po pozytywnych wynikach audytu przeprowadzonego w 2024 r. przez akredytowane jednostki zewnętrzne UMW otrzymał oświadczenie weryfikatora środowiskowego potwierdzające przynależność do grona instytucji zarejestrowanych w rejestrze EMAS oraz utrzymał certyfikat w zakresie Systemu Zarządzania Jakością (ISO 9001:2015) i Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy (ISO 45001:2018).

W drugiej połowie września 2024 r. z uwagi na stan zagrożenia powodziowego dla miasta Wrocławia została uruchomiona infolinia powodziowa UMW, do której obsługi zostali dodatkowo wyznaczeni pracownicy Teleinformatycznego Centrum Obsługi Mieszkańca. Od początku uruchomienia infolinii do końca jej funkcjonowania w sprawach związanych z sytuacją powodziową we Wrocławiu obsłużono łącznie 1974 połączenia telefoniczne.

Dostosowując budynki UMW do potrzeb klientów, wprowadzano kolejne udogodnienia mające na celu usunięcie barier, na które napotykają zwłaszcza osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze. Wykonano kompleksowy remont wraz z przebudową Sali S2 w Centrum Obsługi Mieszkańca w budynku przy ul. G. Zapolskiej 4, w tym m.in. wyznaczono ścieżki naprowadzające i punkty uwagi dla osób z niepełnosprawnością wzroku wraz z montażem planu tyflograficznego, a także wyznaczono strefę poczekalni dla klienta zewnętrznego. Dla klientów załatwiających sprawy z zakresu rejestracji pojazdów utworzono nowe stanowiska obsługi z elektronicznym systemem kolejkowym, dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami, oraz nowoczesną salę poczekalni. W obiekcie UMW przy ul. Kotlarskiej 41 zamontowano nową platformę i dźwig ułatwiające dostęp do budynku.

W 2024 r. w UMW powstał Departament Różnorodności Społecznej – pierwszy taki departament w Polsce. Do zadań departamentu należy m.in. wdrażanie w UMW planu równości płci i zasad równego traktowania. Działające w ramach departamentu Biuro ds. Równego Traktowania zorganizowało szereg szkoleń dla pracowników UMW, w tym szkolenia antydyskryminacyjne oraz szkolenie z redagowania tekstów urzędowych.

Rok 2024 charakteryzował się dużą liczbą spraw realizowanych przez cudzoziemców, w tym zwłaszcza przez obywateli Ukrainy. Pracownicy Wydziału Spraw Obywatelskich obsłużyli ponad 167 tys. obywateli Ukrainy, w tym:

- zameldowano na pobyt stały i czasowy ponad 18 900 osób z obywatelstwem ukraińskim,
- wydano ponad 33 600 zaświadczeń potwierdzających ich dane w rejestrze PESEL,
- wykonano ponad 42 400 czynności związanych z aktualizacją danych w rejestrze PESEL (np. usunięcie niezgodności, ponowna rejestracja statusu, modyfikacje danych),
- wykonano ponad 25 tys. czynności związanych z rejestracją pojazdów,
- w sprawach dotyczących uprawnień do kierowania pojazdami obsłużono ok. 40 tys. osób z obywatelstwem ukraińskim,
- przyjęto 620 wniosków w sprawach rejestracji działalności gospodarczej,
- wydano 11 359 dokumentów prawa jazdy,
- w punktach informacyjnych oraz telefonicznie udzielono informacji 35 tys. razy.

MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

Urząd Miejski Wrocławia obsługiwał w 2024 r. w zakresie kadrowym kierowników 45 miejskich jednostek organizacyjnych, w tym: instytucji kultury (25), jednostek Samodzielnych Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej (1), powiatowych służb i inspekcji (2), samorządowych zakładów budżetowych (2) oraz jednostek i zakładów budżetowych (15) – w tym również akta osobowe zastępców kierowników, których zgodnie ze statutem jednostki powołuje i odwołuje Prezydent Wrocławia. W 2024 r. w związku ze zmianami w strukturach i zakresach zadań zmieniono regulaminy organizacyjne w 8 miejskich jednostkach organizacyjnych.

SPÓŁKI Z UDZIAŁEM GMINY WROCŁAW

Ważnym elementem zarządzania samorządowego są spółki kapitałowe z udziałem Gminy Wrocław. Prezydent sprawuje nadzór właścicielski nad ich działalnością, przy uwzględnieniu wielkości udziału Gminy Wrocław w kapitale zakładowym tych spółek.

Tabela 5. Udziały i akcje Gminy Wrocław w spółkach prawa handlowego, stan na 31 grudnia 2024 r.

Lp.	Nazwa spółki	Liczba udziałów/akcji Gminy Wrocław (w szt.)	Wartość nominalna udziału/akcji (w zł)	Kapitał Gminy Wrocław (w zł)	Udział Gminy w kapitale zakładowym (w %)	Kapitał zakładowy spółki (w zł)
1.	MPWiK S.A.	9 642 094	50	482 104 700	100,00	482 104 700
2.	MPK Sp. z o.o.	471 385	675	318 184 875	100,00	318 184 875
3.	TBS Wrocław Sp. z o.o.	339	783 220	265 511 580	100,00	265 511 580
4.	Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.	45 488	1 000	45 488 000	100,00	45 488 000
5.	Wrocławskie Inwestycje Sp. z o.o.	8 500	1 000	8 500 000	100,00	8 500 000
6.	Stadion Wrocław Sp. z o.o.	1 050 142	1 000	1 050 142 000	100,00	1 050 142 000
7.	Wrocławskie Centrum Treningowe SPARTAN Sp. z o.o.	156 883	500	78 441 500	100,00	78 441 500

Lp.	Nazwa spółki	Liczba udziałów/akcji Gminy Wrocław (w szt.)	Wartość nominalna udziału/akcji (w zł)	Kapitał Gminy Wrocław (w zł)	Udział Gminy w kapitale zakładowym (w %)	Kapitał zakładowy spółki (w zł)
8.	Wrocławski Park Wodny S. A.	110 591 633	1	110 591 633	100,00	110 591 633
9.	ZOO Wrocław Sp. z o.o.	236 939	1 000	236 939 000	100,00	236 939 000
10.	WP HALA LUDOWA Sp. z o.o.*	518 562	500	259 281 000	100,00	259 341 000
11.	WKS „Śląsk Wrocław” S.A.	149 086	1 000	149 086 000	99,69	149 546 000
12.	ARAW S.A.	43 828 990	1	43 828 990	99,40	44 094 990
13.	Ekosystem Spółka z o. o.	14 013	1 000	14 013 000	97,92	14 311 000
14.	Wrocławski Park Technologiczny S.A.	268 602	100	26 860 200	95,34	28 174 500
15.	Port Lotniczy Wrocław S.A.	203 683	500	101 841 500	49,24	206 830 000
16.	SIM Wrocław Sp. z o.o.	610 129	50	30 506 450	39,67	76 891 400
17.	DCM DOLMED S.A.	1 717 255	1	1 717 255	7,13	24 072 653
18.	Data Techno Park Sp. z o.o.	4 000	50	200 000	2,21	9 044 400

* w przypadku WP Hala Ludowa sp. z o.o. iloczyn liczby udziałów i ich wartości nominalnej nie odpowiada wartości kapitału zakładowego – skutek dokonania dobrowolnego umorzenia 120 udziałów o wartości 60 tys. zł bez obniżania kapitału zakładowego

Źródło: UMW

RADY SPOŁECZNE PRZY PREZYDENCIE

Pracę Prezydenta Wrocławia wspierają powoływane przez niego rady społeczne. Ich rolą jest doradzanie i opiniowanie. W 2024 r. powstała jedna nowa rada społeczna: Wrocławska Rada Edukacji. W sumie przy Prezydencie Wrocławia funkcjonuje obecnie 20 rad społecznych, w ich skład których wchodzi urzędnicy, radni miejscy, przedstawiciele grup społecznych, środowisk zawodowych, biznesowych, twórczych, sportowych i naukowych, a także przedstawiciele ruchów miejskich i organizacji pozarządowych.

PEŁNOMOCNICY I DORADCY PREZYDENTA

W 2024 r. Prezydent Wrocławia powołał:

- Pełnomocniczkę ds. obchodów Roku Anioła Ślązaka,
- Pełnomocnika ds. Gospodarowania Wodami Opadowymi i Roztopowymi we Wrocławiu,
- Pełnomocnika ds. Edukacji,
- Pełnomocnika ds. Rozwoju Gospodarczego,
- Pełnomocnika ds. zarządzania obszarem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – Hala Stulecia we Wrocławiu,
- Pełnomocnika ds. Ochrony Dziedzictwa Kulturowego.

Na koniec roku 2024 Prezydent Wrocławia współpracował z 11 pełnomocnikami i 4 doradcami.

UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW W ZARZĄDZANIU MIASTEM

RADY OSIEDLI

We Wrocławiu działa 48 rad osiedli – samorządowych jednostek pomocniczych, które reprezentują mieszkańców wobec organów i jednostek organizacyjnych Gminy. Zasiada w nich ok. 800 radnych (liczba jest zmienna z uwagi na rezygnacje i nowe powołania). Rady współpracują z organami samorządu oraz instytucjami i organizacjami działającymi na terenie osiedla, występują z wnioskami do władz miasta, podejmują inicjatywy w sprawach dotyczących lokalnej społeczności, wnoszą uwagi do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, opiniują ważne dla mieszkańców kwestie związane z komunikacją miejską czy z inwestycjami na osiedlu.

W 2024 r. Zespół ds. reformy ustroju samorządowych jednostek pomocniczych Wrocławia, w skład którego wchodzi 6 osób wskazanych przez Prezydenta Wrocławia oraz 7 przedstawicieli zarządów rad osiedli, kontynuował zapoczątkowane w latach poprzednich zmiany w kierunku większego upodmiotowienia rad osiedli jako reprezentantów lokalnej społeczności, a z drugiej strony jako jednostek pomocniczych Gminy. Reforma ustroju rad osiedli docelowo zmierza do decentralizacji zarządzania gminą, pogłębiania subsydiarności, policentryczności i podmiotowości osiedli oraz rozszerzonej partycypacji mieszkańców w zarządzaniu gminą.

Zespół pracował także nad nowym podziałem administracyjnym samorządowych jednostek pomocniczych Gminy. W grudniu 2024 r. Zespół przedstawił rekomendacje w zakresie proponowanej reformy liczby i granic osiedli.

OSIEDLOWE SPOTKANIA Z MIESZKAŃCAMI

W 2024 r. Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk zainicjował osiedlowe spotkania dla mieszkańców miasta. Odbyło się 11 spotkań Prezydenta z mieszkańcami wrocławskich osiedli, w cyklu co dwutygodniowym. Dla pilnych spraw osiedlowych uruchomiono również dyżur prezydencki, który był uzupełnieniem spotkań w terenie.

FORMY GRUPOWEGO I INDYWIDUALNEGO WSPÓŁZARZĄDZANIA

W 2024 r. do UMW zostało złożonych 47 petycji: 43 petycje do Prezydenta Wrocławia, 1 petycja do Rady Miejskiej Wrocławia (RMW), a 3 petycje zostały złożone do rozpatrzenia zarówno przez Prezydenta Wrocławia, jak i Radę Miejską Wrocławia. Obywatele uczestniczą też w konsultacjach projektów uchwał RMW i mają prawo zaskarżania uchwał RMW i decyzji administracyjnych UMW do organów nadzorczych i sądów administracyjnych. Kontrolę nad pracą UMW sprawują poprzez składanie skarg i wniosków. W okresie od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r. w Centralnym Rejestrze Skarg i Wniosków Urzędu Miejskiego Wrocławia (CRSiW) zaewidencjonowano 85 skarg i 48 wniosków (dla porównania – w 2023 r. zarejestrowano 104 skargi oraz 21 wniosków). 50 skarg i 38 wniosków dotyczyło komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia, natomiast 35 skarg i 10 wniosków odnosiło się do zadań realizowanych przez miejskie jednostki organizacyjne. Niezależnie od zarejestrowanych ww. skarg i wniosków w CRSiW Zespół ds. Skarg i Wniosków Wydziału Spraw Obywatelskich w 2024 r. odnotował 10 skarg w zakresie zadań wykonywanych przez spółki prawa handlowego z udziałem Gminy Wrocław, które przekazał do rozpatrzenia właściwym organom tych spółek.

Formą kontroli, a zatem współzarządzania, jest także składanie przez obywateli wniosków o udostępnienie informacji publicznej. W 2024 r. w UMW rozpatrzono i udzielono odpowiedzi na 1286 wniosków o udostępnienie informacji publicznej. Wnioski składane były pisemnie, w formie dokumentu elektronicznego poprzez platformę e-PUAP, e-mailem na adresy Kancelarii Ogólnej Urzędu i komórek organizacyjnych Urzędu oraz poprzez formularz wniosku dostępny na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (BIP). Wydano 4 decyzje odmawiające udostępnienia informacji publicznej.

Urząd udzielił także ok. 3,5 tys. odpowiedzi na zapytania redakcji lokalnych, krajowych oraz zagranicznych. W tej puli znajdują się także nagrania dla stacji telewizyjnych, stacji radiowych, odpowiedzi na e-maile i telefony z redakcji gazet oraz portali internetowych. W całym roku 2024 do mediów wysłanych zostało ok. 400 komunikatów i informacji prasowych dotyczących pracy poszczególnych departamentów, wydziałów, jednostek miejskich oraz Prezydenta Wrocławia.

TRANSFORMACJA CYFROWA I E-USŁUGI

W 2024 r. prace kontynuował powołany zarządzeniem nr 11425/23 Prezydenta Wrocławia z dnia 2 października 2023 r. Zespół ds. Transformacji cyfrowej Wrocławia. Od początku powstania Zespół spotykał się 16 razy i zaopiniował 25 projektów cyfryzacyjnych. W 2024 r. głównym przedmiotem spotkań Zespołu były m.in. zagadnienia: projekty cyfrowe zgłoszone do realizacji przez Wydziały/ Biura i miejskie jednostki organizacyjne, podsumowanie realizacji działań *Programu transformacji cyfrowej Urzędu Miejskiego Wrocławia i miejskich jednostek organizacyjnych na lata 2021–2027*, obecne i przyszłe możliwości pozyskania środków zewnętrznych na projekty cyfryzacyjne, udział w budowaniu generatora formularzy wniosków e-usług na portalu mObywatel, monitoring projektów dofinansowanych w ramach programu *Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF)* oraz innych źródeł.

W 2024 r. trwała modernizacja i rozbudowa infrastruktury oraz narzędzi zarządzania Systemu Informacji Przestrzennej Wrocławia (SIP), mająca na celu zapewnienie wydajnego i bezpiecznego działania SIP oraz wprowadzenie e-usług opartych na systemie informacji przestrzennej pasa drogowego we Wrocławiu (e-ZDiUM). Prowadzono prace nad aktualizacją i rozbudową stron internetowych SIP. Wdrożono nową wersję systemu Giełda Nieruchomości. W zaawansowanej fazie znajduje się budowa nowych serwisów intra- i internetowych: Elektromobilność, Ograniczenie sprzedaży alkoholu, Miejskie Kanały Technologiczne, System Wspierania Obsługi Spraw, prototyp Mapy operacyjnej Straży Miejskiej Wrocławia.

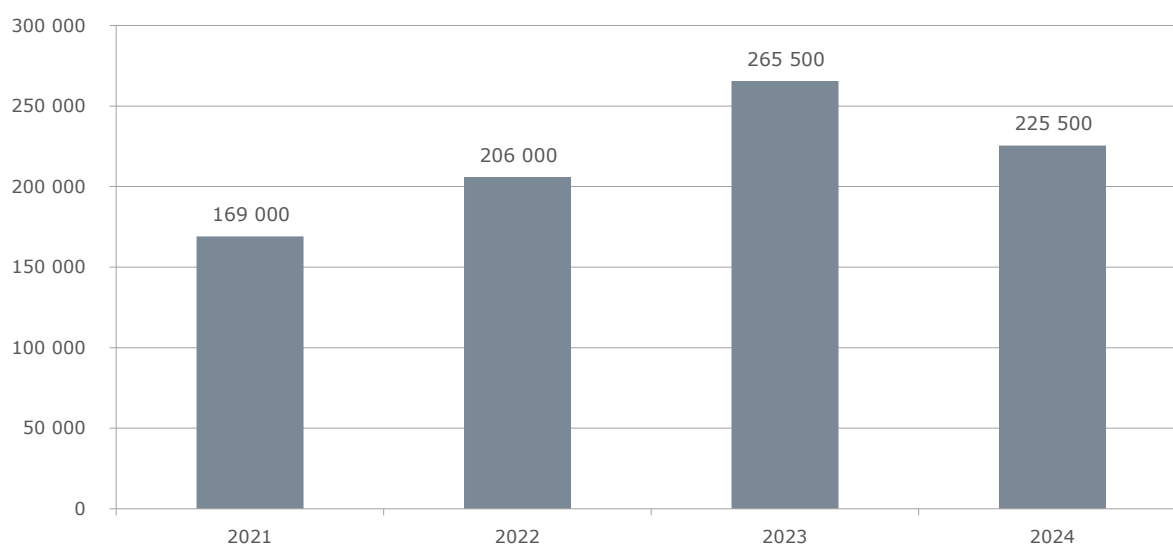
Zrealizowano projekt *Cyberbezpieczny Wrocław* zwiększający poziom bezpieczeństwa cyfrowego poprzez wdrożenie rozwiązań zabezpieczających infrastrukturę informatyczną Gminy Wrocław i jej jednostek organizacyjnych oraz miejskich e-usług. Zlecono audyt bezpieczeństwa mający na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa aplikacji, systemów, serwisów www oraz danych zgromadzonych i przetwarzanych w audytowanych systemach i aplikacjach. Rozbudowano monitoring i zabezpieczenie systemów przetwarzania i składowania danych.

Uruchomiono system Elektronicznego Obiegu Faktur w 122 jednostkach oświatowych Gminy Wrocław.

W 2024 r. odnotowano dalsze duże zainteresowanie związane z korzystaniem z e-usług przez mieszkańców. Obecnie wyodrębnić można 80 urzędowych procedur określonych mianem „e-usługa” pozwalających na sprawną i efektywną obsługę mieszkańców w wielu załatwianych sprawach.

W 2024 r. w Zarządzie Geodezji, Kartografii i Katastru Miejskiego (ZGKiKM) 78% wniosków zostało złożonych za pomocą e-aplikacji umożliwiającej załatwienie spraw w pełni elektronicznie. Ponadto w przypadku 78% wniosków ZGKiKM wydał materiały w postaci elektronicznej.

Wykres 14. Liczba wniosków skierowanych do UMW i CUI w latach 2021–2024

Źródło: UMW

W dniach 28–29 maja 2024 r. już po raz trzeci zorganizowano we Wrocławiu Smart City Forum – największy w Polsce kongres poświęcony funkcjonowaniu i rozwojowi inteligentnych miast.

W 2024 r. kontynuowano lub uruchomiono pilotażowe projekty związane z ideą SmartCity:

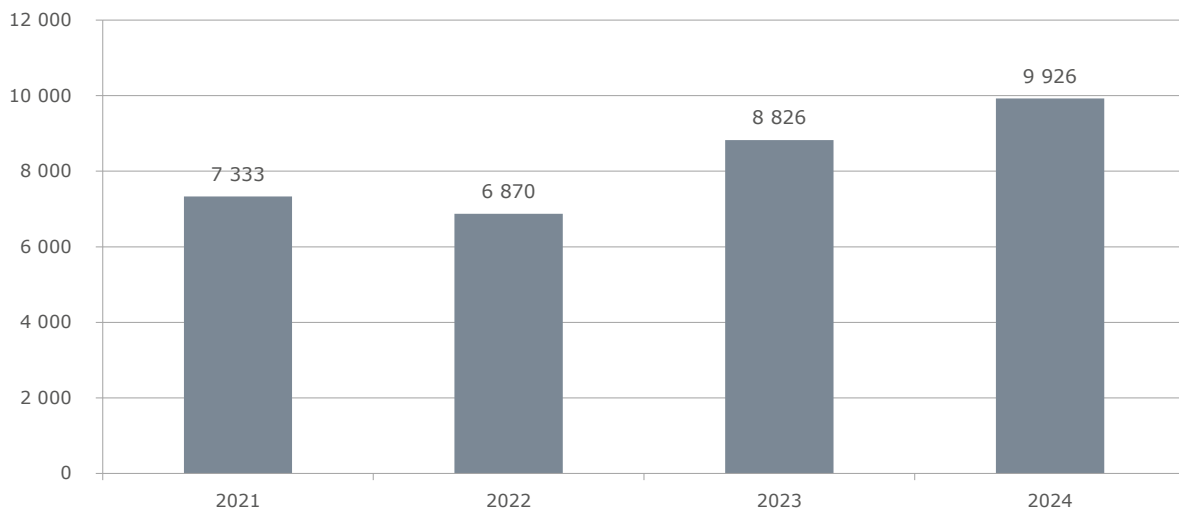
- usługę *Teleopieka dla mieszkańców Wrocławia*, której głównym celem jest poprawa bezpieczeństwa seniorów w miejscu zamieszkania; zapewnia ona 500 wrocławskim seniorom specjalne urządzenia mobilne z tzw. przyciskiem życia oraz stacjonarne urządzenia głośnomówiące,
- dostęp (dzięki umowie z firmą Neptis S.A) do platformy analizującej ruch drogowy w mieście,
- usługę monitorowania ruchu rowerowego – system automatycznie zliczający rowerzystów we Wrocławiu, który jest wynikiem dwóch projektów pilotażowych przeprowadzonych w ramach CityLab Wrocław,
- 3. edycję programu miejskiego *Bądź bezpieczna. Mobilne KTG dla mieszkanki Wrocławia od 36 tygodnia ciąży*; mieszkanki Wrocławia mogły skorzystać z programu, w ramach którego Gmina bezpłatnie udostępniła im bezprzewodowe urządzenia telemedyczne KTG Carebits,
- bezpłatny dostęp (dzięki Fundacji VetApp) do aplikacji wspierającej opiekę nad zwierzętami,
- zdalny monitoring parametrów czystości wody w Odrze; bezpłatny projekt pilotażowy realizowany we współpracy z firmą T-Mobile,
- innowacyjny system Centrum Inteligentnego Monitoringu Dronowego wspomagający pracę służb miejskich i ratunkowych, składający się z autonomicznych dronów, które wyposażone są w kamery termowizyjne z 56-krotnym zoomem; system był testowany we współpracy z konsorcjum firm w składzie Halo Bird, InfoSolutions, Aviation Project i Art.-Geo.

W maju 2024 r. podpisano umowę z firmą Kapsch Telematic Services w ramach której wykonawca (firma Kapsch) zobowiązał się do bezpłatnego świadczenia usługi dostępu do systemu monitorowania naruszeń wjazdu do stref czystego transportu w mieście, które powstaną w przyszłości.

OCHRONA KONSUMENTÓW

W 2024 r. Biuro Miejskiego Rzecznika Konsumentów (BRK) obsłużyło łącznie 9926 zgłoszeń w sprawach konsumenckich: wniosków, zapytań, pism kierowanych do wiadomości, pism wymagających przekazania zgodnie z właściwością miejscową oraz w ramach współpracy w obszarze ochrony konsumentów. Przełożyło się to odpowiednio na: 7557 porad prawnych i informacji udzielonych w formie telefonicznej, 1150 wystąpień, 1170 konsultacji osobistych, 36 przygotowanych pozwów celem samodzielnego dochodzenia roszczeń, 11 zgłoszeń obsłużonych w ramach współpracy z instytucjami konsumenckimi, 2 zawiadomienia przyjęte do wiadomości.

Wykres 15. Liczba zgłoszeń w sprawach konsumenckich w latach 2021–2024

Źródło: UMW

Obok pomocy prawnej w rozwiązaniu konkretnego problemu ważnym elementem systemu ochrony konsumentów była profilaktyka, czyli edukacja konsumencka prowadzona we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) UMW w zakładce na stronie [www.wroclaw.pl](https://www.wroclaw.pl/portal/miejski-rzecznik-konsumentow-we-wroclawiu) pod adresem: <https://www.wroclaw.pl/portal/miejski-rzecznik-konsumentow-we-wroclawiu> prowadzony jest serwis informacyjno-edukacyjny dla konsumentów.

GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY

Atrakcyjność wrocławskiej gospodarki potwierdzają wysokie miejsca w licznych rankingach. Ranking opracowywany przez fDi Intelligence (opiniotwórcze pismo należące do brytyjskiego dziennika „The Financial Times”) **European Cities & Regions of the Future** porównuje europejskie miasta i regiony pod kątem ich siły gospodarczej, finansowej i biznesowej. Ocenie poddawanych jest kilkaset miast, a także ponad 100 małych, dużych i średnich regionów europejskich, w pięciu podkategoriach: potencjał gospodarczy, przyjazność dla biznesu, dostępność komunikacyjna, kapitał ludzki i jakość życia oraz opłacalność inwestycji.

W 2024 r. Wrocław zwyciężył w kategorii miast średniej wielkości (od 200 do 750 tys. mieszkańców według oficjalnych krajowych statystyk). Zajął również pierwsze lokaty w kategoriach: najbardziej przyjazna lokalizacja dla biznesu oraz miejsce z największym potencjałem ludzkim i najlepsze miejsce do życia. Ogromnym sukcesem była też druga lokata, zaraz za Zurychem, w podkategorii potencjał ekonomiczny.

Wrocław, zaraz po Warszawie, należy do „zdecydowanie wybijających się” metropolii na startupowej mapie kraju – to wnioski płynące z opublikowanego raportu **Polskie Startupy 2024**. Według raportu 22% ankietowanych firm jest zarejestrowanych w województwie mazowieckim, a 20% w dolnośląskim.

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO

Dane o produkcie krajowym brutto (PKB) dla podregionów NUTS 3 – są to dane dla 73 obszarów statystycznych, do których zalicza się również 5 największych miast w Polsce (liczących powyżej 500 tys. mieszkańców) – GUS publikuje dopiero po upływie 2 lat. Najnowsze dane dotyczą 2022 r. i wynika z nich, że w 2022 r. PKB dla największych polskich miast nominalnie zwiększył się, również w wartościach realnych (po uwzględnieniu inflacji) – wszędzie zauważalny jest jego wzrost. W 2022 r. Wrocław był 3. miastem w Polsce z najwyższym globalnym PKB (po Warszawie i Krakowie) oraz 4. pod względem wskaźnika PKB na jednego mieszkańca (po Warszawie, Poznaniu i Krakowie).

PKB we Wrocławiu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrósł w ciągu 2 dekad prawie czterokrotnie. W 2002 r. wynosił 31 223 zł, a w 2022 r. – 124 109 zł.

Tabela 6. Produkt krajowy brutto w wybranych miastach w Polsce w latach 2021–2022 (ceny bieżące)

Miasto	PKB miasta (w mln zł)		Na 1 mieszkańca (w zł)	
	2021	2022	2021	2022
Warszawa	356 862	427 951	191 388	217 793
Kraków	94 061	107 710	118 934	130 184
Wrocław	76 283	88 483	113 946	124 109
Poznań	76 140	87 834	140 726	155 265
Łódź	60 767	69 039	90 609	101 617

Źródło: GUS

STRUKTURA BRANŻOWA

Według danych GUS za 2023 r. przychody wrocławskich przedsiębiorstw (w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób) wyniosły 156 333,9 mln zł (wzrost o 10,5% w relacji do 2022 r.). W sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) największy udział w przychodach przedsiębiorstw ogółem miała sekcja Handel i naprawa pojazdów samochodowych – 56 499,3 mln zł (udział 36,1% w ogóle przychodów) – w relacji do 2022 r. odnotowano wzrost o 3,7%. W Przetwórstwie przemysłowym przychody wyniosły 32 422,7 mln zł (udział w przychodach ogółem – 20,7%), a wzrost w stosunku do 2022 r. wyniósł 7,2%. W sekcji Informacja i komunikacja przychody ogółem wyniosły 11 248,2 mln zł (udział w przychodach przedsiębiorstw ogółem wyniósł 7,2%), a wzrost w porównaniu z 2022 r. odnotowano na poziomie 5,8%.

Znaczny wzrost zarejestrowano w sekcji Pozostała działalność usługowa. Przychody w 2023 r. wyniosły 432,4 mln zł (772% wzrostu względem 2022 r.). W sekcji Obsługa rynku nieruchomości przychody wyniosły 2 954,6 mln zł (118% wzrostu).

Wstępne dane dotyczące wyników wrocławskich przedsiębiorstw w 2024 r. wskazują na spowolnienie: w okresie I–III kwartału (brak danych za IV kwartał) przychody ogółem zmniejszyły się o 1,2% w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku (z 91 447,7 mln zł do 90 369,6 mln zł).

Ważnym miernikiem gospodarczej kondycji jednostek samorządu terytorialnego jest liczba podmiotów gospodarczych. W 2024 r. w rejestrze REGON we Wrocławiu było ich **154 931**, co oznacza wzrost r/r o 4,3%. Tendencja wzrostowa jest zauważalna w większości kategorii podmiotów gospodarczych. W obszarze spółek prawa handlowego ogółem (akcyjnych i z ograniczoną odpowiedzialnością) wzrost r/r wyniósł 4,7% – ich liczba zwiększyła się z 34 783 w 2023 r. do **36 429** w 2024 r. W kategorii spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego liczba podmiotów osiągnęła poziom **4802**, rok wcześniej tego typu podmiotów było zarejestrowanych 4624, co oznacza wzrost r/r o 3,8%. Najwyższy jednak poziom wzrostu odnotowano w kategorii osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – wyniósł on 4,8% (z 91 011 w 2023 r. do **95 336** w 2024 r.).

Pozytywnym sygnałem jest także bardzo istotny wzrost inwestycji w przedsiębiorstwach o **3,2%** w pierwszych trzech kwartałach 2024 r. (brak danych za IV kwartał tego roku) w porównaniu z analogicznym okresem 2023 r. W liczbach bezwzględnych nakłady inwestycyjne miały wartość w 2022 r. – 8 015,9 mln zł, 8 880,5 mln zł w 2023 r. i 9 162,0 mln zł (we wszystkich latach dane za pierwsze trzy kwartały).

We Wrocławiu w 2024 r. zarejestrowano **13 tys.** nowych podmiotów (o 5,1% mniej niż w 2023 r.), natomiast wykreślono z rejestru **5,8 tys.** (o 0,3% więcej niż rok wcześniej). Spośród **155 tys.** podmiotów gospodarczych we Wrocławiu **95,3 tys.** stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, **36,4 tys.** – spółki prawa handlowego, **3,4 tys.** – pozostałe formy prawne działalności (stan na 31 grudnia 2024 r.).

Tabela 7. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem w wybranych miastach w Polsce w latach 2021–2024 (w %)

Miasto	2021	2022	2023	2024
Szczecin	68,7	68,9	68,9	68,8
Łódź	69,1	68,8	68,5	68,1
Gdańsk	67,8	68,1	68,4	68,4
Bydgoszcz	66,4	65,9	65,6	65,4
Kraków	62,6	62,9	63,3	63,6
Poznań	60,7	60,8	61,3	61,6
Wrocław	60,0	60,8	61,3	61,5
Warszawa	54,8	54,7	54,6	54,8

Źródło: GUS

STARTUPY I PARKI TECHNOLOGICZNE

W 2024 r. Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A. (ARAW) kontynuowała działania mające na celu rozwój wrocławskiego ekosystemu startupowego i promocję Wrocławia na poziomie międzynarodowym. Rok 2024 to organizacja licznych spotkań dla przedsiębiorców: trzykrotnie odbył się *Startup WRO Meetup* (wydarzenia te zgromadziły ponad 700 uczestników), w czerwcu odbyła się konferencja *Evolutions 2024: Meetup & Showcase* – największe startupowe wydarzenie w regionie, podczas którego zorganizowano 10 warsztatów, konferencję i konkurs startupowy z 6 finalistami. W konferencji udział wzięło ponad 450 uczestników. Ponadto gościnnie zorganizowano we Wrocławiu 2 wydarzenia *Pitch Me Baby*, podczas których innowatorzy doskonalili sztukę prezentacji i przyjmowania informacji zwrotnej przed zgromadzoną publicznością.

Wrocław utrzymał pozycję w czołówce polskich regionów pod względem liczby powstających startupów według raportu ***Polskie Startups 2024***.

W październiku 2024 r. odbyła się 8. edycja ***Made in Wrocław*** pod hasłem ***Stage of Knowledge***. *Made in Wrocław* to cykliczne wydarzenie biznesowe, które w centrum stawia innowacyjność i nowe technologie. 8. edycja była połączeniem konferencji biznesowej ze strefą Expo, Tech Galą z konkursem dla startupów, jak również nowością – VC Demo Day. Wrocław promował się również na kilku branżowych imprezach gospodarczych, m.in. MIPIM w Cannes, PAIH Forum Biznesu, Web Summit w Lizbonie, ABSL Diamonds, Oslo Innovation Week czy Forum Ekonomicznym w Karpaczu.

Wrocławski Park Technologiczny S.A. (WPT) to jedna z największych w Polsce pod względem liczby firm działających na jej terenie instytucji biznesowych tego typu. Udostępnia nie tylko przestrzeń pozwalającą na rozwój biznesu, ale też tworzy społeczność ludzi przedsiębiorczych. W WPT działają firmy innowacyjne, przedsiębiorcy i naukowcy z sektora badawczo-rozwojowego, a także spółki lokujące tu swoje działy badawczo-rozwojowe. Oferta WPT skierowana jest zarówno do startupów, firm z sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), jak i dużych, międzynarodowych firm.

W 2024 r. na terenie WPT udostępniono wrocławskim przedsiębiorcom ponad **40 tys. m² powierzchni biurowych i laboratoryjnych**, co sprzyjało rozwojowi innowacyjnych przedsięwzięć.

Prężnie funkcjonowały inkubatory przedsiębiorczości, wspierając **25 nowych firm**, co zwiększyło łączną liczbę inkubowanych przedsiębiorstw do **336**. W ramach wsparcia dla startupów i sektora MŚP udostępniono **792 m² powierzchni**, a dzięki pomocy de minimis o wartości ponad **128 tys. zł** zrealizowano **10 innowacyjnych projektów badawczo-rozwojowych**.

W ramach integracji środowisk biznesowego i naukowego zorganizowano 9 spotkań networkingowych oraz liczne inicjatywy wspierające wymianę doświadczeń i rozwój przedsiębiorczości. Szczególny nacisk położono na działalność badawczo-rozwojową – wykonano 186 specjalistycznych badań, przeszkolono 70 osób oraz przygotowano 35 dokumentów jakościowych. W październiku odbyła się konferencja Klastra NUTRIBIOMED, która zgromadziła ekspertów z branży Life Science.

W 2024 r. Wrocławski Park Technologiczny aktywnie wspierał przedsiębiorców poprzez działalność Strefy Informacji Biznesowej; zorganizował **78 wydarzeń**, w których udział wzięło **820 uczestników**, w tym **683 przedsiębiorców**. Zrealizowano **15 webinarów** i **63 indywidualne konsultacje**, dostarczając praktyczną wiedzę oraz pomoc w rozwijaniu działalności gospodarczej.

Dzięki podjętym działaniom przedsiębiorcy zyskali dostęp do profesjonalnego wsparcia, doradztwa oraz możliwości nawiązywania współpracy w ramach inicjatyw kluczowych dla rozwoju lokalnej gospodarki.

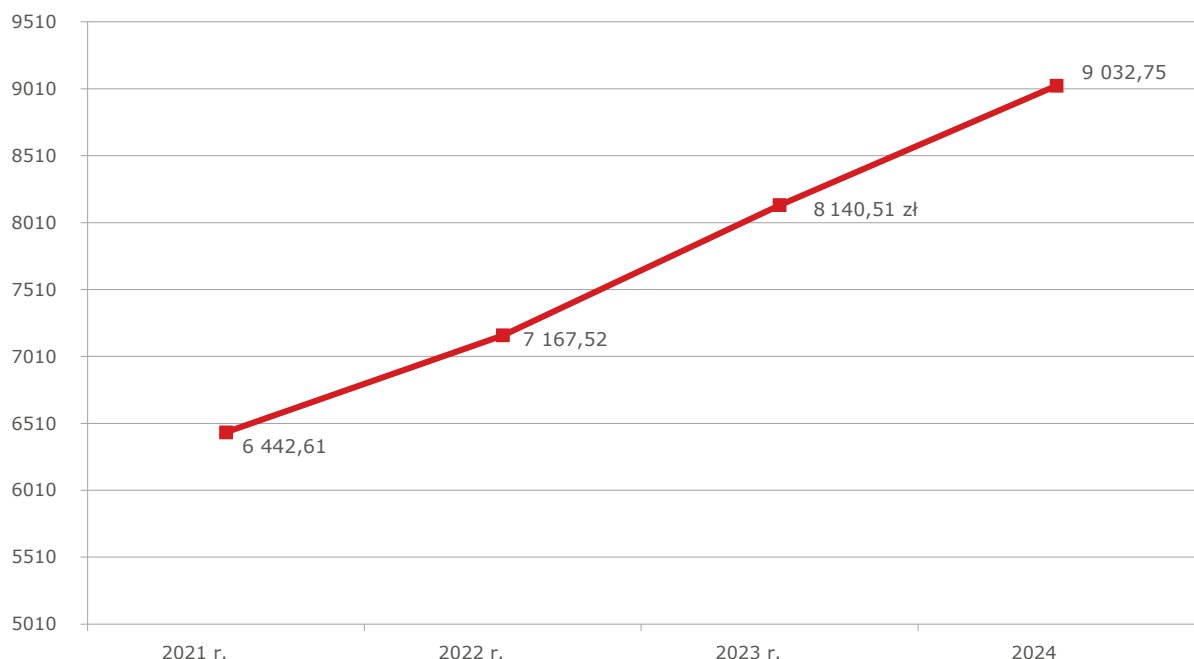
RYNEK PRACY

Według danych GUS w 2024 r. przeciętnie zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw we Wrocławiu było **194 961** osób, podczas gdy w 2023 r. **195 533** osoby (spadek zatrudnienia r/r wyniósł **0,3%**). Największy wynik przeciętnego zatrudnienia w 2024 r. był notowany w sekcji Handel i naprawa pojazdów samochodowych – 41,1 tys. osób, w sekcji Przetwórstwo przemysłowe – 33,5 tys. oraz w sekcji „Administrowanie i działalność wspierająca” – 32,2 tys. osób.

Według raportu firmy **ABSL Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2024** Wrocław jest trzeci w Polsce, za Krakowem i Warszawą, pod względem liczby miejsc pracy utworzonych w sektorze usług biznesowych. W 234 wrocławskich centrach nowoczesnych usług biznesowych na koniec I kwartału 2024 r. zatrudnionych było prawie 66,2 tys. osób; więcej zatrudnionych było tylko w Warszawie i w Krakowie (odpowiednio 376 i 288 firm z sektora nowoczesnych usług biznesowych) zatrudniających po ok. 101 tys. osób.

Według danych GUS we Wrocławiu w 2024 r. w sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło **9 032,75 zł** (w 2023 r. **8 140,51**) i wzrosło r/r o **11%**, co rekompensowało o 7,4 p.proc. średnioroczny wzrost cen (wskaźnik inflacji za 2024 r. – 3,6%).

Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w sektorze przedsiębiorstw w latach 2021–2024 (w zł)

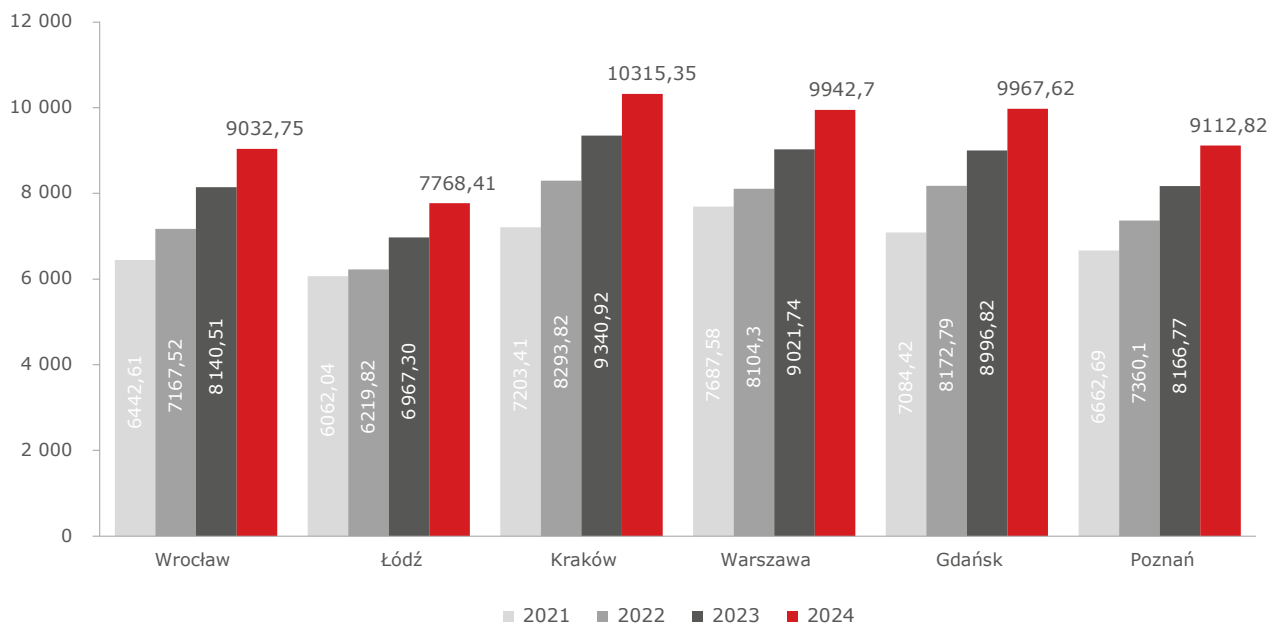
Źródło: GUS

Tabela 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w sektorze przedsiębiorstw dla wybranych branż w latach 2021–2024 (w zł)

Branża	2021	2022	2023	2024
Ogółem	6 442,61	7 167,52	8 140,51	9 032,75
Przemysł	6 930,51	7 734,27	8 586,40	9 580,77
Budownictwo	6 393,55	6 914,84	7 673,18	9 068,54
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	5 655,52	6 144,53	6 855,37	7 666,59
Transport i gospodarka magazynowa	5 440,78	6 629,90	7 319,57	8 203,29
Zakwaterowanie i gastronomia	4 761,50	5 155,44	5 983,62	6 851,51
Informacja i komunikacja	10 255,86	11 320,48	12 934,75	13 531,95
Obsługa rynku nieruchomości	6 223,76	6 229,90	7 316,86	7 696,00
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7 920,98	8 981,94	9 907,73	10 754,87
Administrowanie i działalność wspierająca	4 760,40	5 310,12	6 273,91	7 131,20
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5 033,14	5 662,35	6 648,52	7 638,06

Źródło: GUS

Wykres 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w wybranych miastach Polski w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: GUS

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu (PUP) na dzień 31 grudnia 2024 r. w stolicy Dolnego Śląska zarejestrowanych było **6691** bezrobotnych wobec **6277** rok wcześniej. Stopa bezrobocia we Wrocławiu pod koniec 2024 r. wynosiła **1,7%**, więcej o 0,1% niż rok wcześniej.

W 2024 r. we Wrocławiu największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 35 do 44 lat (**27,2%**) oraz w wieku 45–54 lata (**26,7%**). W strukturze bezrobotnych największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (**34,9%**), a w dalszej kolejności z zasadniczym zawodowym i niższym (**33,9%**).

W 2024 r. PUP posiadał **24 389** ofert pracy i aktywizacji zawodowej, w tym **994** dla osób z niepełnosprawnościami. Oferty zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej stanowiły 96,97% (23 651 ofert), natomiast pozostałe 738 ofert to miejsca aktywizacji zawodowej (staże i prace społecznie użyteczne); 927 ofert stanowiły oferty na subsydiowane miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej.

Najwięcej ofert dotyczyło zawodów niewymagających wysokich kwalifikacji:

- pozostali robotnicy wykonujący prace proste w przemyśle – 4269 miejsc pracy;
- robotnik magazynowy – 4223 miejsca pracy;
- pracownik produkcji – 3013 miejsc pracy;
- pozostali kontrolerzy (sterowniczy) procesów przemysłowych, gdzie indziej niesklasyfikowani – 1570 miejsc pracy;
- policjant służby prewencji – 500 miejsc pracy;
- pracownik sortowania przesyłek i towarów – 302 miejsca pracy;
- pozostali pracownicy wykonujący prace proste, gdzie indziej niesklasyfikowani – 288 miejsc pracy;
- kasjer handlowy – 265 miejsc pracy;
- kierowca autobusu – 265 miejsc pracy;
- taksówkarz – 263 miejsca pracy.

Z Funduszu Szkoleniowego (KFS) w 2024 r. PUP otrzymał od Ministra Rodziny i Polityki Społecznej kwotę w wysokości prawie 3 mln zł. W trakcie dwóch naborów wniosków z KFS pracodawcy złożyli ogółem 626 wniosków (609 w ramach limitu oraz 17 z rezerwy) na łączną kwotę 10 980 686,35 zł na dofinansowanie kształcenia ustawicznego dla 4115 osób. Rozpatrzono wszystkie złożone wnioski.

W PUP w 2024 r. w ramach Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021–2027 i Europejskiego Funduszu Społecznego PLUS na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku realizowano projekt *Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie wrocławskim oraz powiecie m. Wrocław 2023–2024*, w ramach którego w 2024 r. wydatkowano łącznie 7 843 548,37 zł.

W 2024 r. we współpracy z samorządami gospodarczymi z terenu Wrocławia i powiatu wrocławskiego podejmowano wspólne działania na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, jak też dla podkreślania wagi rozwoju przedsiębiorczości. Kontynuowano współpracę ze wszystkimi samorządami gospodarczymi, z którymi w roku 2014 podpisano porozumienie tworzące instytucję Partnerstwa Lokalnego na rzecz rynku pracy, w szczególności w zakresie upowszechniania wśród pracodawców informacji o ofercie PUP, prowadzonych naborach wniosków i innych istotnych działaniach związanych z realizacją projektu *Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie wrocławskim oraz powiecie m. Wrocław* współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego PLUS (EFS+), Program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027, Priorytet 7 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku, Działanie 7.1 Aktywizacja osób na rynku pracy, Typ 7.1 A Projekty Powiatowych Urzędów Pracy oraz zadań Urzędu Pracy finansowanych z Funduszu Pracy i Krajowego Funduszu Szkoleniowego.

RYNEK POWIERZCHNI BIUROWYCH I HANDLOWYCH

Według danych międzynarodowej korporacji CBRE, eksperta w dziedzinie nieruchomości komercyjnych, w 2024 r. inwestycje na polskim rynku nieruchomości komercyjnych osiągnęły równowartość **5 mld euro** (całkowita wartość inwestycji). W 2024 r. zrealizowano 130 transakcji inwestycyjnych (rok wcześniej 82 transakcje). W obszarze zainteresowań podmiotów inwestujących w rynek nieruchomości w Polsce są w szczególności: sektor magazynowy, mieszkania na wynajem oraz biura.

Tabela 9. Inwestycje na polskim rynku nieruchomości w 2024 r. (w euro)

	Wrocław	Warszawa	Inne lokalizacje	Polska
Handel	403 902 000	52 480 000	1 145 538 500	1 601 920 500
Biura	5 800 000	1 334 278 884	291 488 156	1 631 567 040
Przemysł i logistyka	131 600 000	128 270 000	1 002 521 800	1 262 391 800
Inne	30 900 000	301 907 234	193 418 036	526 225 270
Razem	572 202 000	1 816 936 118	2 632 966 492	5 022 104 610

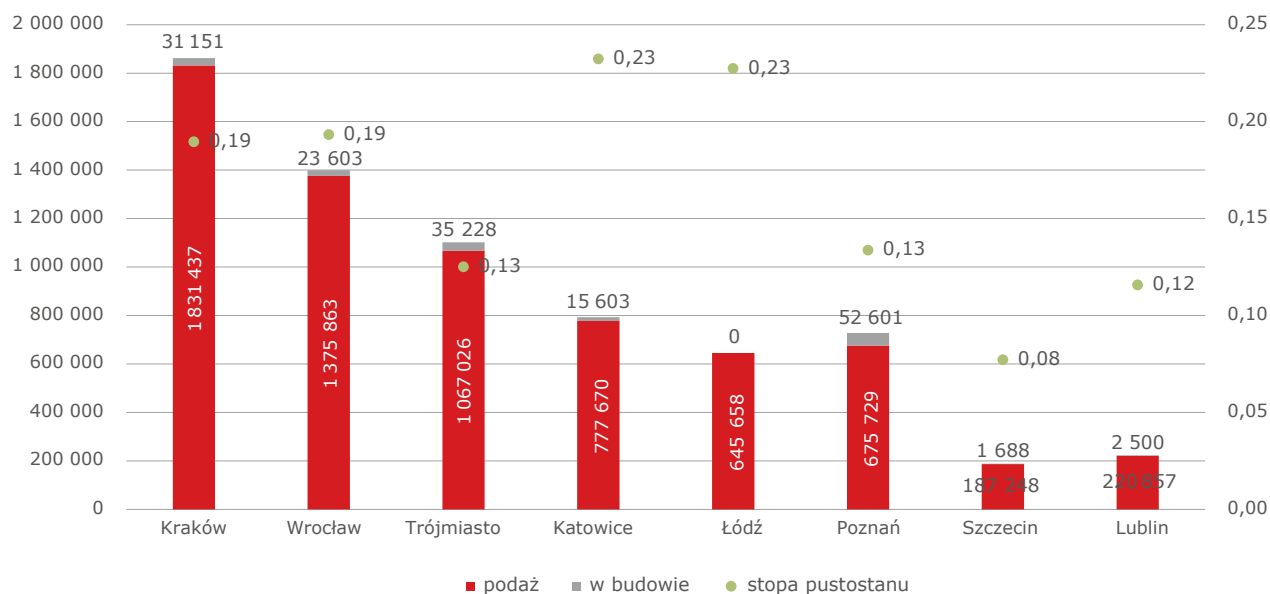
Źródło: CBRE

Z miast regionalnych Wrocław posiada obecnie drugą (po Krakowie – 1 831 437 m²) największą z istniejących powierzchni biurowych (1 375 863 m²), natomiast w zakresie powierzchni biurowej w budowie Wrocław w 2024 r. znalazł się na 4. miejscu (23 603 m²).

Tabela 10. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2024 r. (w m²)

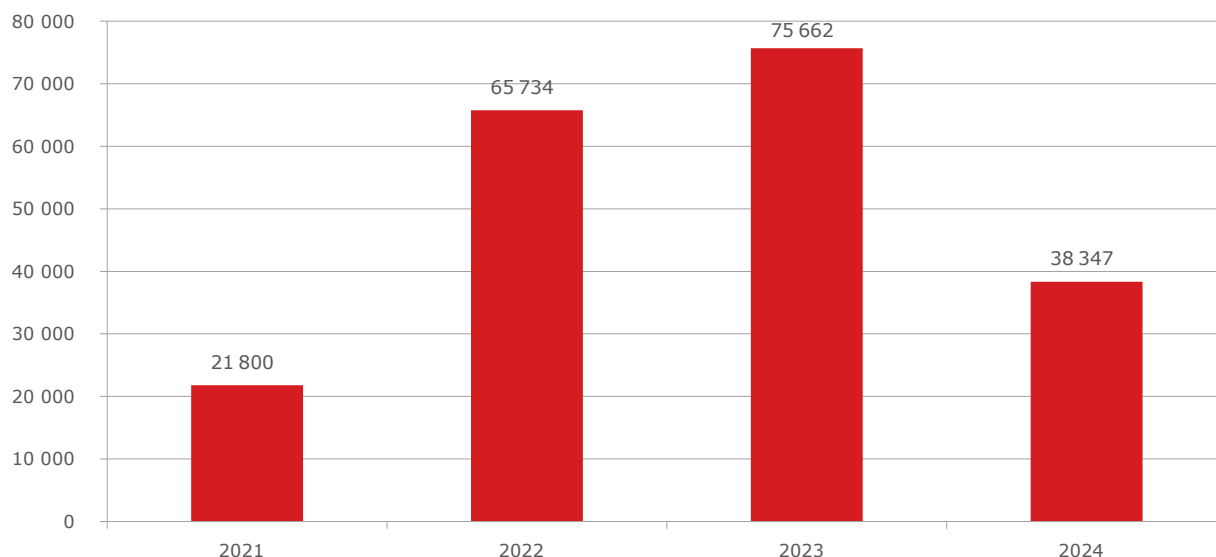
	Kraków	Wrocław	Trójmiasto	Katowice	Łódź	Poznań	Szczecin	Lublin
Podaż	1 831 437	1 375 863	1 067 026	777 670	645 658	675 729	187 248	220 857
W budowie	31 151	23 603	35 228	15 603	0	52 601	1 688	2 500
Stopa pustostanu (w %)	18,96%	19,33%	12,51%	23,23%	22,74%	13,37%	7,71%	11,58%

Źródło: CBRE

Wykres 18. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2024 r. (w m²)

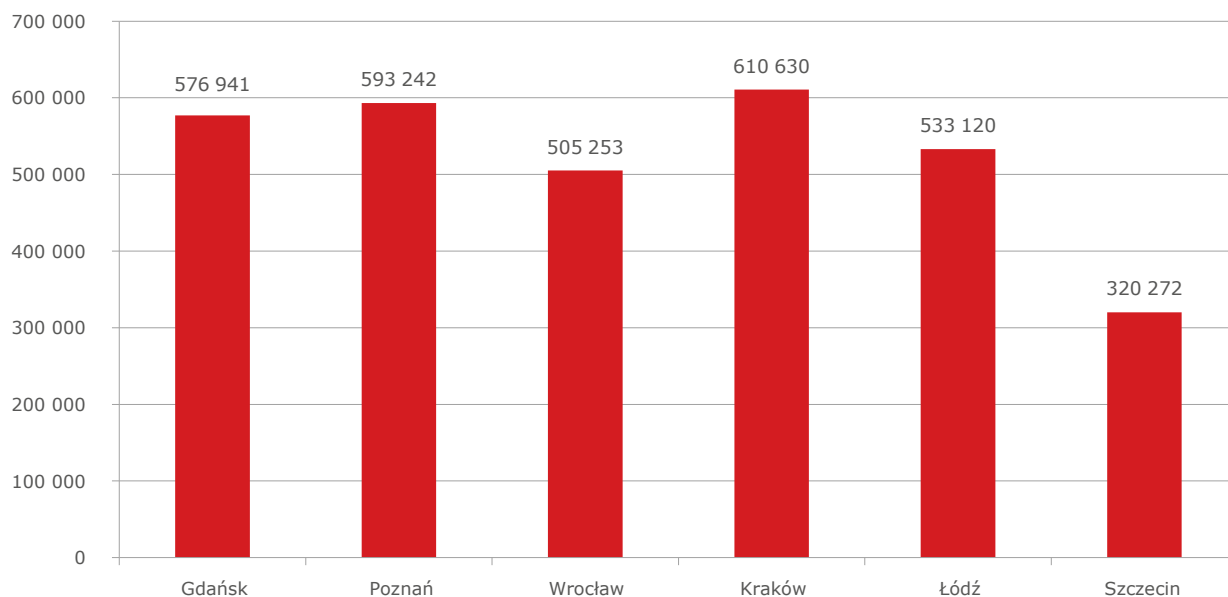
Źródło: CBRE

W 2024 r. we Wrocławiu oddano do użytkowania 38 347 m² nowej powierzchni biurowej (mniej o ponad 50% niż rok wcześniej, tym samym załamał się trend wzrostowy rozpoczęty w 2022 r.).

Wykres 19. Podaż nowej powierzchni biurowej we Wrocławiu w latach 2012–2024 (w m²)

Źródło: CBRE

W 2024 r. Wrocław dysponował 505 253 m² GLA (*gross leasable area* – powierzchnia najmu brutto) powierzchni handlowej, co plasowało go na 5. miejscu, po Krakowie, Poznaniu, Gdańsku i Łodzi.

Wykres 20. Podaż powierzchni handlowej w miastach regionalnych w 2024 r. (w m²)

Źródło: CBRE

W 2024 r. zaobserwowano wzrost zainteresowania inwestorów. Pomimo trwającej wojny w Ukrainie obniżony został poziom stóp procentowych oraz zarejestrowano znacznie niższy wskaźnik inflacji niż rok wcześniej, co pozytywnie wpłynęło na decyzje zakupowe. Wartość nieruchomości gminnych sprzedanych w trybie przetargowym pod usługi i aktywność gospodarczą w 2024 r. wyniosła **26,5 mln zł** i była ponad trzykrotnie wyższa niż w 2023 r. Więcej na ten temat w rozdziale MIENIE KOMUNALNE na stronie 223.

INWESTYCJE SAMORZĄDU WROCŁAWIA

W 2024 r. w ramach wydatków majątkowych na zadania inwestycyjne przeznaczono **680 772 795 zł**, czyli o **298 mln zł** mniej niż przed rokiem. Największe nakłady poniesiono w obszarze **transportu – 303 939 947 zł, gospodarki mieszkaniowej – 138 906 090 zł, oświaty – 109 435 881 zł oraz gospodarki komunalnej i ochrony środowiska – 45 395 932 zł.**

Tabela 11. Wybrane zadania i programy inwestycyjne realizowane przez Gminę Wrocław w 2024 r. (w tys. zł)

Nazwa zadania	Poniesione wydatki
Program poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej	66 986,5
Program rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego	52 861,2
Budowa Alei Wielkiej Wyspy	49 225,5
Przebudowa ulicy Pomorskiej we Wrocławiu – na odcinku od. ul. Dubois do wiaduktu przy ul. Reymonta	49 210,6
Budowa i kompleksowa przebudowa szkół podstawowych	43 126,5
Przebudowa ulic Bardzkiej oraz Buforowej i rozbudowa ul. Kajdasza polegająca na budowie trasy komunikacji zbiorowej na Jagodno we Wrocławiu	22 122,5
Budowa i kompleksowa przebudowa szkół ponadpodstawowych	16 029,8
Rewaloryzacja Bastionu Sakwowego we Wrocławiu – etap I	15 745,3
Wrocławski Budżet Obywatelski	12 236,1
Program Ruchu Pieszego	11 412,7
Budowa i kompleksowa przebudowa przedszkoli	9 271,8
Fundusz Osiedlowy	8 656,6
Zielone trasy pieszo-rowerowe we Wrocławiu	7 739,7
Utworzenie i funkcjonowanie Branżowego Centrum Umiejętności w dziedzinie elektryki przy Centrum Kształcenia Zawodowego	5 013,3
Budowa boisk piłkarskich o sztucznych nawierzchniach	3 795,1
Program rozwoju terenów pod mieszkalnictwo	3 585,4
Program Inicjatyw Lokalnych	3 338,6
Program rowerowy	2 125,5
Budowa i przebudowa oświetlenia ulic oraz miejsc niebezpiecznych	607,1
Przebudowa siedzib Rad Osiedli	356,7

Źródło: UMW

W 2024 r. złożono wnioski o dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych 27 projektów na łączną kwotę dofinansowania **282 457 793 zł**. W tym samym okresie podpisano umowy o dofinansowanie dla 9 projektów na łączną kwotę dofinansowania **86 908 108 zł**. Nadzorowano realizację łącznie 83 projektów pod kątem wypełniania zapisów umów o dofinansowanie (w tym projektów w okresie trwałości oraz projektów, wobec których wszczynano kontrole). W roku 2024, podobnie jak w latach poprzednich, monitorowano projekty, które przeszły w tzw. okres trwałości. Zgodnie z umowami o dofinansowanie trwałość projektów analizowana jest przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej na rzecz beneficjenta.

Tabela 12. Wybrane projekty infrastrukturalne rozpoczęte w 2024 r., których beneficjentem jest Gmina Wrocław

Tytuł projektu	Lata realizacji	Wartość dofinansowania dla Miasta (w zł)	Wartość całkowita dla Miasta (w zł)	Źródło finansowania	Obszar
Utworzenie i funkcjonowanie Branżowego Centrum Umiejętności w dziedzinie elektromobilności przemysłowej przy Zespole Szkół nr 2 we Wrocławiu	2024–2026	18 068 277,10	15 351 646,47	Krajowy Plan Odbudowy	Edukacja
Cyberbezpieczny Wrocław	2024–2026	1 160 813,00	850 000,00	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021–2027	Informatyka
Restauracja organów W. Sauera z elementami rekonstrukcji w Archikatedrze pw. św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu	2024–2025	3 500 000,00	3 571 428,57	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	Zabytki
Remont konserwatorski zabytkowej budowli – Bastei Hioba we Wrocławiu – etap II	2024–2025	1 800 000,00	1 762 200,00	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	Zabytki
Zagospodarowanie wnętrza podwórzowego Kromera–Bydgoska–Łąka Mazurska we Wrocławiu	2024–2026	5 304 911,84	1 349 676,49	Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych
Zagospodarowanie wnętrza podwórzowego Struga–Kraszewskiego–Zegadłowicza–Kleczkowska we Wrocławiu	2024–2025	4 152 246,60	749 668,20	Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych

Źródło: UMW

WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Gmina Wrocław wspiera przedsiębiorców poprzez Punkt Informacji Gospodarczej (PIG) oraz Wrocławskie Centrum Wsparcia Przedsiębiorców (CWP) działające w Urzędzie Miejskim Wrocławia.

W 2024 r. CWP w ramach koordynacji realizacji Wrocławskiego Pakietu Pomocowego (system ulg podatkowych) dla przedsiębiorców udzielało kompleksowej informacji związanej z ulgami podatkowymi oraz ulgami od zobowiązań cywilnoprawnych, stanowiącymi dochody budżetu miasta. Pomoc w zakresie ulg obejmowała:

- ulgi od podatku od nieruchomości,
- ulgi od podatku rolnego,
- ulgi od podatku od środków transportowych,
- ulgi od zobowiązań cywilnoprawnych, takich jak użytkowanie, opłaty z tytułu dzierżawy gruntu, najem i dzierżawa lokali, bezumowne korzystanie z gruntu,
- nienaliczanie opłaty prologacyjnej,
- informowanie o rządowych tarczach antykryzysowych.

W 2024 r. realizowano projekty wspierające lokalną przedsiębiorczość. W ramach *Akademii Wrocławskiego Przedsiębiorcy* **organizowane były spotkania informacyjne, warsztaty stacjonarne i webinaria**. W 2024 r. zrealizowano cykl **4 bezpłatnych warsztatów dla osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności biznesowej na własny rachunek we**

Wrocławiu. Uczestniczyło w nich łącznie 186 osób. Szkolenia były realizowane wspólnie z PUP we Wrocławiu oraz Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich (PIFE).

Kontynuowano adresowany do osób 60+ projekt **Akademii Dojrzałej Przedsiębiorczości**, realizowany we współpracy z Centrum Seniora przy WCRS. Odbyło się 1 spotkanie, w którym wzięło udział 13 osób.

Uzupełnieniem oferty Akademii Wrocławskiego Przedsiębiorcy były **spotkania informacyjne dla przedsiębiorców realizowane przez Biuro Rozwoju Gospodarczego w partnerstwie z innymi podmiotami** oraz możliwość uczestnictwa w wydarzeniach dla przedsiębiorców, m.in. w Tygodniu Przedsiębiorczości ZUS, Targach Pracy PUP Wrocław oraz WPT.

W 2024 r. zorganizowano wydarzenia integrujące wrocławską branżę gastronomiczną, w ramach których zorganizowano m.in. międzynarodowy konkurs kulinarny *Kulinarne Grand Prix Wrocławia*, a także kolejne spotkanie sieciujące wrocławskich restauratorów z lokalnymi producentami żywności *Od pola na wrocławski stół*.

HANDEL OKRĘŻNY

W 2024 r. ponownie odbyły się we Wrocławiu tradycyjne handlowe i gastronomiczne wydarzenia plenerowe, takie jak Jarmark Świętojański i Bożonarodzeniowy, Ręki Dzieła Fest, II Złot Food Trucków, Wrocławski Festiwal Dobrego Piwa czy też Jarmark Włoski. W związku z organizacją tych wydarzeń uruchomiono ponad 1100 miejsc na potrzeby handlu i gastronomii, w tym najwięcej w ramach Jarmarku Bożonarodzeniowego – 230 miejsc.

Tabela 13. Liczba miejsc do sprzedaży na targowiskach i w handlu ulicznym organizowana na nieruchomościach komunalnych we Wrocławiu w latach 2021–2024

Liczba miejsc do handlu/gastronomii na targowiskach, jarmarkach, w handlu okrężnym	2021	2022	2023	2024
Jarmark Bożonarodzeniowy	190	200	220	230
Jarmark Świętojański	66	80	80	80
Kiermasz Wszystkich Świętych	69	69	69	–
Jarmark Włoski	15	47	25	24
Świąteczny Złot Food Trucków	0	25	0	–
Wrocławski Złot Food Trucków	–	25	25	–
Smaczny Weekend we Wrocławiu	–	25	25	10
Wrocławski Oktoberfest	–	25	25	10
Wrocławska Feta	–	50	50	50
Festiwal Azjatycki	–	45	50	50
Festiwal Pierogów Świata	–	45	55	50
Delicje Regionów – Festiwal Kulinarny	–	–	70	Wydarzenie odwołane ze względu na alert IMGW (zagrożenie powodziowe)
Złot Food Trucków – Psie Pole	12	24	24	–
Targowisko – Lotnicza*	47	47	47	47

Liczba miejsc do handlu/gastronomii na targowiskach, jarmarkach, w handlu okrężnym	2021	2022	2023	2024
Targowisko – Żmigrodzka*	60	60	60	60
Targowisko – Ptasia*	30	30	30	30
Targowisko – Skoczylasa	30	30	–	–
Targowisko – Komandorska*	120	120	120	120
Targowisko – Niedźwiedzia*	120	120	120	120
Targowisko – Jemiołowa	35	35	35	35
Handel okrężny – całoroczny*	119	119	119	122
Handel okrężny – miejsca sezonowe*	76	76	76	70
Razem	989	1 297	1 325	1 108

*oznacza, że są wolne miejsca

Źródło: UMW

**PLANOWANIE PRZESTRZENNE,
ARCHITEKTURA
I BUDOWNICTWO**

Kierunki polityki przestrzennej Miasta określone są w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia* przyjętym uchwałą nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r. (*Studium*).

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

We Wrocławiu na koniec 2024 r. obowiązywało **555** miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp); obejmowały one obszar **18 652,14 ha**, co stanowiło **63,7%** powierzchni miasta. Rok do roku przyrosło 0,9% powierzchni miasta objętej obowiązującymi mpzp. W 2024 r. w opracowaniu znajdowało się 108 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z czego uchwalono 19. W trakcie roku przystąpiono do opracowania 32 mpzp obejmujących **9092,67 ha**, co stanowiło **31,1%** powierzchni miasta.

Poniższe tabele przedstawiają procentowy udział powierzchni mpzp uchwalonych i mpzp będących w opracowaniu w ogólnej powierzchni miasta.

Tabela 14. Udział mpzp w ogólnej powierzchni Wrocławia na dzień 31 grudnia 2024 r.

Plany	Liczba planów	Powierzchnia (w ha)**	Udział w powierzchni miasta (w %)
Uchwalone od 1995	555	18 652,14	63,7
Uchwalone w 2024	19	528,90	1,8
Uchwalone obowiązujące*	553	18 649,33	63,7
W opracowaniu	89	10 567,11	36,1

* liczba mpzp obowiązujących nie obejmuje uchwał RM stanowiących zmianę uchwalonego mpzp

** obszar objęty mpzp – powierzchnia obszarów mpzp po scaleniu nałożeń

Źródło: UMW

Tabela 15. Tereny objęte mpzp uchwalonymi po 1 stycznia 1995 r. do 31 grudnia 2024 r.

	IV Kadencja RMW	V Kadencja RMW	VI Kadencja RMW	VII Kadencja RMW	VIII Kadencja RMW	IX Kadencja RMW	Powierzchnia miasta obecnie objęta mpzp
	Procedury z uwzględnieniem uchylonych mpzp						Bez uchylonych mpzp*
Powierzchnia miasta objęta planami (%)	23,2	17,7	13,1	3,2	7,6	1,1	63,7
Powierzchnia miasta objęta planami (ha)	6 781,0	5 193,0	3 843,65	951,36	2 227,1	332,86	18 652,14
Liczba planów uchwalonych	113	115	97	85	130	13	555

*liczba mpzp obowiązujących nie obejmuje uchwał RMW stanowiących zmianę uchwalonego mpzp

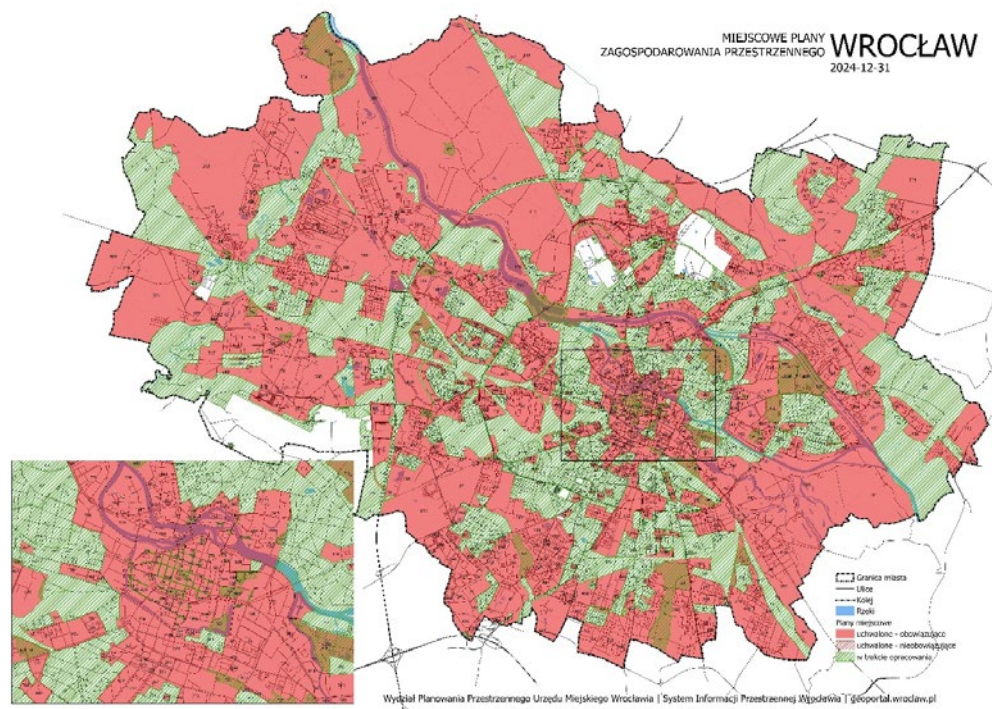
Źródło: UMW

Tabela 16. Liczba mpzp lub zmian mpzp uchwalonych w latach 2020–2024 (z uwzględnieniem mpzp w międzyczasie uchylonych)

Rok	Liczba planów	Powierzchnia (w ha)	Udział w powierzchni miasta (w %)
2021	20	361,50	1,2
2022	28	345,61	1,2
2023	31	652,07	2,2
2024	19	528,90	1,8

Źródło: UMW

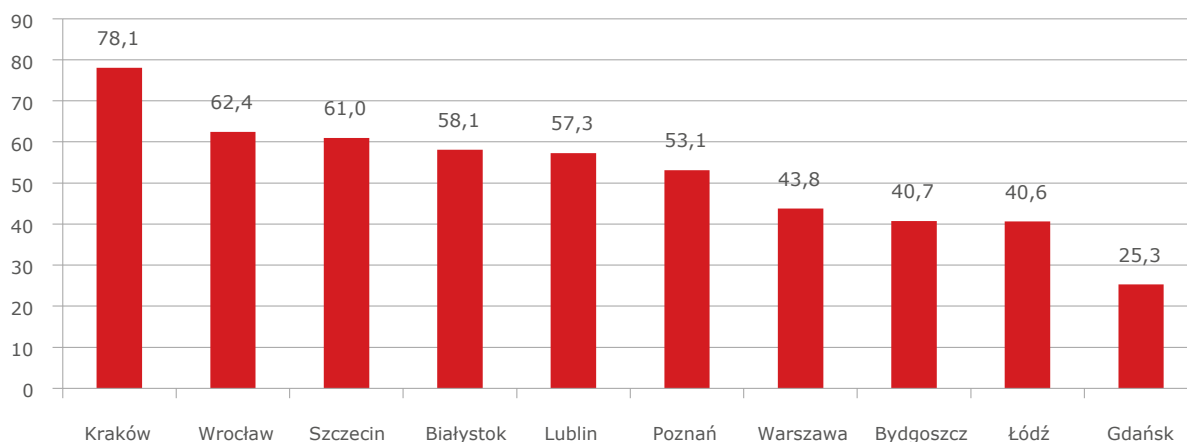
Rysunek 1. Miejsowe plany zagospodarowania przestrzennego we Wrocławiu w 2024 r.

Źródło: UMW, System Informacji Przestrzennej

Na koniec 2023 r. Wrocław był 2., po Krakowie, wśród 10 największych miast w Polsce pod względem pokrycia powierzchni miasta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Powierzchnia pokrycia Wrocławia mpzp w 2023 r. wynosiła 62,4%.

Wykres 21. Powierzchnia miasta pokryta obowiązującymi mpzp w grupie 10 największych miast w Polsce w 2023 r. (w %)

Źródło: GUS

Gmina Wrocław sukcesywnie uchwala i przystępuje do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Przekłada się to na rozwój miasta i wpływa na ład przestrzenny oraz zapobiega generowaniu niekontrolowanych kosztów związanych z realizacją infrastruktury społecznej i technicznej.

PLAN OGÓLNY MIASTA WROCŁAWIA

W 2024 r. na mocy Uchwały nr LXXX/2105/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 kwietnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego miasta Wrocławia przystąpiono do prac związanych z planem ogólnym. Konieczność przygotowania planu ogólnego przez gminy jest konsekwencją zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r., które miały miejsce w 2023 r. W 2024 r. opracowano model danych i metodologię prac m.in. do bilansu terenów, wyznaczania stref planistycznych, określania parametrów stref oraz gminnych standardów dostępności społecznej i chłonności terenów. Wykonane zostały analizy przestrzenne w celu wypracowania podziału stref funkcjonalnych oraz właściwych wskaźników urbanistycznych.

Zgodnie z procedurą przewidzianą w ustawie jednym z pierwszych etapów było zbieranie wniosków do planu ogólnego. Po rozpatrzeniu wniosków przystąpiono do prac analitycznych i koncepcyjno-projektowych planu ogólnego wraz z uzasadnieniem oraz prognozą oddziaływania na środowisko.

STRATEGIA ROZWOJU WROCŁAWIA „WROCŁAW 2050”

Prace nad *Strategią Rozwoju Wrocławia „Wrocław 2050”* (*Strategia Wrocław 2050*) rozpoczęły się w 2021 r. w związku ze zmianą ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, co wprowadziło do strategii rozwoju gminy komponent przestrzenny, w tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Wprowadzona w 2023 r. reforma systemu planowania przestrzennego, przyjęta zmianą ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw, określiła obligatoryjny zakres w/w modelu oraz ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania polityki przestrzennej w strategiach rozwoju gminy.

W 2024 r. uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia harmonogram opracowania projektu *Strategii Wrocław 2050* został zmieniony m.in. z uwagi na przedłużenie się prac nad *Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+*, którą uwzględnia strategia rozwoju gminy. Na koniec 2024 r. kończono prace nad projektem *Strategii Wrocław 2050*, na 2025 r. zaplanowano konsultacje społeczne oraz jej uchwalenie.

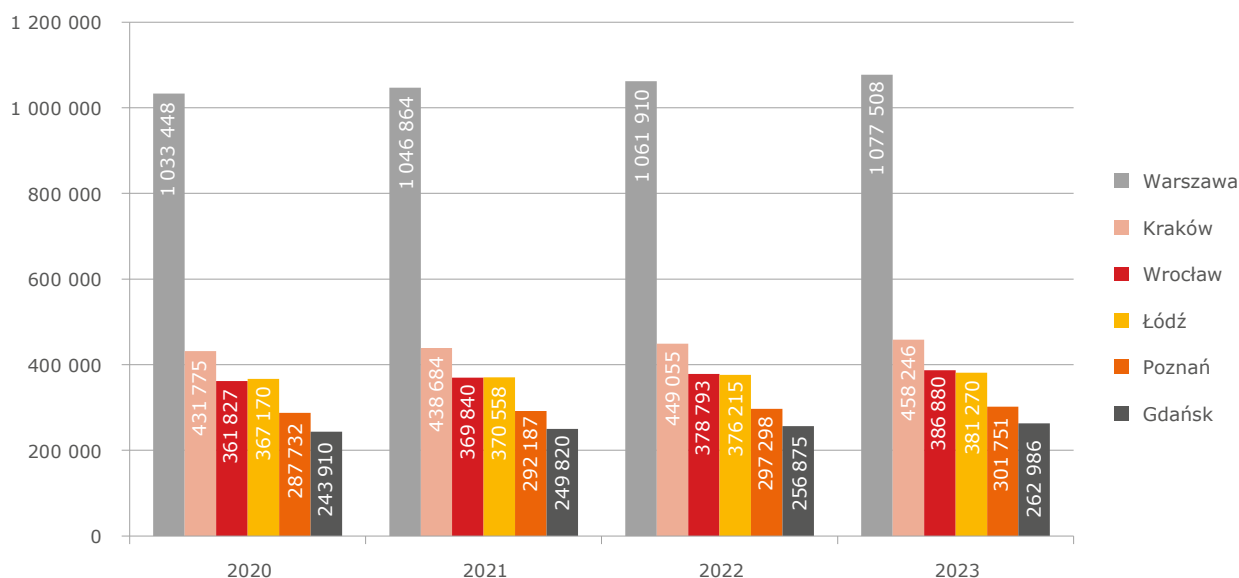
W lipcu 2024 r. rozpoczęto prace nad *Strategią Ponadlokalną dla Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”*.

MIESZKALNICTWO

Według danych z GUS w 2024 r. **w Polsce oddano do użytkowania 199,9 tys. mieszkań, czyli o 9,6% mniej niż w poprzednim roku**. Dominującą grupą inwestorską byli deweloperzy, którzy przekazali do eksploatacji 124,3 tys. lokali mieszkalnych – o 9,6% mniej niż w 2023 r. Pozostałe inwestycje mieszkaniowe to: inwestycje indywidualne (69,8 tys.), budownictwo spółdzielcze, komunalne, społeczne czynszowe i zakładowe (łącznie 5,8 tys.). W 2024 r. zmalała łączna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania i wyniosła 17,8 mln m², czyli o 10,3% mniej w stosunku do roku ubiegłego. Dynamika spadku liczby mieszkań oddanych do użytkowania w skali rocznej wyniosła 90,4. Liczba mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym, w 2024 r. wzrosła o 20,3% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Z danych GUS dotyczących 6 największych miast w Polsce za lata 2020–2023 wynika, że Wrocław w 2023 r. znalazł się na **3. miejscu** (wliczając w to Warszawę) pod względem wielkości zasobu mieszkaniowego, z liczbą prawie 387 tys. mieszkań. Pod względem ich przyrostu, pomiędzy rokiem 2020 a 2023, **Wrocław plasował się na 2. miejscu, z przyrostem 2,13%**, zaraz po Gdańsku, w którym przybyło w tym czasie 2,38% mieszkań (Kraków – 2,05%, Poznań – 1,5%, Warszawa – 1,47%, Łódź – 1,34%). Z raportu Deloitte (*Property Index 2024*) wynika, że pomimo trudnej sytuacji ekonomicznej liczba nowych mieszkań oddanych do użytku w Polsce była drugą z najwyższych w Europie; najwięcej mieszkań na 1000 mieszkańców oddano w Irlandii (6,19), potem w Polsce (5,86), a następnie w Danii (5,65).

Wykres 22. Liczba mieszkań ogółem w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023

Źródło: GUS

W 2024 r. we Wrocławiu było 30 tys. mieszkań komunalnych (w 2023 r. – 31 tys.). Według danych GUS dotyczących wielkości zasobu komunalnego w dużych miastach (oprócz Łodzi) w 2023 r. stanowił on mniej niż 10% całkowitego zasobu mieszkaniowego.

Względem lat ubiegłych we Wrocławiu spadła liczba oddanych do użytkowania lokali mieszkaniowych, która według GUS w 2024 r. wyniosła 6038 lokali (według GUS: 11 012 w 2021 r., 9131 w 2022 r., 8185 w 2023 r.).

Tabela 17. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w m²)

Miasto	2020	2021	2022	2023
Warszawa	1 395 650	1 199 810	971 766	993 438
Kraków	593 051	597 950	663 941	579 139
Wrocław	636 568	652 295	547 021	484 189
Gdańsk	376 585	436 261	414 642	370 552
Łódź	355 461	328 063	361 302	318 374
Poznań	309 288	393 991	327 450	282 398

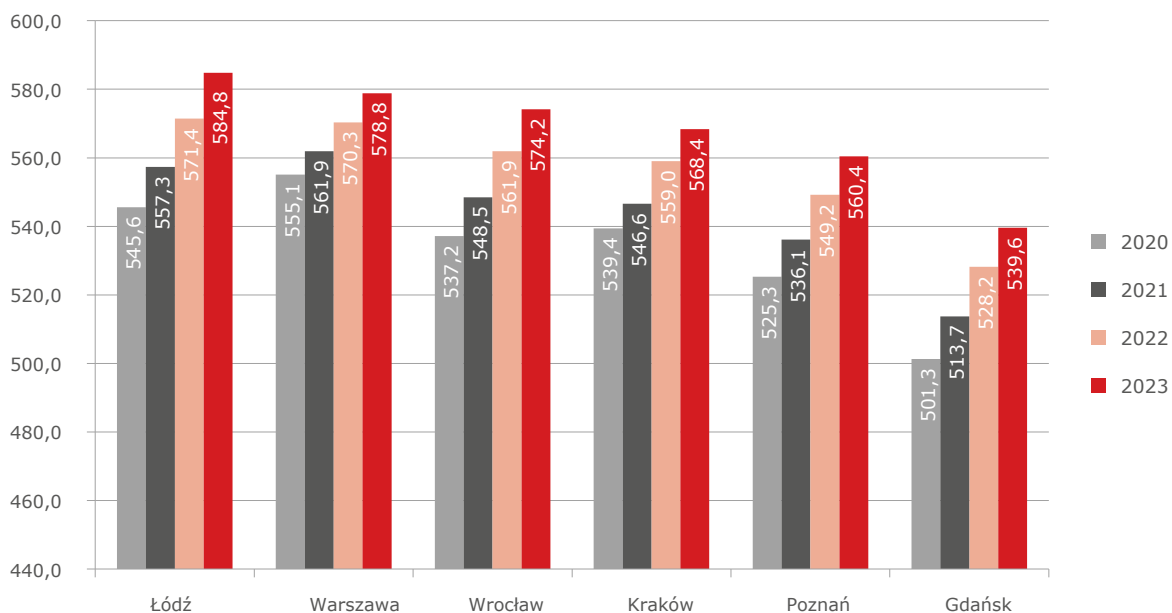
Źródło: GUS

Z danych uzyskanych z PINB wynika, że w 2024 r. we Wrocławiu powierzchnia użytkowa w oddanych do użytkowania budynkach wielolokalowych wynosiła 292 389 m², a w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych – 56 833 m². W sumie w 2024 r. powierzchnia użytkowa w oddanych do użytkowania budynkach wynosiła 349 222 m² i była o 27,3% niższa niż w roku 2023 (tj. o 131 074 m²), co wynika z mniejszej liczby lokali oddanych do użytkowania; spadek ten był wyższy niż pomiędzy rokiem 2021 a 2022 (tj. o 66 725 m²).

We Wrocławiu, podobnie jak w całej Polsce, najwięcej mieszkań – przede wszystkim w budynkach wielorodzinnych – powstaje w ramach budownictwa deweloperskiego.

Z danych GUS dotyczących liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wynika, że we Wrocławiu w 2023 r. liczba ta wyniosła 574,2, co sytuuje stolicę Dolnego Śląska na **3. miejscu, po Łodzi i Warszawie**.

Wykres 23. Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023

Źródło: GUS

Zauważalny jest wzrost powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w 2023 r.

Tabela 18. Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedawanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w latach 2020–2023 (w m²)

Miasto	2020	2021	2022	2023
Warszawa	1 220 509,9	1 232 689,9	1 303 203,0	1 317 538,0
Kraków	598 411,2	814 785,8	826 776,8	855 742,9
Wrocław	364 423,3	905 336,1	698 546,0	710 262,0
Gdańsk	444 639,9	523 440,4	482 400,1	475 362,1
Łódź	398 057,6	458 502,0	348 920,1	417 746,8
Poznań	241 542,1	335 629,8	505 095,7	461 426,1

Źródło: GUS

We Wrocławiu powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w 2024 r. zmalała w porównaniu z rokiem 2023. Spadek nastąpił też w Krakowie, Łodzi i Poznaniu, a wzrost w Warszawie i Gdańsku. Jakkolwiek w 2024 r. wśród 6 największych miast w Polsce to właśnie we Wrocławiu oddano do użytkowania największą powierzchnię użytkową budynków zbiorowego zamieszkania.

Tabela 19. Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w latach 2021–2024 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania			
	2021	2022	2023	2024
Wrocław	2 099	31 314	26 814	14 576
Warszawa	1 936	2 138	11 638	12 539
Kraków	0	1 129	16 366	7 543
Gdańsk	11 141	0	0	3 527
Łódź	3 333	3 618	8 106	1 633
Poznań	5 442	281	11 358	0

Źródło: GUS

STANDARD ZAMIESZKIWANIA

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania we Wrocławiu od 2020 r. utrzymuje się na tym samym poziomie i wynosi **59,4 m²**. W 2023 r. minimalnie wzrosła ona w Łodzi, natomiast w pozostałych największych miastach w Polsce utrzymała się na tym samym poziomie, co w 2022 r. Pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej jednego mieszkania Wrocław utrzymuje się na 2. pozycji (po Poznaniu) wśród 6 największych miast w Polsce.

Tabela 20. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023 (w m²)

Miasto	Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkania			
	2020	2021	2022	2023
Poznań	63,3	63,2	63,2	63,2
Wrocław	59,4	59,4	59,4	59,4
Gdańsk	59,0	59,0	58,9	58,9
Warszawa	58,7	58,8	58,8	58,8
Kraków	57,7	57,7	57,8	57,8
Łódź	55,3	55,4	55,5	55,6

Źródło: GUS

Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie we Wrocławiu maleje z każdym rokiem, co podwyższa standard zamieszkiwania. Według danych GUS w 2023 r. wynosiła ona 1,74. Rokrocznie, od 2020 r., liczba osób na 1 mieszkanie systematycznie spada o ok. 0,04, zatem można spodziewać się obniżenia tego wskaźnika również i w 2024 r. W grupie 6 największych miast w Polsce współczynnik ten jest niższy jedynie w Warszawie i Łodzi, tendencja ta utrzymuje się od lat.

Tabela 21. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023

Miasto	Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie			
	2020	2021	2022	2023
Łódź	1,83	1,79	1,75	1,71
Warszawa	1,80	1,78	1,75	1,73
Wrocław	1,86	1,82	1,78	1,74
Kraków	1,85	1,83	1,79	1,76
Poznań	1,90	1,87	1,82	1,78
Gdańsk	1,99	1,95	1,89	1,85

Źródło: GUS

Z danych opublikowanych przez GUS wynika, że we Wrocławiu w 2023 r. ok. 86,6% budynków mieszkalnych było podłączonych do sieci wodociągowej (poziom ten nie zmienił się w stosunku do 2022 r.). Do kanalizacji przyłączonych było ok. 88,7% budynków.

Tabela 22. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023 (w %)

Miasto	Wodociąg				Kanalizacja			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Gdańsk	100,0	100,0	100,0	100,0	92,3	93,5	94,6	95,3
Poznań	98,2	98,2	98,3	98,3	92,0	91,8	91,8	91,8
Wrocław	86,4	86,5	86,6	86,6	88,4	88,4	88,5	88,7
Kraków	77,1	75,9	76,0	85,1	72,9	71,8	72,0	70,0
Łódź	76,1	77,2	77,5	78,0	52,6	53,7	53,8	54,1
Warszawa	74,1	74,5	75,7	76,1	63,7	64,2	65,4	65,9

Źródło: GUS

BUDOWNICTWO NIEMIESZKALNE

Biorąc pod uwagę powierzchnię użytkową hoteli oddanych do użytkowania, Wrocław w 2024 r. utrzymał się na 3. miejscu wśród sześciu największych miast w Polsce. **We wszystkich miastach, poza Warszawą, powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania zwiększyła się względem 2023 r.**

Tabela 23. Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2021–2024 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania			
	2021	2022	2023	2024
Poznań	0	2 937	1 378	59 021
Kraków	21 645	67 797	23 253	33 588
Wrocław	12 059	25 470	20 518	31 031
Warszawa	17 824	29 041	31 795	27 260
Gdańsk	22 462	5 510	1 797	23 687
Łódź	0	2 579	4 002	9 952

Źródło: GUS

W 2024 r. **powierzchnia użytkowa oddanych do użytku budynków handlowo-usługowych** wyniosła we Wrocławiu ponad 17 tys. m², co dało mu 4. miejsce w grupie 6 największych miast w Polsce. W porównaniu do 2023 r. powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania **zmniejszyła się prawie dwukrotnie.**

Tabela 24. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w największych miastach w Polsce oddanych do użytkowania w latach 2021–2024 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania			
	2021	2022	2023	2024
Warszawa	46 330	32 902	22 201	79 631
Łódź	31 390	42 845	18 925	32 114
Kraków	28 227	51 464	29 775	21 580
Wrocław	21 157	14 881	35 363	17 123
Gdańsk	24 058	24 192	6 831	15 999
Poznań	10 320	16 604	7 449	13 026

Źródło: GUS

CENY LOKALI MIESZKALNYCH

Ceny transakcyjne 1 m² lokalu mieszkalnego w największych miastach Polski, w tym we Wrocławiu, systematycznie rosną, zarówno na rynku pierwotnym, jak i wtórnym. Porównując medianę cen za 1 m² lokalu mieszkalnego w ramach transakcji rynkowych w 2022 r. i 2023 r. na rynku pierwotnym, Wrocław znalazł się na **3. miejscu**, a na rynku wtórnym ponownie znalazł się na **4. miejscu** wśród 6 największych polskich miast.

Tabela 25. Mediana cen za 1 m² lokalu mieszkalnego sprzedanego w ramach transakcji rynkowych na rynku pierwotnym w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w zł)

Miasto	2020	2021	2022	2023
Warszawa	8 479	9 473	10 206	11 802
Kraków	7 891	8 509	9 757	11 000
Wrocław	6 741	7 838	8 453	9 889
Gdańsk	7 527	8 137	8 864	9 805
Poznań	6 811	7 661	8 240	9 024
Łódź	5 813	6 422	6 992	8 140

Źródło: GUS

Tabela 26. Mediana cen za 1 m² lokalu mieszkalnego sprzedanego w ramach transakcji rynkowych na rynku wtórnym w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w zł)

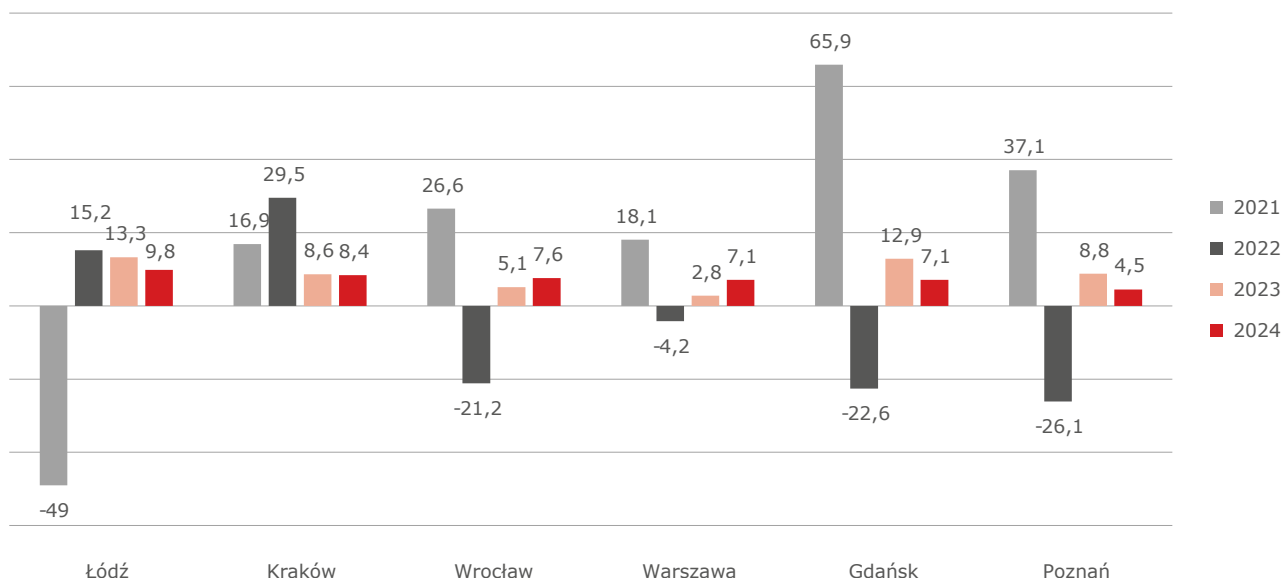
Miasto	2020	2021	2022	2023
Warszawa	10 392	11 281	12 637	13 855
Kraków	8 405	9 316	10 720	11 944
Gdańsk	8 500	9 333	10 669	10 940
Wrocław	7 494	8 377	9 539	10 510
Poznań	7 035	7 478	8 629	9 298
Łódź	5 212	5 745	6 389	6 768

Źródło: GUS

CENY NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH

Według portalu bankier.pl na podstawie danych z grudnia 2024 r. (udostępnionych przez serwisy Puls Biznesu i Cenatorium) średnie ceny transakcyjne działek budowlanych we Wrocławiu wzrosły o 7,6% w stosunku do roku poprzedniego. Największy wzrost cen względem 2023 r. odnotowano w Łodzi (9,8%) i Krakowie (8,4%).

Wykres 24. Zmiana średnich cen transakcyjnych działek budowlanych w największych miastach w Polsce w latach 2021–2024 (w %)

Źródło: bankier.pl

ARCHITEKTURA

Liczba prowadzonych we Wrocławiu w 2024 r. budów według ewidencji obiektów budowlanych i oddawanych do użytkowania prowadzonej przez PINB wynosiła 2503.

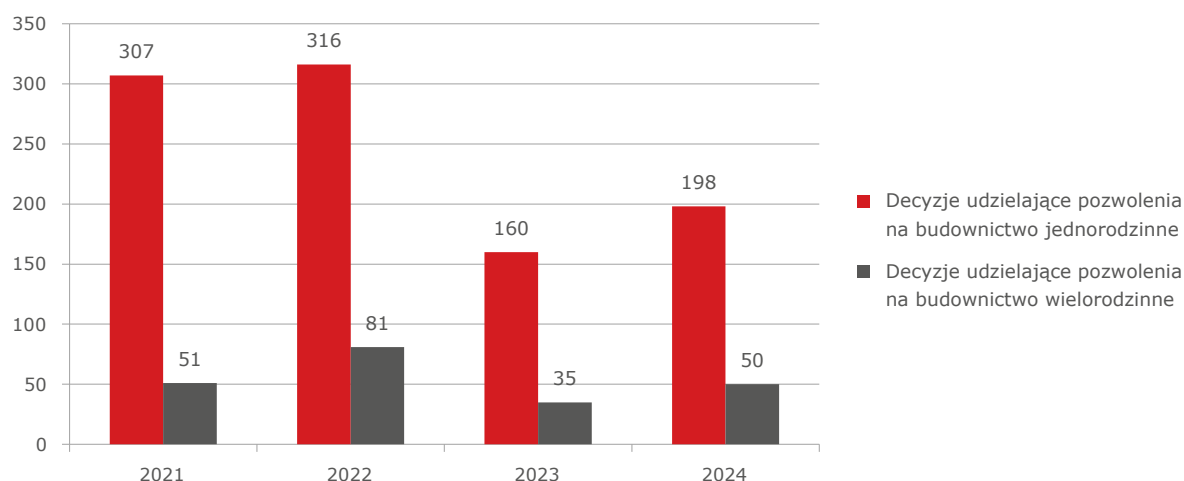
Aktywność na wrocławskim rynku mieszkaniowym obrazuje liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę.

Tabela 27. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę ogółem w latach 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Decyzje udzielające pozwolenia na budowę, w tym:	2 023	1 381	1 137	1 205
Budownictwo jednorodzinne	307	316	160	198
Budownictwo wielorodzinne	51	81	35	50

Źródło: UMW

Wykres 25. Decyzje udzielające pozwolenia na budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne w latach 2021–2024

Źródło: UMW

W 2024 r. wydano ponad 1,2 tys. pozwoleń na budowę. Jest to wzrost w stosunku do poprzedniego roku sięgający 9,09%. Większa liczba pozwoleń dotyczy pozwoleń zarówno na budownictwo wielorodzinne, jak i jednorodzinne.

W latach 2021–2024 największą liczbę pozwoleń na budownictwo jednorodzinne wydano w 2022 r. (316). W budownictwie wielorodzinnym najwięcej decyzji o pozwoleniu na budowę wydano również w 2022 r. (81).

PROGRAM CITIES IN PLACEMAKING

W 2024 r. Wrocław kontynuował udział w programie *Cities in Placemaking* zainicjowanym przez europejską sieć Placemaking Europe, łączącą praktyków, naukowców, liderów społeczności i przedstawicieli lokalnych władz. Placemaking to podejście do planowania i projektowania miast, które koncentruje się na ludziach użytkujących daną przestrzeń, ich potrzebach i jakości życia. Ta idea jest również ważnym elementem *Strategii Rozwoju Wrocławia „Wrocław 2050”*, która podkreśla duże znaczenie lokalności, wspólnoty oraz więzi społecznych. Wrocław bierze udział w programie *Cities in Placemaking* dzięki wsparciu Sieci Miast Międzykulturowych, do której należy od 2021 r. Celem programu jest poznanie metodologii tworzenia przestrzeni publicznych przyjaznych dla ich użytkowników oraz wymiana doświadczeń i poznanie dobrych praktyk w tym obszarze.

W 2024 r. w ramach uczestnictwa Wrocławia w programie *Cities in Placemaking* odbyły się warsztaty: w Cork, Trencinie, Rotterdamie (w ramach konferencji *Placemaking Week*) oraz Helsingborgu.

Finalnym etapem pierwszej edycji programu będzie zaplanowane na luty 2025 r. spotkanie w Hadze burmistrzów i wiceprezydentów miast uczestniczących w programie w celu podpisania deklaracji upowszechniania i wdrażania zdobytej wiedzy w celu tworzenia i rozwoju funkcjonalnych, zrównoważonych i przyjaznych przestrzeni publicznych w ich miastach.

REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW

Istotny wpływ na jakość życia we Wrocławiu ma prowadzony od lat proces rewitalizacji. Celem działań jest poprawa warunków zagospodarowania przestrzeni, wzrost aktywności mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych, ożywienie gospodarcze i poprawa stanu środowiska.

DZIAŁANIA REWITALIZACYJNE I REMONTY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

W 2024 r. przeprowadzono szereg działań inwestycyjnych dotyczących obiektów zabytkowych.

W ramach *Programu rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego* wydatkowano łączną kwotę **52,86 mln zł**, która obejmuje remonty w budynkach należących w 100% do Gminy Wrocław (remonty dachów, klatek schodowych, izolacji itp.), remonty w budynkach wspólnot mieszkaniowych (zgodnie z udziałem Gminy Wrocław), remonty wnętrz podwórzowych, remonty z nakazów PINB i remonty pustostanów.

W ramach *Programu rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego* wykonano prace remontowo-budowlane budynków, w tym:

- prace remontowe wynikające z decyzji Państwowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego przy ulicach: Baryckiej 7, Jedności Narodowej 45, 153, 153a i 157a, Rejtana 3 i 5a, Żeromskiego 73;
- remont dachu przy ulicach: Dworcowej 10, św. Elżbiety 3, Łanowej 5, Kurkowej 61–63, Paulińskiej 4–8, pl. Strzeleckiego 5 i ul. Żeromskiego 26;
- wydzielenie łazienek przy ul. Biskupa Tomasza 11;
- remont balkonów i elewacji szczytowej przy ul. Góralskiej 38;
- remont balkonów przy ul. Góralskiej 40;
- remont budynku biurowego ZZK, dostosowanie budynku do przepisów p.poż., wykonanie strefy obsługi klienta przy ul. Grabieżyskiej 257;
- remont budynku garażowego wraz z tarasami przy ul. Gwareckiej 17–33;
- remont dachu na loggi i naprawa ścian przy ul. Kniaziewiczza 24a;
- remont elewacji frontowej wraz z remontem balkonów, remont konstrukcji i wymiana pokrycia dachu, wykonanie izolacji termicznej dachu przy ul. Kurkowej 61–63;
- remont elewacji budynku przy ul. Łukasieńskiego 30f;
- remont elewacji tylnej budynku przy ul. Łukasieńskiego 7;

- remont balkonów przy ul. ks. Witolda 33;
- remont posadowienia i naprawa ścian przy ul. Maślickiej 8B;
- remont klatki schodowej przy ul. Małachowskiego 16;
- remont budynku biurowego ZZK przy ul. Otwartej 3–5;
- ocieplenie poddaszy budynków przy ul. Polonii Wrocławskiej 1, 5, 7;
- remont klatki schodowej i częściowy elewacji przy ul. Tęczowej 48;
- remont klatki schodowej i remont instalacji przy ul. Tęczowej 50;
- remont świetlików i stropu przy ul. Włodkowica 11;
- budowa przyłącza kanalizacyjnego przy ul. Głównej 150;
- docieplenie ścian i wentylacji przy ul. Stabłowickiej 139.

W ramach *Programu rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego* w 2024 r. zagospodarowano wnętrza podwórzowe w następujących lokalizacjach:

- w kwartale ulic Łukasieńskiego, Miernicza, Prądyńskiego, Komuny Paryskiej – im. Wszystkich Mieszkańców (kontynuacja projektu WBO z 2018 r.);
- w kwartale ulic Ziemowita, Dobra, Legnicka, Nabycińska;
- w kwartale ulic Probusa, Pobożnego, Niemcewicza, Jedności Narodowej i pl. św. Macieja;
- w kwartale ulic Fiołkowa, Nasturcjowa, Ostrowskiego, Grabiszyńska;
- w kwartale ulic Wita Stwosza, Szewska, Kotlarska, Krowia;
- w kwartale ulic Ofiar Oświęcimskich, pl. Solny, Rynek, Świdnicka;
- w kwartale ulic Kościuszki, Dąbrowskiego, Kniaziewiczza, Pułaskiego.

Na *Miejski program wymiany źródeł ogrzewania (ucieplnienia)* w 2024 r. przeznaczono kwotę **35 455 391,31 zł**. Prace konserwatorsko-budowlane polegające na ucieplnieniu budynków przeprowadzono w nieruchomościach położonych przy ulicach: Barycka 7, Bednarska 4 i 6, Cieszyńskiego 20, Cybulskiego 35A i 33, Góralska 32 i 40, Grabiszyńska 78, Hermanowska 75a, Jagiellończyka 13, Jedności Narodowej 45, 153, 153a, 153b, 155b, 157a i 157b, Ledóchowskiego 6, Legnicka 64, 68 i 70, Łaska (d. Leska) 7, pl. św. Macieja 12, Mazowiecka 19, Murarska 5, 14 i 18, Myśliwska 6 i 7, Nowodworska 45b, Otwarta 14a i 16a, Paulińska 5a, Pereca 24a i 26a, Podwale 36, Pszenna 13, Rejtana 3, Rydygiera 23, wyb. Słowackiego 7, Słowiańska 7, Stabłowicka 25 i 121, Szczęśliwa 6A, Tęczowa 69, Wąska 3, Worcella 9, Wygodna 10, Wyszyńskiego 52, 106, 114a i 116a, Zachodnia 4, Zyndrama z Maszkowic 3–4, Żeromskiego 3, 5, 78 i 83A.

W 2024 r. realizowano roboty budowlane w publicznych obiektach zabytkowych (ujętych w gminnej ewidencji zabytków lub w rejestrze zabytków), przy czym zakres realizowanych robót budowlanych w ramach niżej wymienionych zadań mógł obejmować również prace niedotyczące elementów zabytkowych obiektu:

- modernizacja energetyczna budynku głównego Liceum Ogólnokształcącego nr IV przy ul. Świstackiego (dofinansowane w ramach FEDS 2021–2027 ze środków UE);
- modernizacja energetyczna bloku sportowego (budynku B) Zespołu Szkół Ekonomiczno-Administracyjnych przy ul. Worcella (dofinansowane w ramach FEDS 2021–2027 ze środków UE);
- modernizacja energetyczna sali gimnastycznej i budynku B Zespołu Szkół Zawodowych nr 5 przy ul. Dawida (dofinansowane w ramach FEDS 2021–2027 ze środków UE);
- rozpoczęto i prowadzono roboty budowlane w zakresie remontu i przebudowy tarasów i piwnic wraz z przebudową instalacji kanalizacji deszczowej Pałacu w Leśnicy przy pl. Świętojańskim 1.

W 2024 r. zakończono I etap rewaloryzacji Bastionu Sakwowego przy ul. Piotra Skargi. Zakres prac obejmował roboty budowlane z wykonaniem wszystkich koniecznych prac rozbiórkowych, demontażowych, izolacyjnych, konserwatorskich, sztukatorskich i instalacyjnych. Wykonano remont pawilonu perystylowego, kolumnady oraz terenu z placem i fontanną przy ul. Piotra Skargi. Odrestaurowano też schody terenowe wraz z balustradami, skarpami i murami oporowymi, wykonano nowe nawierzchnie placu, odrestaurowano fontannę, wykonano iluminację na schodach, oświetlenie placu, wprowadzono nasadzenia zieleni ozdobnej, uporządkowano skarpe wzgórz oraz wykonano elementy małej architektury. Łącznie poniesiono wydatki w kwocie **30 467 250 zł**, a w samym roku 2024 – **15 745 300 zł**.

Wrocław otrzymał dofinansowanie na II etap remontu konserwatorskiego zabytkowej budowli Bastei Hioba. Wkład własny wynosi **34 822,28 zł**, kwota dofinansowania z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków to 1 623 381,72 zł. Całkowity koszt zadania to prawie 1,66 mln zł. W 2022 r. przeprowadzono remont najbardziej zniszczonych części bastei, a podczas II etapu uzupełnione zostaną ubytki i wzmocniona konstrukcja muru, zostaną zbudowane schody, wykonane chodniki z odpowiednim drenażem i trawniki na skarpach oraz naprawiony chodnik przy murze od strony ul. Słowackiego.

Kolejnymi inwestycjami zrealizowanymi w 2024 r. na technicznych obiektach zabytkowych był remont zajezdni Popowice w zakresie modernizacji elementów budynków i zagospodarowania terenu za kwotę **86 398,66 zł** oraz mostu Zwierzynieckiego w zakresie wymiany płyt chodnikowych i zabezpieczeń antykorozyjnych za kwotę **10 839 034 zł**.

W lipcu 2024 r. zakończono inwestycję *Zazielenianie placu Nowy Targ*. Plac zlokalizowany jest na obszarze wpisanym do rejestru zabytków. Realizacja inwestycji polegała na rozszczelnieniu istniejącej nawierzchni z kostki i płyt wraz z wykonaniem nowych warstw podbudowy opartych na systemie zielonego dachu, pozwalających na nasadzenie roślin oraz zatrzymanie wody opadowej, przebudowie układu oświetlenia i budowie układu doziemnych punktów zasilających, budowie przyłącza wodociągowego, budowie systemu automatycznego nawadniania, remoncie elementów małej architektury oraz wyposażeniu terenu w nowe elementy małej architektury wraz z nasadzeniem drzew, krzewów, bylin, traw oraz roślin cebulowych w rozszczelnionych przestrzeniach. W sumie po modernizacji na pl. Nowy Targ pojawiło się **63 tys. roślin**, a łącznie przebudowano ok. 60% placu. Na to zadanie przeznaczono **10,5 mln zł**.

W 2024 r. nie przeznaczono środków finansowych, na podstawie uchwały nr LIV/3242/06 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 6 lipca 2006 r. (z późniejszymi zmianami), na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w obiektach zabytkowych z terenu miasta Wrocławia.

ZABYTEKOWE POJAZDY KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ

W ramach zadania *Chrońmy wrocławskie zabytki komunikacji zbiorowej* w 2024 r. zakończono odbudowę (etap IV) wagonu tramwajowego doczepnego biernego typu ND, wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 952/696/27, co obejmowało naprawę i odtworzenie instalacji elektrycznej, remont drzwi, kompleksową restaurację wnętrza pojazdu, odtworzenie elementów oznaczenia wagonu, w tym herbu miasta, oraz wykonanie tabliczek z treściami porządkowymi. Został przeprowadzony także drugi etap odbudowy przyczepy autobusowej Jelcz PO-1, obejmujący montaż blach i wyrównanie nierówności poszycia zewnętrznego, przygotowanie poszycia do malowania, malowanie podkładem, regenerację drzwi wejściowych do przyczepy, przygotowanie do malowania, pokrycie podkładem oraz kompleksową naprawę podłogi.

Ponadto w 2024 r. na terenie zajezdni Popowice przy ul. Legnickiej 65 we Wrocławiu zorganizowano 3 wydarzenia o charakterze edukacyjnym, których tematami przewodnimi były zwiedzanie zajezdni oraz prezentacja pojazdów tam zgromadzonych.

Zorganizowano piknik *Historia kołem się toczy, czyli wrocławski modernizm w transporcie i architekturze* na terenie byłej zajezdni tramwajowej nr V przy ul. Legnickiej 65 we Wrocławiu oraz paradę autobusów jadącą z zajezdni w kierunku centrum miasta. Dodatkowo zorganizowano przejazd *Tramwaj Wieczorową Porą* oraz pokazy filmowe w halach zajezdni. Podczas pikniku zaprezentowano zabytkowe pojazdy, zapewniono też strefę zabaw dla dzieci. Odbyły się również spacer po terenie i obiektach zajezdni oraz wykłady dotyczące historii wrocławskiej komunikacji. Zorganizowano pokazy pracy pług wirnikowy i zaprezentowano zabytkowy tabor tramwajowy i autobusowy – zarówno na wystawie, jak i w trakcie kursów darmowych linii specjalnych.

PROJEKTY UNIJNE

W 2024 r. Gmina Wrocław kontynuowała realizację międzynarodowego projektu **GreenPlace. Let's do it together!** w ramach programu *URBACT IV* współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i budżetu miasta. W projekcie uczestniczy 9 europejskich miast: Boulogne sur Mer Développement Côte d'Opale (Francja), Limerick (Irlandia), Cehegin i Onda (Hiszpania), Vila Nova de Poaires (Portugalia), Löbau (Niemcy), Nitra (Słowacja), Bucharest Metropolitan Area Intercommunity Development Association (Rumunia) i Quarto d'Altino (Włochy). W 2024 r. rozpoczęła się druga faza projektu, podczas której kontynuowano międzynarodowe spotkania, wymianę dobrych praktyk, poszerzanie wiedzy i współpracy w ramach Lokalnej Grupy URBACT (ULG) oraz polskich miast uczestniczących w obecnej edycji Sieci Planowania Działań, a także opracowywano *Zintegrowany Plan Działania dla Zajezdni Popowice przy ul. Legnickiej 65*, stanowiącej studium przypadku w projekcie.

W 2024 r. odbyły się 4 spotkania międzynarodowe uczestników projektu: w Ondzie (Hiszpania), Cehegin (Hiszpania), Bukareszcie (Rumunia) i Nitrze (Słowacja). Tematyka spotkań dotyczyła m.in. zaangażowania społecznego, dziedzictwa kulturowego, miast cyrkularnych, zarządzania w mieście, rozwiązań opartych na przyrodzie i projektowania włączającego. Spotkaniom towarzyszyły wizyty w miejscach realizacji dobrych praktyk w miastach. Ponadto miały miejsce 2 warsztaty dla członków

ULG i innych interesariuszy dotyczące zielono-niebieskiej infrastruktury, która mogłaby zostać wprowadzona na terenie dawnej zajezdni Popowice i przyczynić się do redukcji powierzchniowej wyspy ciepła oraz możliwym do wprowadzenia funkcjom dla terenu zajezdni. W 2024 r. zorganizowano również 8 spotkań członków ULG, podczas których prezentowane i omawiane były dobre praktyki, z którymi zapoznano się podczas spotkań międzynarodowych, jak również *Zintegrowany Plan Działania* opisujący obszary interwencji, cele ogólne i szczegółowe oraz konkretne działania, które są planowane w zajezdni.

W 2024 r. w ramach projektu opracowano Analizę i rekomendacje rozwiązań związanych z minimalizowaniem efektu miejskiej wyspy ciepła, wprowadzaniem zieleni na obszary przemysłowe i przywracanie ich mieszkańcom, dla obszaru wrocławskiej zajezdni Popowice oraz dobrych praktyk jako inspiracji zagospodarowania pozostałych zajezdni: Ołbin, Dąbie i Centrum Historii Zajezdni.

PARK KULTUROWY STARE MIASTO

Park Kulturowy Stare Miasto został utworzony na podstawie uchwały nr LVI/1465/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 10 kwietnia 2014 r. (z późniejszymi zmianami) w celu kompleksowej ochrony przestrzeni publicznej o najwyższych wartościach kulturowych. Przepisy uchwały służą ograniczaniu na tym terenie negatywnych zjawisk, m.in. umieszczania reklam wielkoformatowych, nośników reklamowych (billboardy, citylighty), reklam o niskiej jakości, zaklejania witryn lokali użytkowych czy handlu w miejscach niewyznaczonych. W 2024 r. w ramach realizacji uchwały monitorowano prowadzenie handlu okrężnego, jarmarków i kiermaszy oraz usuwano naruszenia, takie jak: umieszczanie banerów, tzw. wyklejanek, stojaków, ulotek i graffiti, a także nagabywanie i handel nielegalny. Począwszy od 2023 r., znacznie wzrosła liczba graffiti (w 2024 r. budynki o najbardziej zabrudzonych elewacjach znajdowały się m.in. przy ulicach Więziennej, Igielnej i Kotlarskiej). W 2024 r. usunięto łącznie 244 naruszenia wynikające z ww. uchwały RMW.

Tabela 28. Liczba usuniętych naruszeń przepisów uchwały o Parku Kulturowym Stare Miasto w latach 2021–2024

Naruszenia priorytetowe	2021	2022	2023	2024
Reklama wielkoformatowa	0	0	0	0
Citylighty	0	0	0	0
Billboardy	0	0	0	0
Wymiana słupów reklamowych	0	0	0	0
Graffiti	1	0	13	12
Działalność erotyczna w lokalach	0	0	0	0
Naruszenia inne (np. banery, wyklejanki w oknach, stojaki reklamowe, kolorowe parasole w ogródkach gastronomicznych, ulotki, nagabywanie, nielegalny handel) – łącznie	46	30	125	232
Suma	47	30	138	244

Źródło: UMW

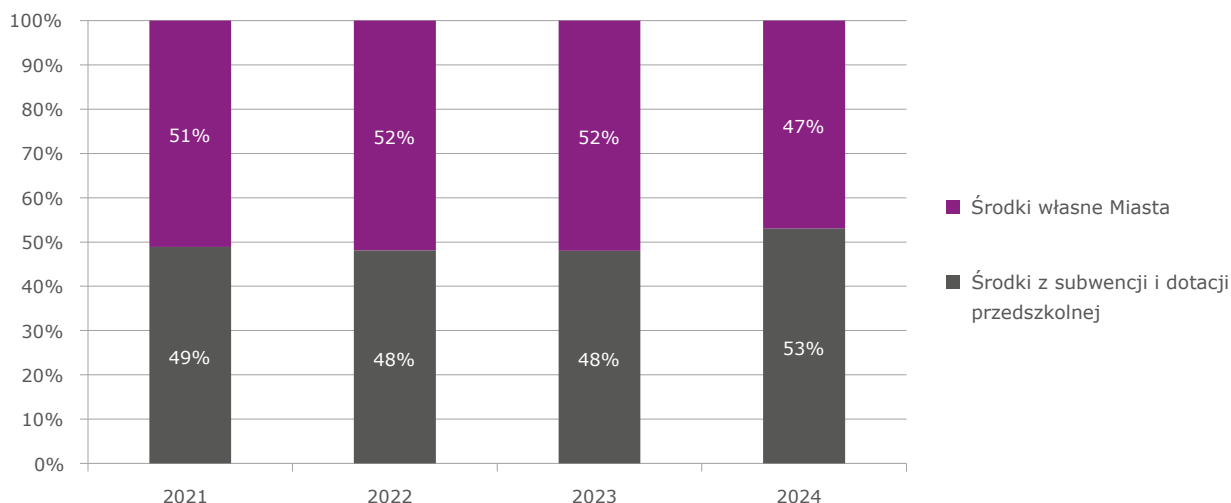
EDUKACJA

Gmina Wrocław jest organem prowadzącym dla przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz specjalnych, młodzieżowych domów kultury, ośrodków szkolno-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznych i młodzieżowego ośrodka socjoterapii. Nadzoruje również działalność Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli (WCDN) i Centrum Placówek Kształcenia Zawodowego (CKZ).

Prowadzenie i utrzymanie placówek oświatowych jest zadaniem własnym Gminy, na które miasto otrzymuje subwencję oświatową oraz dotację przedszkolną. W 2024 r. wydatki bieżące poniesione na oświatę opiewały na **2 962 928 465 zł** (co stanowiło ponad 38% budżetu Wrocławia), natomiast kwota subwencji oświatowej oraz dotacji przedszkolnej uzyskana przez miasto wyniosła **1 504 823 974 zł**.

Tabela 29. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)

Źródło: UMW

Tabela 30. Liczba szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez Miasto w latach 2021–2024

Typ szkoły/placówki	Stan na rok			
	2021	2022	2023	2024
Przedszkola, w tym przedszkola specjalne	111	111	110	110
Szkoły podstawowe, w tym muzyczne i specjalne	95	94	95	96
Licea ogólnokształcące, w tym licea specjalne	22	22	22	22
Technika	17	17	17	17
Branżowe szkoły I stopnia, w tym specjalne	10	10	10	10
Branżowe szkoły II stopnia, w tym specjalne	9	9	9	9
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	2	2	2	2
Szkoły policealne	6	6	5	5
Szkoły plastyczne	2	1	1	1
Centrum Placówek Kształcenia Zawodowego (zmiana od 1 września 2024 r., wcześniej Centrum Kształcenia Zawodowego)	1	1	1	1
Branżowe Centra Umiejętności	0	0	0	2
Centrum Kształcenia Ustawicznego	1	1	1	1
Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze	2	2	2	2
Internaty	6	6	6	6
Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze	1	1	1	1
Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii	1	1	1	1
Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne/Specjalistyczne	6	6	6	6
Młodzieżowe Domy Kultury	5	5	5	5
Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli	1	1	1	1
Schroniska młodzieżowe	1	0	0	0
Razem	299	296	295	298

Źródło: UMW

W rekrutacji 2024/2025 do wrocławskich placówek oświatowych po raz kolejny systemem elektronicznego naboru objęto również placówki, które były prowadzone przez inny organ niż Gmina Wrocław (56 przedszkoli). W wyniku rekrutacji elektronicznej do wrocławskich przedszkoli i szkół podstawowych przyjęto łącznie **21 045** dzieci i uczniów.

Podczas rekrutacji 2024/2025 kontynuowano możliwość podpisania wniosku profilem zaufanym. Z możliwości takiej skorzystało 90% rodziców i opiekunów kandydatów do przedszkoli, 92% kandydatów do klas I w szkołach podstawowych, 91% kandydatów do szkół ponadpodstawowych. W 2024 r. po raz pierwszy w ramach elektronicznego systemu naboru uruchomiono moduł rekrutacji na zajęcia prowadzone w Młodzieżowych Domach Kultury – zapisano 3104 uczniów.

W ramach uzupełnienia sieci szkół we Wrocławiu w 2024 r. **zarejestrowano 25 nowych szkół i placówek niepublicznych**. Natomiast w przypadku 68 szkół i placówek niepublicznych dokonano zmiany we wpisie do ewidencji. Jednocześnie w drodze decyzji administracyjnej wykreślono

z ewidencji szkół i placówek niepublicznych 32 szkoły i placówki, które nie rozpoczęły działalności w zgłoszonym terminie lub zaprzestały prowadzenia działalności przez okres dłuższy niż 3 miesiące. Ponadto w drodze decyzji administracyjnej wydano 5 zezwoleń osobom fizycznym i prawnym innym niż Gmina Wrocław na założenie 3 publicznych przedszkoli, 1 publicznej szkoły podstawowej oraz 1 publicznej szkoły policealnej, a także dokonano zmiany zezwolenia w 10 publicznych szkołach i placówkach, tj. 5 przedszkolach, 2 szkołach podstawowych, 2 liceach ogólnokształcących oraz 1 szkole policealnej. Cofnięto natomiast 1 zezwolenie na założenie publicznego punktu przedszkolnego z uwagi na zaprzestanie prowadzenia działalności przez ten punkt przez okres dłuższy niż 2 miesiące.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

W roku szkolnym 2024/2025 **liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu wzrosła i wyniosła 32 267**.

W ramach projektu **Strategia rozwoju nowych miejsc przedszkolnych we Wrocławiu** w nowo utworzonych przedszkolach publicznych powstało dodatkowo **900** miejsc dla dzieci wieku od 3 do 6 lat, w tym w Przedszkolu nr 100 przy ul. Cynamonowej – 200 miejsc, w Przyjaznym Przedszkolu Publicznym przy ul. Białostockiej – 375 miejsc, w Publicznym Przedszkolu Zielona Huśćawka – 200 miejsc i w Publicznym Przedszkolu Lema przy ul. Stanisława Drabika – 125 miejsc.

Tabela 31. Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu w latach 2021–2024 r., stan na 31 grudnia 2024

Rodzaj placówki	Liczba miejsc			
	2021	2022	2023	2024
Przedszkola publiczne prowadzone przez Gminę Wrocław	16 565	16 275	16 019	15 450
Oddziały przedszkolne w SP publicznych prowadzonych przez Gminę Wrocław	556	225	126	60
Przedszkola publiczne prowadzone przez inny organ niż Gmina Wrocław	7 007	7 839	8 053	8 917
Oddziały przedszkolne w SP publicznych prowadzonych przez inny organ niż Gmina Wrocław	0	0	0	0
Przedszkola niepubliczne	4 455	5 223	5 612	5 886
Oddziały przedszkolne w SP niepublicznych	162	227	257	270
Punkty przedszkolne niepubliczne	1 831	1 805	1 889	1 684
Punkty przedszkolne publiczne	50	25	25	0
Razem	30 626	31 619	31 981	32 267

Źródło: UMW

W nowo utworzonych przedszkolach publicznych prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne inne niż Gmina Wrocław powstały dodatkowo 864 miejsca dla dzieci wieku od 3 do 6 lat, z czego 700 miejsc w nowych inwestycjach: przy ul. Białostockiej 47 (375 miejsc), ul. Rajskiej 58 (200 miejsc) oraz przy ul. Stanisława Drabika 91 (125 miejsc). W ramach akcji **Załoś domowe przedszkole we Wrocławiu**, mającej na celu zwiększenie dostępności do wychowania przedszkolnego, w ramach alternatywnych form wychowania przedszkolnego w 2024 r. zarejestrowano 4 niepubliczne punkty przedszkolne, w których powstało 59 miejsc, a w 2 już zarejestrowanych punktach przedszkolnych utworzono dodatkowych 15 miejsc dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat.

Tabela 32. Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2022–2024, stan na 31 grudnia 2024

Przedszkola	Liczba jednostek			Liczba oddziałów			Liczba dzieci		
	na rok szkolny								
	2022/23	2023/24	2024/25	2022/23	2023/24	2024/25	2022/23	2023/24	2024/25
Publiczne, prowadzone przez Gminę Wrocław	111	110	110	692	667	641	16 530	15 517	14 472
Publiczne, prowadzone przez inne organy niż Gmina Wrocław	58	59	62	344	346	366	7 614	7 621	7 914
Niepubliczne, prowadzone przez inne organy niż Gmina Wrocław	63	69	72	222	244	241	4 239	4 618	4 210
Punkty przedszkolne	84	85	80	83	84	76	1 536	1 456	1 268
Razem	316	323	324	1 341	1 341	1 324	29 919	29 212	27 864

Źródło: System Informacji Oświatowej (SIO)

W rekrutacji 2024/2025 po raz kolejny podłączono do elektronicznego naboru placówki prowadzone przez inny organ (56 przedszkoli). W liczbie dzieci przyjętych w przedszkolach prowadzonych przez inny organ, podobnie jak w pozostałych przypadkach, nie uwzględniano dzieci, które kontynuowały zajęcia w przedszkolu.

Podobnie jak w ubiegłym roku po I etapie rekrutacji do przedszkoli zastosowano algorytm wskazywania miejsc uwzględniający liczbę posiadanych przez kandydata punktów, preferencje oraz rejon edukacyjny dysponujący wolnymi miejscami. W wyniku zastosowania algorytmu oraz kierowania na pozostałe miejsca w przedszkolach wskazano miejsca dla wszystkich dzieci nigdzie nieprzyjętych w I etapie rekrutacji (648 dzieci).

Tabela 33. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w stosunku do demografii we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)

Rok	Przedszkola publiczne	Przedszkola ogółem
2021	81,0	100,8*
2022	85,9	104,1
2023	86,2	109,1
2024	88,9	113,0

*wartość wskaźnika dla przedszkoli ogółem przekraczająca 100% wynika z różnicy pomiędzy liczbą dzieci zameldowanych we Wrocławiu a liczbą dzieci faktycznie korzystających z oferty przedszkoli (do korzystania z przedszkola meldunek nie jest obligatoryjny)

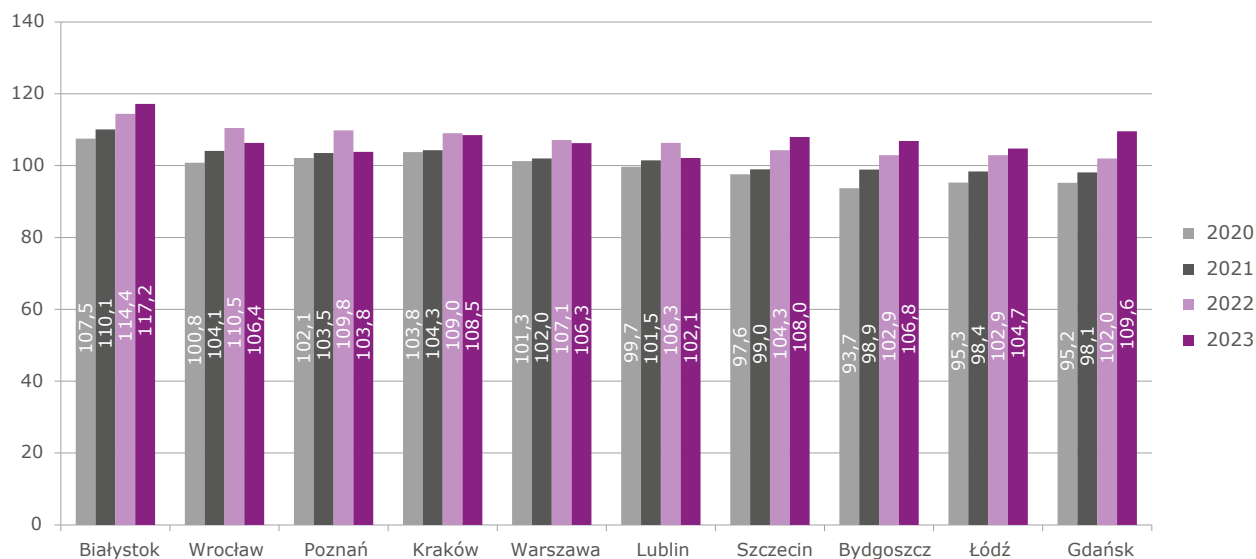
Źródło: UMW

Tabela 34. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 10 największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w %)

Miasto	2020	2021	2022	2023
Białystok	107,5	110,1	114,4	117,2
Wrocław	93,7	98,9	102,9	106,4
Poznań	95,2	98,1	102,0	103,8
Kraków	103,8	104,3	109,0	108,5
Warszawa	99,7	101,5	106,3	106,3
Lublin	95,3	98,4	102,9	102,1
Szczecin	102,1	103,5	109,8	108,0
Bydgoszcz	101,3	102,0	107,1	106,8
Łódź	97,6	99,0	104,3	104,7
Gdańsk	100,8	104,1	110,5	109,6

Źródło: GUS

Wykres 26. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 10 największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w %)

Źródło: GUS

Tabela 35. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych we Wrocławiu w relacji do demografii w latach 2021–2024 (w %)

Rok	Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych w relacji do demografii
2021	87,9
2022	90,3
2023	92,4
2024	98,8

Źródło: UMW

W celu zwiększenia dostępności placówek przedszkolnych podejmowane są liczne działania, m.in. analizy trendów demograficznych w odniesieniu do rejonów urbanistycznych Wrocławia czy dokonywanie zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego poprzez wpisanie funkcji edukacyjnej.

W 2024 r. kontynuowano realizację **systemu opieki wakacyjnej**, który gwarantuje miejsce w przedszkolu wszystkim dzieciom uczęszczającym do przedszkola. System ten wprowadza we wszystkich przedszkolach gminnych jednolite zasady, formularze i terminy, m.in. harmonogram wydawania rodzicom deklaracji korzystania z przedszkola w okresie wakacyjnym, oraz określa daty ich złożenia. Dzięki temu dyrektor każdej placówki zna dokładne zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolu macierzystym oraz innym, funkcjonującym w trakcie przerwy przedszkola macierzystego. Do przedszkoli wpłynęło łącznie **949** wniosków – 6,1% wszystkich dzieci w przedszkolach. Najwięcej dzieci uczęszczało w pierwszym tygodniu lipca i w ostatnim tygodniu sierpnia. Frekwencja dzieci zapisanych z innych przedszkoli kształtuje się na poziomie 55%.

EDUKACJA SZKOLNA

W roku szkolnym 2024/2025 Gmina Wrocław była organem prowadzącym dla 298 szkół i placówek, do których uczęszczało **93 854** uczniów (w 2023 r. – 93 377, w 2022 r. – 75 620).

W ramach **Strategii rozwoju nowych miejsc szkolnych we Wrocławiu** powstało dodatkowo 1600 miejsc w nowo utworzonych publicznych szkołach podstawowych, w tym 1000 miejsc w Szkole Podstawowej nr 60 przy ul. Cynamonowej oraz 600 miejsc w Przyjaznej Publicznej Szkole Podstawowej przy ul. Białostockiej.

Tabela 36. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Wrocław

Szkoła podstawowa	Rok szkolny 2024/2025		
	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia w oddziale
Klasa „0”	44	4	11,0
Klasa I	6 366	300	21,2
Klasa II	6 376	300	21,3
Klasa III	6 311	300	21,0
Klasa IV	6 257	297	21,1
Klasa V	6 009	288	20,9
Klasa VI	6 013	288	20,9
Klasa VII	5 958	284	21,0
Klasa VIII	5 300	262	20,2
Razem	48 634	2 323	20,9

Źródło: SIO

Tabela 37. Struktura szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez Gminę Wrocław

Typ placówki	Rok szkolny 2024/2025		
	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia w oddziale
Licem Ogólnokształcące (LO)	17 483	640	27,3
Technikum	10 800	461	23,4
Szkoła branżowa I st.	1 969	94	20,9
Szkoła branżowa II st.	121	7	17,3
Szkoła artystyczna (LO)	277	20	13,9
Szkoła specjalna przysp. do zawodu	35	8	4,4
Szkoła policealna	63	4	15,8
Razem	30 748	1 234	24,9

Źródło: SIO

Zgodnie z zadaniami zapisanymi w **Założeniach polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok 2024** w sposób ciągły prowadzono działania zmierzające do poprawy stanu bezpieczeństwa budynków szkolnych, budowy nowej bazy kształcenia oraz oszczędności z tytułu zużycia mediów w placówkach oświatowych.

W ramach **środków dodatkowo przyznanych placówkom oświatowym z budżetu Miasta** w łącznej kwocie ok. **27,3 mln zł** na remonty i inwestycje do samodzielnej realizacji (**poza inwestycjami i remontami realizowanymi przez Zarząd Inwestycji Miejskich**) placówki wykonały m.in.: remonty podłóg, remonty sal dydaktycznych, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, remonty sanitariatów, remonty ogrodzenia, remonty bloków żywienia, naprawy placów zabaw, wymiany opraw oświetleniowych, wymiany termoregulatorów grzejnikowych, wykonanie osłon grzejnikowych, montaż rolet, modernizację monitoringu wizyjnego, remonty i przebudowy budynków szkolnych i zapleczy bloków sportowych oraz zakup pierwszego wyposażenia do nowo wybudowanych placówek oświatowych.

We wszystkich placówkach wykonano naprawy bieżące i usunięto w sumie **1279** usterek na kwoty:

- roboty budowlane: 949 998 zł,
- roboty dekarские: 715 917 zł,
- roboty elektryczne: 749 996 zł,
- roboty sanitarne wewnętrzne: 1 848 972 zł,
- roboty sanitarne zewnętrzne: 999 894 zł.

EGZAMINY

EGZAMIN ÓSMOKLASISTY

Egzamin ósmoklasisty jest egzaminem obowiązkowym, tj. przystąpienie do egzaminu jest warunkiem koniecznym do ukończenia szkoły podstawowej, bez obowiązku uzyskania minimalnego wyniku procentowego. W 2024 r. egzamin ósmoklasisty został przeprowadzony w dwóch terminach: 14–16 maja oraz – dodatkowo – 11–12 czerwca (dla uczniów, którzy nie mogli przystąpić w terminie majowym z przyczyn zdrowotnych lub losowych).

Tabela 38. Liczba uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w 2024 r.

Przedmiot	Wrocław	Dolny Śląsk	Polska
Język polski	3 198	16 828	220 916
Matematyka	3 207	16 838	220 886
Język angielski	3 748	16 834	220 845
Język niemiecki	49	(wyniki podano dla wszystkich zdających języki nowożytne)	(wyniki podano dla wszystkich zdających języki nowożytne)

Źródło: oke.wroc.pl, cke.gov.pl

Tabela 39. Średnie wyniki (w %) egzaminu ósmoklasisty w roku 2024 (uwzględniono wyniki powyżej 10 zdających)

Region	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język niemiecki
Wrocław	66	64	76	70
Dolny Śląsk	58	49	66	53
Polska	61	52	66	53
Warszawa	71	66	82	86
Kraków	74	71	83	73
Łódź	60	57	72	75
Poznań	64	58	76	70
Gdańsk	67	62	78	87

Źródło: oke.wroc.pl, cke.gov.pl

W egzaminach ósmoklasisty uczniowie z Wrocławia uzyskali lepsze wyniki z języka polskiego i matematyki niż uczniowie z województwa dolnośląskiego i Polski. W grupie 6 największych miast w Polsce Wrocław był 3., po Warszawie i Krakowie.

MATURY

Jednym z najważniejszych mierników jakości edukacji w placówkach szkolnych są egzaminy końcowe na poszczególnych poziomach kształcenia. W **Strategii Wrocław 2030 wyniki matur na poziomie rozszerzonym zostały wyznaczone jako jeden z kluczowych 10 wskaźników monitorujących wdrażanie Strategii**. W 2024 r. do egzaminu maturalnego we Wrocławiu przystąpiło 5279 uczniów liceów, techników oraz szkół branżowych II stopnia (łącznie z sesją poprawkową). Maturę zdało 91,8% uczniów. Egzamin z języka polskiego na poziomie podstawowym zdało 97,8%, a z matematyki – 92,8%, co stanowi nieco lepszy wynik niż średnie rezultaty w województwie dolnośląskim i w Polsce.

Tabela 40. Zdawalność egzaminu maturalnego we Wrocławiu na tle województwa dolnośląskiego i Polski – stan na wrzesień 2024 r.

Typ szkoły	Wrocław		Dolny Śląsk		Polska	
	Liczba zdających	Zdawalność (w %)	Liczba zdających	Zdawalność (w %)	Liczba zdających	Zdawalność (w %)
Ogółem	5 279	91,8	16 034	88,0	247 127	89,3
w tym						
LO	3 873	94,1	9 909	92,0	149 576	92,5
T	1 376	86,5	1 376	86,5	96 033	82,5

Źródło: wasza edukacja.pl oke.wroc.pl, cke.gov.pl

Tabela 41. Wyniki matur na poziomie rozszerzonym w latach 2021–2024 (w %)

Obszar	Średnia wynikowa dla: PRZEDMIOT DODATKOWY NA POZIOMIE ROZSZERZONYM							
	Język polski				Matematyka			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Polska	49,0	55,0	50,0	42,0	31,0	33,0	50,0	33,0
dolnośląskie	50,0	58,0	49,6	38,1	28,0	30,0	48,4	31,7
Wrocław*	55,8	62,5	53,4	42,5	35,4	39,0	54,7	39,1

*dotyczy wszystkich wrocławskich szkół (różne organy prowadzące)

Źródło: waszaedukacja.pl, oke.wroc.pl, cke.gov.pl

Tabela 42. Zdawalność matur w wybranych miastach na tle Polski i Dolnego Śląska – stan na wrzesień 2024 r.

Miasto	Liczba zdających ogółem	Zdawalność (w %)
Wrocław	5 279	91,8
Warszawa	18 617	93,4
Kraków	7 310	94,0
Dolny Śląsk	16 034	88,0
Polska	247 127	89,3

Źródło: OKE: Warszawa, Łódź i Kraków nie podały wyników z rozbiem dla absolwentów techników i liceów, OKE Łódź nie podały wyników po sesji poprawkowej

W rankingu szkół ponadpodstawowych przygotowanym przez „Perspektywy” w 2024 r. z wrocławskich liceów w pierwszej dwudziestce znalazły się **LO nr III** im. Adama Mickiewicza, które zajęło **8. miejsce w Polsce**.

EDUKACJA SZKOLNA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI

W ramach *Wrocławskiej Strategii Edukacyjnej* realizowano programy mające na celu zminimalizowanie lub całkowite wyeliminowanie trudności rozwojowych dzieci, m.in.:

- program *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*, którym objęto w sumie **174** uczniów,
- objęto nauczaniem 671 uczniów w różnym wieku, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w 170 oddziałach integracyjnych, w placówkach prowadzonych przez Gminę Wrocław,
- kontynuowano ofertę **klas z edukacją włączającą** – w 221 placówkach w ramach edukacji włączającej realizowano wychowanie przedszkolne, obowiązek nauki i obowiązek szkolny dla łącznie **1001** uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, głównie ze spektrum autyzmu, z zaburzonym zachowaniem, słabosłyszących i słabowidzących oraz z niepełnosprawnością intelektualną. Tym uczniom przyznawane są dodatkowe indywidualne godziny rewalidacyjne – łącznie przyznano ponad **1928** godzin tygodniowo,
- kontynuowano **Miejski Program Profilaktyki Logopedycznej** (MPPL) w **17** placówkach przedszkolnych i szkolnych, którym objęto **2295** dzieci,
- organizowano **przewóz dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami** do 65 szkół i innych placówek oświatowych. W roku szkolnym 2023/2024 od stycznia do sierpnia 2024 r. z bezpłatnego przewozu zorganizowanego skorzystało średnio miesięcznie 691 dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami, natomiast w roku szkolnym 2023/2024 – od września do grudnia 2024 r. średnio miesięcznie skorzystało 737 dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż we Wrocławiu wymiar godzin na organizację zajęć dla dzieci i uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może być każdorazowo zwiększony na wniosek dyrektorów placówek oświatowych.

OBCOKRAJOWCY

Podobnie jak w latach ubiegłych w większości szkół realizowano godziny przyznane na **organizację dodatkowej nauki języka polskiego**, dodatkowych zajęć wyrównawczych oraz naukę języka i kultury kraju pochodzenia, m.in. dla uczniów pochodzenia innego niż polskie: ukraińskiego, rosyjskiego, białoruskiego, gruzińskiego, mołdawskiego, koreańskiego, brytyjskiego, rumuńskiego, kazachskiego, włoskiego, niemieckiego, hiszpańskiego, kirgiskiego, armeńskiego, kameruńskiego czy saudyjskiego.

Na poziomie szkoły podstawowej, łącznie dla **8405** uczniów cudzoziemców przyznano dodatkowe godziny w wymiarze **1824** (1555 dodatkowych godzin języka polskiego i 269 godzin dodatkowych zajęć wyrównawczych). Na poziomie szkoły ponadpodstawowej łącznie dla **228** uczniów cudzoziemców przyznano dodatkowe godziny w wymiarze **156** (w tym 124 dodatkowe godziny języka polskiego i 32 godziny dodatkowych zajęć wyrównawczych).

Od września 2024 r. kontynuowano funkcjonowanie **oddziałów przygotowawczych**, przeznaczonych dla uczniów obcojęzycznych rozpoczynających naukę w polskiej szkole, mających trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, realizowane jako innowacja pedagogiczna *Witaj w Polsce, witaj we Wrocławiu!* Oddziały przygotowawcze funkcjonują łącznie w 11 szkołach podstawowych: SP 2, SP 65, SP 68, SP 74, SP 76, SP 81, SP 83, SP 85, SP 93, SP 97, SP 109 oraz jednej szkole ponadpodstawowej – LO nr XV.

Utworzono 20 oddziałów na poziomie:

- klas I–III (5 oddziałów),
- klas IV–VI (6 oddziałów),
- klas VII–VIII (5 oddziałów),
- klasy I w LO (1 oddział),
- klasy II w LO (3 oddziały).

Naukę w nich pobiera łącznie 326 uczniów na poziomie szkoły podstawowej (w tym 294 z Ukrainy) i łącznie 99 uczniów na poziomie szkoły ponadpodstawowej (w tym 88 z Ukrainy). Projekt realizowany był w ramach **100 zadań Prezydenta Wrocławia**.

W związku z trwającymi działaniami wojennymi na terytorium Ukrainy oraz koniecznością zapewnienia opieki i edukacji uczniom będącym obywatelami Ukrainy, którzy po 24 lutego 2022 r. przybyli do Polski, obowiązywało znowelizowane rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r., Dz.U. 2023 poz. 2094 tj.).

Z tytułu wsparcia jednostek samorządu terytorialnego w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami – uchodźcami, będącymi obywatelami Ukrainy, Gmina Wrocław w 2024 r. otrzymała środki z Funduszu Pomocy w łącznej kwocie **105 329 468 zł**.

Na początku roku szkolnego 2024/2025 do wrocławskich placówek oświatowych zapisanych było **11 159** dzieci pochodzenia ukraińskiego, które przybyły do Wrocławia po 24 lutego 2022 r. Do przedszkoli uczęszczało 1536 dzieci, do szkół podstawowych 6878 uczniów, a do szkół ponadpodstawowych i specjalnych prowadzonych przez gminę Wrocław 2745 uczniów (status uchodźcy miało 828 dzieci w przedszkolach, 4962 w szkołach podstawowych i 1234 uczniów w szkołach ponadpodstawowych).

SPOŁECZNOŚĆ ROMSKA

W 2024 r. we Wrocławiu do szkół uczęszczało średnio 151 dzieci/uczniów pochodzenia romskiego na 160 objętych obowiązkiem szkolnym. Miasto prowadzi działania mające na celu integrację dzieci romskich ze środowiskiem szkolnym, zwiększenie efektywności ich nauczania i rozbudzenie motywacji do nauki.

INNE DZIAŁANIA EDUKACYJNE – PODNOSZENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

W roku szkolnym 2023/2024 (II semestr) oraz 2024/2025 (I semestr) w ramach środków na realizację projektu *Szkoła w Mieście* we wrocławskich przedszkolach i szkołach podstawowych z oddziałami „0” kontynuowano realizację zajęć dodatkowych (w szczególności rytmiki). Z budżetu Gminy Wrocław na realizację tego zadania przeznaczono 808 055 zł.

Stowarzyszenie Sędziów Polskich IUSTITIA Oddział we Wrocławiu zrealizowało projekt **Edukacja prawna młodzieży we Wrocławiu** dla uczniów 10 szkół ponadpodstawowych. W każdej szkole sędziowie przeprowadzili zajęcia z następujących tematów: prawo rodzinne, prawo cywilne, prawo karne, prawo w Internecie.

W 2024 r. kontynuowano program **Szkoły Dialogu** wspierający edukację obywatelską i rozwiązywanie konfliktów w szkołach i w przedszkolach.

Projekt **Akademia H₂O** realizowany jest od 3 lat przy współpracy Gminy Wrocław i Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji (MPWiK). Projekt skierowany jest do uczniów drugich klas szkół podstawowych. Jego ideą jest szerzenie wiedzy na temat dbania o środowisko naturalne, zwrócenie uwagi na problem zmniejszających się zasobów wody na świecie oraz kształtowanie pozytywnych nawyków poszanowania wody przez jej oszczędzanie i racjonalne zużycie, a także przez współtworzenie szeroko pojętej świadomości proekologicznej. Dzieci uczą się szacunku do wody i środowiska równoległe z nauką czytania, pisanie i liczenia, z wykorzystując do tego scenariusze zajęć i karty pracy przygotowane przez ekspertów z wrocławskich Wodociągów. W roku szkolnym 2024/2025 do projektu dołączyło 6000 uczniów. Łącznie od 2022 r. we Wrocławiu i okolicznych gminach ponad 23 000 uczniów drugich klas uczestniczyło w projekcie *Akademia H₂O*.

We współpracy z fundacją Katalyst Engineering realizowano projekt **Ogarnij Inżynierię**, w którym brały udział Szkoły Podstawowe nr: 80, 95, 44, 84, 90 oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2. Program, wykorzystujący założenia edukacji STEAM (koncentrującej się na dziedzinach: nauka, technologia, inżynieria, sztuka i matematyka), przeznaczony jest dla klas IV–VIII szkoły podstawowej. Łączy inżynierię oraz technologię druku 3D z wiedzą z podstawy programowej z przyrody, matematyki, informatyki i techniki. Zajęcia w ramach projektu prowadzą nauczyciele w ramach lekcji z danego przedmiotu. Ważnym wsparciem w ramach projektu są szkolenia dla nauczycieli, zestawy inżynieryjne, scenariusze lekcji, zeszyty ćwiczeń dla uczniów oraz drukarka 3D.

51 szkół oraz przedszkoli wzięło udział w projekcie **ABC Empatii**. Projekt, poprzez edukację najmłodszych, ma za zadanie likwidację barier i stereotypów związanych z osobami z niepełnosprawnościami, a także zmianę myślenia i negatywnych postaw.

W październiku oraz w listopadzie 2024 r. Fundacja ART. JTM prowadząca Teatr Dialogu przygotowała dla uczniów szkół ponadpodstawowych **spektakle Sok z Wiadrusa oraz Hejt**. Miały one na celu rozwijanie empatii i kreatywności uczniów oraz skłonienie ich do refleksji nad relacjami we współczesnym świecie.

STYPENDIA

W ramach wrocławskiego programu wspierania uzdolnionych **PROMOVERE TALENTA** uczniom mającym celujące oceny na świadectwie końcowym oraz szczególne osiągnięcia lub tytuł laureata ogólnopolskiej olimpiady przedmiotowej przyznano stypendia:

- od stycznia do czerwca 2024 r. w roku szkolnym 2023/2024 – 342 uczniom;
- od września do grudnia 2024 r. w szkolnym 2024/2025 – 320 uczniom.

Ogółem w ramach programu wspierania uzdolnionych **PROMOVERE TALENTA** w 2024 r. wypłacono **662** stypendia na łączną kwotę **803 400 zł**.

EDUKACJA SPORTOWA

We Wrocławiu w 2024 r. realizowano szereg działań mających na celu poprawę zdrowia i kondycji fizycznej dzieci, m.in.:

- utworzenie oddziałów sportowych we wrocławskich szkołach – od września 2024 r. funkcjonowało 111,5 oddziału sportowego i mistrzostwa sportowego, w których uczyło się 2365 uczniów;
- w 2024 r. szkoły i placówki oświatowe posiadały w podstawowym planie finansowym środki z tytułu opłat za basen w wysokości 5 445 835 zł,
- program **Szkolny Klub Sportowy**, którego ideą jest poprawa sprawności fizycznej, stanu zdrowia, w tym zapobieganie nadwadze i otyłości, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia, zwiększenie oferty ogólnodostępnych, bezpłatnych zajęć sportowo-rekreacyjnych. W programie tym wzięło udział 149 grup z wrocławskich szkół i placówek oświatowych;
- projekt **Orientuj się** realizowany we współpracy z sekcją Biegi na Orientację WKS Śląsk Wrocław, który był jedną z dyscyplin sportu włączoną do programu Igrzysk Sportów Nieolimpijskich World Games 2017;
- lekcje wychowania fizycznego **Spartan dla szkół na lodowiskach/rolkowiskach** we Wrocławskim Centrum Treningowym Spartan, obejmujące naukę jazdy na łyżwach i rolkach;
- zajęcia sportowe na basenach we Wrocławskim Centrum Treningowym Spartan oraz we Wrocławskim Parku Wodnym Aquapark;
- udział 50 szkół i placówek oświatowych (w tym 200 klas/oddziałów przedszkolnych) w I etapie projektu **Edukacja w ruchu** we współpracy z fundacją V4Sport. Celem projektu jest popularyzacja idei edukacji w ruchu oraz promowanie postaw proaktywnych wśród nauczycieli i dzieci. Wskazane podejście pozytywnie wpływa na wyniki w nauce, zdrowie fizyczne i psychiczne uczniów, a także wspiera rozwój kompetencji społecznych, integrację oraz efektywną współpracę w grupie.

DORADZTWO ZAWODOWE

W **Centrum Placówek Kształcenia Zawodowego** (CPKZ) prowadzono zajęcia z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów na każdym etapie edukacyjnym oraz dla nauczycieli i rodziców. W 2024 r. w grupowych zajęciach z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego wzięło udział 3743 uczniów, z indywidualnych porad dla uczniów i ich rodziców skorzystało 186 osób, a w grupowych spotkaniach z rodzicami dotyczących m.in. potrzeb rynku pracy i rekrutacji do szkół wzięły udział 1242 osoby (rodzice, wychowawcy klas i doradcy zawodowi). Przy Centrum działa Międzyszkolny Ośrodek Wspierania Aktywności Zawodowej (MOWAZ) współpracujący ze wszystkimi doradcami zawodowymi zatrudnionymi we wrocławskich szkołach.

W 2024 r. wrocławskie szkoły branżowe kontynuowały współpracę z pracodawcami działającymi w branżach odpowiadających profilowi ich kształcenia. W niektórych z nich dzięki projektowi **Patronat pracodawców nad szkołami** utworzono tzw. klasy patronackie – uczniom oferowano umowy w ramach praktyk zawodowych, staże i stypendia, umożliwiano im udział w konkursach międzyszkolnych, doposażono pracownie.

Ponadto 81 pracodawcom zrefundowano koszty kształcenia młodocianych pracowników (85 uczniów) na kwotę 832 815 zł.

ORGANIZOWANIE I FINANSOWANIE CZASU WOLNEGO

W ramach **wypoczynku zimowego** ze środków Gminy Wrocław dofinansowano i zorganizowano zajęcia dla 6088 uczniów wrocławskich szkół. Wypoczynek zimowy w formie półkolonii zorganizowano w 28 szkołach podstawowych, w Zespole Placówek Oświatowych nr 3 oraz w formie tzw. otwartych sal w 11 szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Ofertę w czasie ferii zimowych przygotowały

4 Młodzieżowe Domy Kultury (MDK) oraz **Centrum Kreatywności Talent (CKT)**. Uczniowie brali udział w zajęciach sportowych, plastycznych i teatralnych.

W ramach **wypoczynku letniego** ze środków Gminy Wrocław dofinansowano ofertę zajęć w 32 szkołach podstawowych, w których przygotowano 7799 miejsc. Również w czasie ferii letnich ofertę przygotowały **4 MDK** oraz **CKT** – skorzystało z niej 3150 uczniów. W 2024 r. z budżetu Gminy Wrocław na organizację wypoczynku zimowego i letniego wydatkowano **2 158 535 zł**.

W **5 MDK** z zajęć pozalekcyjnych – w kołach, zespołach i grupach – skorzystało: **9235** dzieci i młodzieży w okresie od stycznia do sierpnia 2024 r. oraz **9414** dzieci i młodzieży w okresie od września do grudnia 2024 r. W roku kalendarzowym 2024 w imprezach i uroczystościach organizowanych w MDK (koncerty, wernisaże, konkursy itp.) łącznie wzięło udział **24 098** osób.

Na funkcjonowanie MDK oraz CKT w 2024 r. przeznaczono **22 406 680 zł**.

KADRA NAUCZYCIELSKA

DOSKONALENIE KWALIFIKACJI NAUCZYCIELI

Na doskonalenie zawodowe kadry nauczycielskiej przeznaczono w 2024 r. 6 445 820 zł. Środki te zostały podzielone w następujący sposób: 241 050 zł na szkolenia branżowe dla nauczycieli teoretycznych i praktycznych przedmiotów zawodowych (art. 70a ust. 1, 70c ust. 1 i ust. 11 pkt 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela), 257 365 zł dla Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli na organizację szkoleń, warsztatów, konferencji itp. dla nauczycieli wrocławskich szkół i placówek oświatowych, 5 947 405 zł dla szkół i placówek oświatowych na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, na podstawie wniosków złożonych przez dyrektorów.

Tabela 43. Doskonalenie zawodowe nauczycieli – finansowanie w latach 2021–2024 (w zł)

Rok	Dofinansowanie do doskonalenia zawodowego nauczycieli	Finansowanie doradców metodycznych
2021	4 989 103	1 445 000
2022	5 200 880	1 500 000
2023	5 804 200	1 516 000
2024	6 445 820	1 869 000

Źródło: UMW

AWANS ZAWODOWY

W 2024 r. przeprowadzono 377 egzaminów na stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego oraz wydano 8 decyzji umorzenia postępowania egzaminacyjnego. Na postępowania egzaminacyjne w 2024 r. wydatkowo łącznie kwotę 89 400 zł (umowy z ekspertami). Wydano 9 aktów nadania stopnia nauczyciela mianowanego z mocy prawa, 1 decyzję w sprawie odmowy nadania stopnia nauczyciela mianowanego oraz 1 decyzję stwierdzającą nieważność nadania stopnia awansu zawodowego nauczyciela kontraktowego.

WSPÓŁPRACA JEDNOSTEK OŚWIATOWYCH Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI

W 2024 r. w ramach współpracy z uczelniami wyższymi realizowano projekty upowszechniające i propagujące naukę poprzez zabawę oraz popularyzujące matematykę i inne przedmioty ścisłe, jak również postawy prospołeczne, m.in.:

- we współpracy z Instytutem Matematycznym Uniwersytetu Wrocławskiego kontynuowano projekt **Wrocławski Portal Matematyczny** dostępny pod adresem www.matematyka.wroc.pl;
- wspólnie z Uniwersytetem SWPS realizowano projekt systemowego zapobiegania przemocy rówieśniczej w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych **System Przeciwdziałania**

Przemocy Również – RESQL. RESQL to system do anonimowego zgłaszania przemocy rówieśniczej przeznaczony dla szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych. W ramach wdrożenia projektu w ZSP nr 21 przeprowadzone zostały: wykłady dla całej kadry szkoły, warsztaty techniczne z obsługi systemu, szkolenia dla samorządów uczniowskich. Ponadto szkoły zostały wyposażone w pakiety 11 scenariuszy lekcji wychowawczych dotyczących przemocy rówieśniczej wraz z podręcznikiem, w tym wybrane scenariusze lekcji w języku rosyjskim oraz ukraińskim, jak również w materiały dotyczące zachowań autoagresywnych dla interwentów;

- wspólnie z Uniwersytetem Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu przeprowadzono po raz drugi projekt **Porusz serce**. Celem projektu jest zwiększenie świadomości mieszkańców Wrocławia, w tym uczniów i nauczycieli, w zakresie znaczenia szybkiego podejmowania przez świadków zdarzenia resuscytacji u poszkodowanych z nagłym zatrzymaniem krążenia, a w konsekwencji zwiększenie przeżywalności w przypadku zatrzymania krążenia. W ramach projektu zrealizowano działania edukacyjne i informacyjne wśród uczniów i nauczycieli 33 wrocławskich szkół i placówek oświatowych (w 2 przedszkolach, 18 szkołach podstawowych, 13 szkołach ponadpodstawowych). Partnerami projektu są: Gmina Wrocław, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu, Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu, Straż Miejska we Wrocławiu, Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Jana Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu, Pogotowie Ratunkowe we Wrocławiu, Akademia Muzyczna we Wrocławiu, Uniwersytet Wrocławski, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Polsko-Amerykańska Komisja Fulbrighta.

WSPÓŁPRACA MIASTA Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI

W 2008 r. w strukturach Urzędu Miejskiego Wrocławia powstało **Biuro Współpracy z Uczelniami Wyższymi** (BWU). W ramach BWU funkcjonuje **Wrocławskie Centrum Akademickie** (WCA), które jest pierwszą i jedyną inicjatywą tego typu w Polsce. WCA koordynuje współpracę Miasta, środowiska akademickiego i przedsiębiorców.

Od 2012 r. WCA realizował **Miejski Program Wsparcia Partnerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Sektora Aktywności Gospodarczej MOZART**. Program oferował finansowe wsparcie partnerstwom utworzonym przez naukowca oraz przedsiębiorcę/firmę działających we Wrocławiu. W efekcie współpracy powstawały nowe produkty i usługi, firmy zwiększały obroty i dochody, powstały nowe miejsca pracy, również w działach badań i rozwoju. Jednocześnie program miał korzystny wpływ na praktykę dydaktyczną pracowników wrocławskich uczelni i instytutów naukowych. We wrześniu 2024 r. odbyła się ostatnia edycja programu, do której zakwalifikowało się 15 partnerstw. Od początku funkcjonowania programu MOZART Miasto przyznało dofinansowanie ponad **300 partnerstwom w kwocie 12,5 mln zł**.

Inne zadania realizowane przez **WCA** to m.in.:

- **Studencki Program Stypendialny**, wspierający najzdolniejszych studentów oraz doktorantów w pracy naukowej. Na program w 2024 r. przeznaczono **1 156 000 zł**;
- **Nagroda Naukowa Prezydenta Wrocławia** za wybitne osiągnięcia na rzecz integracji środowisk akademickich, naukowych i artystycznych – w 2024 r. wyróżnienie otrzymało 2 naukowców: prof. dr hab. Mark Pijarowski z Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu oraz prof. dr hab. Stanisław Bereś z Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; **budżet: 30 tys. zł**;
- **Akademia Młodych Uczonych i Artystów (AMUiA)**, której celem jest wspieranie i kreowanie działalności interdyscyplinarnej w nauce i sztuce – AMUiA wspiera Prezydenta Wrocławia w sprawach związanych z nauką i edukacją oraz ich promocją wśród wrocławian; **budżet: 60 tys. zł**;
- **Wrocławska Magnolia**, konkurs adresowany do absolwentów wrocławskich uczelni podejmujących w pracach magisterskich tematykę poprawy szeroko rozumianej jakości życia wrocławian. W 2024 r. w **XXI edycji** wyłoniono **3 laureatów** oraz przyznano 6 wyróżnień; **budżet: 40 tys. zł**;
- **Fundusz Aktywności Studenckiej (FAST)**, którego celem jest realizacja projektów służących przedsiębiorczości akademickiej, innowacyjności i kreatywności. Konkurs adresowany jest do studentów i/lub doktorantów należących do kół naukowych, organizacji oraz grup studenckich prowadzących działalność na wrocławskich uczelniach. W 2024 r. wybrano do dofinansowania **19 projektów** na kwotę **ok. 120 tys. zł**;
- **Wrocławskie Akademickie Zespoły Zadaniowe (WAZZA)**. Celem projektu jest wypracowanie przez interdyscyplinarny zespół studencko-doktorancki kompleksowego rozwiązania problemu wcześniej zasygnalizowanego i zdefiniowanego przez Prezydenta Wrocławia (problem miejski, kwestie istotne społecznie); **budżet: ok. 91,6 tys. zł**;

- **PICTURE**, program skierowany do wrocławskich dzieci w wieku szkolnym i ich rodziców, badający czynniki kształtujące zdrowie i dobre samopoczucie, a także mający na celu prześledzenie wpływu zmian środowiskowych i społecznych na styl życia mieszkańców Wrocławia; **budżet: ok. 220 tys. zł.**

SZKOLNICTWO WYŻSZE

Wrocław jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce. W 2024 r. w mieście działało 29 uczelni wyższych, w tym 11 uczelni publicznych. Uczelnie publiczne to: Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu, Akademia Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie – filia we Wrocławiu, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu (jednowydziałowa katolicka uczelnia).

Wrocław jest głównym ośrodkiem akademickim w regionie. Podobnie jak inne ośrodki akademickie, również Wrocław zaczyna odczuwać spadek liczby studentów wynikający z wchodzenia na rynek kolejnego niżu demograficznego.

W roku akademickim 2023/2024 liczba studentów we Wrocławiu wynosiła **106,1 tys.** Na najbardziej licznych wrocławskich uczelniach było:

- 20,9 tys. na Politechnice Wrocławskiej,
- 20,3 tys. na Uniwersytecie Wrocławskim,
- 15,1 tys. na Uniwersytecie WSB Merito.

Jednym ze sposobów określenia prestiżu, znaczenia i osiągnięć uczelni są rankingi najlepszych szkół wyższych. W **Strategii Wrocław 2030** miejsce uczelni wyższych w rankingach stanowi **jeden z dziesięciu wskaźników monitorujących jej wdrażanie**. W rankingu „Perspektyw” w kategorii szkół wyższych w 2024 r. Politechnika Wrocławska znalazła się w pierwszej dziesiątce uczelni wyższych w kraju, natomiast w pierwszej pięćdziesiątce znalazły się jeszcze 4 wrocławskie uczelnie.

Tabela 44. Miejsce uczelni wrocławskich w rankingu szkół wyższych w latach 2021–2024

Uczelnia	Miejsce w rankingu „Perspektyw”			
	2021	2022	2023	2024
Politechnika Wrocławska	6.	7.	8.	7.
Uniwersytet Wrocławski	13.	10.	19.	19.
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	17.	20.	16.	16.
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	23.	25.	30.	26.
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	38.	45.	54.–61.	48.

Źródło: „Perspektywy”

W rankingu „Perspektyw” w kategorii uniwersytety w 2024 r. Uniwersytet Wrocławski utrzymał 5. miejsce w kraju, natomiast w kategorii uczelnie techniczne Politechnika Wrocławska utrzymała 4. miejsce.

W rankingu **The Center for World University Rankings** (CWUR) dwie wrocławskie uczelnie, **Uniwersytet Medyczny** i **Uniwersytet Wrocławski**, znalazły się w pierwszej dziesiątce uczelni polskich, a w światowym zestawieniu Uniwersytet Medyczny awansował z 899. miejsca na 893. miejsce. CWUR to czołowa organizacja konsultingowa zajmująca się doradztwem politycznym, strategicznym oraz świadcząca usługi konsultingowe uczelniom wyższym oraz rządowi, dążącym do poprawy wyników nauczania oraz badań naukowych. Publikowane przez nią co roku globalne rankingi uniwersytetów są uznawane za miarodajne na całym świecie ze względu na ich obiektywizm, przejrzystość i spójność.

Tabela 45. Miejsce w rankingu CWUR wrocławskich szkół wyższych w latach 2021–2024

Uczelnia	World Rank				National Rank			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Uniwersytet Wrocławski	837.	832.	870.	900.	7.	8.	8.	10.
Politechnika Wrocławska	985.	999.	1005.	1042.	11.	11.	11.	13.
Uniwersytet Medyczny	976.	926.	899.	893.	10.	10.	10.	8.

Źródło: The Center for World University Rankings (CWUR)

Wyniki **Shanghai's Global Ranking of Academic Subjects (GRAS)** publikowane są od 2009 r. przez Shanghai Ranking Consultancy. Uczelnie porównywane są w 55 obszarach nauki (z zakresu nauk przyrodniczych, inżynierii, nauk o życiu, nauk medycznych oraz nauk społecznych). W 2024 r. w rankingu znalazło się ponad 1900 z 5000 uczelni z 96 krajów i regionów.

Politechnika Wrocławska została wyróżniona w dziedzinie **inżynieria mechaniczna** (miejsce 101.–150.), co oznacza awans aż o ok. 200 pozycji, bowiem rok i dwa lata temu była sklasyfikowana na pozycjach 301.–400. Jednocześnie jest to najlepszy wynik ze wszystkich polskich uczelni w tej kategorii. **Uniwersytet Wrocławski** został wyróżniony w trzech dziedzinach: **psychologia** (201.–300.), **fizyka** (po raz pierwszy w rankingu) i **matematyka** (401.–500.). **Uniwersytet Przyrodniczy** doceniony został w trzech dziedzinach: **nauka i technologia żywności** (miejsce 151.–200.), **nauki rolnicze** (miejsce 201.–300.) oraz **nauka weterynaryjna** (miejsce 151.–200.). **Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu** został wyróżniony **dwóch dziedzinach: medycyna kliniczna** (201.–300.) i Human Biological Sciences (301.–400.). Według *Times Higher Education World University Rankings (THE WUR)* **Uniwersytet Medyczny** we Wrocławiu jest najlepszą uczelnią w Polsce.

OBCOKRAJOWCY

Liczba studentów zagranicznych ogółem we Wrocławiu zwiększa się. W roku akademickim 2023/2024 we Wrocławiu studiowało ogółem **9451** osób z zagranicy (**o 3,1%** więcej niż w poprzednim roku akademickim).

OSIĄGNIĘCIA NAUKOWCÓW ORAZ STUDENTÓW

Prof. Marcin Wodziński (Uniwersytet Wrocławski) został uhonorowany Nagrodą Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej 2024, nazywaną potocznie polskim Noblem. Wyróżnienie to przyznaje się za szczególne odkrycia naukowe – w tym przypadku za nowatorskie badania nad chasydyzmem oraz wkład w rozwój judaistyki. Nagroda, której wartość finansowa wynosi 250 tys. zł, potwierdza jego status jako wybitnego badacza w kraju.

Olga Malinkiewicz (Saule Technologies, Wrocławski Park Technologiczny) jako pierwsza Polka w historii zdobyła prestiżową European Inventor Award 2024. Nagroda została przyznana za opracowanie innowacyjnej technologii perowskitowych ogniw fotowoltaicznych – cienkich, elastycznych rozwiązań, które mogą generować energię zarówno ze światła naturalnego, jak i sztucznego. Ten wynalazek otwiera nowe możliwości w dziedzinie odnawialnych źródeł energii.

Dr Marta Wróblewska (Uniwersytet SWPS) podczas Forum Inteligentnego Rozwoju w Gdańsku została wyróżniona nagrodą Naukowiec Przyszłości 2024. Nagroda ta, przyznawana zwykle badaczom z nauk ścisłych, jest szczególnie cennym wyróżnieniem, gdyż dr Wróblewska – reprezentująca obszar nauk humanistycznych – przełamuje tradycyjne schematy. Doceniono jej prace nad badaniem komunikacji akademickiej i ewaluacją wpływu społecznego badań naukowych.

Prof. dr hab. Piotr J. Chmielewski (Uniwersytet Wrocławski) podczas uroczystej gali z okazji Dnia Nauki Polskiej (18 lutego 2024 r.) został uhonorowany „za znaczące osiągnięcia w zakresie działalności naukowej”. Jego badania dotyczą m.in. porfirynoidów oraz właściwości chiralnych związków, co otwiera perspektywy zastosowań w elektronice organicznej. Wieloletnia działalność naukowa prof. Chmielewskiego, rozpoczęta w latach 80., stanowi inspirację dla środowiska akademickiego.

Studentka Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu – Finalistka Forbes 25 under 25 znalazła się na prestiżowej liście Forbes 25 under 25, prezentującej 25 najzdolniejszych młodych Polaków (poniżej 25. roku życia). To wyróżnienie podkreśla jej innowacyjność oraz potencjał do dalszych przełomowych odkryć naukowych.

Dr inż. Weronika Urbańska (Wydział Inżynierii Środowiska, Politechnika Wrocławska) podczas finałowej gali VIII Forum Inteligentnego Rozwoju została uhonorowana nagrodą Naukowiec Przyszłości w kategorii „Kobieta nauki, która zmienia świat”. Nagroda ta jest przyznawana młodym badaczom, którzy poprzez swoje przełomowe badania i innowacyjne podejście wpływają na rozwój nauki i technologii. Naukowniczyni jest również członkinią Akademii Młodych Uczonych i Artystów.

Dr hab. inż. Andrzej Żak (Wydział Chemiczny, Politechnika Wrocławska) został stypendystą programu *Fulbright Senior Award*, co umożliwi mu realizację badań w prestiżowym Massachusetts Institute of Technology (MIT) w roku akademickim 2024/25. To wyróżnienie potwierdza jego wysokie kompetencje badawcze oraz międzynarodowe uznanie dla kierunku prowadzonych przez niego prac naukowych.

Dr hab. Piotr Donizy, prof. UMW (Katedra Patologii Klinicznej i Doświadczalnej, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu) w ramach XV edycji konkursu *Złoty Skalpel* znalazł się w gronie laureatów. Kapituła doceniła jego projekt nowego modelu prognostycznego, który służy ocenie rokowania długoterminowego pacjentów z czerniakiem błony naczyniowej gałki ocznej. Jego osiągnięcie ma potencjał do znaczącej poprawy diagnostyki i leczenia tej rzadkiej, ale poważnej choroby. Jest to również członek Akademii Młodych Uczonych i Artystów.

Dr hab. Anna Potysz, prof. UWr (Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska, Uniwersytet Wrocławski) otrzymała finansowanie w ramach programu *Opus 25* z Narodowego Centrum Nauki. Jej interdyscyplinarne badania, prowadzone na pograniczu ochrony środowiska, chemii, mikrobiologii, mineralogii i biotechnologii, mają na celu opracowanie nowych metod badawczych i technologicznych, które mogą przyczynić się do lepszej ochrony zasobów naturalnych oraz poprawy jakości życia. Jest to również członkini Akademii Młodych Uczonych i Artystów.

W programie **START** dla najlepszych młodych naukowców reprezentujących wszystkie dziedziny nauki na 3. miejscu w rankingu instytucji pojawiła się Politechnika Wrocławska (8 stypendystów). Szczególnie wyróżniony został dorobek naukowy m.in. dra inż. Dariusza Strugarka (Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu).

INSTYTUCJE NAUKOWE I OŚRODKI B&R

We Wrocławiu działają ośrodki **naukowo-badawcze i badawczo-rozwojowe**, z których część pełni istotną rolę na arenie krajowej i międzynarodowej. Raport *Driven by knowledge, people & innovation 2024* (ARAW, 2021, s. 15) podaje, że we Wrocławiu działa ponad 400 centrów badawczo-rozwojowych i IT (11% polskich przedsiębiorstw mających status centrum badawczo-rozwojowego nadawany przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii). Miasto dysponuje również ponad 30 inkubatorami i przestrzeniami coworkingowymi, wspierającymi rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw (s. 15). Główne obszary badawcze koncentrują się na technologiach informacyjnych i komunikacyjnych (ICT), chemii i materiałach, energii, transporcie i logistyce oraz zrównoważonym rozwoju i ekologii (s. 15).

We Wrocławiu ma swój oddział **Polska Akademia Nauk** z 2 samodzielnymi placówkami naukowymi oraz 6 terenowymi jednostkami placówek naukowych, Wojskowy Instytut Techniki Inżynierskiej im. prof. Józefa Kosackiego (WITI), Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Wrocławiu, Centrum Badawczo-Rozwojowe NOVASOME Spółka z o.o., które jest członkiem Klastra Nutribiomed, zrzeszającego grono przedsiębiorstw z branży żywnościowo-biotechnologiczno-biomedycznej, a także PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii (wcześniej Centrum Badań EIT+), włączony w 2019 r. do ogólnopolskiej Sieci Badawczej Łukasiewicz, zrzeszającej ponad 30 placówek badawczo-rozwojowych w 12 miastach w Polsce.

Pozostałe instytucje naukowe działające we Wrocławiu to m.in.: Instytut Automatyki Systemów Energetycznych Sp. z o.o., KGHM CUPRUM Sp. z o.o. Centrum Badawczo-Rozwojowe, „Poltegor – Instytut” Instytut Górnictwa Odkrywkowego we Wrocławiu, nadzorowany przez Ministerstwo Aktywów Państwowych.

KULTURA

Wrocław jest jednym z największych ośrodków kulturalnych i intelektualnych w Polsce. Miasto ma wielowiekową tradycję związaną z rozwojem sztuki i architektury. Potencjał ludzki i organizacyjny w połączeniu z miejscami o potencjale kulturotwórczym oraz odpowiednio kreowana polityka w tym obszarze odgrywają ważną rolę w życiu miasta.

W 2024 r. kontynuowano realizację celów polityki kulturalnej zawartych w dokumencie programowym *Kultura – Obecna!*, z uwzględnieniem obszarów objętych opracowanym w 2023 r., dokumentem *Diagnoza samorządowego pola wrocławskiej kultury za lata 2019–2023+*.

Pod hasłem *Sztuka współpracy* 25–26 października 2024 r. odbył się **Kongres Kultury Wrocławia i Dolnego Śląska**, który był kontynuacją dwóch kongresów we Wrocławiu z 2016 i 2020 r. oraz Dolnośląskiego Kongresu Kultury z 2023 r. Organizacja pierwszego w takiej skali wydarzenia miała za zadanie zapoczątkować kulturalną współpracę pomiędzy miastem Wrocław i województwem dolnośląskim w celu wzmocnienia potencjału Wrocławia i Dolnego Śląska w kształtowaniu kultury w skali ogólnopolskiej, jak również wymiany doświadczeń i myśli na temat szans i wyzwań w obszarze kultury we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku. Podczas Kongresu wybrano, na 3-letnią kadencję, przedstawicieli do Wrocławskiej Rady Kultury oraz Dolnośląskiej Rady Kultury. Łącznie oddano 6623 głosy (na kandydatów do Wrocławskiej Rady Kultury zagłosowało 3890 osób, zaś do Dolnośląskiej Rady Kultury 2733). Do Wrocławskiej Rady Kultury najwięcej głosów otrzymali: Michał Jagodziński (417), Elżbieta Pindral (352), Beata Lech-Kubańska (307), Paweł Zaręba (301), Ewelina Lepka (282), Renata Pałys (229), Robert Traczyk (229), Katarzyna Białończyk (208).

W 2024 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę zmieniającą nazwę instytucji kultury: Centrum Kultury Wrocław-Zachód na **Centrum Kultury Nowy Pafawag**. Nowa nazwa nawiązuje do historii siedziby Centrum, w której od 1953 r. działał Dom Kultury Pafawag będący miejscem spotkań wrocławian zamieszkujących Nowy Dwór.

W 2024 r. rozstrzygnięty został konkurs na opracowanie koncepcji architektonicznej **przebudowy i rozbudowy zespołu Muzeum Architektury we Wrocławiu**. Organizatorem konkursu było Muzeum Architektury przy udziale wrocławskiego oddziału Stowarzyszenia Architektów Polskich oraz Gminy Wrocław. Decyzją sądu konkursowego przyznano 3 nagrody i 3 równorzędne wyróżnienia.

W 2024 r. rozpoczęto proces pozyskania **nowej siedziby dla BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej**. Zawarto umowę o przyszłą komercjalizację obiektów, w ramach której określono warunki wzajemnej współpracy pomiędzy MDR Inwestycje 8 sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie i Gminą Wrocław w związku z zamiarem zawarcia umowy najmu powierzchni hali oraz budynku administracyjno-biurowego o łącznej powierzchni ok. 4 tys. m² przy **ul. Kolejowej 63** na Przedmieściu Świdnickim. Koncepcja zakłada adaptację istniejącego obiektu z możliwością jak największego wpływu Gminy Wrocław na jego wykończenie – z uwzględnieniem potrzeb instytucji, środowiska artystycznego, lokalnej społeczności oraz troski o ekologię.

W 2024 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę w **sprawie zasad najmu pracowni do prowadzenia działalności w dziedzinie kultury i sztuki oraz określenia trybu wyłaniania najemców tych pracowni**. Tryb określony w nowej uchwale jest jednym z elementów nowego modelu funkcjonowania wrocławskich pracowni artystycznych wypracowanym podczas konsultacji społecznych.

W 2024 r. na terenie skweru przy zbiegu ulic Glinianej, Borowskiej i Dyrekcyjnej odsłonięto **Pomnik Żołnierzy Niezłomnych** autorstwa wrocławskiej pracowni Tomasz Urbanowicz i Konrad Urbanowicz. Projekt realizowany był przez Gminę Wrocław w partnerstwie z Ośrodkiem Pamięć i Przyszłość, który prowadzić będzie działalność edukacyjną związaną z tym miejscem pamięci. Pomnik otrzymał nagrodę w konkursie CODAwards 2024 przyznawaną przez międzynarodową publiczność.

20 czerwca 2024 r. w Ratuszu odbyła się uroczystość obchodów **93. urodzin Urszuli Koziół**, wybitnej wrocławskiej poetki, Honorowej Obywatelki Wrocławia, laureatki wielu nagród. Jubilatce Wojewoda Dolnośląski wręczył złoty medal **Zasłużony Kulturze Gloria Artis**.

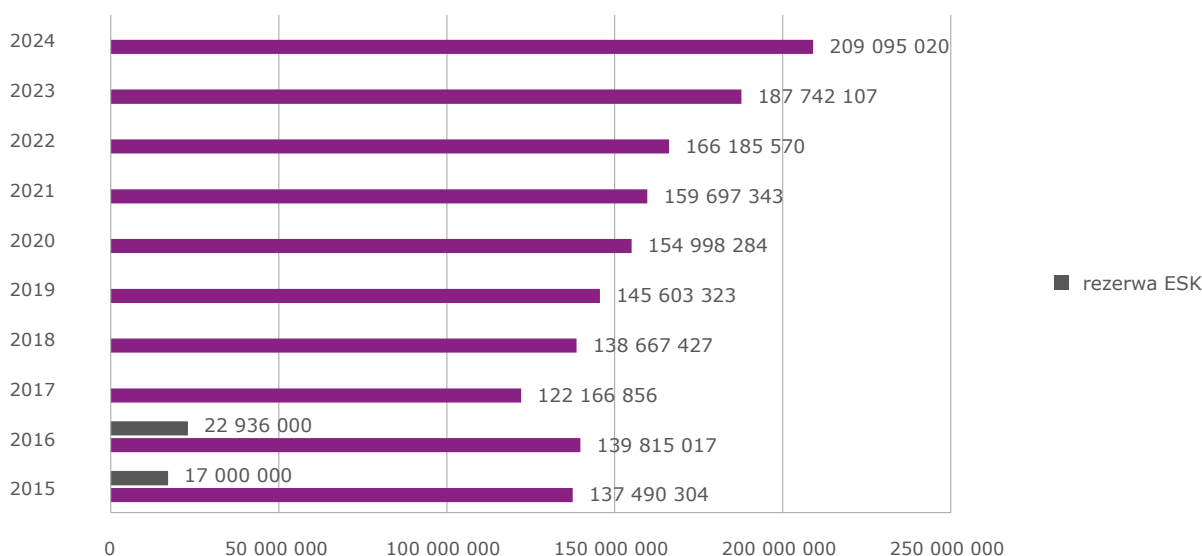
Do najważniejszych **marek kulturalnych** Wrocławia należą: Narodowe Forum Muzyki wraz z Międzynarodowym Festiwalu Wratislavia Cantans, Teatr Muzyczny Capitol z Przeglądem Piosenki Aktorskiej, festiwal Jazz na Odrę czy obchodzone każdego roku Święto Wrocławia, a także marki będące efektem działalności organizacji pozarządowych, finansowane bądź współfinansowane przez Gminę, takie jak: kino Nowe Horyzonty z Międzynarodowym Festiwalu Filmowym Nowe Horyzonty, Centrum Sztuki WRO, festiwal Survival, Teatr Polski w Podziemiu, Kinomural, Festiwal Jazztopad.

W 2024 r. w obszarze kultury w dalszym ciągu podejmowano działania na rzecz wsparcia uchodźców z objętej wojną Ukrainy.

FINANSE

W 2024 r. na realizację zadań z zakresu kultury ze środków Gminy Wrocław przeznaczono kwotę **209 095 020,45 zł**.

Wykres 27. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na kulturę w Gminie Wrocław w latach 2015–2024 (w zł)

Źródło: UMW

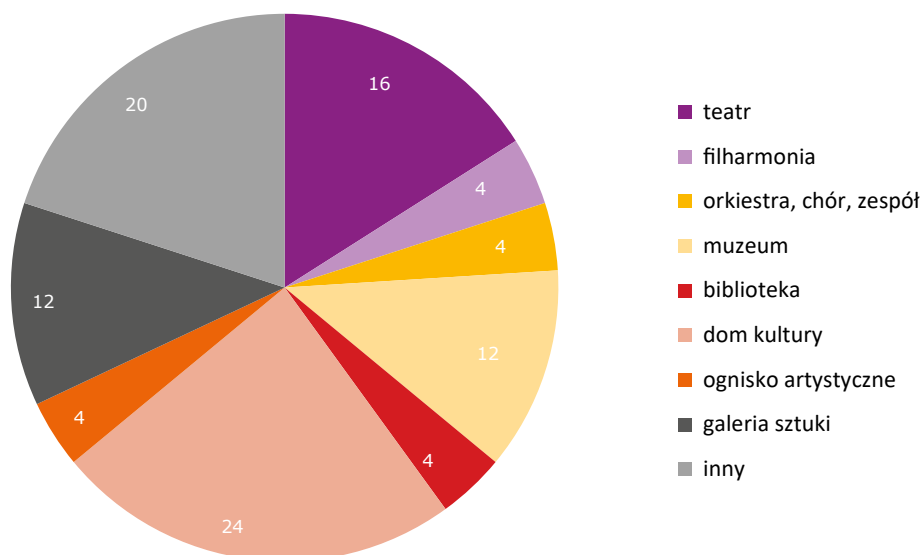
INSTYTUCJE KULTURY

W 2024 r. na terenie miasta działały publiczne i niepubliczne instytucje kultury, z czego **25** prowadził lub współprowadził samorząd Wrocławia:

- Narodowe Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego,
- Teatr Muzyczny Capitol,
- Wrocławski Teatr Lalek,
- Wrocławski Teatr Współczesny im. Marii i Edmunda Wiercińskich,
- Instytut im. Jerzego Grotowskiego,
- Muzeum Miejskie Wrocławia,
- Muzeum Współczesne Wrocław,
- Muzeum Architektury,
- BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej,
- Galeria Miejska,
- Galeria Entropia,
- Ośrodek Pamięć i Przyszłość (w tym Centrum Historii Zajezdnia),
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Różewicza,
- Strefa Kultury Wrocław,
- Centrum Kultury Agora,
- Centrum Kultury Nowy Pafawag,
- Ośrodek Postaw Twórczych Zamek,
- Klub Muzyki i Literatury,
- Otwarte Pracownie Plastyczne im. Eugeniusza Gepperta,
- Ośrodek Działań Twórczych Światowid,
- Wrocławski Dom Literatury,
- Wrocławski Klub Anima,
- Wrocławski Klub Formaty,
- Wrocławsy Kameraliści,
- Wrocławski Instytut Kultury.

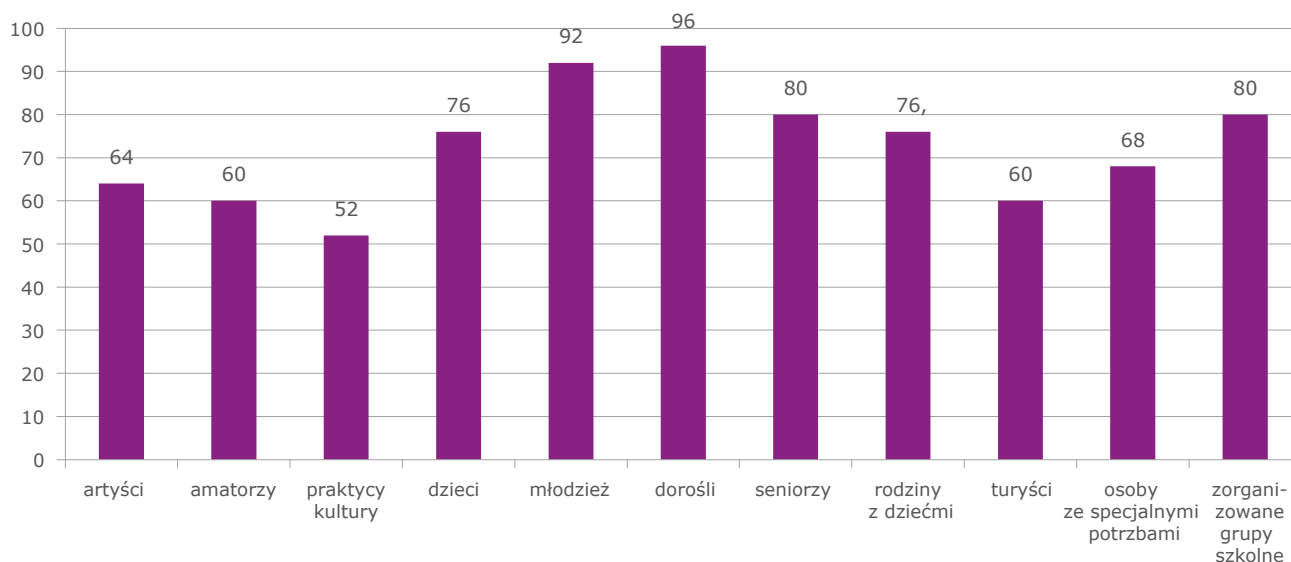
Niepubliczne instytucje kultury (m.in. teatry, małe centra, galerie prowadzone przez fundacje, stowarzyszenia, podmioty gospodarcze, grupy nieformalne – twórcze kolektywy) w istotny sposób wzbogacają kulturalną ofertę miasta. Z wieloma z nich Gmina Wrocław ściśle współpracuje lub obejmuje swoim patronatem organizowane przez nie wydarzenia.

Wykres 28. Profil działalności instytucji kultury prowadzonych przez samorząd Wrocławia w 2024 r. (w %)

Źródło: UMW

Wykres 29. Grupy odbiorców, do których instytucje kultury w 2024 r. kierowały swoją ofertę (w %)

Źródło: UMW

DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY

Tabela 46. Instytucje artystyczne i wystawiennicze oraz liczba widzów i odwiedzających w latach 2021–2024

Instytucja	Liczba odwiedzających/ widzów	Liczba odwiedzających/ widzów online	Liczba odwiedzających/ widzów	Liczba odwiedzających/ widzów online	Liczba odwiedzających/ widzów	Liczba odwiedzających/ widzów online	Liczba odwiedzających/ widzów	Liczba odwiedzających/ widzów online
	2021		2022		2023		2024	
Narodowe Forum Muzyki	75 604	96 800	194 389	–	235 865	2 935	255 085	–
Teatr Muzyczny Capitol	64 982	641 723	103 679	1 961	109 916	–	113 790	–
Wrocławski Teatr Lalek	23 422	17 751	48 067	–	56 772	–	60 353	–
Wrocławski Teatr Współczesny	9 343	600	16 148	–	22 356	900	22 416	951
Instytut im. Jerzego Grotowskiego	2 684	3 274	4 311	243	11 736	435	12 371	567
Muzeum Miejskie Wrocławia	68 734	44 393	143 094	–	148 541	–	136 875	–
Muzeum Współczesne Wrocław	17 767	18 804	29 350	–	18 749	–	17 566	–
Muzeum Architektury	16 055	168 954	41 139	8 931	37 876	–	33 302	8 198

Instytucja	Liczba odwiedzających/widzów	Liczba odwiedzających/widzów online	Liczba odwiedzających/widzów	Liczba odwiedzających/widzów online	Liczba odwiedzających/widzów	Liczba odwiedzających/widzów online	Liczba odwiedzających/widzów	Liczba odwiedzających/widzów online
	2021		2022		2023		2024	
BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej	14 353	3 981	30 353	349	37 158	–	32 677	–
Galeria Miejska	2 738	–	11 311	–	10 327	–	11 902	–
Galeria Entropia	1 469	9 232	2 688	–	6 140	–	3 149	–
Ośrodek Pamięć i Przyszłość	676 167	29 292	182 949	29 755	243 885	35 199	331 606	–
SUMA	973 318	1 034 804	807 478	41 239	939 321	39 469	1 031 092	9 716

Źródło: UMW

W 2024 r. w salach **Narodowego Forum Muzyki** (NFM) koncertowało wielu znakomitych artystów, m.in.: Giovanni Antonini, Thierry Fischer, Abdullah Ibrahim, Elina Vähälä, Mark Padmore, Juanjo Mosalini, Piotr Beczała, Sondra Rodvanowsky, Emmanuel Pahud, Théotime Langlois de Swarte, Ian Bostridge, Julia Lezhneva, Jean-Guihen Queyras, Christoph Eschenbach, a także orkiestry, w tym Royal Philharmonic Orchestra oraz Collegium 1704.

NFM zrealizowało także kolejne edycje festiwali, w tym 59. Międzynarodowy Festiwal Wratislavia Cantans im. Andrzeja Markowskiego, 21. Festiwal Jazztopad oraz Jazztopad w Nowym Jorku, 34. Festiwal Musica Polonica Nova czy 15. Leo Festiwal.

W sezonie 2023/2024 rozpoczęto współpracę z Christopem Eschenbachem w roli dyrektora artystycznego NFM Filharmonii Wrocławskiej.

W 2024 r. Wrocławscy Kameraliści wykonali 21 koncertów we Wrocławiu i innych miastach.

W 2024 r. w **Teatrze Muzycznym Capitol** miały miejsce 2 premiery:

- **Złote płyty** – historia Carla Sagana, słynnego kosmologa i popularyzatora wiedzy o kosmosie;
- **Romeo i Julia** – musical w reżyserii Jana Klaty będący inscenizacją jednego z najsłynniejszych dramatów Williama Shakespeare’a.

Kolejna, 44., edycja **Przeglądu Piosenki Aktorskiej** cieszyła się ogromną popularnością. Podczas 10 dni festiwalu zaprezentowano łącznie 55 wydarzeń artystycznych.

W 2024 r. **Wrocławski Teatr Lalek** (WTL) przygotował 4 premiery repertuarowe:

- **Misiaczek** w reżyserii Piotra Soroki;
- **Sprzedawcy bajek** w reżyserii Jakuba Krofty;
- **Karolcia** w reżyserii Leny Frankiewicz;
- **Kulawa kaczka i ślepa kura** w reżyserii Tomasza Maśląkowskiego,

a także 7. edycję **Przeglądu Nowego Teatru dla Dzieci**, podczas której zaprezentowanych zostało łącznie **25** spektakli (polskich i zagranicznych, m.in. z Niemiec, Słowacji i Norwegii, niegranych dotąd w Polsce), które zobaczyło łącznie **2585** widzów.

We **Wrocławskim Teatrze Współczesnym** odbyły się prapremiery dramatów: nagrodzonego w V Konkursie Dramaturgicznym STREFY KONTAKTU **Dramatu rodzaju męskiego** w reżyserii Marcina Libera według sztuki *Stulejka* Jakuba Tabaczka oraz dramat Filipa Zawady *Kolejność fał* w reżyserii Darii Kopiec.

W 2024 r. w **Instytucie im. J. Grotowskiego** miała miejsce polska prapremiera spektaklu *Ku światłu* w reżyserii Roberta Bacciego będąca wynikiem koprodukcji Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach i Instytutu im. Jerzego Grotowskiego oraz premiera spektaklu *Life in this House is Over* w reżyserii Samanty Shay z udziałem aktorów Teatru ZAR i Source Material we współpracy z Pina Bausch Zentrum oraz Instytutem im. Jerzego Grotowskiego.

Muzeum Architektury we Wrocławiu jest jedyną instytucją muzealną w Polsce poświęconą w całości historii architektury oraz architekturze współczesnej. W 2024 r. było ono **gospodarzem gali 44. Konkursu na Muzealne Wydarzenie Roku Sybilla 2023**. Po raz pierwszy to prestiżowe w świecie polskiego muzealnictwa wydarzenie odbyło się właśnie we Wrocławiu. Nagroda w konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla jest od lat najważniejszą formą uznania najwybitniejszych osiągnięć polskich muzeów działających oraz realizujących zadania statutowe w kraju i poza jego granicami.

W 2024 r. kontynuowano prace nad projektem nowej siedziby **Biura Wystaw Artystycznych Wrocław** – Galerii Sztuki Współczesnej. Zgodnie z planem ma się nią stać dawna hala montażowa wagonów kolejowych znajdująca się u zbiegu ulic Kolejowej i Grabiszyńskiej w obrębie Przedmieścia Świdnickiego we Wrocławiu. W lipcu 2024 r. ogłoszony został konkurs na przygotowanie **key visual (klucza wizualnego) dla nowej siedziby BWA Wrocław**. Autorzy i autorki zwycięskich projektów utworzyli jeden zespół i wspólnie stworzyli klucz wizualny nowej siedziby BWA.

W 2024 r. hasłem towarzyszącym działaniom **Ośrodka Pamięć i Przyszłość (OPiP)** było: *Podróże – migracje – wysiedlenia*. Przygotowano ekspozycję poświęconą środowisku wrocławskich himalaistów – *Freedom Climbers – Wrocławianie w Górach Wysokich* oddającą hołd bohaterom polskiej złotej ery himalaizmu. OPiP jest aktywnym członkiem Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia; w 2024 r. zaangażował się w przygotowanie aplikacji o wpis rękopisu Orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich z 1965 r. na międzynarodową listę programu **Pamięć Świata UNESCO**.

18 maja 2024 r. odbyła się **14. edycja Nocy Muzeów** we Wrocławiu. W imprezie udział wzięło 99 placówek: muzea, archiwa, galerie, centra kultury i edukacji oraz inne niezależne miejsca promujące sztukę i prezentujące historię Wrocławia. Odbyło się ponad 150 wydarzeń (wernisaże, warsztaty, pokazy filmowe, wykłady). Wydarzeniom towarzyszył specjalny program dla dzieci. Najliczniej odwiedzane były muzea (m.in. Muzeum Architektury – 7474 osoby, Muzeum Narodowe – 6513 osób, Pałac Królewski – 5 tys. osób, Pawilon 4 Kopuły – 4700 osób, Stary Ratusz – ok. 3800 osób).

Innymi znaczącymi **instytucjami kultury we Wrocławiu**, prowadzonymi przez inne podmioty niż samorząd Wrocławia (instytucje, fundacje, samorząd województwa), są m.in. Opera Wrocławska, Teatr Polski, Muzeum Narodowe z Panoramą Racławicką i Muzeum Sztuki Współczesnej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Synagoga Pod Białym Bocianem, Muzeum Poczty i Telekomunikacji (jedyne w Polsce), Muzeum Archidiecezji Wrocławskiej oraz Wrocłowski Teatr Pantomimy im. Henryka Tomaszewskiego.

KLUBY I OŚRODKI KULTURY

Na terenie Wrocławia funkcjonują liczne kluby i ośrodki kultury, które prowadzą działania w dziedzinie animacji społeczno-kulturalnej, edukacji kulturalnej i promocji wydarzeń artystycznych.

Tabela 47. Liczba odbiorców zajęć w latach 2021–2024

Instytucja	2021			2022		2023		2024	
	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć
			Online						
Wrocławski Klub Formaty	14 812	67	15 570	38 480	90	42 160	82	42 000	83
Klub Muzyki i Literatury	935	67	21 564	1 716	79	1 979	77	1 703	78
Wrocławski Klub Anima	5 038	856	5 000	3 046	1 581	3 116	1 445	3 285	1 712
Centrum Kultury AGORA	4 120	91	2 149	5 744	331	7 037	364	7 644	582

Instytucja	2021			2022		2023		2024	
	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć
			Online						
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	2 220	44	39 161	3 382	45	3 189	56	3 765	49
Centrum Kultury Nowy Pafawag (dawniej Wrocław-Zachód)	1 596	24	29 317	2 000	16	4 000	66	5 200	45
Ośrodek Postaw Twórczych Zamek (od 2023 r. jako OPT ZAMEK)	868	121	3 300	2 539	356	1 020	49	866	210
Strefa Kultury Wrocław						828	8	19 409	48
Wrocławski Instytut Kultury						27 499	596	11 708	204
Klub Pod Kolumnami	740	102	10 000	700	22	od 2023 połączony z Wrocławskim Instytutem Kultury		od 2023 połączony z Wrocławskim Instytutem Kultury	
Centrum Kultury Zamek	548	39	17 000	570	36	od 2023 połączony z Ośrodkiem Postaw Twórczych		od 2023 połączony z Ośrodkiem Postaw Twórczych	
Ośrodek Działań Artystycznych Firlej	605	50	63 509	1 991	208	od 2023 połączony ze Strefą Kultury Wrocław		od 2023 połączony ze Strefą Kultury Wrocław	
Razem	31 482	1 461	206 570	60 168	2 764	90 828	2 743	95 580	3 011

Źródło: UMW

Tabela 48. Liczba widzów imprez kulturalnych w latach 2021–2024

Instytucja	2021			2022		2023		2024	
	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba wyświetleń	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba widzów	Liczba imprez
Wrocławski Klub Formaty	4 050	64	15 570	14 960	36	11 440	56	10 790	85
Klub Muzyki i Literatury	11 663	191	21 564	12 890	152	12 337	285	12 360	287
Wrocławski Klub Anima	4 539	10	5 000	5 786	11	7 601	43	10 210	49
Centrum Kultury AGORA	13 130	39	2 149	11 150	90	5 690	82	5 290	76
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	2 083	26	39 161	3 783	33	3 465	44	3 434	37
Centrum Kultury Nowy Pafawag (dawniej Wrocław-Zachód	2 702	68	2 9317	7 500	66	13 000	106	25 900	143
Ośrodek Postaw Twórczych Zamek (od 2023 r. jako OPT Zamek)	3 269	30	5 299	7 741	20	31 500	93	17 300	132
Strefa Kultury Wrocław						23 850	173	21 564	213
Wrocławski Instytut Kultury						1 034	118	11 703	127
Klub „Pod Kolumnami”	930	23	10 000	3 500	110	od 2023 połączony z Wrocławskim Instytutem Kultury		od 2023 połączony z Wrocławskim Instytutem Kultury	
Centrum Kultury Zamek	75 950	21	17 000	45 000	31	od 2023 połączony z Ośrodkiem Postaw Twórczych		od 2023 połączony z Ośrodkiem Postaw Twórczych	
Ośrodek Działań Artystycznych Firlej	5 358	28	63 509	3 234	22	od 2023 połączony ze Strefą Kultury Wrocław		od 2023 połączony ze Strefą Kultury Wrocław	
Razem	123 674	500	208 569	11 5544	571	109 917	1 000	118 551	1 149

Źródło: UMW

W 2024 r. **Ośrodek Postaw Twórczych Zamek (OPT Zamek)** realizował i współrealizował różne wydarzenia kulturalne i artystyczne, w tym m.in.: **Leśnicką Noc Świętojańską, festiwal Wrocławskie Dni Fantastyki, Jarmark Jadwiżański**, w przestrzeniach będących w dyspozycji OPT Zamek, na terenie parku Leśnickiego oraz (z powodu remontu zamkowych tarasów) w innych przestrzeniach.

Misją **Wrocławskiego Domu Literatury** (WDL) jest upowszechnianie czytelnictwa realizowane poprzez organizowanie licznych wydarzeń promujących literaturę. W 2024 r. w WDL odbyło się **116** spotkań literackich w Klubie Proza i **38** spotkań literackich poza Klubem Proza, **130** wydarzeń literackich online, a także przygotowano **58** odcinków podcastów oraz publikację 4 numerów czasopisma „**Notatnik Literacki**” i **85** tekstów w serwisie www.notatnikliteracki.pl.

W 2024 r. **Strefa Kultury Wrocław** (SKW) w związku z dalszym zamknięciem Sali teatralnej i Sali kameralnej Impartu przy ul. Mazowieckiej 17 kontynuowała swoją działalność w ramach dwóch scen: **Sceny Impart Centrum** (w budynku dawnej Filharmonii Wrocławskiej) usytuowanej przy ul. Piłsudskiego 19, z widownią liczącą ok. **400** miejsc, oraz **Sceny w Firleju** usytuowanej przy ul. Grabiszyńskiej 56, z widownią liczącą **150** miejsc. W 2024 r. na tych scenach odbyło się prawie **100** wydarzeń.

W ramach **60. jubileuszowej edycji Międzynarodowego Festiwalu Jazz nad Odrą**, która odbyła się we Wrocławiu w kwietniu 2024 r., znakomitych muzyków jazzowych gościły sceny: Impart Centrum przy ul. Piłsudskiego 19, Firleja przy ul. Grabiszyńskiej 56 oraz Vertigo Jazz Club Restaurant przy ul. Oławskiej 13.

W 2024 r. w ramach cyklu **Firlej Dzieciom** i **Impart Dzieciom** SKW zorganizowała 15 spektakli w wykonaniu teatrów i wykonawców z całej Polski oraz **2** koncerty.

W 2024 r. w ramach działalności **Otwartych Pracowni Plastycznych im. Eugeniusza Gepperta** nastąpiło uroczyste otwarcie nowego miejsca na mapie kulturalnej Wrocławia – **Galerii Toy Piano**. To unikatowa w skali światowej galeria eksponująca zabawkowe pianina podczas kameralnych koncertów, instalacji, wystaw, projekcji, warsztatów.

Wrocławski Instytut Kultury w 2024 r. w ramach swojej działalności realizował projekt **Praktyki Kultury** polegający na całorocznej aktywności w ramach spotkań i warsztatów we wspólnej przestrzeni i podejmowaniu tematów, wyzwań, problemów czy zupełnie nieznanymi zagadnień w sektorze kultury.

Klub Pod Kolumnami w 2024 r. zapraszał dzieci na spotkania dla najmłodszych **Figle-migle** oraz **Dźwięki, brzdęki i piosenki**, czyli zajęcia muzyczne prowadzone przez studentów i studentki Akademii Muzycznej.

W ramach programu **Mikrogranty** wspartych zostało **40** inicjatyw. Wśród osób realizujących swoje pomysły pojawiło się **15** nowych liderów i liderów oraz **17** nowych grup nieformalnych, niebiorących dotąd udziału w programie.

W ramach **Wrocławskiego Programu Wydawniczego** dofinansowano m.in. publikacje: *Okruchy świata* autorstwa Kariny Marusińskiej i Moniki Braun, *Dolnośląską Niezależną Scenę Muzyczną 1980–2000* Pawła Piotrowicza, *Wenus z Dessau* Darka Foksa.

W 2024 r. podczas **6. edycji Kinomuralu (edycja pod nazwą Bajki robotów)**, unikatowego wydarzenia łączącego kino i sztukę z tkanką miejską, ponad 100 artystów i artystek z całego świata zaprezentowało swoje animacje na 6 ścianach kamienic historycznego Przedmieścia Odrzańskiego. Specjalnym wydarzeniem był **Kidmograph** – artysta z Argentyny, który na co dzień pracuje z takimi gwiazdami, jak The Strokes, Justin Bieber czy The Weekend. Międzynarodowe jury przyznało **6** nagród w ramach 2 konkursów: konkursu Open Call i konkursu Sekcji Głównej. Podczas 2 wieczorów wydarzenie, które było otwarte dla wszystkich, odwiedziło ponad **20 tys.** osób.

W 2024 r. w **Kinie Nowe Horyzonty** (KNH), którego działalność jest wspierana przez Miasto w ramach realizacji umowy zawartej w 2022 r. ze Stowarzyszeniem Nowe Horyzonty, zaprezentowano premierowo ponad **198** filmów, zrealizowano ponad **60** wydarzeń kierowanych do różnych grup widzów (w tym cykle edukacyjne czy spotkania z twórcami filmowymi) oraz prezentacje kinematografii narodowych, m.in. niemieckiej, koreańskiej, ukraińskiej, hiszpańskiej. Według użytkowników największego portalu filmowego www.filmweb.pl KNH jest najwyżej ocenianym kinem w Polsce. W 2024 r. KNH odwiedziło ponad 480 tys. widzów. W dniach 18 lipca 2024–4 sierpnia 2024 r. odbyła się **24. Edycja Festiwalu Filmowego mBank Nowe Horyzonty**.

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. TADEUSZA RÓŻEWICZA

Miejska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Różewicza (MBP) we Wrocławiu to sieć **38** filii bibliotecznych oraz Centrum Biblioteczno-Kulturalne FAMA i MultiCentrum służące rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych mieszkańców.

MBP zapewnia dostęp do **869 562** egzemplarzy zbiorów w filiach oraz zdalny dostęp do ok. **475 tys.** ebooków, audiobooków i podcastów na różnych platformach: IBUK LIBRA, EBSCO, LEGIMI.

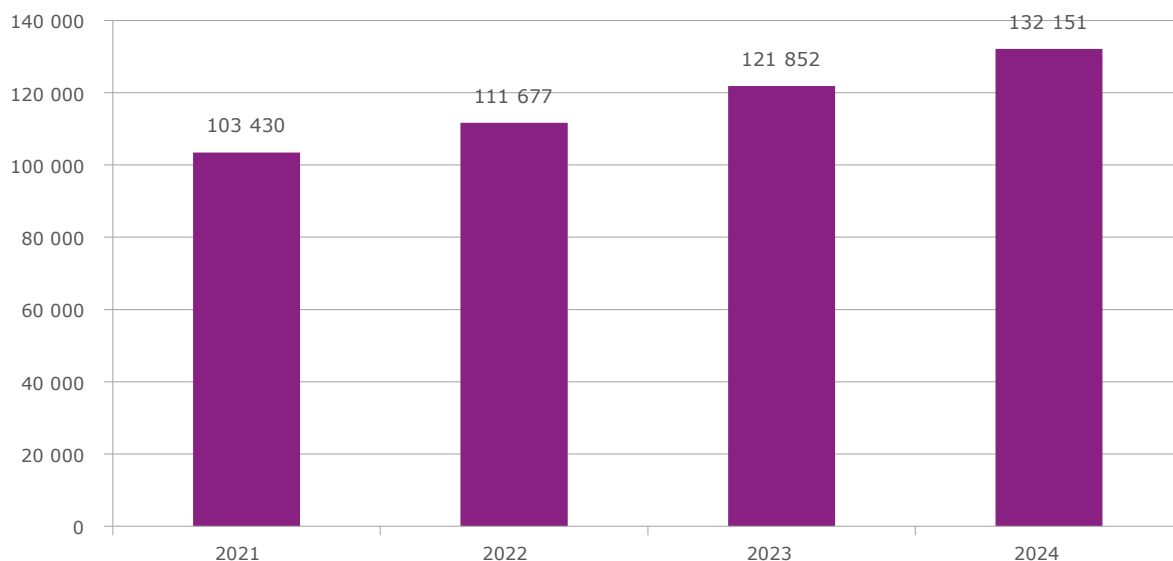
W 2024 r. w ramach działań kulturalnych MBP odbyło się ponad 70 spotkań autorskich, festiwale **Feminatywa**, **Równoleżnik Zero**, **Miasto Wyobraźni**, projekt **Klub Rodzica**, spotkania literackie, edukacyjne i artystyczne dla dzieci i ich opiekunów.

Z dużym sukcesem uruchomiony został **pierwszy księżkomat** w sieci MBP, przy filii nr 22 przy ul. Chociebuskiej na Nowym Dworze.

W 2024 r. MBP była liderem w międzynarodowym projekcie *Każdy czytelnik się liczy. Innowacje w budowaniu biblioteki przyjaznej, włączającej i otwartej na różnorodność* w ramach **programu Erasmus+**.

W 2024 r. w systemie bibliotecznym zarejestrowanych było **132 151** aktywnie korzystających z usług czytelników.

Wykres 30. Liczba czytelników MBP w latach 2021–2024

Źródło: UMW

NAGRODY I ODZNACZENIA

WRATISLAVIA GRATO ANIMO

Od 2016 r. przyznawane są **Odznaki Honorowe Wrocławia – Wrocław z wdzięcznością Wratislavia Grato Animo**. Odznaki przyznaje Prezydent Wrocławia po zasięgnięciu opinii Konwentu Odznaki za zasługi w działalności publicznej na rzecz rozwoju Wrocławia.

Laureatami w roku 2024 to:

Złota Odznaka Honorowa Wrocławia: Andrzej Kuryło, Jerzy Kruk, Halina Okulska,

Srebrna Odznaka Honorowa Wrocławia: Krzesiśława Dubielówna.

NAGRODA PREZYDENTA WROCŁAWIA

Nagroda Prezydenta Wrocławia przyznawana jest osobom i instytucjom za działalność i osiągnięcia w mijającym roku. Nagroda jest przyznawana corocznie 24 czerwca – w dniu Święta Wrocławia, a zarazem patrona miasta, św. Jana Chrzyciela.

W 2024 r. nagrodę otrzymali:

- dr hab. n. med. **Romuald Cichoń** – światowej sławy kardiochirurg, który wykonał najwięcej na świecie operacji robotem da Vinci. Uczeń prof. Zbigniewa Religi, od wielu lat związany z Wrocławiem i Dolnym Śląskiem. Inicjator powołania Dolnośląskiego Centrum Chorób Serca Medinet, które rozpoczęło działalność 1 stycznia 2002 r. jako pierwszy w Polsce Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej zajmujący się chirurgicznym leczeniem chorób serca u dzieci i dorosłych;
- **Joanna Mielewczyk** – dziennikarka i autorka książek. Wrocławianka, która miasto kocha za skomplikowaną historię i wyjątkowe kamienice;

- **Biotts S.A.** – spółka biofarmaceutyczna z Wrocławia, powstała w 2018 r. z inicjatywy dwóch wynalazców – dra Pawła Biernata i dra Jana Melera oraz przedsiębiorcy Konrada Krajewskiego. Naukowcy Biotts rozwijają autorskie technologie transportu leków oraz receptury leków w obszarze diabetologii i onkologii;
- **Mateusz Waligóra** – polarnik, podróżnik, przewodnik, dziennikarz, fotograf, który samotnie i bez wsparcia z zewnątrz pokonał 1250 km lodowej pustyni i 13 stycznia 2023 r. dotarł na biegun południowy. Dokonał tego jako czwarty Polak w historii;
- **Dorota Wilczek** – nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 93 im. Tradycji Orła Białego we Wrocławiu, związana ze szkołą od ponad 30 lat. Osoba z ogromną pasją pedagogiczną – jej uczniowie uczestniczą w wielu konkursach i zdobywają główne trofea. Przez wiele lat prowadziła zajęcia dla dzieci romskich. Obecnie zajmuje się dziećmi ukraińskimi oraz ich rodzinami.

NAGRODA WROCŁAWIA

Nagroda Wrocławia przyznawana jest przez Radę Miejską Wrocławia osobom i instytucjom za całokształt ich pracy na rzecz miasta. Nagroda jest przyznawana corocznie, podobnie jak Nagroda Prezydenta Wrocławia, 24 czerwca – w dniu Święta Wrocławia.

W 2024 r. nagrodę otrzymali:

- **Agata Zubel-Moc** – kompozytorka, wokalistka dysponująca niestandardową skalą głosu, profesor sztuki muzycznej współpracująca z wieloma prestiżowymi instytucjami artystycznymi na całym świecie;
- **Fundacja Wrocławskie Hospicjum dla Dzieci** – fundacja świadcząca opiekę paliatywną, psychologiczną i wytchnieniową nieuleczalnie chorym dzieciom oraz ich rodzinom;
- **Arkadiusz Zajac** – komendant Harcerskiego Klubu Łączności „RadioAktywni”, społecznik, organizator specjalistycznych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży;
- **Stowarzyszenie Niezłomni** – stowarzyszenie zrzeszające działaczy opozycji antykomunistycznej oraz osoby represjonowane z powodów politycznych, którego celem jest m.in. działalność patriotyczna oraz propagowanie współczesnej historii Polski;
- **Leokadia Wieczorek** – działaczka społeczna zaangażowana w pomoc Polakom poszkodowanym przez III Rzeszę, w tym robotnikom przymusowym, i upamiętnianiem ich losów.

CIVITATE WRATISLAVIENSI DONATUS

Tytuł Honorowego Obywatela Wrocławia Rada Miejska Wrocławia przyznaje wybitnym osobom, odgrywającym istotną rolę w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym miasta.

W 2024 r. tytuł Civitate Wratislaviensi Donatus otrzymała **dr Barbara Labuda** – romanistka, działaczka opozycji antykomunistycznej, członkini podziemnych władz Solidarności.

WROCŁAWSKA NAGRODA ARTYSTYCZNA 2024

W 2024 r. Prezydent Wrocławia ufundował nagrody dla laureatów Wrocławskiej Nagrody Artystycznej (łącznie 70 tys. zł) w kategoriach:

- teatr:
 - **Marcin Liber** za zaskakujące i autoironiczne potraktowanie tematu męskości w spektaklu *Dramat rodzaju męskiego* we Wrocławskim Teatrze Współczesnym,
 - **Teatr Kambak** za prospołeczny teatr, w którym integracji towarzyszy wysoki poziom artystyczny;
- muzyka poważna:
 - **Zbigniew Pilch** za płytę *Bach Romantique* – znakomite wykonanie i nagranie Bachowskich suit na wiolonczelę solo w XIX-wiecznej transkrypcji na skrzypce dokonanej przez Ferdinanda Davida – arcyciekawego utworu, który uświadamia współczesnemu słuchaczowi, jak muzykę barokową rozumieli romantycy;

- muzyka rozrywkowa:
 - **Lech Janerka** – za płytę *Gipsowy odlew falsyfikatu*,
 - **Maciek Kurowicki** za album *Festiwal bodźców*, który odświeżył brzmienie zespołu Hurt, łącząc je z ponadczasowymi tekstami;
- sztuki wizualne:
 - **Olaf Brzeski** za pracę *Tylko dla twoich oczu* w Pawilonie Czterech Kopuł oraz wystawę *Historia nie/oczywista. 200 lat Muzeum Książąt Lubomirskich* w Ossolineum;
 - **Mika Drozdowska** za umiejętne potwierdzanie roli kuratora, promocję szkła artystycznego oraz za kuratorską opiekę międzynarodowej wystawy w ramach konferencji Glass Art Society.

LITERACKA NAGRODA EUROPY ŚRODKOWEJ ANGELUS

W 2024 r. nagrodę Angelusa odebrali: laureatka **Monika Helfer** za książkę *Hałastra* (150 tys. zł), tłumacz **Arkadiusz Żychliński** (40 tys. zł) oraz autorzy nominowanych książek: **Andrzej Kurkow**, **Małgorzata Lebda**, **Tomasz Różycki**, **Oleg Serebrian**, **Tatiana Tibuleac** oraz **Benedek Totth**.

WROCŁAWSKA NAGRODA POETYCKA SILESIOUS

W 2024 r. Silesius został przyznany **Marzannie Bogumile Kielar** za całokształt twórczości (100 tys. zł), **Magdzie Marii Sobiesiak** (w publikacji pod pseudonimem Opal Ćwikła) za debiut roku (15 tys. zł), **Dominikowi Bielickiemu** za książkę roku (50 tys. zł) oraz nominowanym za książkę roku: **Justynie Furgał** (w publikacji pod pseudonimem **Justyna Bargielska**), **Kacprowi Bartczakowi**, **Dariuszowi Foksovi**, **Justynie Kulikowskiej** (po 5 tys. zł).

NAGRODA ARLEKIN

W 2024 r. z inicjatywy wrocławskiego środowiska teatralnego zgłoszonej przez Konrada Imięć Wrocław powrócił do tradycji nagradzania artystów z okazji Międzynarodowego Dnia Teatru. Nagroda otrzymała nazwę **Arlekin** i została przyznana w 6 kategoriach (każda po 5 tys. zł) za role w spektaklach granych przez wrocławskie teatry w 2023 r.:

- w kategorii główna rola żeńska nagrodzono **Justynę Szafran** za rolę Fedry w spektaklu *Fedra, czyli historia flanelowego wstydu* w reżyserii Agaty Dudy-Gracz w Teatrze Układ Formalny;
- w kategorii główna rola męska nagrodzono **Jana Kochanowskiego** za rolę Ojca w spektaklu *Niepokój przychodzi o zmierzchu* w reżyserii Małgorzaty Wdowik we Wrocławskim Teatrze Pantomimy;
- w kategorii drugoplanowa rola żeńska nagrodzono **Izabelę Cześniewicz** za rolę Rosemary Loftus w spektaklu *Czyż nie dobiega się koni?* w reżyserii Radosława Rychcika we Wrocławskim Teatrze Pantomimy;
- w kategorii drugoplanowa rola męska nagrodzono **Artura Borkowskiego** za rolę Weterynarza w spektaklu *Niepokój przychodzi o zmierzchu* w reżyserii Małgorzaty Wdowik we Wrocławskim Teatrze Pantomimy;
- w kategorii epizod nagrodzono **Eloya Moreno Gallego** za rolę Królika w spektaklu *Niepokój przychodzi o zmierzchu* w reżyserii Małgorzaty Wdowik we Wrocławskim Teatrze Pantomimy;
- w kategorii debiut nagrodzono **Karolinę Paczkowskę** za rolę Hanny w spektaklu *Niepokój przychodzi o zmierzchu* w reżyserii Małgorzaty Wdowik we Wrocławskim Teatrze Pantomimy.

NAGRODY WARTO 2024

W 2024 r. w ramach plebiscytu „Gazety Wyborczej” nagrody WARTO (po 10 tys. zł dla każdego laureata, łącznie 40 tys. zł), których fundatorem jest Gmina Wrocław, w poszczególnych kategoriach otrzymali:

- muzyka: **Maja Kozłowska**,
- sztuki wizualne: **Klaudia Kasperska**,
- teatr: **Miłosz Pietruski**,
- film: **Złata Veresniak**.

STYPENDIA

W 2024 r. ogłoszono dwa nabory wniosków na stypendia artystyczne Prezydenta Wrocławia, które przeznaczone są na realizację przedsięwzięć w następujących dziedzinach: film, literatura, muzyka, taniec, teatr, sztuki wizualne. Stypendia przyznawane są osobom, które ukończyły 18 rok życia, których miejscem zamieszkania lub tworzenia jest Wrocław lub realizującym projekt wprost dotyczący Wrocławia. W wyniku rozstrzygnięcia pierwszego naboru w 2024 r. przyznano **11 stypendiów** na II półrocze 2024 r. w kwocie 2,5 tys. zł brutto miesięcznie. W listopadzie 2024 r. rozstrzygnięto konkurs na przyznanie stypendiów na I półrocze 2025 r. i cały 2025 r. Stypendia w kwocie 2,5 tys. zł brutto miesięcznie przyznano 24.

STYPENDIA DLA MŁODZIEŻY UCZĄCEJ SIĘ DO 30. ROKU ŻYCIA

W 2024 r. po rozpatrzeniu 233 wniosków przyznano **146** stypendiów artystycznych na rok szkolny i akademicki 2024/2025, w tym:

- **14** stypendiów na okres 10 miesięcy dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w wysokości: 500 zł miesięcznie (od września 2024 r. do czerwca 2025 r.),
- **19** stypendiów dla studentów krajowych uczelni wyższych na okres 9 miesięcy w wysokości: 600 zł miesięcznie (od października 2024 r. do czerwca 2025 r.),
- **1** stypendium na studia za granicą na okres 9 miesięcy w wysokości: 700 zł miesięcznie (od października 2024 r. do czerwca 2025 r.),
- **23** stypendia uczniowskie przyznane na okres 2 miesięcy w kwocie 500 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1000 zł)
- **28** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 3 miesięcy w kwocie 500 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1500 zł)
- **18** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 4 miesięcy w kwocie 500 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 2000 zł)
- **2** stypendia uczniowskie przyznane na okres 5 miesięcy w kwocie 500 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 2500 zł),
- **9** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 6 miesięcy w kwocie 500 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 3000 zł),
- **10** stypendiów studenckich przyznanych na okres 3 miesięcy w kwocie 600 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1800 zł),
- **13** stypendiów studenckich przyznanych na okres 4 miesięcy w kwocie 600 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 2400 zł),
- **1** stypendium studenckie przyznane na okres 5 miesięcy w kwocie 600 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 3000 zł),
- **6** stypendiów krajowych studenckich przyznanych na okres 6 miesięcy w kwocie 600 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 3600 zł),
- **1** stypendium na studia za granicą przyznane na okres 3 miesięcy w wysokości: 700 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 2100 zł),
- **1** stypendium na studia za granicą przyznane na okres 6 miesięcy w wysokości: 700 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 4200 zł).

MECENAT I PROMOCJA

W 2024 r. Gmina Wrocław dofinansowała różnego rodzaju inicjatywy kulturalne, m.in. działania promocyjne i edukacyjne, działania na rzecz upowszechniania literatury i dialogu międzykulturowego.

Tabela 49. Wysokość kwoty przekazanej na inicjatywy kulturalne organizacji pozarządowych w latach 2021–2024 (w zł)

Rok	Kwota przekazana na inicjatywy kulturalne organizacji pozarządowych
2021	19 289 038,40
2022	17 463 000,74
2023	19 076 159,48
2024	18 524 568,23

Źródło: UMW

Na wysokość kwoty przekazanej na finansowanie inicjatyw kulturalnych organizacji pozarządowych w poszczególnych latach wpływa m.in. wieloletnia umowa na zadanie pn. *Prowadzenie i realizacja działań programowych Centrum Sztuki WRO w latach 2023–2025*. W roku organizacji Międzynarodowego Biennale Sztuki Mediów WRO łączna kwota na inicjatywy kulturalne jest wyższa. W 2024 r. w wyniku rozstrzygnięcia konkursu na organizację i prowadzenie projektu kulturalnego w jednej z kategorii: projekt muzyczny, projekt plastyczny, projekt teatralny i projekt interdyscyplinarny przyznano dotację na 61 zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe. Na realizację powyższych zadań w ramach ogłoszonego konkursu przeznaczono łączną kwotę w wysokości 1,5 mln zł.

Łącznie w różnych otwartych konkursach ofert oraz naborach ofert dofinansowano ok. 130 projektów, a wśród nich:

- Festiwal Kultury Żydowskiej Simcha,
- Energia Dźwięku,
- Teatr Formy,
- Ethno Jazz Festival,
- Festiwal Muzyki Kameralnej Wieczory w Arsenale,
- Wrocławski Letni Festiwal Kameralny,
- Industrial Festival,
- Przegląd Sztuki SURVIVAL,
- prowadzenie i realizacja działań programowych Centrum Sztuki WRO,
- Tworzenie Regionalnej Kolekcji Sztuki Współczesnej we Wrocławiu,
- prowadzenie Teatru Ad Spectatores,
- prowadzenie Teatru Układ Formalny,
- Festiwal MIASTOmovie,
- Polish Cinema for Beginners,
- Organizacja Komediiowego Festiwalu WROCEK,
- Kino Plenerowe na Rynku we Wrocławiu,
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dla Dzieci DZIECINADA,
- Promocja Wrocławia poprzez realizację projektu Lelenfant we Wrocławiu,
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty,
- Festiwal Filmu Amerykańskiego,
- kino Nowe Horyzonty,
- Międzynarodowy Festiwal Sztuki Ulicznej BuskerBus,
- Festiwal Skovoroda FEST,
- przygotowanie i realizacja cyklicznego projektu AMBIENT ROOM w IP Studio,
- prowadzenie studia Kokyu,
- Mandala Performance Festival,
- prowadzenie Galerii ARTBRUT i Pracowni Aktywizacji Społeczno-Kulturalnej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie działalności kulturalnej przy ul. Roosevelta 5A,
- prowadzenie działalności kulturalnej przy ul. Jagiellończyka 10A,
- kreatywne działania społeczno-artystyczne dla osób z doświadczeniem bezdomności,
- Centra Aktywności Lokalnej (CAL Ołtaszyn).

W 2024 r. dofinansowano inicjatywy kulturalne **w formie wydawnictw płytowych na łączną kwotę 93 500 zł:**

- *A New Opening* Zbigniew Lewandowski,
- *Something Out of Apocalypse* Rafał Łuc,
- *Bach–Schubert–Chopin*, Kacper Dębosz – fortepian,
- *Two-Voice Intention* Piotr Baron i Michał Tokaj,
- *Rafał Augustyn* – utwory fortepianowe,
- *Fractalized* – Paweł Henrich.

WSPÓŁPRACA Z UCZELNIAMI I ARTYSTYCZNYMI SZKOŁAMI WYŻSZYMI

W 2024 r. w ramach współpracy z **Uniwersytetem Wrocławskim** dofinansowane zostało wydanie numeru czasopisma „Quart. Kwartalnik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego” poświęconego średniowiecznej architekturze i sztuce we Wrocławiu (dofinansowanie w wysokości 20 tys. zł.).

W ramach współpracy z **Akademią Muzyczną** dofinansowany został koncert *Spotkania na Dziedzińcu* na Scenie Letniej Akademii Muzycznej we Wrocławiu.

Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu otrzymała dofinansowanie na realizację projektów artystycznych na łączną kwotę 210 tys. zł.

Przy udziale środków Gminy Wrocław zrealizowano:

- 9. edycję Festiwalu Malarstwa,
- wystawę Michała Jędrzejewskiego *Zgubne skutki nadmiernych zainteresowań*,
- opublikowano 92. numer „Pisma Artystycznego Format”,
- wydano monografię *Eugeniusz Get-Stankiewicz*.

POMOC SPOŁECZNA

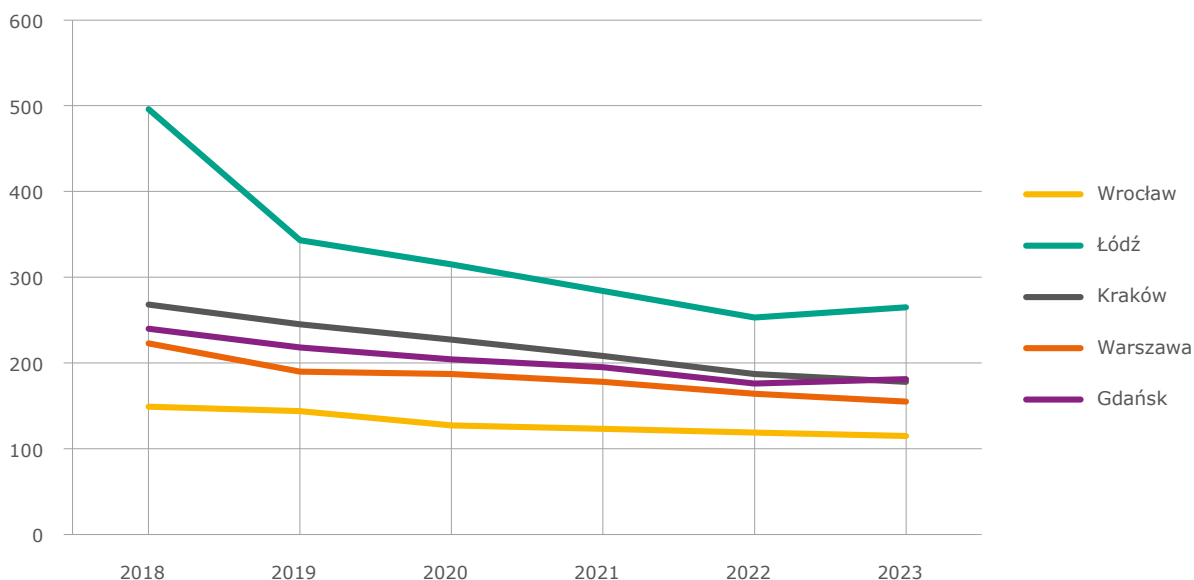
Zadaniem własnym Gminy jest wsparcie osób będących w trudnych sytuacjach życiowych. Wsparcie to ma zwykle wymiar materialny, ale coraz częściej również mentalny, oparty na podnoszeniu umiejętności przezwyciężania problemów i własnych ograniczeń.

We Wrocławiu głównymi podmiotami w zakresie wsparcia społecznego są Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) i Miejskie Centrum Usług Socjalnych (MCUS) działające we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi Gminy Wrocław.

W 2024 r. **5,77% mieszkańców Wrocławia** korzystało z różnych form pomocy społecznej oferowanych przez MOPS. Jedna osoba może korzystać z kilku form pomocy, dlatego szacuje się, że tylko ok. **2% wrocławian było objętych pomocą z powodu ubóstwa powiązanego z innymi trudnościami życiowymi**. Łącznie na realizację zadań ustawowych związanych z pomocą społeczną Wrocław (jako gmina i miasto na prawach powiatu) wydał w 2024 r. **335 460 614,40 zł** (bez środków PFRON).

Według danych GUS liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu zmniejsza się z roku na rok. Wśród największych miast w Polsce to we Wrocławiu od lat notowano najniższe wskaźniki beneficjentów pomocy w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (GUS).

Wykres 31. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w największych miastach Polski w latach 2018–2023

Źródło: GUS

Instytucjonalny wymiar polityki społecznej realizowanej przez samorząd Wrocławia przedstawia tabela poniżej.

Tabela 50. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Liczba całodobowych domów pomocy społecznej (DPS)*	13	13	13	13
Liczba miejsc w całodobowych domach pomocy społecznej*	1 116	1 116	1 116	1 116
Liczba miejsc chronionych	2	2	0	0
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych**	38	37	35	34*
Liczba środowiskowych domów samopomocy	7	7	7	7
Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	2	2	2	2
Liczba dziennych domów pomocy (DDP)*	12	12	11	11
Liczba placówek dla osób w kryzysie bezdomności***	13 (w sezonie zimowym 14)	13 (w sezonie zimowym 14)	13 (w sezonie zimowym 14)	13
Liczba miejsc w placówkach dla osób w kryzysie bezdomności całorocznych / +w okresie zimowym	602 / +130	602 / +130	640 / +180	607 / +180
Liczba posiłków wydawanych w jadłodajniach	1 430	1 430	1 430	1 350

* dane dotyczące DPS i DDP uwzględniają liczbę placówek prowadzonych przez MCUS, MOPS i organizacje pozarządowe (NGO)

** w 2024 r. funkcjonowało łącznie 35 placówek opiekuńczo-wychowawczych, z czego jedna placówka typu rodzinnego funkcjonowała do 31 maja 2024 r. Według stanu na 31 grudnia 2024 r. placówek opiekuńczo-wychowawczych było 34

*** jest to liczba finansowanych przez Wrocław placówek wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, tj. 3 schroniska i 7 ośrodków wsparcia, 1 dom dla matek z dziećmi, 1 ogrzewalnia, 1 noclegownia

Źródło: UMW

MOPS realizował działania środowiskowe najczęściej wspólnie z podmiotami takimi jak: rady osiedla (25), organizacje pozarządowe (23) oraz inne podmioty działające na terenie Wrocławia (17). W dalszej kolejności współpraca prowadzona była z Centrami Aktywności Lokalnej (9), placówkami oświatowymi (8), instytucjami kultury (5), organizacjami kościelnymi (4) oraz jednostkami służby bezpieczeństwa (3).

REALIZOWANE FORMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) realizuje *Strategię rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030*.

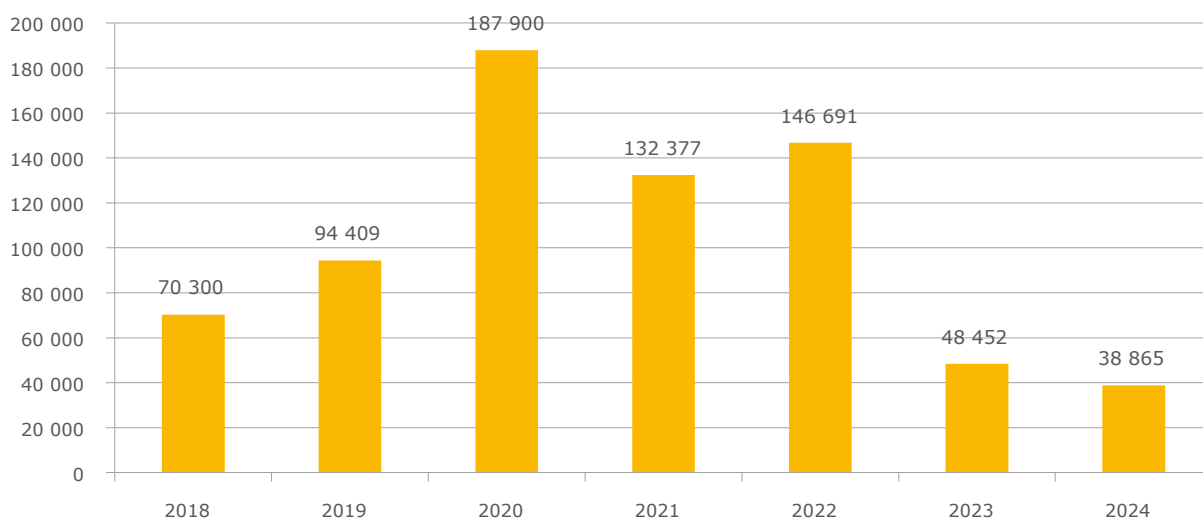
W 2024 r. łączna liczba osób korzystających z różnych form pomocy wypłacanych przez MOPS wyniosła **38 865** (w 2023 r. – 48 452), czyli **5,77% mieszkańców Wrocławia** (w 2023 r. – 7,19%), których liczba według oficjalnych danych GUS na koniec 2023 r. wynosiła 673 743 osoby, z czego:

- **6885 osób** w rodzinach korzystało z wypłacanych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej zasiłków (w 2023 r. – 7530 osób),
- **3576 gospodarstw domowych** otrzymało dodatki do wydatków mieszkaniowych (w 2023 r. – 3653 gospodarstw domowych),
- **8755 rodzinom** wypłacono świadczenia rodzinne (w 2023 r. – 9239 rodzinom),
- **1432 osoby** otrzymały wypłaty z funduszu alimentacyjnego (w 2023 r. – 1596 osób),
- **7 dzieci** średniomiesięcznie skorzystało ze świadczenia wychowawczego (w 2023 r. – 17 dzieci).

- **91 rodzin** skorzystało z pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów (w 2023 r. – 74 rodziny),
- **76** dzieci otrzymało świadczenie *Za życiem*,
- **289** osób skorzystało ze świadczenia w ramach Karty Polaka,
- **1** osobie wypłacono dodatek węglowy,
- **12 078** osób skorzystało z bonu energetycznego,
- **2264 obywateli Ukrainy** skorzystało z różnych świadczeń przysługujących im w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy.

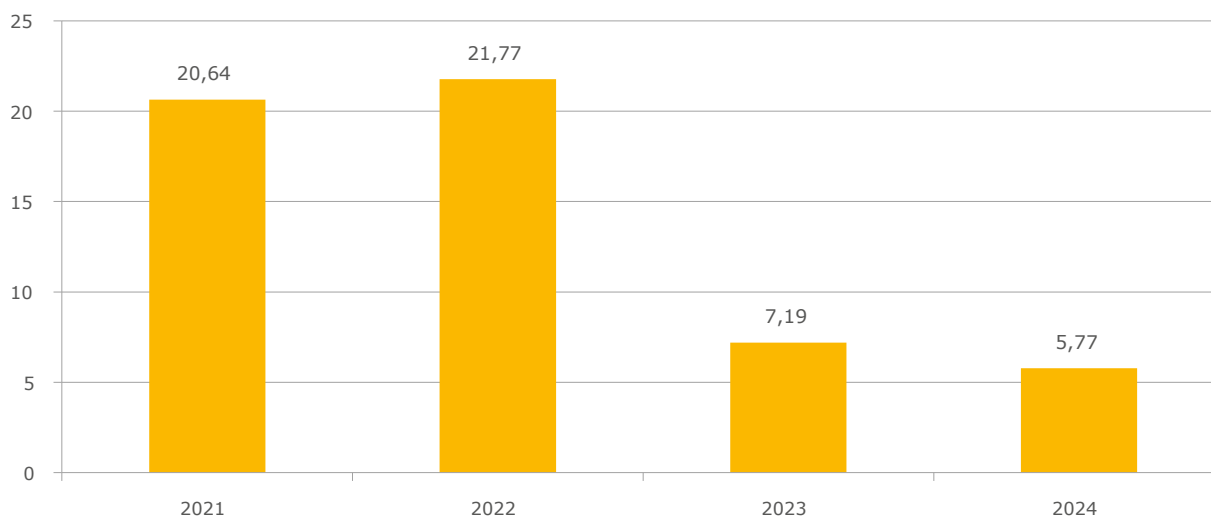
W porównaniu do poprzednich lat w 2024 r. zmniejszyła się liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych wypłacanych przez MOPS, co spowodowane było m.in. zmniejszeniem się liczby obywateli Ukrainy korzystających ze wsparcia MOPS.

Wykres 32. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu w latach 2018–2024

Źródło: UMW

Wykres 33. Odsetek mieszkańców Wrocławia korzystających z pomocy społecznej w latach 2021–2024 (w %)

Źródło: UMW

W 2024 r. na realizację zadań ustawowych MOPS wydatkował **335 460 614,40 zł** (w tym na realizowane projekty **1 435 837,72 zł**).

Tabela 51. Wydatki na pomoc społeczną różnych szczebli administracyjnych w latach 2021–2024 (w zł)

	2021	2022	2023	2024
Zadania zlecone Gminie	746 695 196,95	433 941 900,15	123 215 464,19	140 323 457,03
Zadania własne Gminy	110 864 901,87	117 345 274,35	133 402 389,73	147 396 482,85
Zadania własne Powiatu	29 242 283,57	29 317 891,62	33 338 342,34	38 772 166,76
Zadania zlecone Powiatowi	13 642 956,77	11 118 849,62	8 330 666,31	8 968 507,76
Zadania powierzone Gminie	30 030 00,00	-	-	-
Razem (bez PFRON)	900 475 369,16	591 723 915,74	298 286 862,57	335 460 614,40
PFRON (PFRON+AS) + Fundusz Solidarnościowy	15 760 039,28	17 730 989,06	18 140 784,21	22 145 013,49

Źródło: UMW

W 2024 r. MOPS pozyskał **18 060 810,41 zł** ze środków zewnętrznych w ramach:

- programu *Asystent rodziny*,
- *Rządowego programu wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej*,
- *Wieloletniego programu „Senior+” na lata 2021–2025*,
- programu *Opieka wychowawcza*,
- programu *Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością*,
- programu *Korpus Wsparcia Seniorów*,
- programu *Dofinansowanie wynagrodzeń rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka na lata 2024–2027*,
- projektu *Dostępna przestrzeń publiczna „Udostępniamy się”*,
- *Dolnośląskiego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym „Sprawny uczeń”*,
- projektu *Też mogę!*,
- UNICEF,
- projektu *Razem łatwiej. Wrocławski asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością*.

Wkład własny Gminy Wrocław do dofinansowanych w 2024 r. projektów wynosił łącznie **3 792 063,64 zł**.

Tabela 52. Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS w latach 2021–2024 (w zł)

	2021	2022	2023	2024
Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS	3 366 051,02	11 985 100,50	2 469 504,68	18 060 810,41

Źródło: UMW

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ I DZIENNE DOMY POMOCY

Dzienny Dom Pomocy (DDP) to ośrodek wsparcia dla osób, które z powodu wieku, stanu zdrowia lub innych przyczyn potrzebują wsparcia innych osób, a rodzina lub inne osoby bliskie nie są w stanie tej opieki zapewnić. DDP świadczą usługi opiekuńcze **w ramach dziennego pobytu**, usługi specjalistyczne i wspomagające oraz zapewniają co najmniej 1 posiłek dziennie.

Domy Pomocy Społecznej (DPS) to placówki, do których kierowane są osoby wymagające **całodobowej opieki** z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, gdy pomoc środowiskowa nie może zapewnić im niezbędnego wsparcia.

Tabela 53. Liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej dziennej i całodobowej w 2024 r.

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Liczba miejsc
Dzienny Dom Pomocy	11	394
Dom Pomocy Społecznej	13	1 116
Środowiskowy Dom Samopomocy	7	227
Ośrodek Opiekuńczo-Adaptacyjny	1	129
Mieszkanie wspomagane	1	7

Źródło: UMW

W 2024 r. w DPS na terenie Wrocławia umieszczono **209** osób. Średni miesięczny koszt utrzymania jednego mieszkańca DPS wahał się od 5353,26 zł (DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, ul. Grunwaldzka 104) do 10 198,13 zł (DPS dla osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną Arka II). W 2024 r. Gmina Wrocław skierowała 30 osób do ośrodków pomocy społecznej w innych powiatach. Łącznie w ośrodkach pomocy poza Wrocławiem przebywało 308 osób skierowanych przez Gminę Wrocław.

DPS i DDP prowadzone są przez MOPS, MCUS oraz organizacje pozarządowe. W 2024 r. budżet na funkcjonowanie domów pomocy społecznej wyniósł **91 946 286,75 zł**. Gmina Wrocław poniosła koszty związane z odpłatnością za osoby (mieszkańców Wrocławia) umieszczone w DPS-ach w innych powiatach w wysokości **17 790 134,00 zł**.

W 2024 r. MCUS w celu trwałości projektu (okres, podczas którego muszą być zachowane rezultaty projektu) dofinansowanego ze środków UE pn. *Mój drugi dom – zapewnienie wsparcia dla osób niesamodzielnych w dziennych domach pomocy we Wrocławiu* utrzymywał 120 nowych miejsc (po 30 w każdym DDP) i usług opiekuńczych w 4 DDP. Grupę docelową stanowiły osoby zagrożone wykluczeniem społecznym – osoby niesamodzielne, w szczególności starsze oraz ich opiekunowie faktyczni, najczęściej członkowie rodzin.

Inne projekty z dofinansowaniem zewnętrznym w MCUS w 2024 r.:

- zrealizowano projekt w ramach **Programu wyrównywania różnic między regionami III**. Zakupiono 2 pojazdy typu bus przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych. Kwota dofinansowania – 240 tys. zł;
- uzyskano dofinansowanie na realizację projektu **Likwidujemy bariery – zwiększamy samodzielność w Domu Pomocy Społecznej przy ul. Rędziańskiej we Wrocławiu** w ramach Programu PFRON *Dostępna przestrzeń publiczna* – edycja w 2023 r. Kwota dofinansowania – 502 477,03 zł;
- rozpoczęto realizację projektu **Otwarty Dom – Twoje wytchnienie – Razem w opiece nad bliskim** w ramach programu *Rozwój usług społecznych i zdrowotnych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus* (w ramach Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021–2027, działanie 7.7.A *Rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej*). Utworzone zostały łącznie 4 miejsca usług wsparcia krótkoterminowego w formie pobytu całodobowego, tj. usługi opieki wytchnieniowej w MCUS Domu Pomocy Społecznej przy ul. Mącznej 3 (2 miejsca) oraz MCUS Domu Pomocy Społecznej przy ul. Karmelkowej 25 (2 miejsca). Kwota dofinansowania – 2 102 156,93 zł;
- otrzymano dofinansowanie ze środków Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na realizację projektu na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach programu **OD ZALEŻNOŚCI KU SAMODZIELNOŚCI** – edycja 2024, moduł III: Umożliwianie osobom z zaburzeniami psychicznymi zdobywania kompetencji niezbędnych do samodzielnego życia. Kwota dofinansowania – 67,2 tys. zł.

Opiekę dzienną dla **227** osób świadczyło **7** środowiskowych domów samopomocy (ŚDS).

W roku 2024 utworzono i uruchomiono 1 mieszkanie wspomagane dla 7 osób.

OŚRODEK WSPARCIA: DOM DLA MATEK Z MAŁOLETNIAMI DZIEĆMI I KOBIET W CIĄŻY W MIEJSKIM OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ

Wrocław posiada 2 ośrodki wsparcia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Jeden z nich prowadzony jest przez Stowarzyszenie Misja Dworcowa im. ks. Jana Schneidera, a drugi przez MOPS (w trzech lokalizacjach). Na koniec 2024 r. w jednej z lokalizacji ośrodka prowadzonego przez MOPS przebywało 8 rodzin (32 osoby, w tym 24 dzieci w wieku od 0 do 13 lat), w drugiej, w osobnych mieszkaniach, przebywało 12 rodzin (32 osoby, w tym 18 dzieci w wieku od 0 do 18 lat), natomiast w trzeciej – będącej samodzielnym mieszkaniem, funkcjonującej od października 2023 r., przebywała jedna rodzina – 5 osób, w tym 3 dzieci.

INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

W 2024 r. we Wrocławiu funkcjonowało 35 placówek opiekuńczo-wychowawczych z łączną liczbą 393 miejsc. W 2024 r. do wszystkich placówek opiekuńczo-wychowawczych skierowano łącznie **162 nowych wychowanków, w tym 22 dzieci z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa**. Na koniec 2024 r. we wrocławskiej pieczy zastępczej przebywało 34 dzieci ukraińskich (27 w instytucjonalnej i 7 w rodzinnej).

W ramach Wrocławskiego Centrum Opieki i Wychowania działało 13 placówek opiekuńczo-wychowawczych łączących zadania socjalizacyjne i interwencyjne o łącznej liczbie 178 miejsc dla wychowanków. W strukturze Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych (ZPOW) Dziecięcy Dom funkcjonowało 8 placówek zapewniających łącznie 86 miejsc, w tym: 3 placówki łączące zadania typu interwencyjnego i typu socjalizacyjnego, 2 placówki łączące zadania typu interwencyjnego i typu specjalistyczno-terapeutycznego, a także 3 placówki typu rodzinnego. Dodatkowo ZPOW Dziecięcy Dom prowadził obsługę administracyjną, organizacyjną i finansowo-księgową 7 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego o łącznej liczbie 41 miejsc. Na terenie Wrocławia funkcjonowały także placówki prowadzone przez organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie SIEMACHA, Ewangelickie Centrum Diakonii i Edukacji im. ks. Marcina Lutra, Towarzystwo Nasz Dom) na podstawie umów zawartych z Gminą Wrocław.

RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

System rodzinnej pieczy zastępczej tworzą zawodowe, spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Rodzinną pieczę zastępczą we Wrocławiu w większości sprawują rodziny spokrewnione z dzieckiem.

W 2024 r. do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Wrocławia zostało przyjętych łącznie **126** dzieci (w 2023 r. – 142), natomiast **153** opuściło rodzinną pieczę zastępczą. W przypadku większości dzieci żyje przynajmniej jeden z rodziców biologicznych, a powodem umieszczenia w pieczy zastępczej są najczęściej różnego rodzaju uzależnienia rodziców oraz ich bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 54. Liczba dzieci przyjętych do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej prowadzonych przez samorząd Wrocławia w latach 2021–2024

	W rodzinach zastępczych spokrewnionych				W rodzinach zastępczych niezawodowych				W rodzinach zastępczych zawodowych				W rodzinnych domach dziecka				Razem napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej			
Rok	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Liczba dzieci umieszczona w pieczy zastępczej, z tego:	72	54	69	64	41	48	36	42	26	21	29	15	7	18	8	5	146	141	142	126
z rodziny naturalnej	65	44	48	47	28	31	21	18	16	10	20	11	2	0	0	2	100	85	89	78
z rodzinnej pieczy zastępczej	6	4	11	10	7	7	6	14	1	3	2	2	4	2	3	3	18	16	22	29
z instytucjonalnej pieczy zastępczej	12	6	10	7	6	10	9	8	9	7	6	2	1	16	5	0	28	39	30	17
Dzieci pozostawione w Oknie Życia	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	2

Źródło: UMW

Za rok 2024 statystyki dotyczące rodzinnej pieczy zastępczej prezentują się następująco:

- rodziny spokrewnione: liczba rodzin – 401, liczba dzieci – 510,
- rodziny niezawodowe: liczba rodzin – 138, liczba dzieci – 166,
- rodziny zastępcze zawodowe: liczba rodzin – 13, liczba dzieci – 30,
- rodzinne domy dziecka: liczba rodzin – 4, liczba dzieci – 20.

Łącznie w różnych formach rodzinnej pieczy zastępczej jest 556 rodzin, 726 dzieci.

Liczba rodzin zastępczych zawodowych utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat i pomimo prowadzenia wielu działań na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego kandydatów jest zbyt mało w stosunku do potrzeb.

Tabela 55. Rodzinna piecza zastępcza we Wrocławiu w latach 2021–2024

Rok	Rodziny spokrewnione		Rodziny niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe łącznie		Rodzinne domy dziecka		Rodzinna piecza zastępcza łącznie	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2021	436	531	158	196	15	35	4	22	613	784
2022	429	522	159	196	17	36	3	25	608	779
2023	419	516	142	176	15	43	3	18	579	753
2024	401	510	138	166	13	30	4	20	556	726

Źródło: UMW

W 2024 r. przyznano rodzinom zastępczym oraz rodzinnym domom dziecka świadczenia w łącznej wysokości **9 966 917 zł**.

Tabela 56. Wydatki na świadczenia związane z utrzymaniem różnych form rodzinnej pieczy zastępczej we Wrocławiu w 2024 r. (w zł)

Forma rodzinnej pieczy zastępczej	Kwota wydatkowania	Liczba podopiecznych*	Średnia kwota wydatkowania w przeliczeniu na 1 dziecko rocznie
Rodziny zastępcze spokrewnione	5 951 320	584	10 190,62
Rodziny zastępcze niezawodowe	2 857 705	215	13 291,62
Rodziny zastępcze zawodowe	810 562	54	15 010,41
Rodzinne domy dziecka	324 698	26	12 488,38
Rodziny pomocowe	22 632	18	1 257,33

* liczba podopiecznych uwzględnia dzieci przebywające w pieczy zastępczej w dniu 31 grudnia 2024 r. oraz dzieci, które w 2024 r. przebywały w pieczy zastępczej i opuściły ją przed końcem roku

Źródło: UMW

WSPARCIE RODZIN, DZIECI I MŁODZIEŻY

W ramach pomocy rodzinom mającym trudności w opiece i wychowaniu dzieci działają asystenci rodzin (AR). MOPS niezmiennie od kilku lat dysponuje 20 etatami dla AR. W 2024 r. udzielali oni pomocy 348 rodzinom i przeprowadzili 423 oceny sytuacji rodzin. W ramach procedury Niebieskiej Karty wzięli udział w pracach 45 grup diagnostyczno-pomocowych.

Tabela 57. Liczba rodzin i asystentów rodzin funkcjonujących w ramach wsparcia pomocy społecznej w latach 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Liczba asystentów	20	20	20	20
Liczba rodzin	338	335	351	348
Liczba przeprowadzonych przez asystentów okresowych ocen sytuacji rodziny	480	501	464	423
Liczba grup roboczych w ramach procedury Niebieskiej Karty	191	194	126	45

Źródło: UMW

Asystenci rodziny, oprócz bezpośredniej pracy w środowisku zamieszkania rodzin, zgłaszali rodziny w trudnej sytuacji materialnej do akcji charytatywnej *Szlachetna Paczka*. Asystenci włączyli się w organizację Międzynarodowego Dnia Rodziny, w ramach którego odbyły się m.in. festyny osiedlowe prowadzone przez pracowników Zespołów Terenowej Pracy Socjalnej (ZTPS).

POMOC SPOŁECZNA DLA OBYWATELI UKRAINY I REPATRIANTÓW

Na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa Rada Miejska Wrocławia ustaliła zakres pomocy obywatelom Ukrainy, którzy w związku z działaniami wojennymi przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i przebywają na terenie Wrocławia.

W 2024 r. 2264 obywatele Ukrainy skorzystało z różnych świadczeń przysługującym im w związku z wybuchem wojny w Ukrainie, z czego w ramach środków z Funduszu Pomocy Ukrainie skorzystały 1984 osoby, którym przyznano świadczenia pieniężne na łączną kwotę 1 056 743,81 zł.

Tabela 58. Realizacja świadczeń rodzinnych dla obywateli Ukrainy w 2024 r.

	Kwota (w zł)	Średnia miesięczna liczba rodzin/osób
Świadczenia rodzinne UKR	3 301 429	181 rodzin
Składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe opłacane za uprawnionych klientów	484 527	67 osób
Dodatek z tytułu wielodzietności wypłacany ze środków Gminy Wrocław	18 772	14 rodzin

Źródło: UMW

Ponadto w 2024 r. uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia podjęto decyzję o zapewnieniu warunków do osiedlenia się we Wrocławiu rodzinom repatriantów **z Białorusi, Republiki Kazachstanu, Federacji Rosyjskiej, Gruzji**.

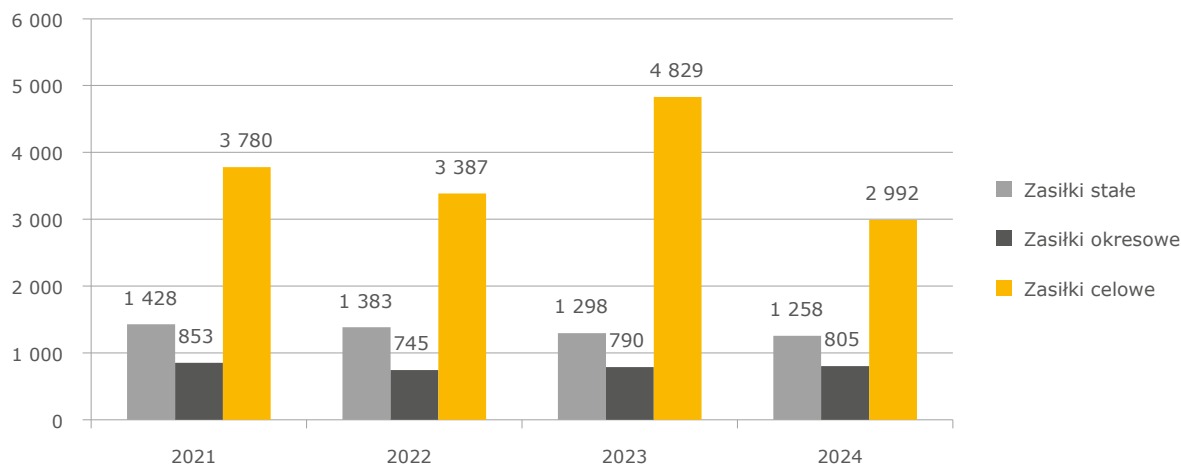
ZASIŁKI I POMOC W NATURZE

W ramach pomocy społecznej Gmina Wrocław przekazuje potrzebującym pomocy różnego rodzaju zasiłki i ofertę wsparcia w naturze. Zasiłki występują w trzech formach:

- **zasiłek stały** – przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy, których dochody są niewystarczające; tego zasiłku nie można pobierać jednocześnie z dodatkiem z tytułu samotnego wychowywania dziecka – średnia wysokość tego zasiłku w 2024 r. wynosiła **810,42 zł** (w 2023 r. – 666,60 zł),
- **zasiłek okresowy** – przysługuje osobom, które przejściowo znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji, nie mają żadnych dochodów lub ich dochody są niewystarczające na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych, w trakcie długotrwałej choroby czy niepełnosprawności – średnia wysokość tego zasiłku we Wrocławiu w 2024 r. wynosiła **554,30 zł** (w 2023 r. – 532,87 zł),
- **zasiłek celowy** – przyznawany na pokrycie określonych wydatków, takich jak: zakup żywności, leków, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobne remonty czy koszty leczenia (w przypadku korzystania ze świadczenia *Rodzina 800+* przysługiwał niższy zasiłek na żywność) – średnia wysokość tego zasiłku w 2024 r. wynosiła **363,22 zł** (w 2023 r. – 398,41 zł).

Wielkość zasiłków stałych i okresowych kształtowała się na wyższym poziomie w porównaniu do lat ubiegłych. Wielkość zasiłków celowych zmniejszyła się w porównaniu do 2023 r. Względem poprzednich lat zmalała liczba osób pobierających zasiłki stałe i celowe, natomiast wzrosła liczba osób pobierających zasiłki okresowe.

Wykres 34. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2021–2024

Źródło: UMW

Tabela 59. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu Gminy Wrocław w latach 2021–2024

Rodzaj świadczenia	Liczba korzystających z pomocy				Suma wypłaconych świadczeń (w zł)			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Zasiłki celowe	3 780	3 387	4 829	3 815	7 828 034	6 697 553	8 183 161	6 009 836
Zasiłki okresowe	583	745	790	805	1 978 793	2 143 971	2 471 437	2 787 448
w tym dotacje z budżetu państwa	-	-	-	-	1 498 081	1 518 016	1 647 166	1 837 794
Zasiłki celowe, w tym w ramach programu wsparcia finansowego gmin w zakresie dożywiania Pomoc państwa w zakresie dożywiania	1 774	1 302	1 196	1 219	2 289 477	1 713 255	1 896 766	2 342 461
w tym liczba dzieci korzystająca z posiłku	179	194	237	270	-	-	-	-
w tym dotacja	-	-	-	-	1 441 549	1 031 295	1 092 275	1 291 547

Źródło: UMW

Liczba osób korzystających z zasiłków stałych, składek na ubezpieczenie zdrowotne ZUS oraz korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi zmalała w stosunku do roku poprzedniego.

Tabela 60. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu państwa w 2024 r.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób korzystających z pomocy	Suma wypłaconych świadczeń (w zł)
Zasiłek stały (zadanie własne Gminy dotowane przez państwo w 100%)	1 258	10 639 188
Składki na ubezpieczenie zdrowotne ZUS (zadanie własne Gminy dotowane przez państwo w 100%)	1 106	872 789
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone Gminy dotowane przez państwo w 100%)	3	767 132

Źródło: UMW

Pomoc w zakupie żywności realizowana była m.in. poprzez program **Posilek w szkole i w domu**. MOPS przeznaczył w 2024 r. na ten cel 2 342 461 zł (w 2023 r. – 1 896 766 zł), partycypując w ok. 45% kosztów programu.

PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

W 2024 r. liczba osób i rodzin objętych pomocą w ramach pracy socjalnej była najmniejsza od kilku lat i wynosiła 366 (w 2023 r. – 397). W zakresie poprawy ich funkcjonowania dokonano 106 interwencji. W 2024 r. zmniejszyła się skala poradnictwa specjalistycznego. Poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, pedagogiczne, psychiatryczne, specjalistów pracy zespołowej prowadzono dla **1929** osób i rodzin.

Tabela 61. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne w latach 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Praca socjalna	1 169	731	397	366
Interwencja kryzysowa	160	132	119	106
Poradnictwo specjalistyczne	2 034	2 514	2 665	1 929

Źródło: UMW

PRZEMOC DOMOWA

Dział Przeciwdziałania Przemocy Domowej (komórka organizacyjna MOPS) oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej jako podstawowe podmioty przeciwdziałania przemocy domowej na terenie gminy Wrocław podejmowały szereg działań w zakresie budowania systemu przeciwdziałania przemocy, profilaktyki występowania przemocy oraz zapewnienia bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy.

Liczba czynnych procedur prowadzonych w 2024 r. przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej wyniosła **2193**. Zespół kontynuował 720 procedur Niebieskie Karty wszczętych w poprzednich latach. W 2024 r. do Zespołu wpłynęło ogółem 1919 formularzy Niebieska Karta – A, w tym **1473** formularze wszczynające procedurę i 446 formularzy, które zostały ponownie sporządzone w toku trwania tej samej procedury. Monitorowano **2107** środowisk dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Łącznie liczba osób objętych monitoringiem, wśród których były osoby doznające przemocy oraz stosujące przemoc, wyniosła **6856**.

W 2024 r. MOPS realizował **Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową „Ty decydujesz” na lata 2023–2026**. W 2024 r. w programie uczestniczyło 68 osób stosujących przemoc.

W 2024 r. odbyła się **IX Wrocławska Kampania Przeciwdziałania Przemocy „Biała wstążka”**, której celem było zwiększenie świadomości społecznej na temat przeciwdziałania przemocy i ograniczenia jej skutków.

Ponadto w 2024 r. MOPS realizował projekt socjalny *Wrocław reaguje*, który obejmował działania edukacyjno-profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej kierowane do różnych odbiorców: seniorów, uczniów, przedstawicieli ochrony zdrowia, przedstawicieli oświaty. Łącznie w spotkaniach edukacyjnych w ramach projektu wzięło udział ok. 200 osób.

USŁUGI OPIEKUŃCZE I SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE

W 2024 r. Gmina Wrocław świadczyła usługi opiekuńcze dla **1836 osób** (w 2023 r. – 2163). Zauważalny jest rokroczny trend zmniejszania się całkowitego czasu świadczenia usług z powodu wzrastającej wysokości stawek za opiekę. Realizacja polityki świadczenia usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, obejmuje współpracę z pracownikami organizacji pozarządowych, a odbywa się w formie pracy socjalnej, usług opiekuńczych, świadczeń finansowych, rzeczowych, w naturze oraz wspierania osób i rodzin poprzez konsultacje i poradnictwo specjalistyczne. Beneficjentami pomocy pozostają najczęściej osoby samotne i obłożnie chore.

Tabela 62. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2021–2024

	Koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych ogółem (w zł)	Liczba osób objętych pomocą	Liczba wypracowanych godzin usług	Wpływy z odpłatności klientów (w zł)
2021	23 818 317	2 572	988 725	4 097 258
2022	25 904 680	2 342	914 553	4 385 070
2023	29 269 187	2 163	826 346	5 572 835
2024	31 653 231	1 836	768 206	7 137 901

Źródło: UMW

W 2024 r. realizacją specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie Wrocławia zajmowała się Diecezja Wrocławska Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP. Świadczy ona usługi dla osób chorych psychicznie, a także przewlekłe i długoterminowo chorych. Z tej pomocy w 2024 r. skorzystało **31 osób**.

Tabela 63. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2021–2024

	Środki z rezerwy budżetowej Wojewody (w zł)	Liczba osób objętych pomocą	Liczba godzin świadczenia usług
2021	985 000	26	20 762
2022	800 400	31	17 625
2023	797 177	32	13 968
2024	828 310	31	13 170

Źródło: UMW

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Szacowanie liczby osób z niepełnosprawnościami jest utrudnione z uwagi na funkcjonowanie przenikających się systemów orzekania o niepełnosprawności dla celów zawodowych i rehabilitacyjnych. W tym drugim przypadku zadanie orzecznictwa jest realizowane przez powiat. Zgodnie z zawartymi porozumieniami Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu obejmuje zasięgiem swojego działania powiat wrocławski oraz gminę Wrocław. W 2024 r. przyjęto ogółem **11 541** wniosków w sprawie wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności. Wydano ogółem **9379** orzeczeń.

W 2024 r. w celu poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w mieście realizowano działania w zakresie zwiększania dostępności do przestrzeni miejskiej, instytucji publicznych oraz aktywności zawodowej, w tym m.in.:

- działania na rzecz wspierania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym zakładania własnych firm w ramach *Integracyjnego Inkubatora Przedsiębiorczości* we Wrocławskim Parku Technologicznym,
- konkurs otwarty *Zatrudnienie wspomagane osób z niepełnosprawnością – zatrudnienie wspomagane skuteczną formą włączania osób z niepełnosprawnością w rynek pracy*,
- zwiększenie poziomu dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej w obiektach MOPS w ramach przedsięwzięcia grantowego *Przyjazny dostęp – MOPS*,
- projekt *Poprawa dostępności architektonicznej oraz informacyjno-komunikacyjnej obiektów Urzędu Miejskiego Wrocławia*,
- działania z zakresu szkoleń z obsługi osób ze szczególnymi potrzebami, a także ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla podmiotów i jednostek organizacyjnych Gminy.

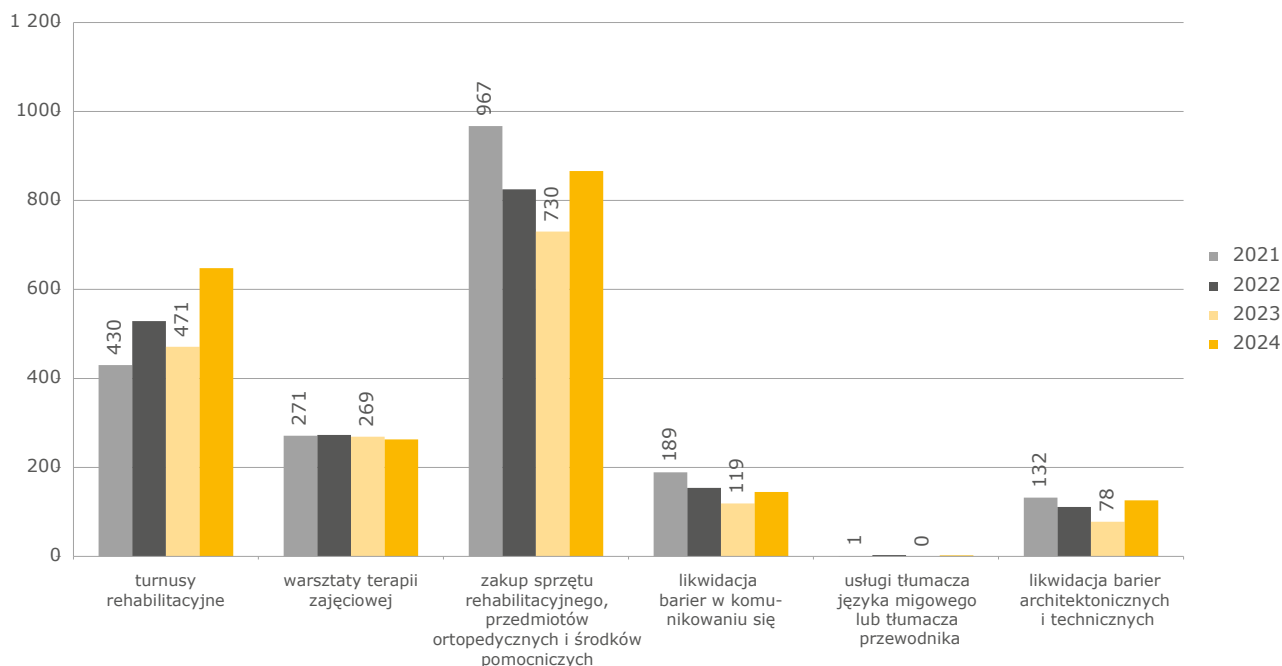
W ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami realizowano różne formy wsparcia w ramach programów rządowych oraz PFRON, takie jak m.in.:

- **Opieka wytchnieniowa** – w ramach zadania zrealizowano 10 921 godzin opieki wytchnieniowej dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami dorosłymi ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz 637 dób całodobowej opieki wytchnieniowej (łączna wartość projektu: 1 141 515 zł, w tym 204 215 zł wkładu własnego),
- **Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością** – w ramach zadania zrealizowano 29 654 godziny usług asystenckich dla mieszkańców Wrocławia posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub równoważnym do wymienionych, które wymagają wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu w życiu społecznym oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji (łączna wartość projektu: 1 793 773 zł, w tym 229 971 zł wkładu własnego),
- **Aktywny samorząd** – program dążący do wyeliminowania lub zmniejszenia barier ograniczających uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym oraz w dostępie do edukacji (w 2024 r. na dofinansowania z programu przeznaczono kwotę **4 501 041,87 zł**, z czego na koniec 2024 r. wypłacono kwotę **2 551 621,11 zł**).

W 2024 r. ogłoszono 1. edycję otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego **REHABILITACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZLECANA ZE ŚRODKÓW PFRON**. Z oferty skorzystało ok. **4032** bezpośrednich beneficjentów (oraz 23 170 użytkowników wyszukiwarki www.niepełnosprawnik.pl, w tym 3500 z Wrocławia).

W 2024 r. liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom zwiększyła się w stosunku do 2023 r., z wyjątkiem liczby uczestników warsztatów terapii zajęciowej.

Wykres 35. Liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2021–2024

Źródło: UMW

PROGRAMY RESOCJALIZACJI OSÓB SKAZANYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

W 2024 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej kontynuował działania mające na celu utrzymanie efektów wypracowanych w projektach „mieszkaniowych”: *TRAMPOLINA – mieszkania wspomagane, Droga do domu, Housing first – najpierw mieszkanie, Droga do samodzielności – stworzenie 30 miejsc świadczenia usług społecznych w ramach 6 mieszkań treningowych na obszarze Miasta Wrocławia*. Utworzone w ramach tych projektów mieszkania poprojektowe funkcjonowały w 2024 r. dzięki działaniom własnym MOPS i NGO. Oprócz wsparcia mieszkaniowego osoby tam zamieszkujące miały zapewnione również wsparcie opiekunów mieszkań oraz możliwość uczestnictwa w różnych treningach kompetencji osobistych i społecznych. Merytoryczny nadzór nad prawidłowością funkcjonowania mieszkań sprawowali pracownicy MOPS.

PROJEKT TEŻ MOGĘ!

Projekt finansowany w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027, priorytet 07 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku, Działania 7.5 „Aktywna integracja”*.

Celem projektu jest wzmocnienie wsparcia aktywnego włączenia społecznego i zwiększenie zdolności do zatrudnienia 276 osób, w tym 150 kobiet i 126 mężczyzn, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz biernych zawodowo, mieszkających we Wrocławiu poprzez zastosowanie wobec nich usług aktywnej integracji w okresie wrzesień 2024–wrzesień 2026. Cel główny jest realizowany poprzez 4 cele szczegółowe:

- podniesienie kompetencji społecznych, osobistych, życiowych i cyfrowych;
- podniesienie kompetencji i kwalifikacji zawodowych;
- podniesienie kompetencji i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach;
- poprawa warunków mieszkaniowych.

Grupą docelową projektu są mieszkający we Wrocławiu faktyczni i potencjalni klienci MOPS, czyli osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osoby biernie zawodowo. Należą do niej osoby rekrutujące się spośród wszystkich kategorii osób wymienionych w regulaminie konkursu. Minimum 32% uczestników stanowić będą osoby z niepełnosprawnościami (89 osób, w tym 47 kobiet i 42 mężczyzn).

Wsparcie projektowe będzie udzielane uczestnikom w ramach 4 głównych ścieżek wsparcia:

1. wsparcie, którego punkt ciężkości położony będzie na aktywizację zawodową uczestników, realizowane przez Klub Integracji Społecznej dla 24 uczestników. Otrzymają oni wsparcie z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej;
2. wsparcie, którego punkt ciężkości położony będzie na aktywizację społeczną rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kompetencji wychowawczych i umacnianie więzi w rodzinach. Objętych nim będą 42 rodziny (razem z dziećmi – 84 osoby);
3. wsparcie, którego punkt ciężkości położony będzie na aktywizację społeczną uczestników, ze szczególnym uwzględnieniem aktywizacji seniorów i przeciwdziałania ich samotności. Objętych nim będzie 24 seniorów;
4. wsparcie, którego punkt ciężkości położony będzie na aktywizację społeczną uczestników.

Wsparciem objętych zostanie 144 klientów pomocy społecznej (potencjalnych lub faktycznych) z 6 Zespołów Terenowej Pracy Socjalnej.

Projekt będzie realizowany w 2 turach, po 138 uczestników każda. Realizowane będą różnego rodzaju warsztaty kompetencji (społecznych, osobistych, cyfrowych, życiowych, wychowawczych i rodzicielskich), intensywna praca socjalna i intensywna praca z rodziną, doradztwo specjalistyczne, zawodowe, kursy zawodowe. Duży nacisk zostanie położony na rozwój kompetencji cyfrowych. Część uczestników otrzyma również wsparcie w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych.

Całkowita wartość projektu – 4 146 823 zł, w tym wartość dofinansowania – 3 939 481,85 zł.

Wrocławskie Centrum Integracji realizuje zadanie własne Gminy Wrocław (Wrocławskie Centrum Sprawiedliwości Naprawczej) **polegające na organizacji warunków wykonywania nieodpłatnych, kontrolowanych prac na cele społeczne przez osoby skazane na karę ograniczenia wolności**. W 2024 r. **1090** osób skazanych odpracowało **104 800 godzin** na rzecz społeczności lokalnej.

Od 2021 r. Wrocław jest pierwszym w Polsce Miastem Sprawiedliwości Naprawczej. „Stolica Dolnego Śląska otrzymała ten tytuł za upowszechnianie mediacji, konsultacji społecznych oraz użytecznych prac społecznych prowadzonych przez osoby z orzeczoną karą ograniczenia wolności” (<https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/wroclaw-otrzymal-tytul-miasta-sprawiedliwosci-naprawczej>).

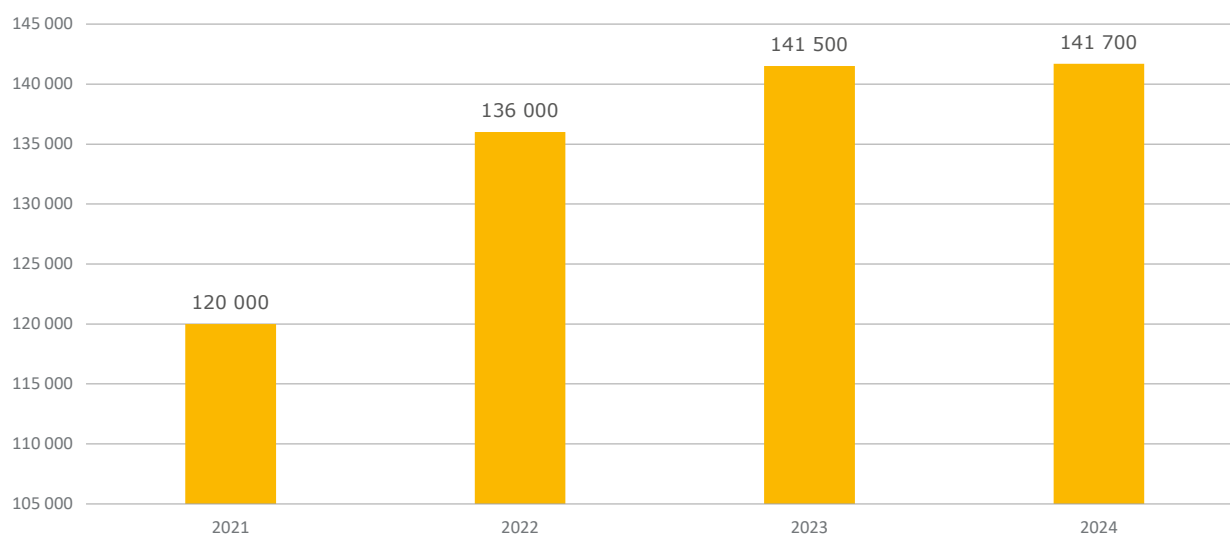

OCHRONA ZDROWIA

Gmina Wrocław oferuje mieszkańcom liczne programy z zakresu polityki zdrowotnej, promocji zdrowia, profilaktyki chorób i uzależnień oraz zdrowia psychicznego. W 2024 r. z programów tych skorzystało ponad **140,7 tys.** mieszkańców Wrocławia (w 2023 r. – 141,5 tys., w 2022 r. – 136 tys., 2021 r. – 120 tys.).

Wykres 36. Liczba osób korzystających z programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej, promocji zdrowia, profilaktyki chorób i uzależnień oraz zdrowia psychicznego

Źródło: UMW

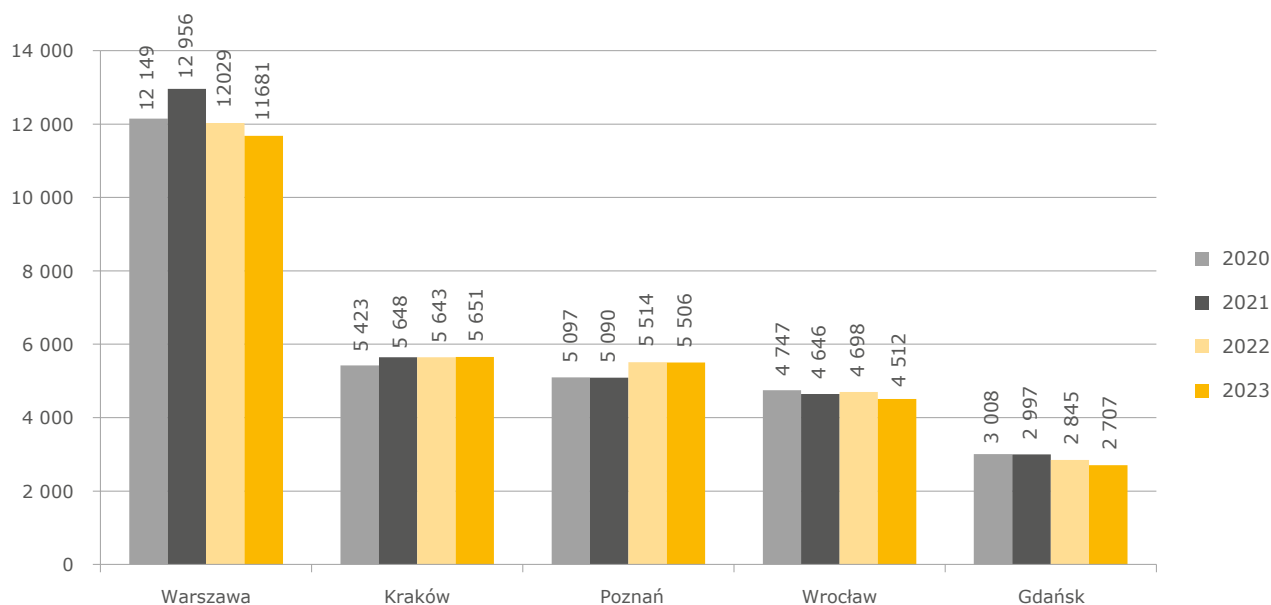
W 2024 r. tylko w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej zrealizowano 33 programy, w których udział wzięło **71 817** uczniów, **4397** nauczycieli i **7997** rodziców (w 2023 r. – 40 programów, 76 408 uczniów, 3843 nauczycieli i 9042 rodziców). Udzielono 53 632 porad specjalistycznych oraz konsultacji w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki chorób i uzależnień (w 2023 r. – 73 091 porad).

Świadczone we wrocławskich szpitalach i placówkach leczniczych usługi medyczne stanowią bazę dla całego województwa i innych regionów Polski. W 2024 r. (według danych UMW) działalność prowadziło 15 szpitali, przy czym Gmina Wrocław nie jest właścicielem żadnego ze szpitali. W 2024 r. trwała budowa Nowego Szpitala Onkologicznego przy ul. Kosmonautów, który zgodnie z harmonogramem ma być gotowy w 2028 r.

Według danych GUS w 2023 r. we Wrocławiu liczba łóżek w szpitalach ogólnych wynosiła **4512** (w roku 2022 – **4698**). Dla porównania w Poznaniu – 5506 łóżek, w Krakowie – 5651 łóżek, a w Gdańsku – 2707 łóżek.

W 2023 r. we Wrocławiu liczba pracowników medycznych **na 10 tys. mieszkańców** wynosiła: **lekarzy – 123,2** (94,4 w 2022 r.), **pielęgniarek i położnych – 111,7** (106,6 w 2022 r.). Dla porównania w 2023 r. liczba lekarzy oraz pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców wynosiła: w Poznaniu – 126 lekarzy, 138,2 pielęgniarek i położnych, w Krakowie – 123 lekarzy, 133,8 pielęgniarek i położnych, w Gdańsku – 112,7 lekarzy, 86,2 pielęgniarek i położnych.

Wykres 37. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023

Źródło: GUS

Tabela 64. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023

Miasto	2020	2021	2022	2023
Kraków	168,9	106,1	90,6	123,0
Warszawa	146,9	112,7	86,8	133,3
Wrocław	130,4	103,8	94,4	123,2
Poznań	115,6	106,5	94,9	126,0
Gdańsk	103,1	93,0	83,5	112,7

Źródło: GUS

W 2024 r. Gmina Wrocław przeznaczyła **1 163 440 zł** na zakup sprzętu dla wrocławskich szpitali i innych podmiotów leczniczych, w tym: **635 392 zł** otrzymał Uniwersytecki Szpital Kliniczny przy ul. Borowskiej na zakup m.in. aparatu ultrasonograficznego oraz zestawu do kompleksowej diagnostyki urodynamicznej, **179 tys. zł** przekazano Szpitalowi Specjalistycznemu im. A. Falkiewicza we Wrocławiu na poszerzenie zaplecza edukacyjnego o salę szkoleniową i salę zabiegową wraz z jej wyposażeniem oraz na przygotowanie Sali Intensywnego Nadzoru Diabetologicznego, **159 120 zł** otrzymał 4. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Wrocławiu na zakup medycznego analizatora składu ciała SECA, Interaktywnej platformy SENSO do diagnostyki, ćwiczeń funkcji poznawczych i motorycznych oraz dynamometrów, **67 928 zł** otrzymał Wojewódzki Zespół Specjalistycznej Opieki Zdrowotnej Centrum Medyczne DOBRZYŃSKA na zakup sprzętu medycznego niezbędnego do wykonywania badań podologicznych. Ponadto **122 tys. zł** otrzymało Centrum Neuropsychiatrii „NEUROMED” SPZOZ na zakup układu kompensacyjnego mocy biernej energii elektrycznej, modernizację dachu i kanalizacji budynku.

PROMOCJA ZDROWIA I PROFILAKTYKA CHOROÓB

Zapobieganie chorobom dzięki ich wczesnemu wykryciu i leczeniu, utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia przez planowanie i realizowanie różnorodnych działań profilaktycznych i promocja zdrowia to założenia przyjętych w 2022 r. *Kierunków działań w zakresie zdrowia publicznego dla mieszkańców Wrocławia na lata 2022–2026*. Realizowane przez Gminę Wrocław programy edukacyjne polityki zdrowotnej, promocji zdrowia oraz profilaktyki chorób stanowiły odpowiedź na problemy wywołane najczęstszymi chorobami i schorzeniami cywilizacyjnymi: stylem życia, złymi nawykami żywieniowymi, niepłodnością, cukrzycą, chorobami sercowo-naczyniowymi, nowotworami oraz chorobami psychicznymi i adresowane były do poszczególnych grup wymagających wsparcia: dorosłych, dzieci i młodzieży szkolnej. W 2024 r. na zadania w tym obszarze wydatkowano kwotę **8 123 683 zł**.

PROGRAMY OPIEKI OKOŁOPORODOWEJ I WSPARCIA RODZIN

Z oferty edukacji zdrowotnej prowadzonej w **3** Ośrodkach Edukacyjno-Informacyjnych skorzystało łącznie **868 osób**. W zajęciach edukacyjnych i poradnictwie specjalistycznym wzięło udział **488 osób**, w spotkaniach z psychologiem 49 osób, w spotkaniach z położnymi dotyczących karmienia piersią – **303 kobiety**. W warsztatach pedagogicznych, warsztatach wczesnej stymulacji rozwoju w formie zabaw rozwijających dla dzieci od 3. do 36. miesiąca życia udział wzięło **28 osób**, w tym 15 rodziców i 13 dzieci.

Do programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego w 2024 r. zgłosiło się **226 par**, a z jednej z proponowanych w ramach programu interwencji metod skorzystało **88 par**. Od 2019 r. parom uczestniczącym w programie leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego urodziło się **286 dzieci (w tym w 2024 r. – 48)**.

Tabela 65. Liczba par, które skorzystały z Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego w latach 2021–2024 (dane liczbowe według stanu z ostatniego dnia każdego roku realizacji zadania)

Rok	Liczba par zakwalifikowanych	Liczba par, które skorzystały z programu	Liczba potwierdzonych ciąży
2021	170	164	78 ciąży, w tym 7 mnogich
2022	127	122	46 ciąży, w tym 5 mnogich
2023	159	164	61 ciąży, w tym 7 mnogich
2024	93	88	27 ciąży, w tym 4 mnogie

Źródło: UMW

W 2024 r. program **Wrocławskich Szkół Rodzenia** – świadomego rodzicielstwa i macierzyństwa – realizowano w 6 szkołach rodzenia. W zajęciach z położną, ginekologiem, neonatologiem, stomatologiem, rehabilitantem oraz psychologiem wzięło udział **1060 osób**, w tym **537** kobiet ciężarnych oraz **523** osoby towarzyszące (w 2023 r. – uczestniczyły **993** osoby, w tym **505** kobiet ciężarnych oraz **488** osób towarzyszących). We **Wrocławskiej Szkole Rodzenia dla osób z niepełnosprawnością** kobiety z niepełnosprawnością intelektualną, fizyczną czy sensoryczną

wraz z osobami towarzyszącymi pod opieką specjalistów zdobywały praktyczną i teoretyczną wiedzę z zakresu wzmocnienia zdrowia przed zaplanowaniem ciąży, przebiegu ciąży, porodu, łagodzenia bólu porodowego, karmienia piersią, opieki nad noworodkiem. W zajęciach uczestniczyły **4** osoby (w 2023 r. – 30 osób). W związku z brakiem zainteresowania wśród osób z niepełnosprawnością uczestnictwem w zajęciach edukacyjnych umowa została rozwiązana za porozumieniem stron.

Ponadto kontynuowano program **OD-ŻYJ** adresowany do kobiet ciężarnych, matek dzieci z wrodzoną wadą rozwojową. W ramach programu umożliwiono skorzystanie z konsultacji psychologa, kardiologa dziecięcego, genetyka, neonatologa, neurologa oraz fizjoterapeuty, pielęgniarki lub położnej. Oferowana była również pomoc rodzinom po stracie dziecka. W programie wzięło udział **121 rodzin**.

W 2024 r. do **Programu pomocy dla rodzin wielodzietnych dwa plus trzy i jeszcze więcej** przystąpiło 445 nowych rodzin. Ostatecznie na koniec 2024 r. w programie uczestniczyło **9140** rodzin. Korzystały one z pomocy finansowej, bezpłatnego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, rodzinnego, prawnego, z bezpłatnych lub w specjalnej cenie biletów do różnych instytucji w mieście.

Z programu **Wieloraczki – wsparcie rodzin** w 2024 r. skorzystało **5 rodzin**. Program skierowany jest do rodzin wielodzietnych, w których urodziły się wieloraczki (trojaczki, czworaczki). W ramach programu rodzice wieloraczek otrzymują pomoc edukacyjną w zakresie pielęgnowania, karmienia i szczepienia dzieci, wsparcie psychologiczne, pomoc położnej w zakresie karmienia piersią i rozwiązywania problemów laktacyjnych oraz wsparcie w opiece nad dziećmi. Korzystający z programu mogą także wypożyczyć sprzęt do opieki nad dziećmi (wózki, monitory oddechu, foteliki samochodowe, laktatory i in.).

Dla rodzin, rodzin zastępczych lub rodzin adopcyjnych, w których istniało podejrzenie wystąpienia u dzieci alkoholowego zespołu płodowego (FAS) lub Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) prowadzony był punkt konsultacyjny ds. FAS/FASD. Z opieki psychologów, psychoterapeutów, psychiatrów dziecięcych, specjalistów wczesnego wspomagania rozwoju skorzystało **33 dzieci** oraz **51 opiekunów**.

W 2024 r. w **26 punktach** poradnictwa rodzinnego udzielono **13 457 porad** specjalistycznych. Z różnych form wsparcia – pomocy, zajęć i konsultacji – skorzystały **7422** osoby. Dla par i rodzin zorganizowano warsztaty, wykłady i grupowe formy wsparcia, w których wzięło udział **714 osób**.

PROGRAMY PROFILAKTYKI CHOROÓB DZIECI I MŁODZIEŻY

Kontynuowano wieloletni program **zapobiegania próchnicy zębów**. W 2024 r. wzięło w nim udział **61 wrocławskich przedszkoli**, w których opieką objętych było **ponad 8,7 tys. dzieci**. W szkołach podstawowych w **14 szkolnych gabinetach dentystycznych** przeprowadzono ponad **212** grupowych zajęć edukacyjnych z zakresu profilaktyki próchnicy zębów, **39** spotkań edukacyjnych z rodzicami, **1798** indywidualnych zajęć z profilaktyki i higieny jamy ustnej, **2472** badania stomatologiczne, **407** zabiegów stabilizacji ubytków próchnicowych zębów mlecznych, **5884** zabiegi lakowania zębów stałych, **685** zabiegów leczenia próchnicy. W ciągu roku w programie wzięło udział **5713 uczniów wrocławskich szkół podstawowych (w 2023 r. – 6998)**.

W celu **zapobiegania nadwadze i otyłości u dzieci i młodzieży** we wrocławskich placówkach opiekuńczych i edukacyjnych realizowano programy promocji zdrowego żywienia i aktywności fizycznej. W 2024 r. do programu **Uczeń w formie** zgłosiły się **24** wrocławskie szkoły podstawowe (w 2023 r. – 38). Podczas indywidualnych konsultacji ze specjalistami w dziedzinie żywienia, warsztatów żywieniowych i zajęć z aktywności fizycznej, uczniowie i ich rodzice mogli zdobyć wiedzę z zakresu profilaktyki nadwagi i otyłości, odpowiedzialności za zdrowie i zdrowy styl życia. W ciągu roku przeprowadzono **1044** konsultacje (w 2023 r. – 1748). Dzieci mogły również uczestniczyć online w warsztatach żywieniowych prowadzonych przez dietetyków (odnotowano **918** wejść) i w zajęciach z aktywności fizycznej (**1994** wejścia). W ramach zadania przygotowano materiały edukacyjne dla rodziców dzieci z nadwagą i otyłością dotyczące zdrowego i racjonalnego żywienia.

Ponadto kontynuowano **Program promocji zdrowego żywienia i aktywności fizycznej we wrocławskich placówkach opiekuńczych i edukacyjnych**. Specjalista ds. żywienia współpracował z dyrektorami, intendentami, kucharzami, agentami sklepików szkolnych w zakresie zmiany asortymentu oraz żywienia w stołówkach przedszkolnych i szkolnych. Placówki, które wprowadziły zalecane zmiany, otrzymały **certyfikat zdrowego i racjonalnego żywienia** przyznawany na 2 lata (od 2014 r.). Na koniec 2024 r. certyfikaty posiadało **168 placówek edukacyjnych**.

Przeprowadzono również certyfikację z zakresu niemarnowania żywności i działań proekologicznych **Zielony certyfikat** we wrocławskich szkołach podstawowych posiadających własną kuchnię. Certyfikat otrzymało 7 szkół.

Program **certyfikacji w zakresie promowania aktywności fizycznej** realizowany jest od **2017 r.** W 2024 r. takie certyfikaty posiadały **83** placówki edukacyjne.

Ponadto realizowano wieloletni **Wrocławski Program Sieci Przedszkoli i Szkół Promujących Zdrowie**, którą tworzy **71** przedszkoli oraz **79** szkół ze wszystkich poziomów nauczania. We wszystkich tych placówkach powołano koordynatorów ds. promocji zdrowia.

W ramach wieloletniego **Programu profilaktyki cukrzycy i zaburzeń metabolicznych** przeprowadzono szkolenia nauczycieli, które dotyczyły m.in. opieki, żywienia oraz postępowania z dzieckiem chorym na cukrzycę. W szkoleniach udział wzięły **424 osoby**.

Istotnym elementem profilaktyki zdrowotnej jest dbałość o ochronę zdrowia psychicznego. Przeciwdziałanie kryzysom zdrowia psychicznego i depresji w populacji dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Wrocławia, edukacja zdrowotna i społeczna, wsparcie specjalistyczne, upowszechnianie wiedzy o zdrowiu psychicznym to cele **Programu promowania zdrowia psychicznego w populacji dzieci, młodzieży i dorosłych wrocławian**. W ramach programu przeprowadzono m.in. cykl warsztatów profilaktycznych *Żyj zdrowiem, Osowić psychiatrię*. W warsztatach wzięło udział **3322 uczniów**.

We wrocławskich placówkach edukacyjnych realizowane były programy rekomendowane przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Instytut Psychiatrii i Neurologii zgodnie z założeniami *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego*. Były to m.in.: program profilaktyki alkoholowej i narkotykowej **Deбата** (w 87 spotkaniach uczestniczyło **1712 uczniów**), program profilaktyki narkotykowej **Spójrz inaczej** (w 19 spotkaniach uczestniczyło **374 uczniów**), program profilaktyki zintegrowanej – profilaktyki uzależnień, przemocy, HIV/AIDS, ryzykownych zachowań **Archipelag skarbów** (w programie uczestniczyło 1365 uczniów, 227 rodziców i 249 nauczycieli).

CENTRA ROZWOJU I AKTYWNOŚCI DZIECI I MŁODZIEŻY

Centra rozwoju i aktywności dzieci i młodzieży prowadzone są przez stowarzyszenia, fundacje, parafie, rady osiedla. W 2024 r. w **22 centrach** opieką wychowawców objęto ok. **1300 dzieci i młodzieży w wieku szkolnym**. Uczestniczyli oni m.in. w zajęciach edukacyjnych, profilaktycznych, ogólnorozwojowych, taneczno-ruchowych, artystycznych, imprezach okolicznościowych oraz w zorganizowanym wypoczynku podczas ferii zimowych i wakacji letnich.

PROGRAMY PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI CHOROÓB U DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA

W 2024 r. kontynuowano realizację programów prozdrowotnych **skierowanych do kobiet**. Realizowano wieloletni **program profilaktyki raka piersi u kobiet**. Program składał się z 2 modułów: edukacyjnego i diagnostycznego. Moduł edukacyjny realizowany był przez grupę wyszkolonych pielęgniarek i położnych, które prowadziły indywidualną naukę samobadania piersi dla **3265 kobiet** (w 2023 r. – dla 3078). W ramach modułu diagnostycznego z konsultacji onkologicznej skorzystało **6136 kobiet** (w 2023 r. – 6388), na leczenie szpitalne operacyjne lub skojarzone skierowano **204 kobiety** (w 2022 r. – 171). Wykonano **2520 badań USG, 1327 mammografii**. Z porad lekarzy genetyków skorzystało **69 kobiet**, a **79** skorzystało ze wsparcia psychologa.

Kontynuowano wielospecjalistyczne poradnictwo zdrowotne dla kobiet z **endometriozą**. Kompleksową opieką specjalistyczną objęto **96 kobiet**, stronę www.klinikaendometriozy.pl odwiedziło 24 tys. osób. Wykładów dla personelu medycznego wysłuchało 38 osób.

Realizowany był również **Program edukacji zdrowotnej kobiet w okresie menopauzy**, z którego skorzystało **189 kobiet** (w 2023 r. – 173).

Realizowano **program profilaktyki nowotworów skóry Znamiona pod lupą**. Z edukacji zdrowotnej skorzystało 1868 osób, z konsultacji – 516. Do dalszej diagnostyki specjalistycznej skierowano 99 osób.

Promowano także badania profilaktyczne mężczyzn w kierunku chorób nowotworowych w 3 grupach wiekowych 18–20 lat, 40+ oraz 50+. W ramach **kampanii zdrowotnej Profilaktyka chorób nowotworowych u mężczyzn** przeprowadzono 1 webinar edukacyjny oraz 1 debatę. Powstał 1 film promujący kampanię męskiej profilaktyki zdrowotnej **Złoty Wąs** oraz 3 filmy edukacyjne. W 7 punktach przyjęć laboratoryjnych wykonane zostały 123 badania USG oraz 426 badań PSA.

W celu wsparcia osób z chorobami nowotworowymi w ramach projektu **Akademia Walki z Rakiem** m.in. organizowano grupy wsparcia, kluby pacjenta, udzielano konsultacji indywidualnych z psychologiem/psychoterapeutą. Z pomocy wolontariuszy, ze wsparcia psychologicznego skorzystało łącznie 370 osób. Wolontariusze objęli opieką ok. **3 tys. pacjentów** z Kliniki Hematologii Uniwersytetu Medycznego oraz Dolnośląskiego Centrum Onkologii we Wrocławiu.

Kontynuowano program rozszerzenia dostępu do **rehabilitacji sercowo-naczyniowej** w ramach wtórnej prewencji chorób sercowo-naczyniowych. Uczestnicy programu – osoby po przebytym zawale mięśnia sercowego lub po zabiegach wykonanych na naczyniach wieńcowych – brali udział w zajęciach ruchowych połączonych z instruktażem samodzielnego wykonywania ćwiczeń. W programie wzięły udział **243 osoby, w tym 7 po przechorowaniu COVID-19** (w 2023 r. odpowiednio 240 i 26).

W wieloletnim **programie profilaktyki cukrzycy i zaburzeń metabolicznych w 8 Punktach Edukacyjnych** na terenie Wrocławia udzielono **979 porad** (w 2023 r. – 1257), w programie profilaktyki powikłań cukrzycy **Stopa cukrzycowa** z porad dotyczących samoopieki, samoobserwacji i samopielegnacji skorzystało **700 osób** (w 2023 r. – 742).

W 2024 r. kontynuowano również różnego rodzaju **programy wsparcia osób z doświadczeniem choroby psychicznej oraz ich rodzin i opiekunów w procesie zdrowienia, osób zagrożonych depresją, z zespołami depresyjnymi oraz ich rodzin i opiekunów**. Działania koncentrowały się na budowaniu pozytywnych relacji z otoczeniem oraz aktywizacji społecznej uczestników. Prowadzono indywidualne i grupowe zajęcia psychoedukacyjne – warsztaty, grupy wsparcia, zajęcia usprawniające wykonywanie czynności w zakresie samoobsługi oraz zajęcia poprawiające komunikację i integrację z rodziną i środowiskiem lokalnym. Program realizowały **3 organizacje pozarządowe**: Fundacja Opieka i Troska, Stowarzyszenie na Rzecz Promocji Zdrowia „Curatus” oraz Dolnośląskie Stowarzyszenie Aktywnej Rehabilitacji ART. Z różnych form pomocy i wsparcia skorzystało **196 osób**.

Realizowany był także pilotażowy program polityki zdrowotnej **Zabezpieczenie płodności na przyszłość u mieszkańców Wrocławia chorych onkologicznie na lata 2023–2024**. Program skierowany był do osób w wieku od 18 do 40 lat, u których stwierdzono ryzyko utraty płodności w związku ze zdiagnozowaną chorobą nowotworową. W 2024 r. do programu zakwalifikowało się **9 osób**.

PROGRAMY PROFILAKTYKI CHOROÓB OSÓB STARSZYCH

W 2024 r. opieką psychologiczną objęto **441 osób po 60. roku życia** (w 2023 r. – 475), u których wystąpiły problemy psychogeriatryczne. Prowadzone były grupy wsparcia, warsztaty, zajęcia aktywności ruchowej oraz psychoedukacyjne indywidualne i grupowe. Ze wsparcia dla opiekunów osób z zaburzeniami psychogeriatrycznymi skorzystało **370 osób**.

WROCŁAWSKA AKADEMIA PIERWSZEJ POMOCY

Cykl szkoleń dla mieszkańców Wrocławia w różnym wieku odbywających się na terenie całego miasta we współpracy i pod opieką merytoryczną Uniwersytetu Medycznego. Projekt realizowany był w ramach kampanii społecznej wspierającej nabywanie umiejętności reagowania w sytuacjach zagrażających zdrowiu lub życiu. W 2024 r. zorganizowano **116 wydarzeń edukacyjnych**, w których udział wzięło prawie **13 tys. osób**.

Tabela 66. Liczba wydarzeń, podczas których przeprowadzono szkolenia z udzielania pierwszej pomocy w latach 2021–2024

Rok	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
2021	92	6 727
2022	92	18 124
2023	43	22 000
2024	116	12 730

Źródło: UMW

OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3

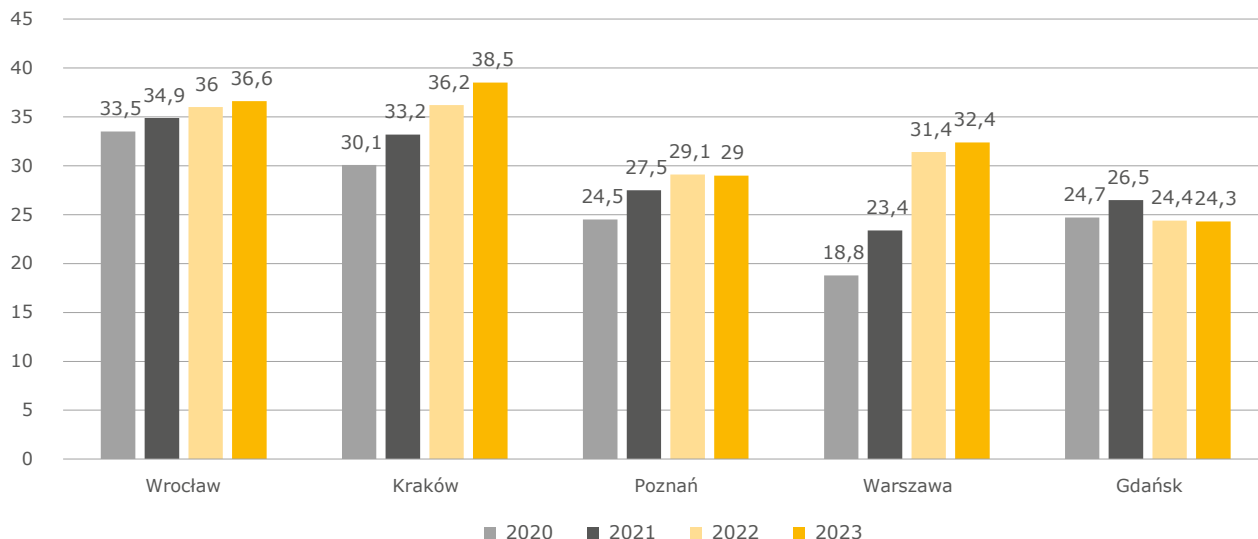
Wrocław pozostaje w czołówce dużych miast w obszarze zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3. Począwszy od 2019 r., odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych we Wrocławiu przekracza 30%. W 2024 r. na realizację opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wydawkowano kwotę **29 859 151 zł** (w 2023 r. – 29 802 097 zł, w 2022 r. – 29 319 520 zł). **Wskaźnik dostępności miejsc** w instytucjach opieki w stosunku do liczby dzieci w wieku od 20. tygodnia życia do lat 3 uprawnionych do opieki **wynosił 76,7%** (w 2023 r. – 63,73%, w 2022 r. – 62,5%). Wskaźnik **miejsc dofinansowanych przez Gminę Wrocław** w 2024 r. w stosunku do wszystkich miejsc opieki wynosił **64,97%** (w 2023 r. – 69,19%, a w 2022 r. – 68,27%).

Tabela 67. Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w latach 2021–2024 według danych w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych na dzień 31 grudnia 2024 r.

Rok/Rodzaj placówki	Liczba miejsc w żłobkach publicznych	Liczba miejsc w niepublicznych żłobkach i klubach dziecięcych	Liczba miejsc dofinansowanych przez Gminę Wrocław w niepublicznych żłobkach i klubach dziecięcych
2021	2 375	6 359	3 836
2022	2 776	6 499	3 884
2023	2 776	6 423	3 824
2024	2 829	6 900	3 726

Źródło: UMW

Wykres 38. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w %)

Źródło: GUS

Opieka nad dziećmi do lat 3 sprawowana była przez żłobki publiczne i niepubliczne, kluby dziecięce oraz w formie dziennego opiekuna. Na koniec 2024 r. w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych zarejestrowanych było: **168 żłobków** (w tym 18 publicznych i 150 niepublicznych), **35 klubów dziecięcych** oraz **89 dziennych opiekunów**. We wszystkich formach opieki łącznie wpisanych było **10 189 miejsc opieki nad dziećmi do 3 lat**.

Liczba miejsc w 2024 r. w ramach poszczególnych form opieki wynosiła:

- 1) w **żłobkach** wpisanych do rejestru – **8927 miejsc**, w tym w żłobkach publicznych **2829** i w niepublicznych **6098** (w 2023 r. – 8554 miejsc, w tym żłobkach publicznych 2776 i w niepublicznych 5778),
- 2) w **klubach dziecięcych** – **802 miejsca** (w 2023 r. – 645),
- 3) w **formie dziennego opiekuna** – **460 miejsc** (w 2023 r. – 470).

Od września 2024 r. **Gmina Wrocław dotowała 3726 miejsc** w żłobkach niepublicznych i klubach dziecięcych (w 2023 r. – 3824). Realizowane były **62 umowy** na dofinansowanie miejsc w **111 niepublicznych żłobkach i klubach dziecięcych** (w tym 60 miejsc w niepublicznym żłobku o charakterze integracyjnym) prowadzonych przez podmioty gospodarcze oraz organizacje pozarządowe. W 2024 r. realizowano również **16 umów** w sprawie **dofinansowania 65 miejsc** opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 u **dziennych opiekunów**.

PROGRAMY WSPARCIA DLA UZALEŻNIONYCH OD ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH

Celem działań Gminy Wrocław w obszarze wsparcia dla uzależnionych od środków psychoaktywnych są: podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców, zmiana wzorców spożycia napojów alkoholowych, podnoszenie kompetencji kadr oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

W 2024 r. zrealizowano **66 programów**, w tym programy zalecane w ramach krajowego systemu rekomendacji, programy pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz osób zagrożonych uzależnieniem. Zajęcia prowadzone były m.in. w formie treningów umiejętności i zachowań oraz treningów psychologicznych.

Prowadzono **poradnictwo i pomoc terapeutyczną** dla osób uzależnionych i współuzależnionych od **narkotyków** i innych **środków psychoaktywnych**, program substytucyjnego **leczenia metadonem** oraz program **wykrywania wirusa HIV**.

W ramach programu z **zakresu uzależnień od substancji psychoaktywnych** przeprowadzono **2382 godziny poradnictwa** (telefonicznego, osobistego i online) oraz **692 godziny grup wsparcia** (w 2023 r. odpowiednio 2748 godzin poradnictwa, 692 godziny grup wsparcia) dla osób uzależnionych od narkotyków oraz członków ich rodzin. Zrealizowano także **717 godzin indywidualnego programu terapii Candis** dla użytkowników konopi. Programem **leczenia substytucyjnego** objęto **342 pacjentów**.

W 2024 r. do **Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** wpłynęło **289 wniosków o objęcie leczeniem odwykowym** osób nadużywających alkoholu.

Wrocławski Ośrodek Pomocy Osobom Nietrzeźwym przyjął **5257 osób**. W Ośrodku kierowcy mogli także sprawdzić stan trzeźwości poprzez bezpłatne badanie alkomatem. Ponadto prowadzone były działania motywujące do zmiany negatywnych postaw i zachowań zdrowotnych oraz społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu, a także kampanie informacyjne o dostępnych usługach leczniczych, terapeutycznych i socjalnych na terenie Wrocławia. Łącznie skorzystało z pomocy **13 986 osób** (w 2023 r. – 13 661). Udzielono **34 907 konsultacji specjalistycznych z zakresu uzależnień** w ramach programów wspierających abstynencję oraz programów poradnictwa i pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu.

W 2024 r. w wyniku przeprowadzonych postępowań administracyjnych wydano łącznie **4702 decyzje** dotyczące sprzedaży alkoholu (w 2023 r. – 4552), złożono **1295 wniosków** o wydanie zezwoleń stałych na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych oraz zezwoleń cateringowych (w 2023 r. – 1180).

Tabela 68. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2021–2024

Liczba zezwoleń według stanu na ostatni dzień roku	Handel A*	Handel B*	Handel C*	Gastronomia A*	Gastronomia B*	Gastronomia C*
2021	1 050	1 072	990	907	760	552
2022	1 065	1 096	1 009	910	795	583
2023	1 074	1 114	1 025	952	835	607
2024	1 072	1 123	1 024	974	852	651

* A – do 4,5% alkoholu i piwo, B – 4,5% do 18% alkoholu z wyjątkiem piwa, C – powyżej 18% alkoholu

Źródło: UMW

W 2024 r. wpływy z tytułu korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wyniosły **28 396 745 zł** i były wyższe o **1 770 427 zł** w porównaniu z rokiem 2023. Głównym powodem wzrostu był wzrost cen sprzedaży alkoholu, co skutkowało podawaniem wyższych wartości sprzedaży w corocznych oświadczeniach. Opłaty za zezwolenia są pochodną danych wynikających z oświadczeń.

Tabela 69. Wpływy z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2021–2024 (w zł)

2021	2022	2023	2024
19 081 274	21 862 271	26 626 319	28 396 745

Źródło: UMW

Rok 2024 był kolejnym rokiem, w którym gminy otrzymały część wpływów z nowej opłaty wnoszonej przez posiadaczy zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi w opakowaniach jednostkowych o pojemności nieprzekraczającej 300 ml (tzw. małpki).

Wpływy wyniosły **7 098 857 zł** (w 2023 r. – 6 485 259 zł).

PROGRAMY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

Podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, promowanie metod wychowawczych bez używania przemocy, zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, upowszechnianie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i osobom stosującym przemoc w rodzinie to założenia programów z zakresu przeciwdziałania przemocy.

Ograniczanie zdrowotnych i społecznych następstw przemocy realizowane było m.in. poprzez świadczenie pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej osobom doświadczającym przemocy. Prowadzono warsztaty, udzielano porad, funkcjonował **Telefon Zaufania**, za pośrednictwem którego udzielono **1001 porad telefonicznych** (**688** porad udzielono **kobietom**, **313 mężczyznom**).

Z innych form pomocy i wsparcia skorzystały **2084 osoby**. Udzielono **2039 porad psychologicznych**, **235 prawnych** i **1055 pedagogicznych**. Odbyło się 81 spotkań grup wsparcia. Ponadto odbyły się warsztaty dla rodziców, Trening Umiejętności Wychowawczych, zajęcia socjoterapii dla dzieci, Trening Asertywności, Trening Zastępowania Agresji. Udział w warsztatach wzięło **220 osób**.

W 2024 r. realizowana była kampania społeczna **Wrocław BEZ Przemocy**, której celem było zwiększenie społecznego zaangażowania w sprawy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej. Adresatami kampanii były rodziny zagrożone i dotknięte przemocą, świadkowie występowania przemocy, społeczność lokalna, przedstawiciele instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W 2024 r. kontynuowano **Program kompleksowego wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie**, którego celem była pomoc w uzyskaniu stabilizacji życiowej i psychicznej po doświadczeniu przemocy w rodzinie. Zadanie polegało na udostępnieniu bezpiecznego miejsca pobytu dla osób doświadczających przemocy. Zapewniono **schronienie interwencyjne 2 rodzinom (4 osobom), 44 osoby** otrzymały schronienie czasowe w mieszkaniach. Udzielono **20 godzin konsultacji psychologicznych, 3 godzin konsultacji prawnych, 1 godziny konsultacji z psychiatrą**. Monitorowano i wzmacniano proces powrotu do stabilizacji życiowej i psychicznej osób objętych wsparciem, dostosowywano zakres wsparcia do indywidualnych potrzeb uczestników. W projekcie pracowali opiekunowie rodzin, którzy zrealizowali łącznie **393 godziny wsparcia**.

W 2024 r. we Wrocławiu działało Centrum Pomocy Dzieciom, w którym podczas **1830 godzin dyżurów psychologów, terapeutów, pedagogów** pomoc otrzymało **234 dzieci i 257 rodziców i opiekunów** oraz **90 osób zaangażowanych w pomoc**. Zapewniano im pomoc psychologa, psychoterapeuty, lekarza pediatry, lekarza psychiatry, prawnika oraz innych, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb.

PROGRAMY WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Ważnym elementem polityki wsparcia i stabilizacji życiowej osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin są działania i programy o profilu rehabilitacyjno-społecznym. Ich realizacją zajmują się zarówno specjalistyczne instytucje i placówki, jak też aktywny na tym polu działania sektor organizacji pozarządowych.

W 2024 r. przeprowadzono XIV edycję plebiscytu **Wrocław bez barier**, przyznano certyfikaty za promocję działań na rzecz dostępności, integracji i braku dyskryminacji. Od 2020 r. nagroda nosi imię Bartłomieja Skrzyńskiego – dziennikarza, społecznika, inicjatora wielu akcji na rzecz osób z niepełnosprawnościami, wieloletniego rzecznika Prezydenta Wrocławia ds. osób niepełnosprawnych.

Zorganizowano i przeprowadzono **Trzecią Wrocławską Integracyjną Olimpiadę Młodzieży**. Uczestniczyło w niej ponad 250 osób.

W 2024 r. Gmina Wrocław realizowała program **Opieka Wytchnieniowa**. Program ma za zadanie odciążenie członków rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa przez inne osoby. W ramach zadania zrealizowano **10 921 godzin** opieki wytchnieniowej dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami dorosłymi ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub dziećmi z niepełnosprawnościami z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Realizowano program **Łóżka wytchnienia** polegający na zapewnieniu chorym (przebywającym w środowisku domowym) czasowej, stacjonarnej opieki pielęgnacyjnej, umożliwiającej bezpośrednim opiekunom załatwienie spraw osobistych, domowych, a także odpoczynku. Całodobową opieką pielęgnacyjną od czerwca do grudnia 2024 r. objęto **19 osób**.

W 2024 r. kontynuowano program **Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością**, w ramach którego zrealizowano **29 654 godziny** usług asystenckich.

W 2024 r. **usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania klienta** organizowała i realizowała Diecezja Wrocławska Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP. Z jej pomocy skorzystało 1836 osób samotnych i obłożnie chorych. Usługi świadczyło średniomiesięcznie 540 osób pełniących obowiązki opiekunów lub opiekunek domowych. Diecezja Wrocławska Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP zajmowała się także realizacją **specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi**. Z tej pomocy w 2024 r. skorzystało 31 osób.

Opiekę nad osobami, które ze względu na wiek, chorobę lub niezaradność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych sprawowano także w j11 **dziennych domach pomocy** (DDP) oraz 13 **domach pomocy społecznej** (DPS).

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA I SPOŁECZNOŚCI LOKALNE

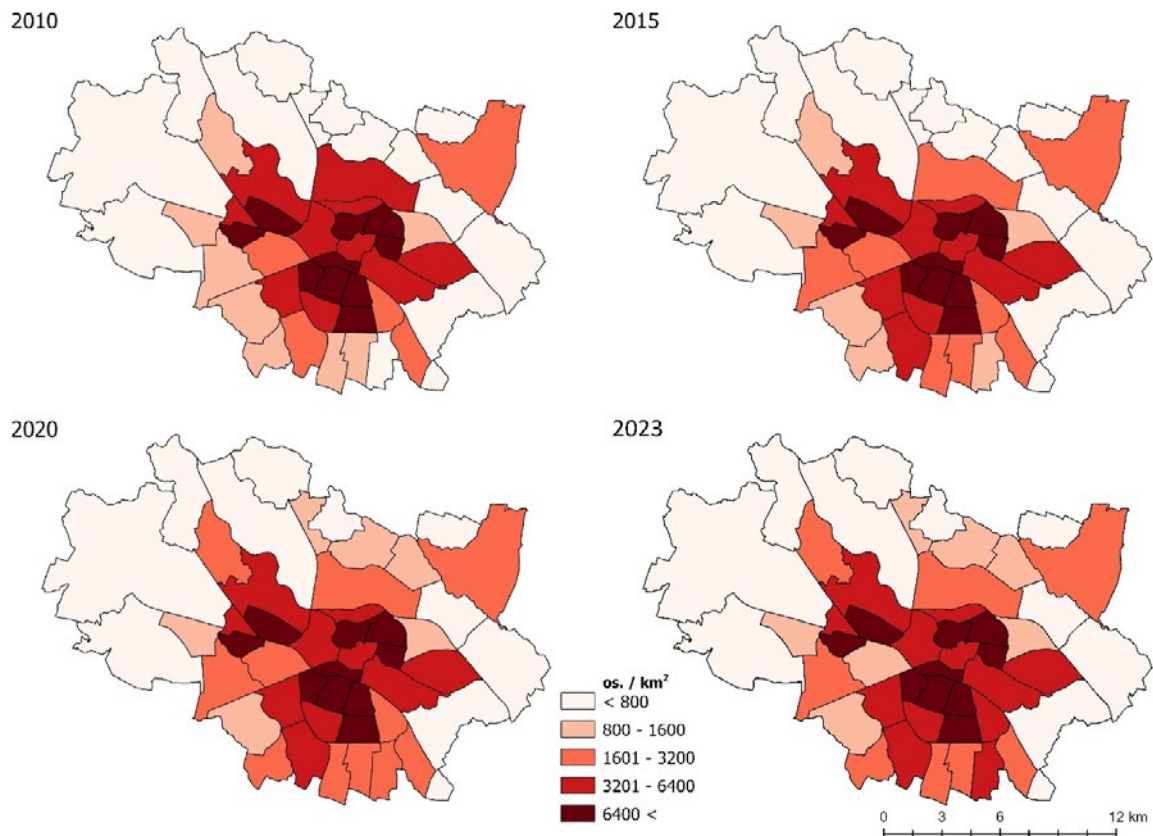

Partycypacja społeczna jest ważnym elementem współtworzenia miasta. Łączy potencjał sektora organizacji pozarządowych (NGO) i aktywności obywatelskiej lokalnych liderów z jednostkami miejskimi i radami osiedla. Obowiązująca **Strategia Wrocław 2030** podkreśla potrzebę zwiększania udziału mieszkańców w zarządzaniu miastem. Procesy partycypacyjne we Wrocławiu realizowane są poprzez m.in. konsultacje społeczne, Wrocławski Budżet Obywatelski, Fundusz Osiedlowy, wykonywanie zadań społecznych przez NGO, mediacje, Mikrogranty oraz sieć Centrów Aktywności Lokalnej. W 2024 r., podobnie jak w roku 2023, współpraca Gminy Wrocław z liderami społeczności lokalnych i sektorem organizacji pozarządowych odbywała się na podstawie m.in. *Polityki współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023–2027*.

WROCŁAWSKIE OSIEDLA

Wrocław podzielony jest na 48 osiedli, na czele których stoi ok. 800 radnych osiedlowych, tworzących Rady Osiedla. Dane z UMW dotyczące osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy (ponad 3 miesiące) za 2023 r. pokazują, że najgęściej zaludnione są: **rejon pl. Świętego Macieja, rejon pl. Grunwaldzkiego, rejon ul. Traugutta, Przedmieście Świdnickie, Gajowice, Powstańców Śląskich Zachód, osiedle Huby, Gaj, rejon ul. Mieleckiej** oraz **Nowy Dwór**.

Rysunek 2. Gęstość zaludnienia na osiedlach wrocławskich w latach 2010, 2015, 2020, 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMW

KONSULTACJE I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

W 2024 r. przeprowadzono **27 procesów konsultacji społecznych** w istotnych dla mieszkańców sprawach. Było to łącznie o **6** procesów konsultacyjnych mniej niż w 2023 r. W trakcie konsultowania **7** tematów wprowadzono **specjalne formy skierowane do dzieci i młodzieży**.

Tabela 70. Liczba konsultacji społecznych w latach 2021–2024

Rok	Liczba konsultacji społecznych prowadzonych przez WSS
2021	33
2022	25
2023	33
2024	27

Źródło: UMW

W 2024 r. do przeprowadzenia konsultacji wykorzystano platformy internetowe do zdalnych spotkań grupowych. Podobnie jak w poprzednich latach, wykorzystywano funkcjonalność portalu Wrocław Rozmawia (www.wroclaw.pl/rozmawia). Na nim zamieszczane były m.in. pełne informacje o przebiegu prowadzonych konsultacji oraz ich wynikach, ważne aktualności, wszelkie informacje dotyczące Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego oraz współpracy Gminy Wrocław z organizacjami pozarządowymi. Profil Wrocław Rozmawia był również prowadzony w mediach społecznościowych (Facebook, X, Instagram). W 2024 r. **łącznie liczba odwiedzin stron www: Wrocław Rozmawia i WBO wyniosła 1 127 647**.

Tabela 71. Liczba odwiedzin dla poszczególnych stron www w latach 2021–2024

Strona www	2021	2022	2023	2024
Wrocław Rozmawia	487 144	750 507	363 792	444 651
Wrocławski Budżet Obywatelski	1 041 421	968 326	741 549	682 996
Łączna liczba odwiedzin	1 528 565	1 718 833	1 105 341	1 127 647

Źródło: UMW

CENTRA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Na koniec 2024 r. we Wrocławiu działały **22 Centra Aktywności Lokalnej (CAL)** współfinansowane przez Gminę Wrocław (o 3 więcej niż w 2023 r. – wyróżnione w tekście poniżej). Ponadto działały osiedlowe NGO, które, choć nie posiadały własnych przestrzeni, aktywnie wspierały swoje społeczności lokalne. W 2024 r. CAL-e działały na następujących osiedlach: Borek, Brochów, **Huby**, Jagodno, Karłowice-Różanka, Kowale, **Kozanów**, Księżę, **Lipa Piotrowska**, Maślice, Nowe Żerniki, Ołbin, Ołtaszyn, Plac Grunwaldzki, Przedmieście Oławskie, Przedmieście Świdnickie, Psie Pole-Zawidawie, Strachocin-Swojczyce-Wojnow, Tarnogaj, Wojszyce, Zacisze-Zalesie-Szczytniki, Złotniki. Na poziomie lokalnym CAL-e są silnym spoiwem wspierającym proces społecznej, pozytywnej zmiany. Realizują swoje autorskie programy, skierowane bezpośrednio do mieszkank i mieszkańców okolicy, odpowiadające ich potrzebom, pasjom i zainteresowaniom. Aby zapewnić tym działaniom trwałość i efektywność, podmioty prowadzące CAL-e są inicjatorami partnerstw lokalnych na swoim terenie, zapraszając do nich rady osiedli, instytucje działające w wymiarze osiedlowym, inne organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, przedsiębiorców, lokalnych liderów i liderki oraz aktywistów i aktywistki.

WROCŁAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI

Na realizację projektów wybranych w ramach **Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego 2024 r. (WBO)** przeznaczono **33 mln zł, z czego 12 mln zł na projekty osiedlowe** o wartości do 1 mln zł każdy oraz **21 mln zł na projekty ponadosiedlowe** o wartości do 3 mln zł każdy. Wyniki głosowania na projekty zgłoszone do WBO są wiążące dla Prezydenta Wrocławia i Rady Miejskiej Wrocławia. Potwierdzone są stosowną uchwałą budżetową przyjmowaną na dany rok. W 2024 r. mieszkańcy zgłosili **286** projektów, do głosowania dopuszczono **123**. Ostatecznie w ramach WBO 2024 **wybrano 19 projektów**, które zostaną zrealizowane w kolejnych latach.

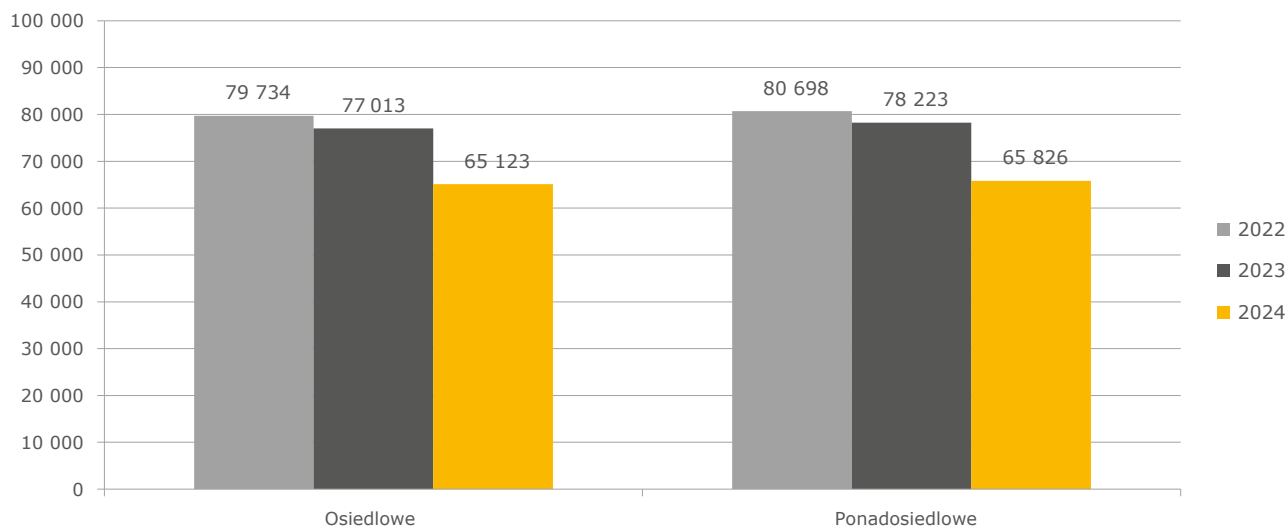
Tabela 72. Liczba głosów i projektów w ramach w WBO w latach 2022–2024

Rok	Łączna liczba zgłoszonych projektów	Liczba dopuszczonych projektów	Liczba projektów oddanych do realizacji	Łączna liczba oddanych głosów
2022	362	167	17	86 750
2023	317	113	17	83 754
2024	286	123	19	69 850

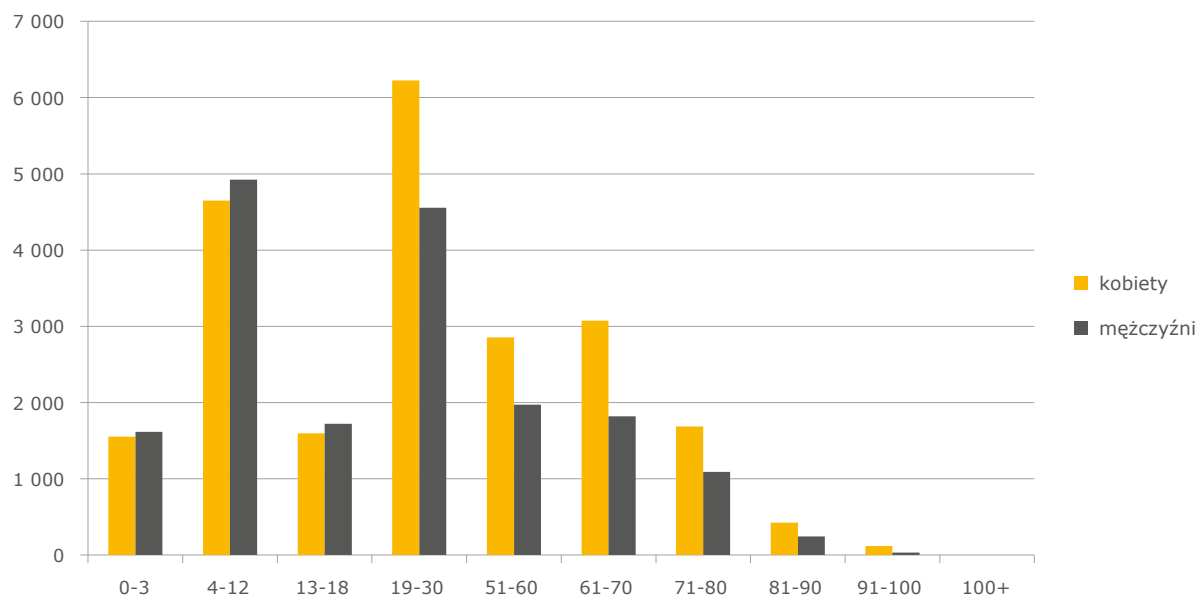
Źródło: UMW

W 2024 r. łącznie oddano **69 850 głosów** (o 13 904 mniej niż w 2023 r.), z czego zdecydowaną większość oddano drogą elektroniczną. Podobnie jak w poprzednich latach, największą liczbę głosów otrzymały projekty dotyczące zieleni i sportu. Zwycięskie projekty będą realizowane przez jednostki i spółki miejskie.

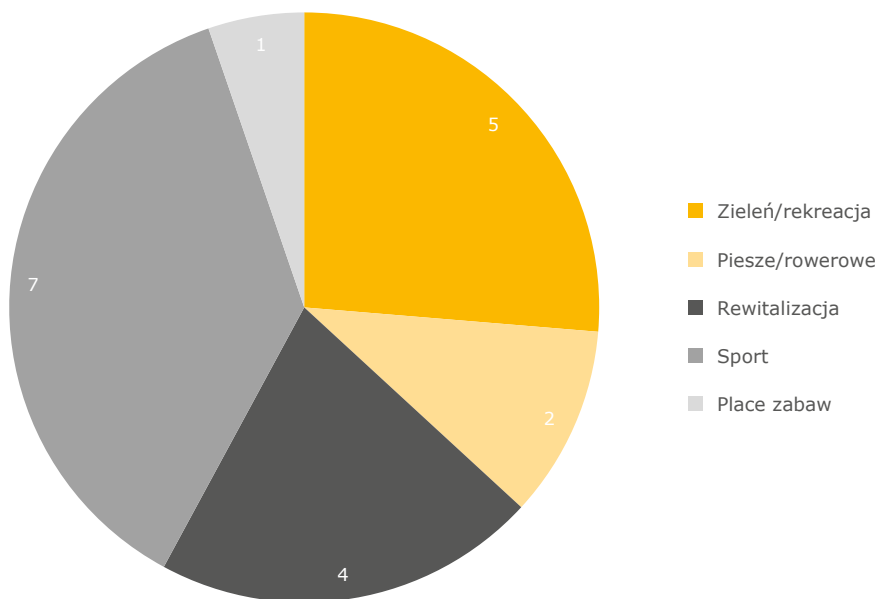
Wykres 39. Liczba oddanych głosów z podziałem na poszczególne typy projektów w WBO w latach 2022–2024

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 40. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych i płci w WBO 2024

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 41. Podział i liczba projektów wybranych do realizacji w danych kategoriach w WBO 2024

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

FUNDUSZ OSIEDLOWY

W roku 2024 kontynuowana była realizacja zadań zgłoszonych przez Rady Osiedli w ramach **I i II edycji Funduszu Osiedlowego (FO)**. W trakcie realizacji były **54 projekty**, z czego **47** zostało zakończonych.

W II półroczu 2024 r. podjęto decyzję o uruchomieniu III edycji Funduszu Osiedlowego. W związku z tym zostały przeprowadzone konsultacje w sprawie brzmienia zasad subsydiarnego decydowania przez Rady Osiedli o realizacji inwestycji osiedlowych w ramach III edycji Funduszu Osiedlowego na lata 2024–2025. Zostały również zaplanowane szkolenia dla przedstawicieli Rad Osiedli, które zostaną zrealizowane w 2025 r.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. w bazie organizacji pozarządowych zarejestrowanych było **5648 podmiotów**, z których 628 miało siedzibę poza Wrocławiem. W stosunku do 2023 r. liczba organizacji pozarządowych wzrosła o 255 podmiotów. W 2024 r. Gmina Wrocław sprawowała nadzór nad 2546 stowarzyszeniami i 2046 fundacjami z siedzibą we Wrocławiu.

Wykres 42. Liczba organizacji pozarządowych we Wrocławiu w latach 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Organizacje z siedzibą we Wrocławiu	4 363	4 610	4 803	5 020
Organizacje z siedzibą poza Wrocławiem	556	569	590	628
Łączna liczba organizacji pozarządowych	4 919	5 179	5 393	5 648
Łączna liczba stowarzyszeń, nad którymi Miasto sprawowało nadzór	2 388	2 450	2 501	2 546
Łączna liczba fundacji, nad którymi Miasto sprawowało nadzór	1 598	1 767	1 903	2 046

Źródło: UMW

W 2024 r. organizacje pozarządowe użytkowały łącznie **503 nieruchomości gminne** na podstawie całorocznych i wieloletnich tytułów prawnych. Ponadto organizacje pozarządowe korzystały z infrastruktury lokalowej szkół i obiektów sportowych w celu organizacji różnorodnych zajęć sportowych i pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. W tym samym roku obowiązywały łącznie 932 krótkoterminowe umowy na pomieszczenia szkolne, sale gimnastyczne i obiekty sportowe.

W 2024 r. kontynuowano *Program bezpłatnego udostępniania organizacjom pozarządowym sal gimnastycznych przez szkoły prowadzone przez Miasto Wrocław w godzinach pozalekcyjnych*. Z programu skorzystało 79 organizacji pozarządowych. Liczba wszystkich godzin przyznanych organizacjom w ramach programu wyniosła 694,5 godziny tygodniowo w 101 szkołach.

Ważną rolę dla zapewniania infrastruktury lokalowej dla organizacji pozarządowych pełniło Centrum Organizacji Pozarządowych przy ul. Paulińskiej 4 (Centrum). Placówka zapewnia pomieszczenia dla 10 organizacji pozarządowych realizujących projekty w różnych obszarach społecznych. W 2024 r. do głównych działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w Centrum należały m.in. Dom Sztuki PajdArt, spotkania seniorów i kombatantów, poradnictwo dla migrantów oraz osób z doświadczeniem choroby onkologicznej.

Centrum Sektor 3 przy ul. Legnickiej to **inkubator NGO** dla organizacji pozarządowych, grup nieformalnych oraz aktywistów społecznych. W Centrum w ramach wsparcia organizacji pozarządowych odbyły się szkolenia, z których skorzystało **288 osób**. Szkolenia były skierowane również do organizacji pozarządowych rozpoczynających działalność i miały na celu zapoznanie ich z zagadnieniami prawnymi i organizacyjnymi.

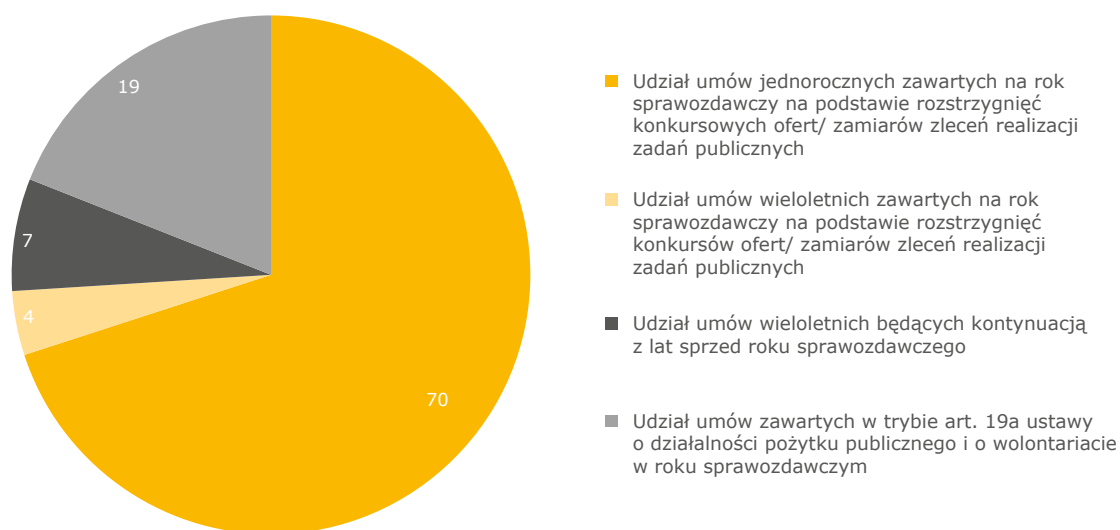
DOTACJE CELOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECONYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM

W 2024 r. na podstawie **269 otwartych konkursów ofert/zamiarów zleceń realizacji zadania publicznego** zawartych zostało łącznie **695 umów dotacyjnych** na realizację zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym, w tym **655 umów jednorocznych** i **40 umów wieloletnich**.

Na podstawie konkursów ogłoszonych na realizację zadań w latach poprzednich w 2024 r. obowiązywało **66 umów wieloletnich**. W trybie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto **179 umów**.

Łącznie w 2024 r. obowiązywało **940 umów dotacyjnych** (w 2023 r. – 885).

Wykres 43. Umowy zawarte z organizacjami pozarządowymi na zadania realizowane w 2024 r. (w %)

Źródło: UWM

Tabela 73. Zestawienie liczby konkursów ofert, złożonych ofert oraz zawartych umów z organizacjami pozarządowymi w latach 2021–2024

Zestawienie	2021	2022	2023	2024
Liczba ogłoszonych otwartych konkursów ofert / zamiarów zleceń realizacji zadań publicznych	235	283	263	269
Liczba złożonych ofert / zamiarów zleceń realizacji zadania publicznego	1 184	1 344	1 069	1 247
Liczba umów jednorocznych zawartych na rok sprawozdawczy na podstawie rozstrzygnięć konkursów ofert / zamiarów zleceń realizacji zadań publicznych	486	483	526	655
Liczba umów wieloletnich zawartych na rok sprawozdawczy na podstawie rozstrzygnięć konkursów ofert / zamiarów zleceń realizacji zadań publicznych	51	117	43	40
Liczba umów zawartych na rok sprawozdawczy w ramach konkursów ofert / zamiarów zleceń realizacji zadań publicznych (poz. 3 i 4)	537	600	569	695
Liczba umów wieloletnich będących kontynuacją z lat sprzed roku sprawozdawczego	131	84	129	66
Liczba umów zawartych w trybie art.19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	214	226	158	179
Liczba wszystkich umów wieloletnich obowiązujących w danym roku (poz. 4, 6)	182	201	172	106
Liczba umów zawartych na podstawie art. 15 zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz art. 43, art. 47, art. 151 i art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.)	4	0	0	0
Liczba umów zawartych na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w trybie polecenia wojewody	nd	18	8	0
Liczba umów zawartych na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy realizowane we współpracy z Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) na podstawie Memorandum of Understanding pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) a Miastem Wrocław z dnia 09.06.2022 oraz Letters of exchange for the provision of support related to emergency refugee response in Wrocław z 09.06.2022	nd	35	20	0
Liczba umów zawartych na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy realizowanych ze środków własnych Gminy	nd	0	1	0
Liczba wszystkich umów obowiązujących w danym roku sprawozdawczym (poz. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12)	886	963	885	940

Źródło: UMW

MIKROGRANTY

W 2024 r. kontynuowano program miejski **Mikrogranty** we współpracy z sektorem organizacji pozarządowych (NGO), kultury i liderami społecznymi. Nadrzędnym celem programu jest wzmocnienie postaw obywatelskich w społecznościach lokalnych oraz w młodzieżowych grupach nieformalnych.

Tabela 74. Liczba zwycięskich projektów w ramach *Mikrograntów* w latach 2021–2024

Program	2021	2022	2023	2024
Mikrogranty; NGO	30	30	23	22
Mikrogranty; młodzieżowe	46	45	32	32
Mikrogranty; osoby fizyczne i grupy nieformalne	40	40	40	40
Razem	116	115	95	94

Źródło: UMW

W 2024 r. tematyka zrealizowanych projektów była urozmaicona, podobnie jak w latach minionych. Dzięki programowi mieszkańcy i mieszkańcy Wrocławia mogli realizować swoje pomysły na działania z zakresu animacji, aktywizacji społecznej, rekreacji i edukacji, związane ze wszystkimi dziedzinami sztuki oraz inne o charakterze kulturotwórczym i więziotwórczym.

WOŁONTARIAT

W celu wspierania i promocji wolontariatu od lat funkcjonuje **baza ofert wolontariatu**. Umożliwia ona mieszkańcom zapoznanie się z aktualnymi ofertami różnych podmiotów (m.in. w zakresie sportu, kultury, edukacji, ekologii). W 2024 r. w **bazie ofert** pojawiły się 84 oferty (19 ofert mniej niż w roku poprzednim) w różnych kategoriach od 63 organizatorów wolontariatu działających we Wrocławiu (organizacji pozarządowych, instytucji). Stronę www.wolontariat.wroclaw.pl w 2024 r. odwiedziło 44 tys. użytkowników.

W 2024 r. przeprowadzono 4 szkolenia rozwijające kompetencje wolontariuszy, koordynatorów, opiekunów i liderów wolontariatu, w których uczestniczyły 53 osoby.

W 2024 r. odbyła się XXX edycja **Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków Ośmiu Wspaniałych** pod hasłem **Wolontariat ma moc** adresowana do dzieci i młodzieży szkolnej. Do wrocławskiej edycji konkursu zgłoszono łącznie 832 wolontariuszy z 23 szkół, w kategorii indywidualnej oraz grupowej.

Z okazji **Międzynarodowego Dnia Wolontariusza** w dniu 5 grudnia 2024 r. po raz kolejny zorganizowano uroczyste wydarzenie, którego celem było podziękowanie wolontariuszom za dotychczasowe działania, integrację środowiska wrocławskich wolontariuszy, wzmacnianie relacji i wymianę doświadczeń. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 443 wolontariuszy z 76 organizacji i instytucji.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

Nieodpłatna Pomoc Prawna to zadanie z zakresu administracji rządowej zlecone Miastu Wrocław (na prawach powiatu). W 2024 r. na realizację zadania **nieodpłatna pomoc prawna** przeznaczono kwotę 1 899 612 zł. We Wrocławiu funkcjonowało **27 punktów pomocy** (podobnie jak w 2023 r.), w tym 14 prowadzonych było przez organizacje pozarządowe oraz 13 przez adwokatów i radców prawnych.

W ramach programu nieodpłatnej pomocy prawnej w 2024 r. udzielono **7566 porad prawnych i obywatelskich**, w tym 5446 porad prawnych udzielono w punktach obsługiwanych przez adwokatów i radców prawnych, a 1429 porad prawnych oraz 691 porad obywatelskich udzielono w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Liczba udzielonych porad wzrosła o 793 w stosunku do roku 2023.

Bezpłatne, dofinansowane przez Gminę Wrocław porady prawne i obywatelskie dla osób, które nie kwalifikują się do rządowego programu nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczone były przez 7 organizacji pozarządowych, w 7 lokalizacjach na terenie Wrocławia. Wydatkowano kwotę 300 tys. zł. W 2024 r. prowadzono również program dotyczący bezpłatnych mediacji. W 2024 r. przyjęto 375 zgłoszeń do Pogotowia Mediacyjnego, przeprowadzono 98 mediacji, zorganizowano 8 spotkań w ramach zarządzania konfliktem i mediacji we wrocławskich szkołach (221 uczestników). Przez cały rok (7 dni w tygodniu) działało również Pogotowie Mediacyjne dla szkół. Do opieki szkół wpłynęły 122 zgłoszenia. W ramach tych zgłoszeń odbyło się: 28 warsztatów diagnostycznych, 44 konsultacje, 2 mediacje szkolne. Przeprowadzono także 8 procesów akuszerskich. Na realizację zadania wydatkowano kwotę 198 996 zł.

DIALOG MIĘDZYKULTUROWY – WSPARCIE INTEGRACYJNE UCHODźCÓW

W 2024 r. został opracowany projekt nowego dokumentu programowego dotyczącego wrocławskiej polityki międzykulturowej, który ma stanowić kontynuację i rozwinięcie działań wcześniej realizowanej *Wrocławskiej Strategii Dialogu Międzykulturowego (2018–2022)*. W toku prac nad dokumentem wyznaczono 12 głównych obszarów tematycznych, cele strategiczne oraz planowane działania, które mają prowadzić do osiągnięcia wskazanych celów. Dokument wraz z wstępnym harmonogramem dalszych prac został rozesłany do konsultacji do wydziałów i jednostek Gminy Wrocław w celu zebrania uwag, sugestii i propozycji, w ramach wymiany i upowszechnienia specjalistycznej wiedzy i praktyk dotyczących migracji i integracji międzykulturowej.

Wsparciem w prowadzeniu dialogu międzykulturowego były punkty informacji i aktywności dla migrantów i uchodźców **WroMigrant** oraz **Przejście Dialogu**. W 2024 r. w Przejściu Dialogu odbyły się łącznie **754 wydarzenia edukacyjno-integracyjne** dla 12 512 osób. W punkcie WroMigrant natomiast udzielono łącznie 3880 konsultacji 6454 osobom, z czego najliczniejszą grupę odbiorców stanowili obywatele Ukrainy i Białorusi. WroMigrant wsparł miejski projekt *Mikrogranty* w organizacji spotkań dla aktywnych osób ze wspólnot migranckich oraz konsultacji ich indywidualnych wniosków (10 wydarzeń). W 2024 r. zespół WroMigrant przeprowadził 74 szkolenia, spotkania informacyjne i integracyjne (w tym 55 własnych, 19 w partnerstwie z instytucjami i organizacjami), w których udział wzięły łącznie 983 osoby.

W 2024 r. odbyła się kolejna edycja programu *Ambasadorzy Dialogu* – projektu miejskiego realizowanego przez Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego (WCRS), ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji międzykulturowych, m.in. kadry nauczycielskiej, opiekunów świetlic, bibliotek, w kwestii otwartości, przeciwdziałania dyskryminacji. W programie uczestniczyło **244** ambasadorów. W spotkaniach sieciujących, szkoleniach i warsztatach mających na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk oraz podnoszenie kompetencji uczestniczyło **18 osób**.

W 2024 r. realizowane były projekty w ramach *Dialogu Międzykulturowego* we współpracy z organizacjami pozarządowymi:

- program integracyjny – *Razem we Wrocławiu w 2024 r.*;
- *Międzykulturowe miejsca spotkań w społecznościach lokalnych – Wrocław 2024*;
- *Integracja i relacje międzykulturowe w środowisku młodzieży w roku szkolnym 2024*;
- *Pierwsza pomoc psychologiczna Wrocław 2024*;
- *Wzmacnianie kompetencji międzykulturowych – Wrocław 2024 – „My. Wy. Oni. Społeczeństwo przyjmujące i wyzwania integracji”*;
- *Promocja tożsamości, kultury i tradycji mniejszości narodowych i etnicznych we Wrocławiu*.

DZIAŁANIA AKTYWIZUJĄCE SKIEROWANE DO ŚRODOWISKA SENIORÓW

Liczba osób w wieku 55+ w największych miastach Polski od lat kształtuje się na podobnym poziomie i wynosi ok. 33% populacji. Od wielu lat we Wrocławiu rozwijane są działania na rzecz aktywizacji, integracji i wsparcia seniorów, wzmacniania spójności i odpowiedzialności społecznej, jak również podkreślenia znaczenia i roli osób starszych we wrocławskiej wspólnotie. Działania realizowane są we współpracy międzysektorowej z organizacjami pozarządowymi, uczelniami wyższymi, radami osiedli, partnerami instytucjonalnymi, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności lokalnych. Głównym podmiotem odpowiadającym za działania aktywizujące dla seniorów jest **Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego**.

Zgodnie z zapisami *Strategii Wrocław 2030, Założeń polityki społeczno-gospodarczej na rok budżetowy 2024* oraz *Gminnego programu wspierania osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz niesamodzielnych* w 2024 r. realizowano działania na rzecz wzmocnienia solidarności międzypokoleniowej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Najważniejsze inicjatywy w 2024 r. skierowane do seniorów to:

- **Wrocławska Rada Seniorów** – zajmuje się ona rozpoznawaniem potrzeb, problemów oraz aktywności najstarszych mieszkańców Wrocławia. W 2024 r. Prezydent Wrocławia powołał Wrocławską Radę Seniorów III kadencji na lata 2024–2029 (uchwała numer VI/84/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 lipca 2024 r. zmieniająca uchwałę numer LX/1526/14 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie powołania Wrocławskiej Rady Seniorów oraz nadania jej Statutu);
- **Rzecznik Seniora i Opiekuna** – odbyło się 68 rozmów telefonicznych, prowadzono 14 spraw, podjęto blisko 48 interwencji;
- **Akademia Rozwoju Seniora** – odbyło się 400 cyklicznych, jak i okazjonalnych spotkań, warsztatów, prelekcji stacjonarnych z zakresu kultury, edukacji, zdrowia, sportu i turystyki dla blisko 5 tys. osób;
- **Dni Babci i Dziadka,**
- **Dni Seniora 2024** – zorganizowano ponad 150 wydarzeń, w których udział wzięło blisko 9 tys. seniorów;
- **Wrocławskie Dni Gerontologii** – forum wymiany wiedzy z zakresu geriatry, gerontologii oraz innych dziedzin wspierających rozwój i zdrowie seniorów odbyło się w dniach 15–16 listopada 2024 r. i zgromadziło ponad 500 uczestników. Strona internetowa www.seniorzy.wroclaw.pl i Punkt Informacyjny – 5242 nowych odbiorców, 4 tys. polubień strony, 5,2 tys. obserwujących. W Punkcie Informacyjnym przeprowadzono ponad 12 tys. rozmów z seniorami, odwiedziło go ponad 10 tys. osób;
- **Przestrzeń Trzeciego Wieku** – strefa warsztatów, spotkań i wykładów przeznaczonych dla seniorów (do 31 sierpnia w 2024 r. przeprowadzono 769 spotkań, udział wzięło ponad 31,4 tys. osób);
- **Radiowy Klub Seniora** – łącznie wyemitowano 42 audycje w Radiu Rodzina;
- **Kalejdoskop Seniora** – wyemitowano 16 odcinków w TV Echo24;
- **Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW)** – liczba aktywnych słuchaczy wyniosła 1550 osób, a dofinansowanie otrzymało 6 uczelni wyższych;
- **Kluby Seniora** – 48 klubów przy radach osiedli, 43 kluby i 25 projektów prowadzonych przez NGO dla wrocławskich seniorów w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- **Taxi 75+** – zrealizowano 10 097 przejazdów, z których skorzystało 2115 osób;
- **Wrocławski Niezbędnik Senioralny** – wydano 508 sztuk;
- **Wrocławska Karta Seniora** – wydano 7773 karty.

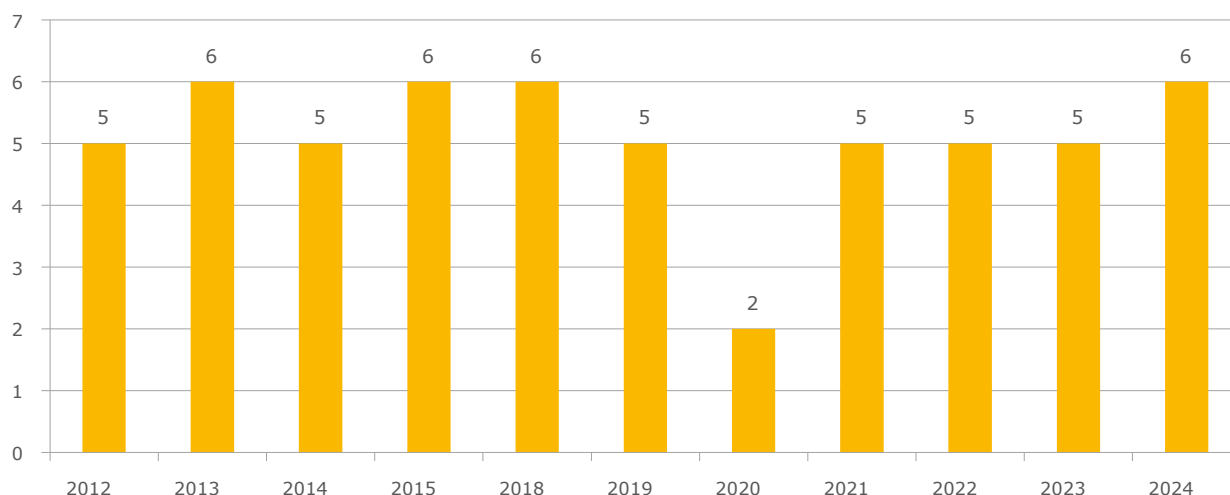
Na wsparcie wrocławskich seniorów przeznaczono w 2024 r. kwotę **1 mln zł.**

Tabela 75. Liczba wydanych Wrocławskich Kart Seniora w latach 2021–2024

Wariant	2021	2022	2023	2024
Karta Srebrna	2 386	5 025	4 975	4 230
Karta Złota	1 198	1 655	2 477	2 020
Karta Szmaragdowa	239	286	289	305
Wrocławska Karta Seniora w aplikacji m-obywatel	0	0	0	1 218
Razem	3 823	6 966	7 741	7 773

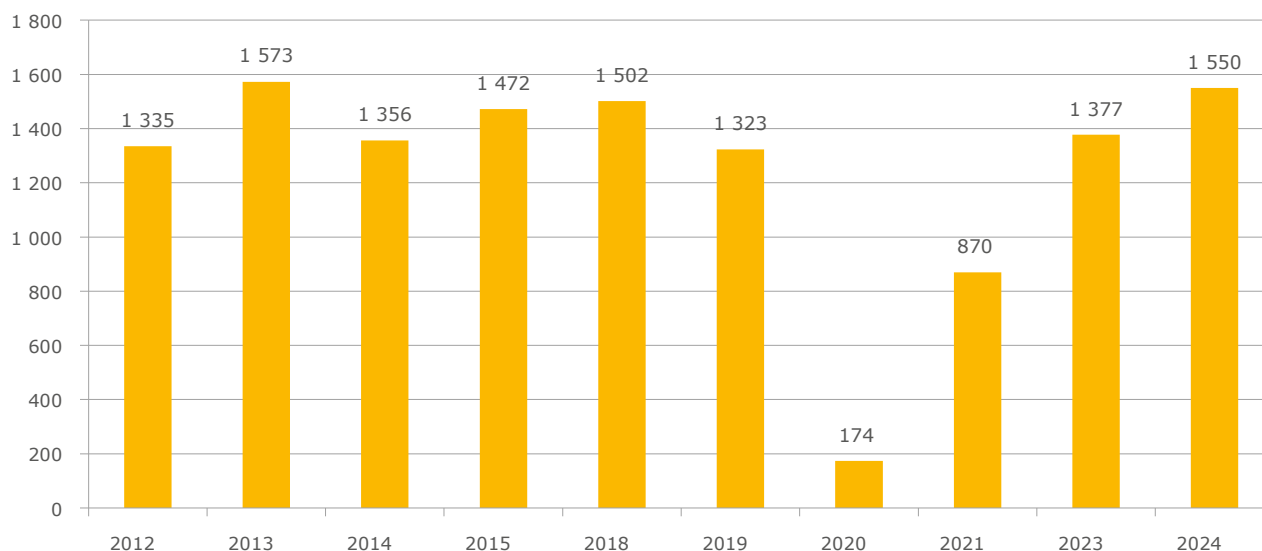
Źródło: UMW

Wykres 44. Liczba UTW dofinansowanych przez Gminę Wrocław prowadzących zajęcia w latach 2012–2024

Źródło: UMW

Wykres 45. Liczba słuchaczy UTW dofinansowanych przez Gminę Wrocław w latach 2012–2024

Źródło: UMW

POZOSTAŁE POLITYKI INTEGRACJI I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Wspólnie z radami osiedli Gmina Wrocław realizuje szereg działań o charakterze integracyjnym w zakresie edukacji, organizacji czasu wolnego oraz aktywizacji społecznej i obywatelskiej. Środowiska społeczne, lokalne społeczności, młodzież oraz seniorzy stanowią podmiot tych działań. Realizowano szereg zadań z zakresu obsługi i wsparcia wrocławskich osiedli, m.in.:

- **Fundusz Czasu Wolnego** – dofinansowano **42 projekty (2023 r. – 43 projekty; 2022 r. – 44 projekty; 2021 r. – 33 projekty)**,
- **wydarzenia świąteczne** – w 2024 r. dofinansowano **47 projektów na łączną kwotę 146,3 tys. zł.**

Gmina Wrocław realizuje różne formy **wsparcia kombatantów, weteranów i osób represjonowanych**, m.in. we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W 2024 r. udzielano wsparcia m.in. w sprawach urzędowych, informacyjnych i organizacyjnych. 17 grudnia 2024 r. na Stadionie Olimpijskim we Wrocławiu zorganizowano coroczne spotkanie opłatkowe dla kombatantów i osób represjonowanych, w którym udział wzięło 200 osób. Zorganizowano również konferencję poświęconą kombatantom misji pokojowych ONZ.

W 2024 r. podjęto szereg działań na rzecz wrocławskich rodzin:

- **WROŚnij we Wrocław** – posadzono 635 nowych drzew; celem projektu jest uhonorowanie nowo narodzonego dziecka we Wrocławiu poprzez symboliczne nasadzenie drzewa; liczba nasadzeń nie odzwierciedla liczby urodzeń, a jedynie popularność programu oraz zaangażowanie wrocławian w potrzebę utożsamiania się z miejscem zamieszkania;
- **WROdzina** – projekty wspierające rodziny i budujące więzi między nimi; w 2024 r. w zorganizowanych wydarzeniach wzięło udział 4480 osób;
- **Kluby Ojca** – w 2024 r. działały 3 kluby, zorganizowano 67 spotkań, w których udział wzięło ponad 1420 uczestników. 600 osób uczestniczyło w organizowanych piknikach. Na realizację zadania wydatkowano kwotę 60 000 zł;
- **Wyprawka wrocławska** – projekt istniejący od 2019 r.; w 2024 r. wydano łącznie 6107 wyprawek (4825 sztuk w USC oraz 81 sztuk w WCRS i 1201 sztuk bezpośrednio do domów odbiorców), co wskazuje na niewielki spadek liczby wydanych wyprawek (ok. 3% w stosunku do roku 2023, co może mieć związek ze spadkiem liczby urodzonych dzieci – 2023 r. 7780 urodzeń, 2024 r. 7389 urodzeń).

W 2024 r. w ramach **Wrocławskiej Koncepcji Edukacyjnej** realizowane były programy z zakresu edukacji społecznej:

- **Akademia Twórczych Inicjatyw Obywatelskich** – warsztaty z obszaru dziennikarstwa społecznego i dziennikarstwa obywatelskiego, a także z obszaru mediów społecznościowych, które pozwalają zapoznać się z najnowszymi technikami i standardami stosowanymi obecnie w komunikacji masowej. W 2024 r. zrealizowano 11 projektów, w których udział wzięło 4344 uczestników (w 2023 r. w zrealizowanych 11 projektach uczestniczyły 4604 osoby);
- **RAZEM** – wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. W zadaniu udział wzięło 13 221 osób, zrealizowano 7 projektów;
- **Cyfryzacja Odpowiedzialna Społecznie** – projekt z obszaru uspołecznienia cyfrowego (CYBERBEZPIECZEŃSTWO). W ramach projektu w 2024 r. zrealizowano między innymi: 28 konferencji i spotkań eksperckich, w których udział wzięło 1720 osób, a także 68 warsztatów, w których udział wzięło 1480 osób. Łącznie w 2024 r. przeprowadzono 99 różnorodnych zadań i projektów z obszaru uspołeczniania cyfryzacji. Odbiorcami było łącznie **5200 osób**.

W 2024 r. w działaniach podejmowanych w ramach Wrocławskiej Koncepcji Edukacyjnej uczestniczyło ponad **48 tys. osób pośrednio** (poprzez artykuły prasowe, media społecznościowe, radio i telewizję).

EKONOMIA SPOŁECZNA

W 2024 r. kontynuowano *Lokalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej* – program współpracy Miasta Wrocławia z podmiotami ekonomii społecznej w zakresie realizacji usług użyteczności publicznej, który powstał w wyniku realizacji projektu *Społecznie odpowiedzialny Wrocław*.

Najważniejszymi korzyściami wdrożenia programu są: zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych i trwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (tym samym działanie na rzecz zmniejszenia bezrobocia), wzmocnienie postaw przedsiębiorczości i odpowiedzialności społecznej, a także zwiększenie stabilności funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i tworzenie warunków do ich rozwoju.

Wrocławski Zakład Aktywności Zawodowej (WZAZ) działa jako samorządowy zakład budżetowy Gminy Wrocław od 2008 r. Podstawowym zadaniem WZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna zatrudnionych w zakładzie osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym (bez względu na rodzaj schorzenia) i umiarkowanym (tylko upośledzenie umysłowe, choroby psychiczne lub spektrum autyzmu), poprzez prowadzenie działalności usługowej i wytwórczej. W celu realizacji zadań WZAZ świadczy usługi poligraficzne, gastronomiczne i cateringowe oraz porządkowe; pracownicy zajmowali się m.in. obsługą techniczną szkoleń, konferencji i imprez okolicznościowych, a także kompletowaniem Wyprawki wrocławskiej.

Od września 2016 r. Wrocławskie Centrum Integracji (WCI) organizuje **wsparcie na rynku pracy obcokrajowców mieszkających i pracujących we Wrocławiu** w ramach projektu społecznego **Wrocław na językach świata**. Wrocławianie jako wolontariusze uczą obcokrajowców mieszkających i pracujących we Wrocławiu posługiwania się językiem polskim. W 2024 r. wolontariusze spotkali się z uczestnikami projektu **3264 razy**, ucząc ich nieodpłatnie języka polskiego przez **4890,5 godziny**. W 2024 r. zarejestrowało się na platformie internetowej obsługującej projekt: **232 wolontariuszy** (od początku projektu do końca 2024 r. – 1695 wolontariuszy) i **675 obcokrajowców** (od początku projektu do końca 2024 r. – 5680 obcokrajowców).

Od 2009 r. WCI realizuje zadanie własne Gminy Wrocław – Wrocławskie Centrum Sprawiedliwości Naprawczej. Działanie polega na **organizacji warunków wykonywania nieodpłatnych, kontrolowanych prac na cele społeczne przez osoby skazane na karę ograniczenia wolności**. Prace organizowane są na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie podmiotów, w których jest wykonywana kara ograniczenia wolności oraz praca społecznie użyteczna (Dz.U. z 2010 r., nr 98, poz. 634). W 2024 r. **1090 osób skazanych** odpracowało **104,8 tys. godzin** na rzecz społeczności lokalnej. Działania podejmowane przez WCI, które działa na podstawie Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, mają na celu dotarcie i zaktywizowanie społeczne i zawodowe tych osób oraz przygotowanie ich do wejścia/powrotu na rynek pracy. W 2024 r. zgłosiło się do WCI **ponad 400 osób**, które skorzystały z informacji o możliwościach wsparcia w celu powrotu na rynek pracy. Uzyskały pomoc psychologiczną oraz doradcy zawodowego. W 2024 r. **145 osób realizowało Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego (IPZS)**. Uczestnicy **IPZS** skorzystali z zajęć w ramach reintegracji społecznej i zawodowej realizowanych przez psychologów, doradców zawodowych, instruktorów zawodu. Osoby te przy wsparciu instruktorów zawodu podczas warsztatów reintegracji zawodowej wykonywały również nieodpłatnie usługi na rzecz mieszkańców Wrocławia.

SPORT

Gmina Wrocław realizuje programy sportowe i rekreacyjne, wspiera aktywność ruchową mieszkańców poprzez organizowanie wydarzeń sportowych i udostępnianie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

INFRASTRUKTURA SPORTOWA

Gmina Wrocław oferuje mieszkańcom możliwość korzystania z licznych obiektów i usług sportowo-rekreacyjnych, m.in. z boisk, pływalni czy kortów tenisowych.

Największe i najliczniej odwiedzane obiekty sportowe to: Wrocławski Tor Wyścigów Konnych – Partynice, Stadion Olimpijski, Stadion Wrocław oraz Wrocławski Park Wodny.

Tabela 76. Liczba obiektów sportowych funkcjonujących we Wrocławiu w 2024 r.

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów
Stadiony sportowe	9
Hale sportowe	8
Boiska sportowe	38
Boiska wielofunkcyjne	22
Pływalnie kryte*	19
Pływalnie/kąpieliska otwarte**	7
Lodowiska	4
Korty tenisowe	25
Strzelnice	6
Ujeżdżalnie***	4

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów
Kąpielnie	2
Ścianki wspinaczkowe	9
Tor Wyścigów Konnych	1
Tor wrotkarski	1
Skateparki	7

* baseny szkolne, uczelniane, aquaparki

** kąpieliska i miejsca do kąpieli

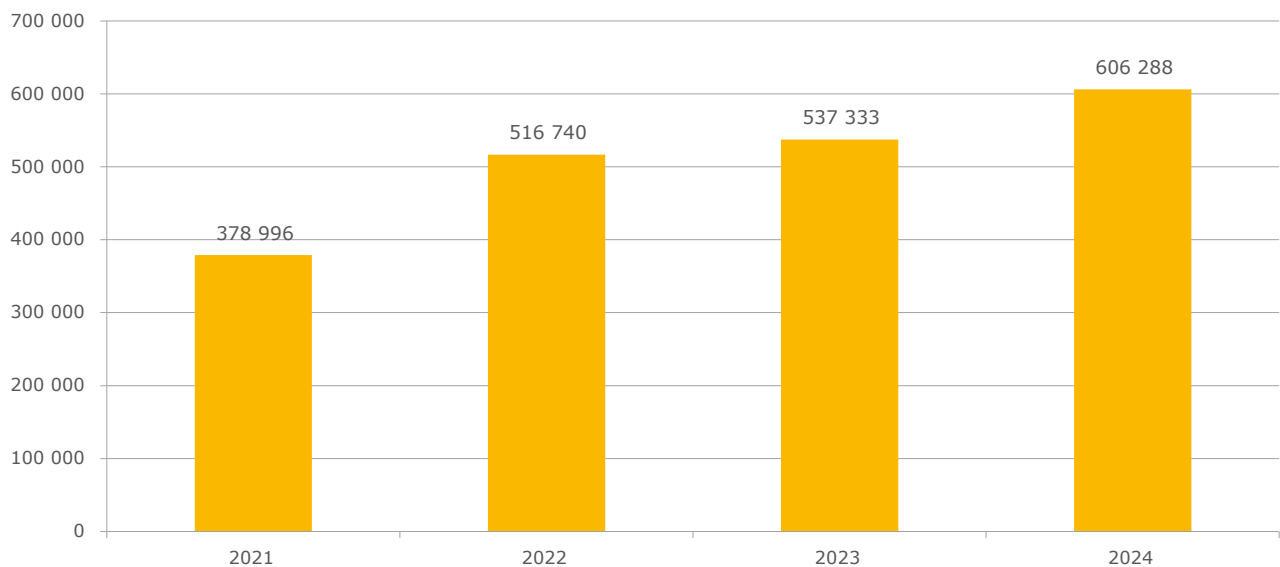
*** 3 ujeżdżalnie kryte, 1 otwarta

Źródło: UMW

Na terenie Wrocławia prowadzą działalność 163 kluby sportowe i 110 uczniowskich klubów sportowych.

W 2024 r. **Młodzieżowe Centrum Sportu Wrocław (MCS)** – jednostka Gminy Wrocław – zarządzało 22 obiektami sportowo-rekreacyjnymi, z których skorzystało ponad 606 tys. osób.

Wykres 46. Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2021–2024

Źródło: UMW

Tabela 77. Nakłady inwestycyjne na infrastrukturę sportową MCS w latach 2021–2024

2021	2022	2023	2024
3 306 617	4 272 836	2 929 818	2 929 594

Źródło: UMW

W ramach realizowanych w 2024 r. przez MCS inwestycji w miejską infrastrukturę sportu przeprowadzono m.in. modernizację kompleksu sportowego Moje boisko – Orlik 2012 przy ul. Terenowej, zamontowano tablice wyników na wielofunkcyjnym boisku na terenie Stadionu

Sportowego Lotnicza, zmodernizowano system sygnalizacji pożarowej i oświetlenia awaryjnego w Centrum Sportów Ekstremalnych przy ul. Legnickiej, przebudowano odwodnienie liniowe toru żużlowego oraz wymieniono system nagłośnienia na terenie Stadionu Olimpijskiego, zamontowano trybuny mobilne na Stadionie Sportowym Lotnicza.

WROCŁAWSKI TOR WYŚCIGÓW KONNYCH

Wrocławski Tor Wyścigów Konnych (WTWK) znajdujący się na Partynicach to drugi w Polsce (po Służewcu) pod względem wielkości tor wyścigów konnych. Partynicki hipodrom to jedno z najbardziej popularnych miejsc we Wrocławiu. Odbývają się tutaj wyścigi, nauka jazdy konnej, zawody jeździeckie, imprezy kulturalne i okolicznościowe.

W 2024 r. podczas sezonu wyścigowego odbyło się 11 mityngów, które obejrzało 85 tys. widzów. Najliczniejszą publiczność zgromadziła **Wielka Wrocławska Nagroda Prezydenta Wrocławia**. Po raz 12. blisko 60 koni rywalizowało podczas 8 gonitw na dystansach płaskich, płotowych i przeszkodowych.

Wśród ważniejszych imprez, które miały miejsce w 2024 r., należy wymienić:

- Zawody Międzynarodowe Working Equitation ELITE MASTERS,
- trzygwiazdkowe Międzynarodowe Zawody Ujeżdżeniowe CDI3*,
- X Międzynarodowe Zawody w Jeździe Bez Ogłowia Energys,
- Międzynarodowe Zawody w Ujeżdżeniu CDI-W,
- 20. jubileusz gonitwy kłusaków.

Odbýło się także 9 zawodów rangi okręgowej: 8 w skokach przez przeszkody i 1 w ujeżdżaniu.

Realizując przyjęte założenie odmładzania posiadanych koni dla celów rekreacyjnych, w 2024 r. WTWK zakupił 13 koni.

W 2024 r. w ramach inwestycji WTWK na dachu hali jeździeckiej zamontowano panele fotowoltaiczne w celu poprawy efektywności energetycznej. Poprawiono estetykę obiektu, przeprowadzono prace związane z poprawą bezpieczeństwa.

STADIONY WROCŁAWIA

STADION WROCŁAW (TARCZYŃSKI ARENA WROCŁAW)

Tarczyński Arena Wrocław to stadion piłkarski spełniający wymogi najwyższej (czwartej) kategorii UEFA, jak i miejsce działalności biurowej, organizacji wydarzeń i działalności biznesowej. W 2024 r. na terenie stadionu zorganizowano niemal 200 wydarzeń, a obiekt **odwiedziło ok. 800 tys. osób**. Oznacza to wzrost liczby odwiedzających o 50 tys. w stosunku do roku 2023.

Uzyskanie przez Wrocław tytułu miasta gospodarza finału Ligi Konferencji UEFA w 2025 r. (po raz pierwszy miasto niebędące stolicą kraju jest organizatorem tego wydarzenia) skutkowało licznymi pracami modernizacyjnymi na Tarczyński Arenie Wrocław, m.in.: wymieniono wszystkie sprawdzarki biletowe, usprawniono system nagłośnienia komunikatów spikerskich, wymieniono ekran w sali konferencyjnej, ulepszono system sieci WiFi dla dziennikarzy, zaplanowano również modernizację oświetlenia esplanady.

We wrześniu 2024 r. w trakcie zagrożenia powodziowego we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku obiekt pełnił funkcję centrum logistycznego, w którym zbierano dary dla osób dotkniętych skutkami żywiołu oraz wydawano worki z piaskiem mieszkańcom Wrocławia.

STADION OLIMPIJSKI

Stadion Olimpijski jest centralnym elementem kompleksu sportowego mieszczącego się na terenie osiedla Zalesie. Wybudowany został w latach 20. XX w. Na terenie obiektu znajduje się stadion główny z boiskiem do futbolu amerykańskiego (oceniany jako jeden z lepszych w Europie) z ponad 13,5 tys. miejsc, bieżnia do rozgrywania przez WTS Sparta Wrocław zawodów żużlowych, boiska boczne, korty tenisowe, strzelnica, basen kryty, hala sportowa, boisko do baseballu oraz wielkie pole zlotowe Pole Marsowe.

W 2024 r. na terenie Stadionu Olimpijskiego swoje siedziby miały liczne kluby, m.in.: Panthers Wrocław, Wrocławskie Towarzystwo Sportowe WTS S.A., Volleyball Wrocław S.A., Fundacja Volley Wrocław, które organizowały liczne imprezy o charakterze sportowym i wydarzenia sportowe. Na terenie stadionu i w salach sportowych odbywały się treningi sportowe, m.in. Panthers Wrocław, szpadzistów Klubu Sportowego Szpada Wrocław, uczestników zajęć sportów gimnastycznych Wrocławskiego Centrum Sportów Gimnastycznych, uczestników treningów KS Wratislavia.

WROCŁAWSKIE CENTRUM TRENINGOWE SPARTAN Sp. z o.o. (WCT Spartan)

WCT Spartan udostępnia bazę sportową i rekreacyjną (w tym klubom, związkom sportowym, fundacjom, organizacjom społecznym, szkołom) oraz prowadzi działalność służącą upowszechnianiu kultury fizycznej, organizacji imprez sportowych oraz rekreacyjnych.

WCT Spartan zarządza 8 obiektami na terenie Wrocławia, które w 2024 r. odwiedziło ok 800 tys. osób. Są to: **Centrum Treningowe ORBITA** przy ul. Wejherowskiej (z halą widowiskowo-sportową, lodowiskiem, krytą i letnią pływalnią, siłownią oraz hotelem), **Centrum Treningowe LUBIŃSKA** przy ul. Lubińskiej (z siłownią i sauną, kortami i halą tenisową, pneumatyczną halą piłkarską, bieżnią, terenami sportowo-rekreacyjnymi), **Centrum Treningowe KRAJEWSKIEGO** przy ul. Krajewskiego (z siłownią, halą sportową, boiskiem ze sztuczną nawierzchnią, kortem tenisowym i halą tenisową), **Centrum Treningowe SPISKA** przy ul. Spiskiej (z siłownią, salą fitness/spinning, sauną, lodowiskiem, kortami tenisowymi), **Centrum Treningowe PUŁTUSKA** przy ul. Pułtuskiej (z kortami tenisowymi, halą tenisową), **Centrum Aktywny Senior** przy ul. Hallera (z salą sportową, siłownią, gabinetami masażu), **Centrum Sportów Wrotkarskich** przy ul. Sukielickiej (z torami wrotkarskimi, lodowiskiem/rolkowiskiem/skateparkiem), **kąpielisko PARK GLINIANKI** przy ul. Kosmonautów.

W 2024 r. WCT Spartan kontynuował realizację programu **Tanie granie** – Gmina Wrocław opłacała wynajem hali na rozgrywki meczów ligowych drużyn: WKS Śląsk Wrocław – koszykówka, Volley Wrocław – siatkówka żeńska i WKS Śląsk Wrocław – piłka ręczna. Ponadto spółka realizowała program bezpłatnej nauki i doskonalenia umiejętności jazdy na łyżwach i rolkach **Spartan dla szkół na lodowiskach/rolkowiskach** (w programie uczestniczyły dzieci z ok. 50 szkół), organizowała m.in. szkoły pływakie, łyżwiarskie, rolkarskie i tenisowe dla dzieci i dorosłych (skorzystało z nich ok. 7 tys. osób), akademię tenisową Spartan na kortach ziemnych i krytych oraz turnieje tenisowe dla amatorów, akademię piłkarską Spartan przy ul. Lubińskiej oraz ul. Krajewskiego, z której skorzystało ponad 1000 osób. W programie *Aktywny senior* skierowanym do osób w wieku 60+ uczestniczyło 1300 osób. Zorganizowane zostały również mistrzostwa dla seniorów w biegach i nordic walking.

W 2024 r. WCT Spartan realizował liczne zadania inwestycyjne, w tym: budowę hali tenisowej przy ul. Spiskiej z 4 kortami o nawierzchni naturalnej, wymianę oświetlenia w hali widowiskowo-sportowej Orbita, wymianę części ogrodzenia terenu w obrębie kortów przy ul. Pułtuskiej, zakup nowej maszyny do czyszczenia lodu (Rolba) na lodowisko Nowy Dwór przy ul. Sukielickiej.

WROCŁAWSKI PARK WODNY S.A. (WPW Aquapark)

Spółka WPW Aquapark zarządza obiektem Aquapark przy ul. Borowskiej otwartym w 2008 r. oraz Aquapark Brochów przy ul. Polnej uruchomionym w 2022 r. W dniu 21 czerwca 2024 r. otwarto do użytkowania obiekt na terenie Zakrzowa, przy ul. Wilanowskiej, z 3 basenami (w tym zewnętrzny z plażą), strefą saunową i fitness.

Na terenie kompleksu przy ul. Borowskiej znajdują się: baseny rekreacyjne, basen sportowy o wymiarach olimpijskich, nowoczesna i wielofunkcyjna strefa fitness, saunarium (obejmujące kompleks saun i łaźni wraz z ogrodem) oraz baseny zewnętrzne. Kompleks przy ul. Polnej obejmuje: basen sportowy, basen zewnętrzny i basen do nauki pływania, strefę saunową i fitness.

W 2024 r. obiekty WPW Aquapark odwiedziło ponad 2,5 mln osób.

W 2024 r. WPW Aquapark podejmował liczne działania społeczne, w tym akcje wspierające:

- powodzian – w związku z powodzią Aquapark Wrocław przystąpił do pomocy ofiarom żywiołu oraz wszystkim, którzy aktywnie uczestniczyli w działaniach ratunkowych. W ramach pomocy przekazano karmę do schroniska, gdzie trafiły zwierzęta z terenów dotkniętych powodzią. Pomoc trafiła do mieszkańców Stronia Śląskiego, Łódka-Zdroju i Nysy – terenów, które najbardziej ucierpiały podczas fali powodziowej. W celu zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin dotkniętych powodzią dostarczono żywność, artykuły gospodarstwa domowego, środki czystości, produkty dezynfekcyjne oraz artykuły dla dzieci. W czasie zagrożenia powodzią we Wrocławiu przygotowywano posiłki dla osób zaangażowanych w działania ratunkowe;

- wrocławskich uczniów – poprzez umożliwienie organizacji zajęć wychowania fizycznego na pływalni oraz na siłowni Wrocławskiego Parku Wodnego dla młodzieży z wrocławskich szkół średnich;
- wrocławskich seniorów – poprzez współpracę z organizacjami działającymi na rzecz tej grupy interesariuszy oraz poprzez powiązanie atrakcyjnej oferty Aquaparku z Wrocławską Kartą Seniora;
- *Bezpieczne Wakacje i Bezpieczeństwo nad wodą* – program edukacyjny dla dzieci z wrocławskich szkół, w ramach którego instruktorzy i ratownicy zapoznają uczniów z zasadami bezpieczeństwa nad wodą.

W 2024 r. WPW Aquapark w ramach działań inwestycyjnych przeprowadził prace przy budowie 3 nowych zjeżdżałni rurowych, zakończono też prace przy budowie centrum sportowo-rekreacyjnego na Zakrzowie. Podjęto decyzję dotyczącą budowy farmy fotowoltaicznej na zadaszonym parkingu.

WAŻNIEJSZE IMPREZY SPORTOWE I PROGRAMY

W 2024 r. odbyły się we Wrocławiu międzynarodowe i ogólnopolskie przedsięwzięcia sportowe oraz imprezy rekreacyjne:

- Międzynarodowy Turniej Koszykówki EuroCup Wrocław 2024,
- Zimowy Międzynarodowy Turniej Piłki Nożnej – Wrocław Winter Cup 2024,
- Międzynarodowy Turniej Piłki Nożnej – Wrocław Summer Cup 2024
- Międzynarodowy Turniej Szermierczy,
- MC SCOOT Dżem 2024,
- Skate Night,
- 2024 FIM SPEEDWAY GRAND PRIX,
- Gala Boksu Zawodowego,
- zawody pływackie w 2024 r. – XXXV Memoriał Marka Petruszewicza,
- Mistrzostwa Europy w Karate Shinkyokushin Kadetów, U-20 i Seniorów Open.

Ponadto w 2024 r. zorganizowano 2 biegi uliczne – 10. PKO Nocny Wrocław Półmaraton, poprzedzony Biegiem Rodzinnym oraz imprezę kulturalno-rekreacyjną WrocWalk Marathon. W obu wydarzeniach uczestniczyło łącznie 13 900 osób.

Tabela 78. Liczba osób biorących udział w największych imprezach sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2021–2024

Rok	Półmaraton	WrocWalk Marathon
2021	–	1 899
2022	9 200 (+ 1 750 bieg rodzinny)	2 200
2023	8 150 (+ 400 bieg rodzinny)	1 916
2024	10 300 (+ 600 bieg rodzinny)	3 000

Źródło UMW

Wśród sportowych marek Wrocławia dużym zainteresowaniem cieszyły się: **zawody żużlowe Sparty Wrocław** (mecze ligowe i Mistrzostwa Świata na Żużlu zgromadziły w 2024 r. na Stadionie Olimpijskim 120 tys. widzów) oraz spotkania **ligowe drużyny futbolu amerykańskiego** (mecze rozgrywane na Stadionie Olimpijskim obejrzało 21 tys. widzów).

Gmina Wrocław wspiera rozwój dyscyplin sportowych poprzez finansowanie czy współfinansowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych, sportu kwalifikowanego, a także wyczynowego (klubowego). Współfinansuje programy sportowe (**Basketmania**, **Footballmania**, **Volleymania** i **Handballmania**) poprzez Program Szkolenia Podstawowego (**Program GPS**) i Program Młodzieżowych Centrów Sportu (**Program MCS**).

Tabela 79. Nakłady na programy GSP i MCS w latach 2021–2024 (w zł)

Nazwa programu	2021	2022	2023	2024
Program GSP	1 145 000	1 250 000	1 230 000	1 250 000
Program MCS	1 372 000	1 550 000	1 521 000	1 550 000

Źródło UMW

Ponadto w 2024 r. Gmina Wrocław dofinansowała m.in. szkolenia w sportach walki (850 tys. zł) oraz sport osób z niepełnosprawnościami (450 tys. zł).

Program **Trener Osiedlowy** cieszy się we Wrocławiu dużą popularnością od wielu lat. W 2024 r. zajęcia sportowo-rekreacyjne w ramach programu prowadziło 35 trenerów w 47 lokalizacjach na terenie miasta.

Program **Trener senioralny** przeznaczony jest przede wszystkim dla nieaktywnych osób starszych, pragnących poprawić swoją kondycję fizyczną i samopoczucie. W 2024 r. 10 wykwalifikowanych trenerów senioralnych w kilkunastu lokalizacjach Wrocławia prowadziło zajęcia sportowe i rekreacyjne z wrocławskimi seniorami.

W 2024 r. udzielono wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym prowadzącym zajęcia i imprezy lub przedsięwzięcia sportowe dla sportowców i osób z niepełnosprawnościami. Dofinansowano m.in. Turniej Tańca i III Wrocławską Integracyjną Olimpiadę Młodzieży.

PROGRAM STYPENDIÓW I NAGRÓD SPORTOWYCH

W 2024 r. wypłacono stypendia sportowe za wybitne wyniki w dyscyplinach sportowych, a w szczególności za zajęcie miejsca medalowego na mistrzostwach Polski, akademickich mistrzostwach Polski, Europy i Świata. W 2024 r. Gmina Wrocław wypłaciła **528 stypendiów** sportowcom z ponad **70 wrocławskich klubów**. Wrocławscy sportowcy zdobyli w 2024 r. 249 medali złotych, 149 medali srebrnych oraz 130 medali brązowych w 58 dyscyplinach indywidualnych, drużynowych i zespołowych. Uhonorowano sportowców i ich trenerów – łącznie wypłacono nagrody 200 sportowcom oraz 86 trenerom, którzy osiągnęli medalowe miejsca w Mistrzostwach Świata i na Pucharze Świata, w Mistrzostwach Europy i na Pucharze Europy oraz zdobyli wielokrotne mistrzostwo Polski.

W 2024 r. Gmina Wrocław przeznaczyła 1 029 400 zł na stypendia sportowe (uczniowie i studenci) i 1 037 550 zł na nagrody sportowe.

Tabela 80. Sportowcy i stypendiści w latach 2021–2024

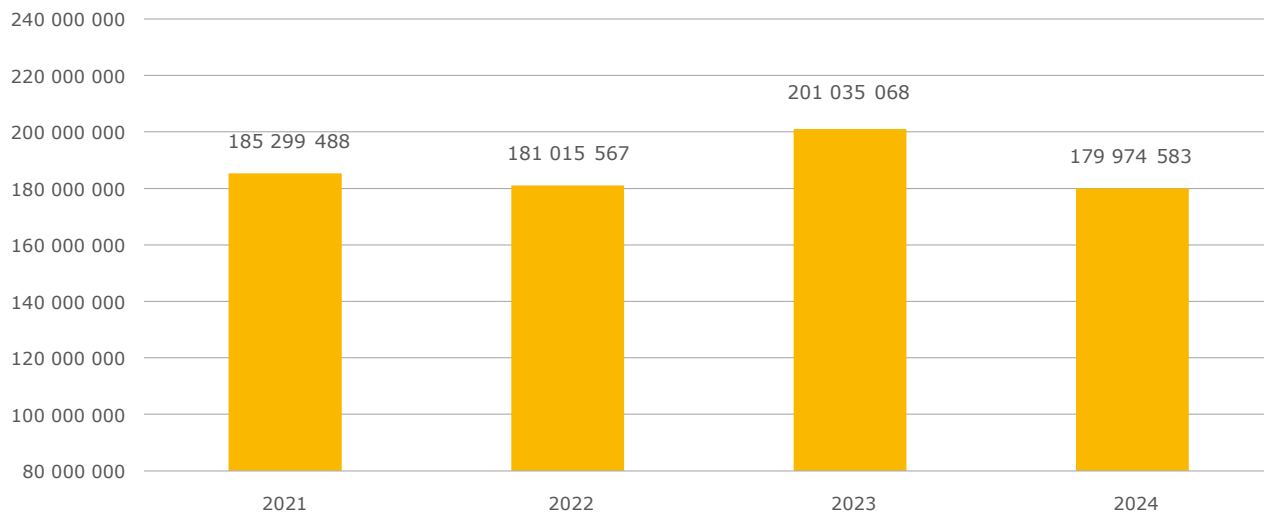
Kategoria nagrodzonych	2021	2022	2023	2024
Stypendiści	576	465	509	528
Sportowcy	97	123	221	200
Trenerzy	40	40	76	86

Źródło: UMW

FINANSE

W 2024 r. z budżetu Gminy Wrocław przeznaczono na kulturę fizyczną **179 974 583 zł.**

Wykres 47. Kwota przeznaczona na kulturę fizyczną w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: GUS/UMW

TURYSTYKA I PROMOCJA

W 2024 r. Wrocław odwiedziło aż 6,6 mln osób, o 600 tys. więcej niż rok wcześniej. Wśród odwiedzających 3,5 mln stanowili turyści nocujący, a 3,1 mln – goście jednodniowi. Największą grupę stanowili Polacy (74%), ale aż 26% turystów nocujących przyjechało z zagranicy, najwięcej z Niemiec, Czech, Wielkiej Brytanii i Francji. Tych ostatnich było po raz pierwszy więcej niż Włochów.

Wrocław pozostaje na 4. miejscu w Polsce pod względem liczby nocujących turystów, za Warszawą, Krakowem i Gdańskiem, który wyprzedza dolnośląską stolicę głównie w miesiącach letnich, zaś w pozostałych miesiącach liczba turystów nocujących utrzymuje się na podobnym poziomie. Niewątpliwym magnesem turystycznym jest Jarmark Bożonarodzeniowy. **W samym tylko grudniu 2024 Wrocław odwiedziło ok. 700 tys. turystów i odwiedzających**, czyniąc ten miesiąc najlepszym turystycznie miesiącem w roku.

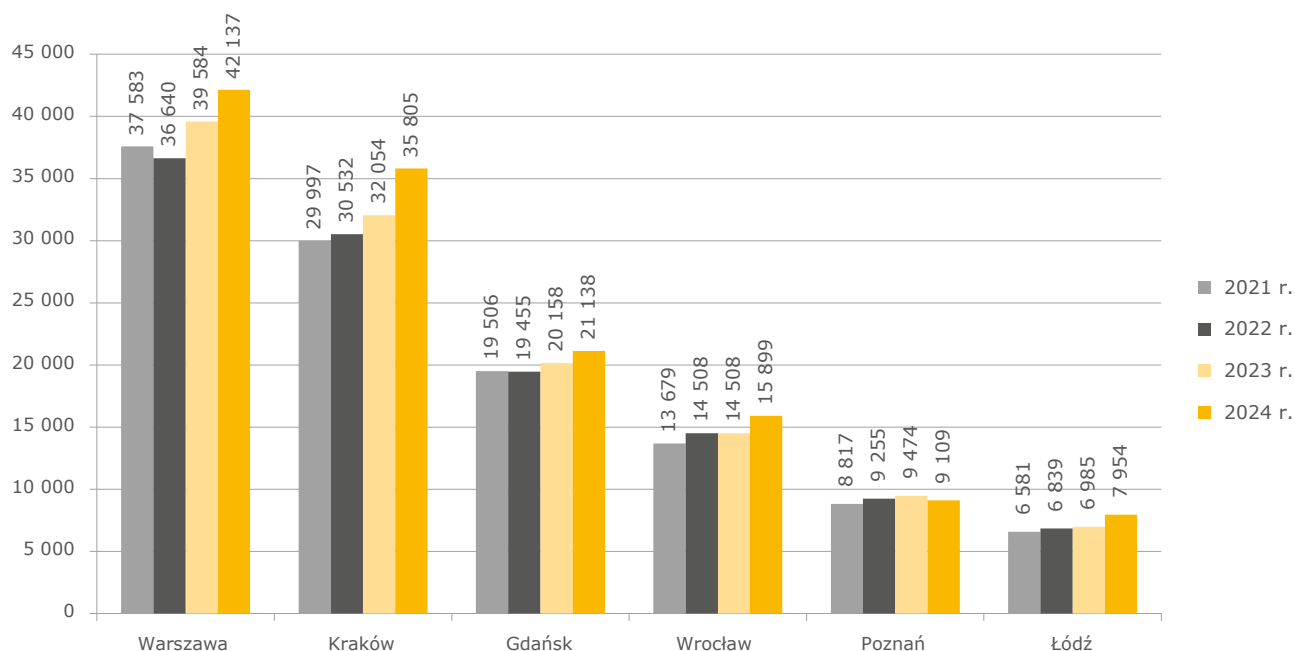
W 2024 r. jednymi z największych wrocławskich atrakcji były: **ZOO Wrocław Sp. z o.o. (ZOO)** (prawie 1,6 mln gości), **Panorama Raclawicka** (470 tys. gości) oraz **Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis (CEE Hydropolis)** (ponad 336 tys. gości). W 2024 r. film promujący miasto *Wrocław – miasto przygody* zdobył tytuł **Najlepszego Filmu Promującego Miasto na Świecie 2024** podczas World Tourism Film Awards w Walencji. Film powstał w ramach dwuletniej kampanii promocyjnej *Wrocław – miasto przygody*.

W 2024 r. 5-gwiazdkowy hotel The Bridge Wrocław MGallery położony na Ostrowie Tumskim został uhonorowany dwiema prestiżowymi nagrodami w plebiscycie LUXE Global Awards dla najbardziej luksusowych hoteli z całego świata

BAZA NOCLEGOWA

Według danych GUS (stan na 31 lipca 2024 r.) liczba miejsc noclegowych we Wrocławiu wynosiła **15 899**, w 110 obiektach, z czego 97% stanowiły obiekty całoroczne. Według GUS wśród 6 największych miast w Polsce najwięcej miejsc noclegowych oferowanych było w Warszawie (42 137). Na 2. miejscu pod względem liczby miejsc noclegowych uplasował się Kraków (35 805), na 3. Gdańsk (21 138), a na 4. miejscu znalazł się Wrocław. We wszystkich tych miastach nastąpił wzrost liczby miejsc noclegowych względem 2023 r.

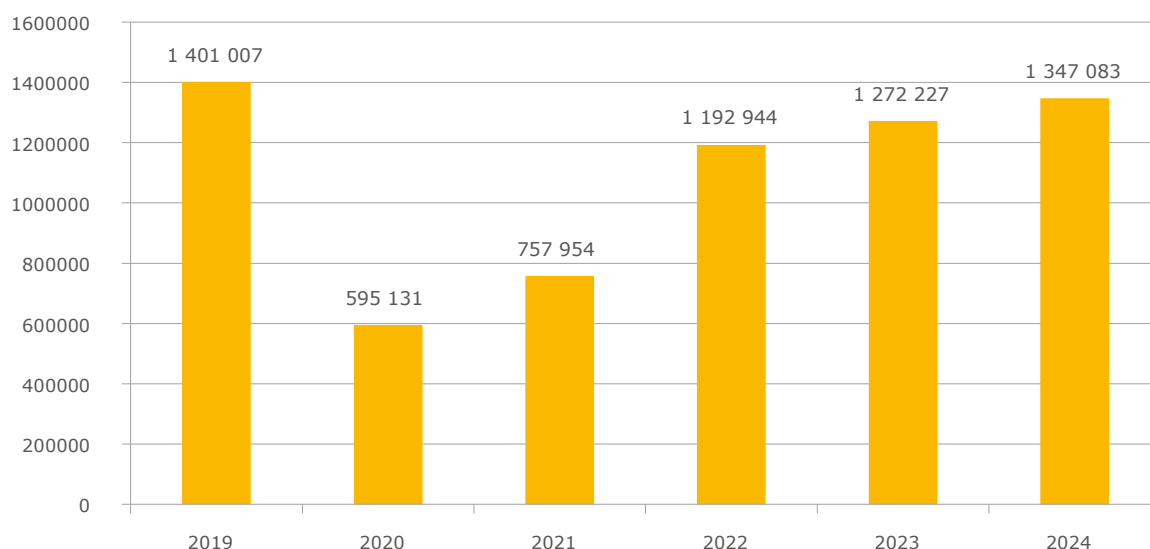
Wykres 48. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2021–2024 (stan na 31 lipca 2024 r.)

Źródło: GUS

W 2024 r. w zakresie wykorzystania bazy noclegowej we Wrocławiu odnotowano większą niż rok wcześniej liczbę turystów korzystających z baz noclegowych (o 5,8%). Liczba turystów krajowych korzystających z wrocławskich obiektów noclegowych wynosiła 994 241 tys., natomiast zagranicznych – 352 842 tys. (w 2023 r. – 331 tys.).

Wykres 49. Liczba osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu w latach 2019–2024

Źródło: GUS

W 2024 r. porównując r/r, liczba osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych wzrosła niemal we wszystkich największych miastach Polski. W 2024 r. według GUS we Wrocławiu udzielono łącznie **2 326 150 noclegów** (2 224 200 w 2023 r.). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2024 r. wyniósł **43,1%**. Najwyższy stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu odnotowano w miesiącach: **kwiecień–czerwiec (47,1%)** i **lipiec–wrzesień (46,3%)**.

W 2024 r. do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie niebędących obiektami hotelarskimi zgłoszono **514 obiektów**. Ewidencja ta nie obejmuje hoteli, moteli, pensjonatów, kempingów, domów wycieczkowych, schronisk i schronisk młodzieżowych.

W każdym miesiącu 2024 r. liczba pasażerów przylatujących na wrocławskie lotnisko była wyższa niż miało to miejsce w roku poprzednim. W 2024 r. z wrocławskiego lotniska skorzystało 4,47 mln pasażerów (w 2023 r. 3,9 mln). O ruchu lotniczym we Wrocławiu więcej informacji w dziale MOBILNOŚĆ na stronie 185.

TURYSTYKA REKREACYJNA

Wrocław od lat zapewnia wysoki poziom obsługi turystycznej. Cennym źródłem danych i informacji o mieście jest oficjalny serwis turystyczny Wrocławia **visitWroclaw.eu**. Na koniec 2024 r. liczba użytkowników serwisu na Facebooku wyniosła **68 547** i wzrosła względem poprzedniego roku o ponad **11 tys.** Według serwisu visitWroclaw.eu w 2024 r. największymi atrakcjami turystycznymi Wrocławia były niezmiennie:

- **Rynek z Ratuszem,**
- **Ostrów Tumski,**
- **Ogród Botaniczny,**
- **Panorama Raławicka,**
- **ZOO z Afrykarium,**
- **CEE Hydropolis,**
- **Hala Stulecia,**
- **park Szczytnicki z Ogrodem Japońskim.**

Poza ww. atrakcjami turystycznymi do najczęściej odwiedzanych należały również: Mostek Pokutnic, Muzeum Narodowe Wrocław, Kolejkowo i wrocławskie krasnale.

ZOO wraz z Afrykarium jest jednym z najpopularniejszych ogrodów zoologicznych w Europie. Niezmiennie znajduje się w czołówce miejsc przyciągających najwięcej zwiedzających we Wrocławiu. W 2024 r. **liczba wejść** wyniosła **1 592 129**.

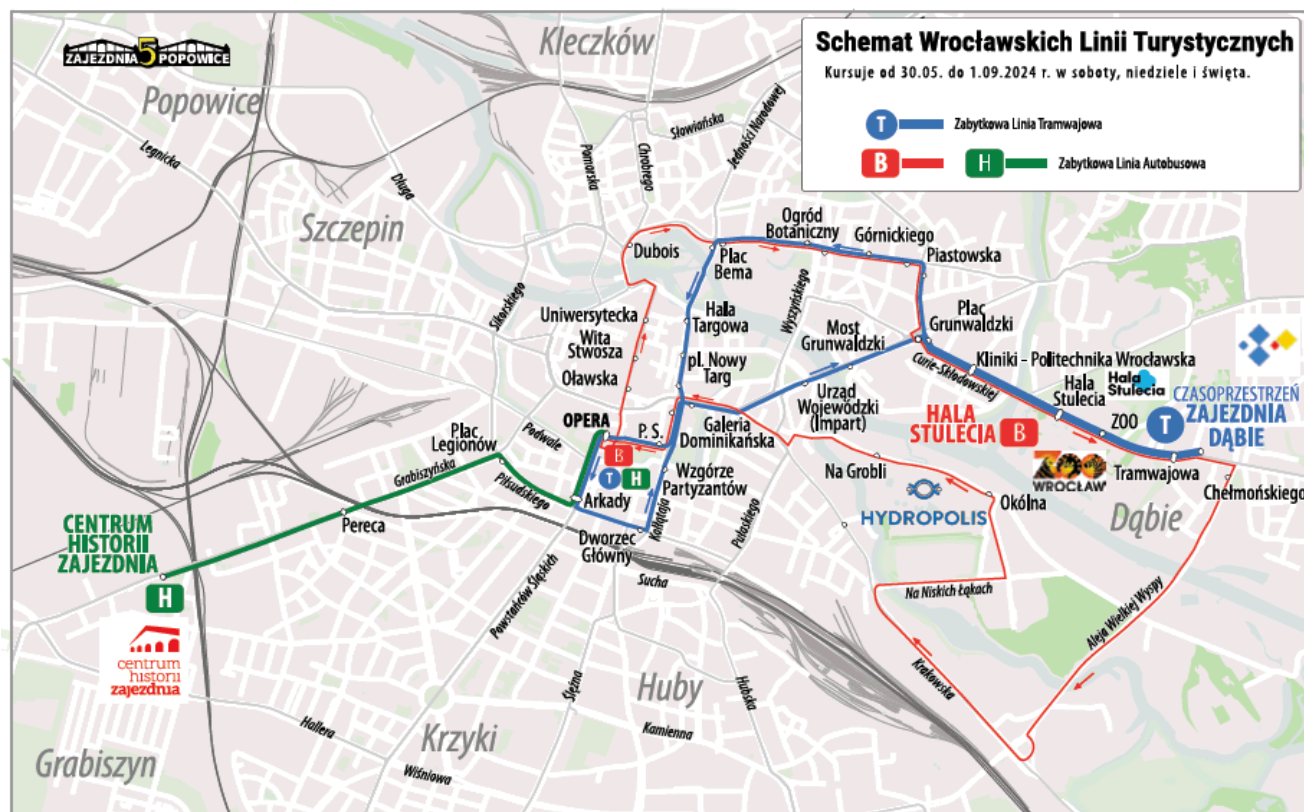
W 2024 r. **CEE Hydropolis** odwiedziło **ponad 336 tys. osób** (w 2023 r. – 389 tys.). Ze względu na misję popularyzacji nauki i ekologii CEE Hydropolis uczestniczy również w wielu wydarzeniach. W 2024 r. było obecne na ponad **30 wydarzeniach w 15 miastach**, w których wzięło udział ponad **260 tys. osób**. W 2024 r. CEE Hydropolis po raz pierwszy było gospodarzem **konferencji Społeczeństwo i Nauka 2024: Mosty – historie, dialogi, wizje**. Jest to coroczne wydarzenie, uważane za najważniejsze spotkanie przedstawicieli centrów nauki, muzeów techniki, organizacji i firm zajmujących się popularyzowaniem nauki i edukacji. W programie konferencji znalazły się wystąpienia plenarne, sesje tematyczne oraz warsztaty poświęcone aktualnym tematom związanym m.in. z popularyzowaniem nauki. Udział w konferencji wzięło niemal 200 osób z całej Polski, z 48 instytucji, w tym z Centrum Nauki Kopernik, Centrum Nauki Młyn Wiedzy, uczelni wyższych i Polskiej Akademii Nauk.

Kompleks **Hali Stulecia** (obiektu wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO) to jeden z najpopularniejszych obiektów turystycznych we Wrocławiu oraz regionie. W Hali Stulecia funkcjonuje **Visitor Centre** – interaktywna, nowoczesna wystawa przybliżająca odwiedzającym historię obiektu, umożliwiającą również zwiedzanie Hali Stulecia w wirtualny sposób. W 2024 r. Visitor Centre oraz Halę Stulecia odwiedziło ponad **43 tys. osób** (w 2023 r. ponad 38 tys. osób). W kompleksie Hali Stulecia zrealizowano 261 wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, społecznych, naukowych, sportowych, biznesowych i politycznych o zasięgu lokalnym, regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym.

Do niewątpliwych atrakcji turystycznych Wrocławia należy **Kolejkowo**. To największa w Polsce makieta kolejowa wykonana w skali 1:25, pokazująca codzienne życie mieszkańców Wrocławia i Dolnego Śląska. Na 900 m² znajduje się ponad 3437 figurek ludzi i zwierząt, 242 budynki i inne obiekty architektoniczne, ponad 215 samochodów oraz 510 metrów torowiska. W 2024 r. Kolejkowo odwiedziło 196 968 osób.

W okresie od 30 maja do 1 września 2024 r. funkcjonowały **Wrocławskie Linie Turystyczne (WRO-TA)**. Mieszkańcy i turyści na pokładzie zabytkowych tramwajów i autobusów mogli zwiedzać najważniejsze atrakcje turystyczne Wrocławia. WRO-TA powstały w ramach programu URBACT III projektu *Find Your Greatness. Europe's first strategic brand building program for smart cities*, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżetu miasta. Projekt zarządzany jest przez Wydział Partycypacji Społecznej UMW we współpracy z wrocławskimi organizacjami pozarządowymi.

Rysunek 3. Schemat przebiegu tras Wrocławskich Linii Turystycznych

Źródło: Klub Sympatyków Transportu Miejskiego (KSTM)

W ramach zadania *Wrocławski modernizm w transporcie i architekturze* zapewniono możliwość udziału w działaniach aktywizujących z okazji 95. rocznicy powstania wzorcowego modernistycznego osiedla WuWA. Zorganizowano grę terenową, prelekcję dotyczącą historii powstania oraz walorów architektonicznych osiedla WuWA, a także przygotowano i przeprowadzono 3 spacer z przewodnikiem po osiedlu WuWA.

TURYSTYKA BIZNESOWA

W 2024 r. kontynuowano realizację programu **Rozwój turystyki biznesowej i wzmocnienie potencjału konferencyjno-kongresowego Wrocławia jako lokalnego produktu turystycznego w latach 2022–2024**. Celem programu jest wzmocnienie potencjału konferencyjno-kongresowego Wrocławia poprzez wzbogacenie oferty turystyki biznesowej skierowanej do szerokiej grupy uczestników i obserwatorów. Dotację na realizację programu, w drodze konkursu, otrzymała Fundacja Promocji Turystyki Kongresowej Convention Bureau – Wrocław, która jest członkiem jednego z najważniejszych międzynarodowych stowarzyszeń dla turystyki konferencyjno-kongresowej International Congress and Convention Association (ICCA).

Dla rozwoju turystyki biznesowej istotna jest **baza obiektów z zapleczem konferencyjnym**. W 2021 r. według GUS we Wrocławiu było 188 sal konferencyjnych z łączną liczbą 8374 miejsc (GUS zbiera dane co 4 lata). W latach 2017–2021 liczba obiektów konferencyjnych we Wrocławiu wzrosła, jednakże równolegle nastąpił spadek liczby miejsc w salach, łącznie o 7%. Spadki odnotowano również w Łodzi (o 4%) i Poznaniu (o 23%).

Tabela 81. Liczba sal konferencyjnych w latach 2017 i 2021 w największych miastach Polski

Miasto	2017	2021
Wrocław	186	188
Łódź	135	111
Kraków	352	339
Warszawa	525	601
Gdańsk	167	172
Poznań	177	149

Źródło: GUS

Tabela 82. Liczba miejsc w salach konferencyjnych w latach 2017 i 2021 w największych miastach Polski

Miasto	2017	2021
Warszawa	33 468	33 719
Kraków	19 071	20 897
Łódź	12 272	11 806
Gdańsk	8 963	9 147
Wrocław	8 962	8 374
Poznań	10 316	8 356

Źródło: GUS

Jednym z najważniejszych i najbardziej rozpoznawalnych obiektów konferencyjnych we Wrocławiu jest kompleks **Hali Stulecia**. W 2024 r. najważniejszymi wydarzeniami zorganizowanymi w obiekcie były m.in.: Made in Wrocław, SQL Days, Porsche Parade 2024, One Love Music Festival 2024 czy Wrocław Hip Hop Festival. W kompleksie Hali Stulecia odbyły się również liczne kongresy, m.in. Kongres Medycyny Sportowej EFSMA i 43. Kongres Polskiego Lekarskiego Towarzystwa Radiologicznego. Innymi znaczącymi wydarzeniami były Festiwal 3-majówka, Beksiński Live oraz Noc pokazów. Łącznie w kompleksie Hali Stulecia zrealizowano w 2024 r. **261 wydarzeń**.

Wielofunkcyjnym obiektem oferującym możliwość organizacji różnorodnych wydarzeń oraz spotkań biznesowych jest Tarczyński Arena Wrocław (Stadion Wrocław). W 2024 r. po raz kolejny pobity został rekord frekwencji rocznej – stadion odwiedziło łącznie 800 tys. osób. W koncercie Dawida Podsiadły (8 czerwca 2024 r.) na Stadionie Wrocław udział wzięło ok. 60 tys. osób – to najwyższa liczba uczestników pojedynczego wydarzenia w historii obiektu. W 2024 r. na Stadionie Wrocław odnotowano niemal 200 różnych wydarzeń, m.in. koncert Sanah i Juwenalia #WrocławRazem dla studentów 10 wrocławskich uczelni.

PROMOCJA MIASTA

W 2024 r. w celu budowania marki miasta i zwiększenia popularności Wrocławia jako atrakcyjnej destynacji turystycznej wśród turystów z kraju, jak i zza granicy odbyło się wiele wydarzeń promujących Wrocław jako miasto o wysokich walorach turystycznych i kulturalnych, m.in.:

- **koncerty organowe w bazylice pw. św. Elżbiety** – w styczniu 2024 r. odbyły się dwa specjalne koncerty organowe. Pierwszy, noworoczny, uświetniony został występem chóru Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, drugi koncert był koncertem rocznicowym inauguracji **organów Michaela Englera** po ich rekonstrukcji. Ponadto w każdy piątek od czerwca do września włącznie odbywały się letnie koncerty organowe *Młodzi mistrzowie*. Łącznie w 2024 r. odbyło się 21 koncertów.

- **Dzień Odry (8. edycja)** – w 2024 odbyła się rekordowa liczba wydarzeń, m.in.: wystawy, Piknik Odrzański, poetyckie rozgrywki w bule, warsztaty rzeźbiarskie, Noc Muzeów w Muzeum Odry, wycieczki edukacyjne;
- **Międzynarodowy Festiwal Kryminału (16. edycja)** – w trakcie wydarzenia podczas uroczystej gali finałowej przyznano Nagrodę Wielkiego Kalibru Agnieszce Gracy;
- **Bruno Schulz. Festiwal (13. edycja)** – odbyły się liczne spotkania autorskie, wykłady tematyczne, a także panele dyskusyjne. Po raz kolejny odbyła się gala wręczenia nagrody Angelus, a przez cały czas trwania festiwalu odbywały się spotkania z pisarzami nominowanymi do nagrody;
- **Wrocławski Dzień Czytania w Szkołach (5. edycja)** – wydarzenie upamiętniające otrzymanie Literackiej Nagrody Nobla przez Olę Tokarczuk;
- **Wrocławski Festiwal Krasnoludków (15. edycja)** – największa we Wrocławiu impreza dla rodzin z dziećmi, w której w 2024 r. wzięło udział ok. 18 tys. osób;
- **Dzień Życzliwości (19. edycja)** – w 2024 r. hasłem przewodnim wydarzenia było: *Życzliwość to jest to!*.

W promocji Wrocławia dużą rolę odgrywają strony internetowe oraz media społecznościowe prowadzone przez Miasto. W trakcie 2024 r. oficjalny fanpage Wrocławia [**Wroclove**] zwiększył liczbę obserwatorów, która na koniec roku wynosiła ponad 397 tys. (wzrost o ponad 26 tys. osób). Dużym zainteresowaniem cieszył się również portal **krasnale.pl**, który zwiększył liczbę obserwujących do 77 861 osób (wzrost o 6,8 tys. osób). Profil **wroclaw_official** na Instagramie w 2024 r. obserwowało ponad **185 tys. osób** (wzrost w stosunku do 2023 r. o ponad 13 tys. obserwujących). Na profilu udostępniane są InstaStories (codziennie od kilku do kilkunastu), przedstawiające informacje o najważniejszych i najciekawszych wydarzeniach organizowanych w mieście.

W 2024 r. Wrocław został nagrodzony podczas 3. Samorządowego Kongresu Internetu i Mediów Społecznościowych Local-Some – miasto otrzymało główną nagrodę: złoty Lajk Samorządowy. Wyróżnienie przyznawane jest przez Związek Miast Polskich oraz Instytut Badań Internetu i Mediów Społecznościowych za innowacyjność, interakcję oraz całokształt komunikacji samorządowej z mieszkańcami w mediach społecznościowych i Internecie.

Tabela 83. Promocja miasta w mediach społecznościowych w 2024 r.

Platformy internetowe	Liczba obserwujących/ subskrybentów na koniec 2024 r. (w tys.)	Wzrost liczby obserwujących/ subskrybentów na koniec 2024 r. w stosunku do końca 2023 r. (w tys.)
Wrocław [Wroclove] (Facebook)	397,1	26,0
Krasnale.pl (Facebook)	77,9	6,8
krasnale (Instagram)	5,1	0,6
visitwro (Instagram)	8,5	2,0
wroclaw_official (Instagram)	185,0	13,0
wroclaw_info (Twitter/X)	114,7	10,7
wroclaw.pl (Facebook)	116,0	43,0
portal_wroclawpl (Instagram)	9,1	4,3
wroclaw.pl (TikTok)	15,3	3,5
Wrocław PL (YouTube)	32,9	10,0
Visit Wrocław	68,0	11,0
Nasz Wrocław	21,3	0,4

Źródło: UMW

W celu promocji turystycznej Wrocławia przedstawiciele miasta uczestniczyli w wielu targach turystycznych, w tym m.in.:

- **w targach zagranicznych** – Hiszpania, Niemcy, Finlandia, Szwajcaria, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Czechy, Wielka Brytania;
- **w targach krajowych** – Wrocław, Zabrze, Szczecin, Poznań.

Podobnie jak w poprzednich latach, zorganizowano wizyty studyjne dziennikarzy, blogerów, influencerów i touroperatorów. W 2024 r. przeprowadzono **42 wizyty studyjne** (2023 r. – 26), w których łącznie uczestniczyło 177 osób z: Niemiec, Czech, Holandii, USA, Finlandii, Irlandii, Włoch, Hiszpanii, Japonii, Korei, Chin, Indii, Izraela, Francji, Belgii, Węgier oraz z Polski.

W 2024 r. kontynuowano prowadzenie działań promocyjno-informacyjnych o wydarzeniach w mieście, które realizowane były poprzez:

- **biuletyn „wrocław.pl”** (49 numerów) – informowano o najważniejszych inwestycjach, bezpłatnej ofercie spędzania wolnego czasu na poszczególnych osiedlach, przypomniano o ważnych datach, np. nabór do przedszkoli i szkół we Wrocławiu, prowadzono kampanie promujące m.in. Wrocławski Budżet Obywatelski, Akcję Segregację, Wrocławski Tydzień Zdrowia, Europejski Tydzień Mobilności. Powiększono dział „Nasze osiedla”, wydano także specjalny numer Visitwroclaw.eu po angielsku z myślą o zagranicznych turystach;
- **bezpłatne spacer z przewodnikiem** – od maja do października przeprowadzono 115 spacerów (w tym w języku ukraińskim i angielskim, rodzinne, po wybranych osiedlach Wrocławia, z audiodeskrypcją i w polskim języku migowym, wycieczki rowerowe);
- **portal internetowy wrocław.pl** – z artykułami informacyjnymi, również w wersji językowej angielskiej, niemieckiej i ukraińskiej. W 2024 r. portal uzyskał 150 mln odsłon.

PROGRAM NASZ WROCŁAW

Celem programu **Nasz Wrocław** jest zachęcenie mieszkańców Wrocławia do rozliczania podatku dochodowego w mieście, a także aktywnego spędzania wolnego czasu oraz udziału w życiu miasta. Z oferty programu *Nasz Wrocław* mogą korzystać osoby, które potwierdziły rozliczenie podatku dochodowego we Wrocławiu. Do końca 2024 r. **użytkowników programu było ponad 320 tys.**, o ok. 30 tys. więcej niż w 2023 r.

W 2024 r. do grona partnerów programu *Nasz Wrocław* dołączyli: Rodzic Lider Joanna Bzdion, Warrior Academy, Studio fotograficzne FOTO SPOT, Dolnośląskie Centrum Filmowe, Kineskop Sp. z o.o. oraz Stomatologia Medicover. Można było również zakupić bilety w promocyjnej cenie na wydarzenia specjalne, np. Wrocławska Noc Kabaretowa – kabaret Neo-Nówka, koncerty Paktofonika: Hiphopowa Podróż do Przeszłości oraz Budujemy Dom Pod Drzewem. Program *Nasz Wrocław* kolejny raz był partnerem Memoriału Marka Petruszewicza. Łączna liczba partnerów programu przekroczyła **70 instytucji**, z których 11 instytucji (aquaparki Borowska i Brochów, ZOO, CEE Hydropolis, Hala Stulecia, Pływalnia Orbita, Vertigo Jazz Club, WKS Śląsk Wrocław, Panthers Wrocław, Centrum Historii Zajeżdźnia, WTS SPARTAN Lodowisko i Pływalnia Orbita) **oferuje jedno darmowe wejście** rocznie. W 2024 r. z darmowych wejść skorzystało blisko **75 tys. osób**.

Uczestnictwo w programie *Nasz Wrocław* umożliwia także zakup we wrocławskiej komunikacji miejskiej biletów okresowych imiennych o 25% taniej oraz korzystanie ze specjalnego biletu Nasz Wrocław Kolej, zniżkę na parkowanie w podziemnym parkingu pod Narodowym Forum Muzyki (pierwsze dwie godziny parkowania – 50% taniej, abonament – 25% taniej). Uczestnicy programu *Nasz Wrocław* otrzymywali również dodatkowe punkty w rekrutacji 2024/2025 do wrocławskich szkół podstawowych i przedszkoli. Z możliwości tej skorzystało 83% kandydatów w pierwszym etapie oraz 49% kandydatów w drugim etapie rekrutacji.

W ramach programu *Nasz Wrocław* funkcjonuje **Status Nasz Wrocław MAX (Status MAX)**, który mogą uzyskać osoby zameldowane we Wrocławiu na pobyt stały. Status Max w stosunku do oferty programu *Nasz Wrocław* wzbogacony jest m.in. o dodatkowe zniżki czy darmowe wejścia u niektórych partnerów, roczną kartę do ZOO w cenie jednorazowego wstępu czy roczny karnet VIP do Aquaparku za pół ceny. W ramach Statusu MAX można uzyskać oszczędności blisko 2,5 tys. zł rocznie. W 2024 r. ze Statusu MAX skorzystało **63,5 tys. użytkowników**.

PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DLA WROCŁAWIA 2024–2030

30 stycznia 2024 r. oficjalnie przyjęto **Program Rozwoju Turystyki dla Wrocławia 2024–2030** – strategiczny dokument wyznaczający kierunki rozwoju sektora turystycznego. Celem programu jest zwiększenie atrakcyjności Wrocławia poprzez zrównoważony rozwój infrastruktury, poprawę jakości usług oraz promocję miasta na rynkach krajowych i międzynarodowych. Dokument uwzględnia dynamiczne zmiany w trendach podróżniczych, rosnące znaczenie turystyki zrównoważonej oraz potrzeby zarówno mieszkańców, jak i odwiedzających. Program koncentruje się na kilku kluczowych obszarach:

- **rozwój oferty kulturalnej i eventowej** obejmujący wsparcie dla festiwali, wydarzeń sportowych i artystycznych,
- **poprawa infrastruktury turystycznej**, w tym modernizacja szlaków turystycznych, rozbudowa ścieżek rowerowych i usprawnienie komunikacji miejskiej,
- **promocja Wrocławia jako miasta smart i eco-friendly**, co wiąże się z ekologicznymi rozwiązaniami w turystyce oraz wdrażaniem nowoczesnych technologii,
- **współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami i branżą turystyczną** w celu zwiększenia konkurencyjności i podniesienia jakości usług.

Realizacja *Programu Rozwoju Turystyki* ma na celu nie tylko zwiększenie liczby turystów, ale także podniesienie komfortu życia mieszkańców poprzez zrównoważone gospodarowanie zasobami miasta.

ŚRODOWISKO

Wrocław od 2022 r. uczestniczy w programie **Misja Neutralnych Klimatycznie i Inteligentnych Miast do 2030**. W maju 2024 r., w ramach uczestnictwa w programie, podczas konferencji dla przedsiębiorców **Misja 1,5°C Wrocław – Biznes dla Klimatu** podpisano deklarację wyrażającą wolę współpracy w zakresie:

- identyfikacji wyzwań klimatycznych (mitygacyjnych i adaptacyjnych) stojących przed Wrocławiem w perspektywie 2030 z możliwością przedłużenia do roku 2050;
- wypracowania treści umowy społecznej, tzw. Kontraktu klimatycznego, planu działań do 2030 r. i planu inwestycyjnego;
- weryfikowania postępów realizacji wskaźników klimatycznych w nadchodzących latach w celu monitorowania rezultatów.

W 2024 r. opracowano **Wrocławski Kontrakt Klimatyczny**, który we wrześniu 2024 r. złożono do Komisji Europejskiej celem analizy i decyzji o przyznaniu Wrocławowi tzw. Mission Label (certyfikatu misji).

W 2024 r. opracowano dokument **Mapa drogowa osiągnięcia neutralności klimatycznej Wrocławia (WrocRoadMap)**.

Wrocław realizuje wiele działań w ramach adaptacji miasta do zmian klimatu.

W 2024 r. kontynuowano dofinansowany ze środków Unii Europejskiej (UE) projekt **NEEST – Neutralne klimatycznie i zrównoważone środowiskowo obszary** (ang. *NetZero Emission and Environmentally Sustainable Territories*), do którego Wrocław przystąpił w 2023 r. Efektem projektu będzie opracowanie modelowego rozwiązania dla obszarów miejskich, w tym poprawy ich efektywności energetycznej oraz zagospodarowania przestrzeni w celu budowania odporności na skutki zmiany klimatu.

Kontynuowano realizację projektu finansowanego w ramach programu UE LIFE pod nazwą **Wykorzystanie teledetekcji do zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą miast w procesie adaptacji do zmian klimatu – LIFE COOLCITY**. W 2024 r. w ramach projektu szczegółowo zdefiniowano 5 kluczowych problemów środowiskowych, produkty składowe, tj.: mapę koron drzew, pokrycie terenu, gatunki inwazyjne, a także wykonano diagnozę stanu środowiska Wrocławia.

W 2024 r. Gmina Wrocław przystąpiła do kolejnych projektów dofinansowanych ze środków UE:

- **URBIO BAUHAUS – NEW EUROPEAN BAUHAUS FOR INCREASING URBAN BIODIVERSITY** – celem projektu jest zwalczanie spadku różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i podmiejskich w Europie Środkowej poprzez wykorzystanie podstawowych wartości Nowego Europejskiego Bauhausu;

- **FoodCLIC** – celem projektu jest budowa odporności miejskiego systemu żywnościowego poprzez naukę opierającą się na różnicach kulturowych, instytucjonalnych oraz socjologiczno-ekonomicznych;
- **foodCIRCUS** – celem projektu jest ograniczenie marnowania żywności w placówkach oświatowych.

W 2024 r. zakończono projekt **Fair Local Green Deals**, dotyczący wdrażania postanowień zawartych w Europejskim Zielonym Ładzie na poziomie lokalnym związanych z tematyką żywności i odporności żywnościowej. Zwieńczeniem projektu było **Wrocławskie Forum Żywnościowe** – pierwsze w kraju wydarzenie tak wieloaspektowo opisujące system żywnościowy.

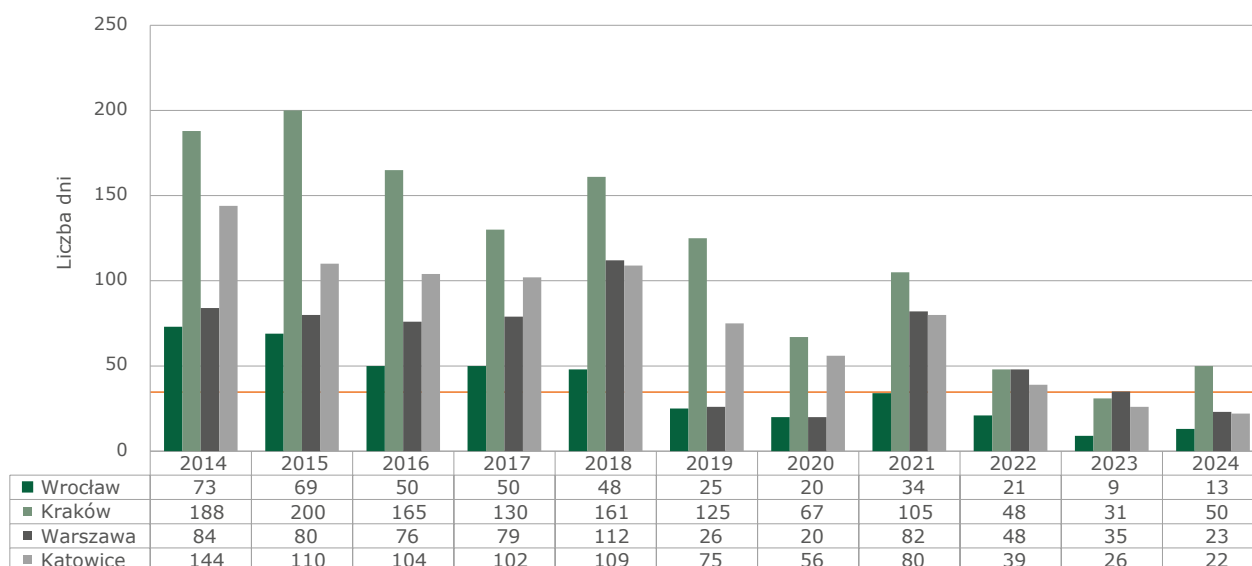
W marcu 2024 r. rozpoczęto pierwszy, pilotażowy sezon funkcjonowania **Miejskiej Farmy Wrocław (Miejska Farma)**. Miejska Farma to profesjonalna, zrównoważona uprawa warzyw w granicach miasta na potrzeby miejskich jednostek opiekuńczych oraz opiekuńczo-wychowawczych, połączona z aktywizacją społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem. Miejska Farma powstała we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu.

W celu adaptacji do zmian klimatu kontynuowanych było wiele projektów i programów, m.in.: **Złap deszcz, Lubię deszcz, Szare na Zielone**, projekty **Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego** (w większości obejmujące realizację terenów zieleni) i **Funduszu Osiedlowego, FoodSHIFT2030** czy **Zielony Kalendarz Edukacyjny**. W 2024 r. przeprowadzono akcję edukacyjną **Złap deszcz i ucz się**.

JAKOŚĆ POWIETRZA W MIEŚCIE

Parametry jakości powietrza to wskaźniki wdrażania Strategii Wrocław 2030. W 2024 r. według manualnej stacji pomiarowej we Wrocławiu przy wyb. Conrada-Korzeniowskiego **liczba dni z przekroczeniami normy dobowej pyłu zawieszonego PM10 wynosiła 13 dni** (w 2023 r. było to 9 dni, a w 2022 r. – 21 dni). Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM10 w roku kalendarzowym wynosi **35 dni. Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5** według automatycznej stacji pomiarowej we Wrocławiu przy al. Wiśniowej w 2024 r. **wyniosło 16 µg/m³** (w 2023 r. – 16 µg/m³, w 2022 r. – 20 µg/m³). Dopuszczalne stężenie średnioroczne dla PM2,5 wynosi 20 µg/m³.

Wykres 50. Porównanie jakości powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2024. Liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 w poszczególnych miastach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Tabela 84. Jakość powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2024 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024***
PM10 – liczba dni z przekroczeniem; dopuszczalne przekroczenie – 35 dni											
Wrocław*	73	69	50	50	48	25 dotrzyma- na liczba przekro- czeń	20 dotrzyma- na liczba przekro- czeń	34 dotrzyma- na liczba przekro- czeń	21 dotrzyma- na liczba przekro- czeń	9 wyb. Conrada- -Korzeniowskiego, manualna, dotrzymana liczba przekro- czeń	13 wyb. Conrada- -Korzeniowskiego, manualna, dotrzymana liczba przekro- czeń
Kraków*	188	200	165	130	161	125	67	105	48 ul. Bulwa- rowa, manualna	31 al. Krasińskiego, automatyczna, dotrzymana licz- ba przekroczeń	50 al. Krasińskiego, automatyczna
Warszawa*	84	80	76	79	112	26 dotrzyma- na liczba przekro- czeń	20 dotrzyma- na liczba przekro- czeń	82 al. Niepodleg- łości, auto- matyczna	48 al. Niepod- ległości, manualna	35 al. Niepodległości, automatyczna, dotrzymana liczba przekroczeń	23 al. Niepodległości, automatyczna, dotrzymana liczba przekroczeń
Katowice*	144	110	104	102	109	75	56	80 automa- tyczna	39 automa- tyczna	26 ul. Plebiscytowa/ A4, automa- tyczna, dotrzymana licz- ba przekroczeń	22 ul. Kossutha, automatyczna, dotrzymana licz- ba przekroczeń
PM10 (µg/m³) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 40 µg/m³											
Wrocław**	brak prze- kro- czeń 33–38	brak prze- kro- czeń 28,5–36,6	brak prze- kro- czeń 27,9–32,5	brak prze- kro- czeń 28,7–30,3	brak prze- kro- czeń 29,1–31,8	brak prze- kro- czeń 22–26	brak prze- kro- czeń 22–23	brak prze- kro- czeń 24–26	brak prze- kro- czeń 24–25	brak przekroczeń 21	brak przekroczeń 22,9–23,9
Kraków**	46–64	45–68	41–57	41–55	33–56	29–50	brak prze- kro- czeń 26–38	27–46	brak prze- kro- czeń 24–33	brak przekroczeń 21–31	brak przekroczeń 22,1–33,8
Warszawa**	42	41	41	42	30–44	brak prze- kro- czeń 22–37	brak prze- kro- czeń 22–35	brak prze- kro- czeń 23–40	brak prze- kro- czeń 21–35	brak przekroczeń 17–33	brak przekroczeń 12,8–29,9
Katowice**	41–51	41–47	43–47	41–52	40–47	33–41	brak prze- kro- czeń 29–34	brak prze- kro- czeń 31–39	brak prze- kro- czeń 29–31	brak przekroczeń 25–29	brak przekroczeń 25,1–26,3
PM2,5 (µg/m³) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 25 µg/m³ (do roku 2019); – 20 µg/m³ (od roku 2020)											
Wrocław**	28,6	30,3	27,4	brak prze- kro- czeń 20,7–23,0	brak prze- kro- czeń 21,5–23,3	brak prze- kro- czeń 15–19	brak prze- kro- czeń 15–18	17–21	brak prze- kro- czeń 16–20	brak przekroczeń 14–16	brak przekroczeń 14,7–16,1
Kraków**	31,8–45,0	33,3–43,8	29,1–37,9	28,4–40,1	27–39	22–29	21–24	24–25	brak prze- kro- czeń 18–19	brak przekroczeń 15–19	brak przekroczeń 16,6–18,4
Warszawa**	29,9	28,1	25,6	27,6–34,1	brak prze- kro- czeń 20–25	brak prze- kro- czeń 16–25	brak prze- kro- czeń 14–18	16–21	brak prze- kro- czeń 13–17	brak przekroczeń 12–18	brak przekroczeń 12,6–18,1
Katowice**	32,5–37,7	27,3–33,1	26,6–34,2	30,7–39,3	30–35	24–28	20–23	23–26	20–21	brak przekroczeń 17–20	brak przekroczeń 16,3–18,0

* dane ze stacji pomiarowych z najwyższą liczbą dni z przekroczeniami stężeń średniodobowych dla pyłu zawieszonego PM10 w danym roku

** dane pomiarowe ze stacji manualnych i automatycznych w przedziałach min-max stężeń średniorocznych dla pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 za dany rok

*** wyniki pomiarów za rok 2024 mają status wyników wstępnie zweryfikowanych, co oznacza, że na kolejnych etapach weryfikacji na poziomie wojewódzkim, a następnie krajowym mogą ulec zmianie. Roczna ocena jakości powietrza GIOŚ za 2024 r. sporządzana jest do 30 kwietnia 2025 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza GIOŚ (2014–2023); <https://powietrze.gios.gov.pl/> (2024 r.)

W celu poprawy stanu powietrza we Wrocławiu podjęto szereg działań wspomagających ograniczenie emisji szkodliwych substancji. Na tablicach Dynamicznej Informacji Przystankowej (DIP), oficjalnym portalu internetowym Wrocławia, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych publikowano **informacje o jakości powietrza oraz o przekroczeniach dopuszczalnych norm**, a także o negatywnym wpływie wysokich stężeń zanieczyszczeń na środowisko naturalne i zdrowie ludzi.

W 2024 r. kontynuowano działania realizujące postanowienia uchwały nr XLI/1405/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze gminy Wrocław ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, tzw. uchwały antysmogowej. W ramach kampanii **Wrocław bez smogu** mieszkańcy Wrocławia mogli skorzystać z kompleksowego programu obejmującego:

- dofinansowania wymiany źródeł ogrzewania – *KAWKAplus* (do 8 tys. zł),
- zwolnienia i ulgi w czynszach dla najemców lokali komunalnych, którzy zdecydowali się na wymianę pieca: obniżenie o 50% czynszu do końca 2028 r.,
- dofinansowania wymiany drewnianych okien zewnętrznych – *termoKAWKA* (do 5 tys. zł),
- dopłaty do rachunków za ogrzewanie dla osób, które zlikwidowały piece na paliwa stałe w ramach *Lokalnego Programu Ośłonowego* (dopłata do 4 tys. zł).

W 2024 r. kontynuowano kampanię informacyjno-edukacyjną *Zmień Piec*. Prowadzono działania informacyjne, realizowano usługi doradztwa energetycznego, poprzez m.in.:

- porady z zakresu efektywności energetycznej na stronie zmienpiec.pl oraz w mediach społecznościowych, a także prowadzone kampanie outdoorowe i radiowe,
- aktualizację mapy wymienionych pieców, która przedstawia liczbę wymienionych pieców w każdym roku, począwszy od 2014 r.,
- instrukcje dla mieszkańców Wrocławia dotyczące wymiany źródeł ciepła,
- udzielanie informacji mieszkańcom Wrocławia na temat działań podejmowanych przez Miasto na rzecz poprawy jakości powietrza, w szczególności realizowanych programów dotacyjnych *KAWKAplus* i *termoKAWKA*.

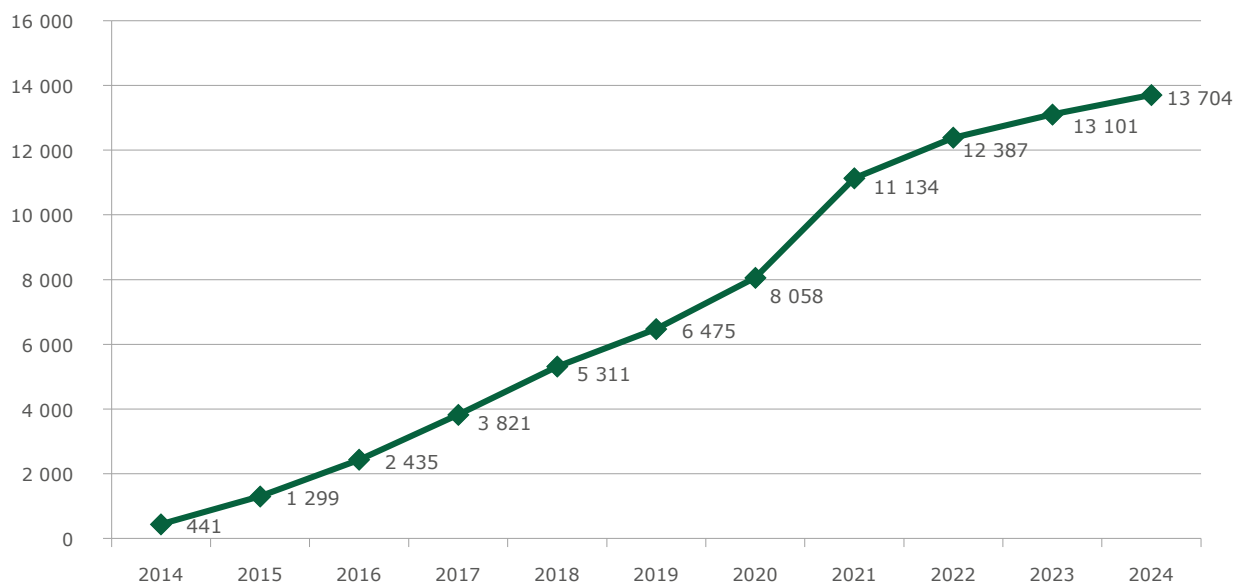
W 2024 r. na mocy porozumień zawartych przez Gminę Wrocław z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu (WFOŚiGW) w zakresie wsparcia i obsługi wnioskodawców programów **Czyste Powietrze** i **Ciepłe Mieszkanie** realizowano działania związane z dofinansowaniem do wymiany ogrzewania stałopalnego na niskoemisyjne oraz termomodernizacji domów jednorodzinnych oraz lokali mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych.

W 2024 r. kontynuowano prowadzenie gminnego punktu konsultacyjno-informacyjnego programu *Czyste Powietrze* w Centrum Obsługi Mieszkańca V przy ul. Hubskiej 8–16 w Wydziale Środowiska Urzędu Miejskiego Wrocławia. W 2024 r. złożono 111 wniosków o dofinansowanie oraz 50 wniosków o płatność, łącznie udzielono 2400 konsultacji, a także zorganizowano 2 spotkania informacyjne.

W 2024 r. w pierwszym i drugim naborze programu **Ciepłe Mieszkanie** wpłynęło 127 wniosków o udzielenie dofinansowania, z czego podpisano 105 umów. Łączna kwota wypłaconych dotacji w programie *Ciepłe Mieszkanie* to 267 tys. zł.

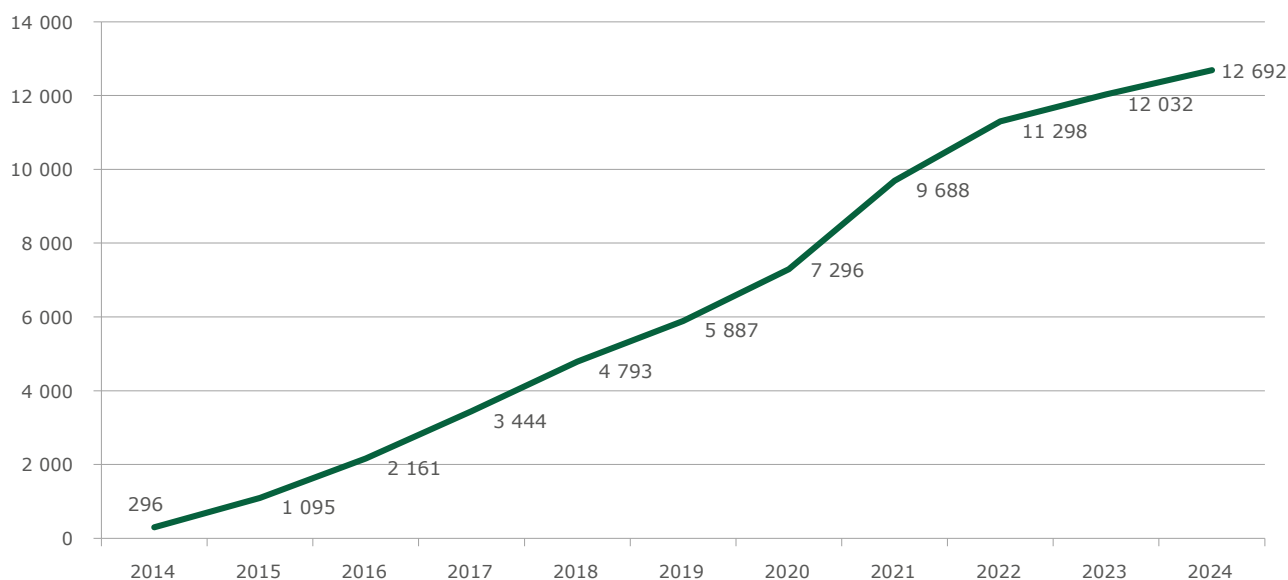
W ramach realizacji programu **KAWKAplus** w 2024 r. rozpatrzono 603 wnioski, zawarto 660 umów (również na podstawie wniosków z wcześniejszych lat). Łącznie od początku istnienia programów dotacyjnych (*KAWKA* i *KAWKAplus*) w Gminie Wrocław w latach 2014–2024 złożono 13 704 wnioski o udzielenie dotacji i podpisano 12 692 umowy dotacyjne (92,62% wniosków zostało rozpatrzonych pozytywnie).

Wykres 51. Łączna liczba złożonych wniosków w latach 2014–2024

Źródło: UMW

Wykres 52. Łączna liczba podpisanych umów dotacyjnych w latach 2014–2024

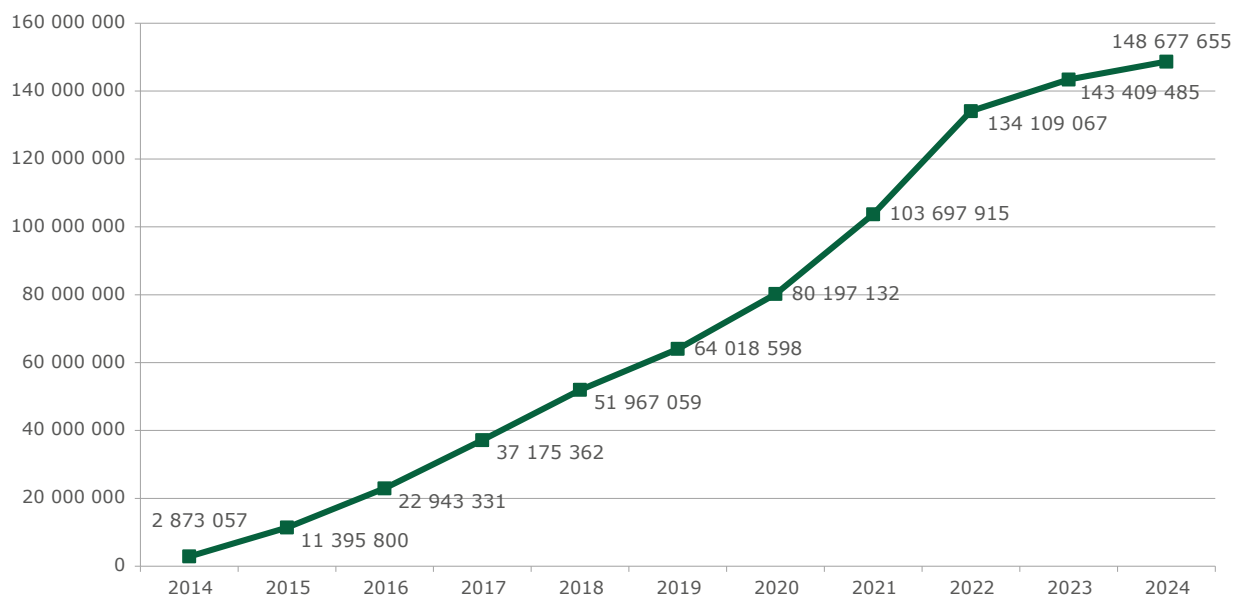

Źródło: UMW

W 2024 r. w wyniku udzielonego dofinansowania zlikwidowano **764** źródła ciepła na paliwo stałe. Liczba ta sukcesywnie rośnie; w ramach programów dotacyjnych (*KAWKA* i *KAWKAplus*) we Wrocławiu w okresie od 2014 r. do końca 2024 r. usunięto już **16 306** palenisk.

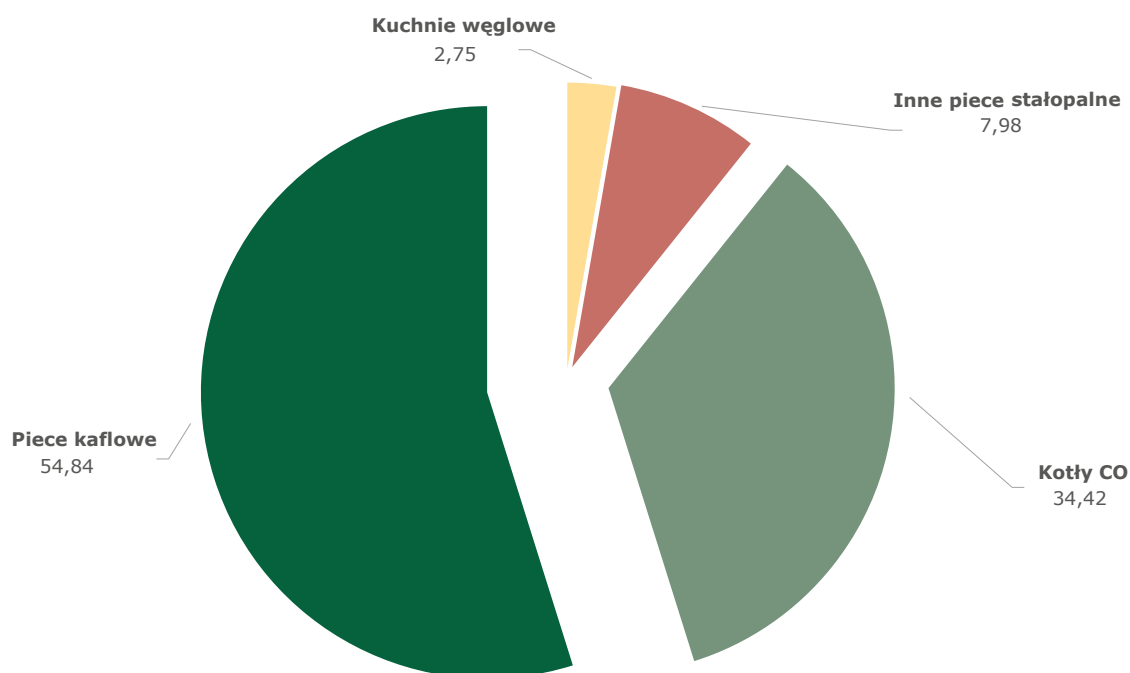
Na realizację programu dotacyjnego *KAWKAplus* w 2024 r. z budżetu Gminy Wrocław wydatkowano kwotę 5 268 170,13 zł. Łącznie od początku istnienia programów dotacyjnych (*KAWKA* i *KAWKAplus*) w Gminie Wrocław w latach 2014–2024 wydatkowano kwotę ponad **148 mln zł**.

Wykres 53. Łączne środki wydatkowane na programy dotacyjne *KAWKA* i *KAWKAplus* na wymianę ogrzewania w latach 2014–2024

Źródło: UMW

Wykres 54. Rodzaj likwidowanych źródeł stałopalnych w 2024 r. (w %)

Źródło: UMW

Tabela 85. Liczba zlikwidowanych stałopalnych źródeł ciepła w ramach programów dotacyjnych prowadzonych przez Gminę Wrocław w latach 2014–2024

Źródła zlikwidowane	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	RAZEM
	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba
Piece kaflowe	272	821	1 028	1 196	1 202	891	702	1 122	1 588	653	419	9 894
Kotły CO	82	224	298	397	463	415	537	741	916	283	263	4 619
Kuchnie węglowe	19	35	32	50	35	28	40	43	50	22	21	375
Piece do wody	4	6	4	5	5	1	0	0	0	0	0	25
Inne piece stałopalne	5	89	149	164	115	92	121	205	266	122	61	1 389
Kotłownie lokalne	2	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	4
Razem	384	1 175	1 512	1 812	1 820	1 427	1 400	2 111	2 820	1 081	764	16 306

Źródło: UMW

W ramach uzupełnienia programu *KAWKAplus* wspierającego likwidację niskiej emisji we Wrocławiu w 2024 r. po raz kolejny realizowano program **termoKAWKA** (na podstawie uchwały nr XV/418/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej osobom fizycznym na zadania służące poprawie efektywności energetycznej polegającej na wymianie okien zewnętrznych). Wpłynęły **134 wnioski** o udzielenie dotacji, podpisano **118 umów dotacyjnych** i wypłacono dotacje na łączną kwotę **223 025,11 zł**.

W 2024 r. ZZK i WM łącznie dokonały wymiany źródeł ogrzewania w **52** budynkach stanowiących w 100% własność Gminy Wrocław (w **446** mieszkaniach). Dodatkowo zarządcy komunalni sfinansowali likwidację pieców w mieszkaniach komunalnych znajdujących się we wspólnotach mieszkaniowych, **11** wspólnot mieszkaniowych zostało podłączonych do sieci ciepłowniczej (**66** mieszkań komunalnych). Łącznie w **2024 r.** zlikwidowano **849** pieców (2023 r. – 993; 2022 r. – 1320; 2021 r. – 1250) w **577** mieszkaniach komunalnych (2023 r. – 764; 2022 r. – 1016; 2021 r. – 947).

Informacje dotyczące wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie znajdują się w rozdziale MIENIE KOMUNALNE na stronie 223.

W 2024 r. patrole Oddziału Ochrony Środowiska Straży Miejskiej Wrocławia przeprowadziły szereg działań i kontroli mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego.

Dokonywano kontroli domowych pieców grzewczych i przydomowych kotłowni oraz miejsc prowadzenia działalności gospodarczej pod kątem ujawnienia spalania materiałów niedozwolonych prawem (w tym zużytego oleju samochodowego) i spalania odpadów w przydomowych instalacjach grzewczych. Poza standardowymi kontrolami wykorzystywano także drony, które pozwalają na ujawnienie przypadków spalania na znacznie większym obszarze (nie ograniczają się tylko do jednej ulicy, ale monitorują całe osiedla). Oprócz działań kontrolnych strażnicy prowadzili także wśród mieszkańców działania edukacyjne.

Tabela 86. Liczba kontroli oraz liczba i rodzaj sankcji stosowanych wobec sprawców wykroczeń dotyczących spalania odpadów i zakazanych paliw stałych w latach 2020–2024

Opis	2020	2021	2022	2023	2024
Kontrole spalania odpadów i zakazanych paliw stałych	4 779	7 528	28 147	44 381 (42 165*)	18 528 (15 353*)
Środki oddziaływania wychowawczego (art. 41 k.w.)	29	27	8	14	47
Mandaty karne – liczba	169	189	64	42	89
Mandaty karne – kwota (w zł)	46 145	45 750	21 150	13 950	29 010
Wnioski do sądu	15	11	2	3	3

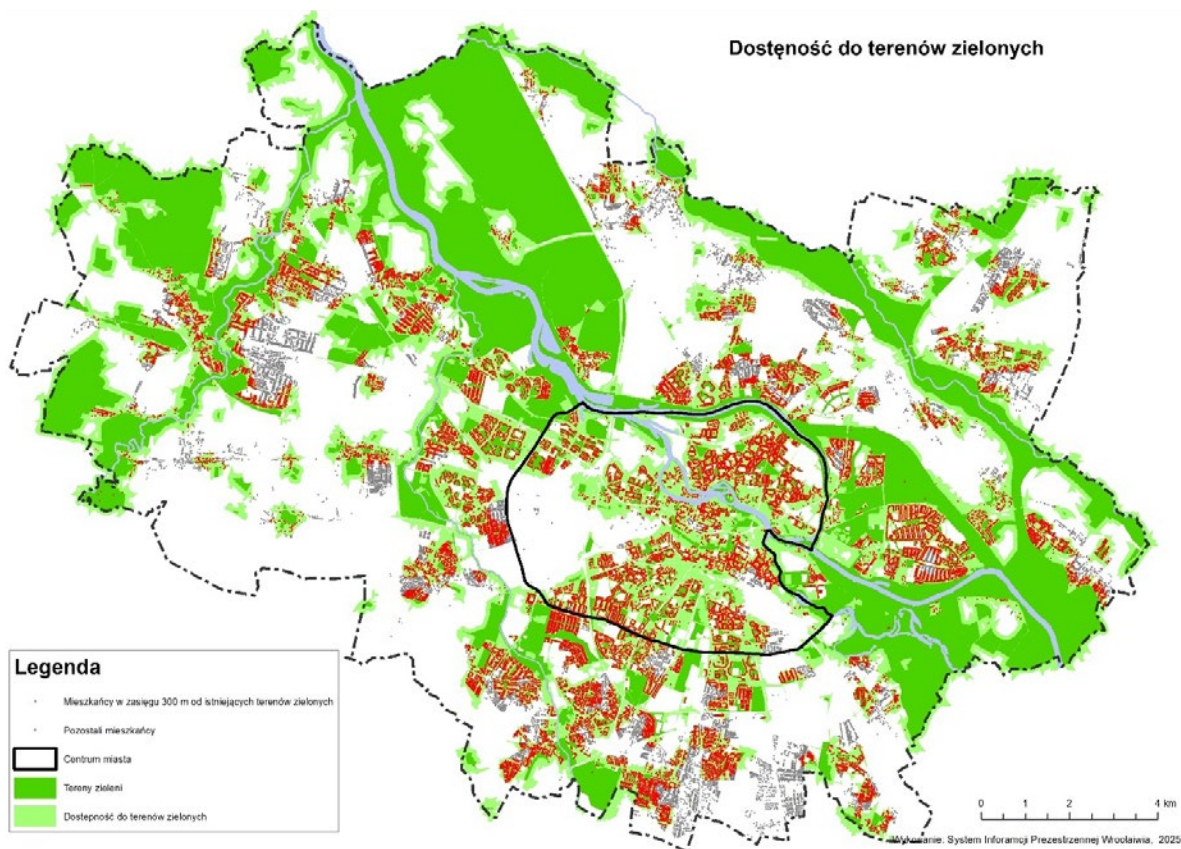
* z wykorzystaniem dronów

Źródło: Straż Miejska Wrocławia

ZIELEŃ W MIEŚCIE

Dostępność do terenów zieleni (procent ludności mieszkającej w odległości do 300 m od terenów zieleni o dowolnej powierzchni) jest jednym z głównych wskaźników wdrażania *Strategii Wrocław 2030*. Odsetek ludności mieszkającej w odległości do 300 m do terenów zieleni wyniósł w 2024 r. (stan na dzień 31 grudnia 2024 r.) 83,64% dla miasta ogółem (83,96% w 2023 r.) oraz 95,42% dla obszaru śródmiejskiego (95,64% w 2023 r.).

Rysunek 4. Dostępność dla mieszkańców Wrocławia do istniejących terenów zieleni

Źródło: UMW

Bilans powierzchni terenów zieleni we Wrocławiu zarządzanych przez Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM) przedstawia poniższa tabela.

Tabela 87. Powierzchnia terenów objętych bieżącą konserwacją w latach 2020–2024 (w ha)

Rodzaj obiektów	Wykaz powierzchni				
	2020	2021	2022	2023	2024
Parki	631,41	640,12	660,80	660,96	673,08
Ulice (bez pow. rowów)	562,46	562,46	579,52	579,06	575,93
Lasy, parki leśne, tereny leśne	1 191,73	1 191,73	1 227,10	1 227,10	1 237,64
Zieleńce	162,54	161,64	164,25	166,75	171,86
Zieleń tymczasowa i nieurządzona	129,09	128,49	173,62	183,33	193,35
Ogółem	2 677,23	2 684,44	2 805,29	2 817,2	2 851,86

Źródło: UMW

W 2024 r. w ramach rozwoju terenów zieleni i powiązanej z nimi infrastruktury zrealizowano następujące działania:

- 4 nowe place zabaw, 2 siłownie, 3 kalisteniki, 7 placów zabaw zmodernizowano i doposażono poprzez dostawienie nowych urządzeń lub rozbudowę obiektów. W zakresie działań bieżących – doposażono 16 lokalizacji obiektów rekreacyjnych; jako obiekty rekreacyjne sklasyfikowano również 1 psi wybieg oraz 2 boiska;
- doposażono tereny zieleni w elementy małej architektury: ławki i kosze na odpady, tablice informacyjne i edukacyjne. W ramach tych działań stworzono miejsca, które umożliwiają aktywny wypoczynek mieszkańcom. Ponadto podniesiono standard i atrakcyjność terenów pod względem aktywności sportowej wśród zieleni. W ramach projektu *Ławeczka Mieszkańca* zamontowano 44 nowe ławki w następujących lokalizacjach: ul. Stanów Zjednoczonych, Lekcyjna, Chopina, Krowia, Herbsta, Kołataja, Karola Olszewskiego, Bagienna, Przy Torze, Nadolicka, Wykładowa, Gazowa, pl. Orłąt Lwowskich, park Czarna Woda, park Marii Dąbrowskiej, zieleniec przy Sulmierzyckiej, zieleniec za ZOO. Z Funduszu Osiedlowego powstały 44 nowe ławki wzdłuż: ulic Kosynierów Gdyńskich, Partyzantów, Karola Olszewskiego;
- nasycano zielenią istniejące tereny zieleni miejskiej, nasadzono 2963 drzewa, ok. 77,6 tys. krzewów i pnączy, ponad 76 tys. bylin i traw ozdobnych, ponad 492 tys. kwiatów rabatowych i cebulowych;
- rewaloryzację i rewitalizację istniejących założeń zieleni – m.in. skweru Aleksandry Natalli-Świat, skweru przy ul. Afgańskiej/Pakistańskiej, w parku przy ul. Łużyckiej, zieleńca przy ul. Mikołowskiej, zieleńca przy ul. Nowy Świat, zieleńca przy ul. Maissnera, część skweru Ireny Sendlerowej;
- budowę i rozbudowę oświetlenia w następujących lokalizacjach: park E. Tołpy, park przy ul. Canaletta, park A. Natalli-Świat, park Biskupiński, park Grabiszyński (pomnik Wspólnej Pamięci), park Na Skraju, park przy ul. Czackiego, skwer przy ul. Afgańskiej, skwer przy ul. Maissnera.

Tabela 88. Zadania w zakresie placów zabaw, oświetlenia oraz urządzeń wodnych w latach 2020–2024

Lp.	Nazwa czynności	Liczba obiektów (w szt.)				
		2020	2021	2022	2023	2024
Przeglądy, konserwacja i naprawy:						
1	place zabaw	127	131	135	138	142
	siłownie terenowe	59	63	64	65	67
	ścieżki zdrowia	11	12	14	16	16
Eksploatacja i konserwacja oświetlenia:						
2	lampy oświetlenia typu parkowego i iluminacje	2 887	2 989	3 116	3 547	3 599
Eksploatacja i konserwacja urządzeń wodnych:						
3	fontanny i systemy nawadniania	39	46	46	49	50

Źródło: UMW

W ramach akcji **WROśnij we WROcław** powstają Parki Młodego Wrocławianina. W 2024 r. zasadzono 635 drzew. Nasadzenia zostały wykonane na terenie **parku Na Niskich Łąkach** – 305 drzew oraz na terenie **parku leśnego na Praczach Odrzańskich i przy ul. Morwowej** – 330 drzew.

Tabela 89. Nasadzenia i ukwiecenia terenów zieleni miejskiej w latach 2020–2024

Rodzaj nasadzeń	Liczba roślin (w szt.)				
	2020 (w tym inwestycyjne)	2021 (w tym inwestycyjne)	2022 (w tym inwestycyjne)	2023 (w tym inwestycyjne)	2024 (w tym inwestycyjne)
Drzewa	3 221 (382)	2 406 (361)	2 574 (189)	2 454 (1 691)	2 963 (2 934)
Krzewy	79 674 (18 529)	65 588 (26 113)	29 309 (7 443)	41 128 (19 433)	75 881 (63 795)
Sadzonki leśne	73 740	81 400	45 150	21 700	23 200
Rabatowe	135 837	133 447	136 177	13 638	103 366
Cebulowe	176 431 (34 247)	209 550 (29 377)	173 041 (2 779)	364 650 (7 745)	388 383 (26 949)
Byliny	67 830 (23 316)	47 338 (19 320)	28 464 (6 288)	13 207 (12 292)	48 855 (47 664)
Pnącza	10 613 (564)	1 716 (286)	2 302 (1 072)	3 365 (991)	1 732 (1 310)
Ogółem	547 346 (77 038)	506 445 (75 457)	417 017 (17 771)	448 366 (30 556)	644 380 (142 652)

Źródło: UMW

W 2024 r. kontynuowano działania służące realizacji Zarządzenia Prezydenta nr 1217/19 z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie ochrony drzew i rozwoju terenów zieleni Wrocławia. Zbierano dane dotyczące m.in. informacji o usunięciach i nasadzeniach drzew; informacji na temat decyzji administracyjnych na wycinkę drzew; informacji o działkach i wyodrębnionych w nich przestrzeniach lub dokładnych miejscach, na których istnieje możliwość nasadzenia drzew (tzw. baza terenów pod nasadzenia), a także informacji o planach nasadzeń i ich aktualizacji oraz zasobach zieleni. **Baza Zasobów Zieleni Zarządu Zieleni Miejskiej w systemie e-Zieleń** zawiera 108 606 zinwentaryzowanych drzew oraz 4807 obszarów zakrzewionych, o powierzchni 18,37 ha oraz 37 obszarów pokrytych drzewami, o powierzchni 0,54 ha. Natomiast zaimportowana baza opracowań podmiotów zewnętrznych, którą utworzono na podstawie ww. zarządzenia, zawiera 177 035 zinwentaryzowanych drzew oraz 39 449 obszarów zakrzewionych, o powierzchni **121,17 ha** oraz 1893 obszarów pokrytych drzewami, o powierzchni **58,43 ha**.

W 2024 r. w związku ze złożonym wnioskiem Prezydenta Wrocławia o ustanowienie rezerwatu przyrody na dawnych **polach irygacyjnych (Pola Osobowickie)** wystąpiono do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o określenie wstępnych założeń porozumienia dotyczącego utworzenia i utrzymania rezerwatu.

W ramach działań mających na celu ochronę przyrody Rada Miejska Wrocławia podjęła stosowne uchwały: nr XI/199/24 w dniu 21 listopada i nr XI/200/24 w dniu 21 listopada 2024 r. w sprawie ustanowienia pomnikami przyrody dębu szypułkowego przy ul. Jodłowskiej i buka zwyczajnego w parku Klecińskim. Ponadto w dniu 18 kwietnia 2024 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwałę nr LXXX/2113/24 w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego Kuźniki w Dolinie Ślęzy. Natomiast 21 listopada 2024 r. uchwałę nr XI/197/24 w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego Starorzecze Łacha Farna.

W ramach ochrony czynnej pomników przyrody przeprowadzono kilkadziesiąt wizji terenowych oraz zawarto 4 umowy na: *Prace interwencyjne na pomnikach przyrody, Prace pielęgnacyjne wybranych pomników przyrody, Zagospodarowanie stanowisk pomników przyrody nr ew.: 97, 96 i 98, Ekspertyzy dendrologiczne pomników przyrody* i 1 zamówienie dotyczące prac interwencyjnych. Na czynną ochronę pomników przyrody ze środków miasta przeznaczono kwotę **163 412,85 zł**.

Gmina Wrocław od 2006 r. wdraża *Powiatowy Program Zwiększania Lesistości Miasta Wrocławia*, który zakłada etapowe zwiększanie lesistości miasta z ok. 7% do 11%. W 2024 r. nie zalesiono nowych terenów, jednak podjęto prace zalesieniowe polegające głównie na wykonaniu poprawek i nasadzeń uzupełniających w już istniejących uprawach.

W ramach zadań związanych z działalnością rolniczą w 2024 r. m.in. rozpatrzono 3 sprawy dotyczące zakazu utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie ustalenia regulaminu utrzymywania czystości i porządku na terenie miasta Wrocławia. W 2024 r. szacowano również szkody powstałe w wyniku powodzi w gospodarstwach rolnych znajdujących się na terenie miasta Wrocławia. Poszkodowani rolnicy na podstawie protokołów strat mogli ubiegać się o kredyt na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych. Lustracją objęto obszar o powierzchni 14,67 ha, 1 gospodarstwo rolne zgłosiło straty.

Zagadnienia związane z **ochroną gruntów rolnych** mają istotny wpływ na stan i środowisko Wrocławia. Uzyskanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej przed realizacją inwestycji wymaga spełnienia wymogów określonych ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (grunt rolny musi być przeznaczony na cele inne niż rolne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego bądź w przypadku braku planu inwestor zobowiązany jest do uzyskania decyzji o warunkach zabudowy). W 2024 r. wydano **304** decyzje administracyjne zezwalające na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej. Zauważalna jest tendencja spadkowa trwałych wyłączeń gruntów rolnych w stosunku do 2023 r., na co pośrednio ma wpływ polityka rozwoju przestrzennego prowadzona we Wrocławiu.

Tabela 90. Powierzchnia gruntów rolnych wyłączona z produkcji rolniczej w oparciu o ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych w latach 2020–2024 (w ha)

Rok	Trwale wyłączenie	Nietrwale wyłączenie
	Łączna powierzchnia	Łączna powierzchnia
2020	37,61	0,32
2021	124,89	2,57
2022	109,16	0,59
2023	64,06	0,74
2024	55,98	0,82

Źródło: UMW

DOCHODY I WYDATKI NA ZARZĄDZANIE ZIELENIA

W 2024 r. uzyskano dochody w kwocie **8 341 435,44 zł**, m.in. ze sprzedaży biletów wstępu do Ogrodu Japońskiego, drewna opałowego, dzierżawy gruntów, kar i odsetek, rozliczeń z lat ubiegłych czy wsparcia bezpośredniego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Na wydatki bieżące związane z bieżącą konserwacją parków, zieleńców, zieleni przyulicznej, oświetlenia, lasów komunalnych oraz realizacji nasadzeń zaplanowano kwotę **65 387 700 zł**. Wykorzystano kwotę **64 741 104,04 zł**, co stanowi 99,01% wykonania planu budżetu.

Tabela 91. Planowane dochody i wydatki związane z zarządzaniem zielenią we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w zł)

Rok	Dochody	Wydatki
2021	4 854 952,17	34 224 215,00
2022	8 261 150,52	39 015 631,00
2023	10 637 317,89	55 849 805,00
2024	8 341 435,44	65 387 700,00

Źródło: UMW

WODA W MIEŚCIE

W 2024 r. celu wsparcia mieszkańców Wrocławia w efektywnym gospodarowaniu wodą opadową na własnej posesji, jak również przeciwdziałania skutkom zmian klimatu i zwiększania świadomości mieszkańców w tym zakresie kontynuowano program **Złap deszcz**. Na działania w ramach programu wydatkowano kwotę ponad **516 tys. zł**, powstały m.in. zbiorniki podziemne (32 szt.), naziemne zbiorniki przyrynnowe (212 szt.), ogrody deszczowe (2 szt.) i studnie chłonne (10 szt.). Kontynuowano również projekt **Lubię deszcz**, w ramach którego edukowano dzieci i młodzież w zakresie zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi w dobie zmian klimatu. Przeprowadzono 10 warsztatów praktycznych, w trakcie których zrealizowano 10 ogrodów deszczowych. Budowa odbywała się w sposób partycypacyjny – wraz z uczestnikami zbudowano ogrody deszczowe przy szkołach i przedszkolach. Na działania wydatkowano kwotę **150 tys. zł**. Uzupełnieniem projektu edukacyjnego **Lubię deszcz** w placówkach oświatowych w części dotyczącej retencji i wykorzystania gospodarczego wód opadowych była akcja **Złap deszcz i ucz się**. 36 placówkom oświatowym przekazano zbiorniki naziemne przyrynnowe do gromadzenia deszczówki. Akcja miała na celu edukację w zakresie ograniczenia zużycia wody pitnej oraz ilości deszczówki odprowadzanej do systemu kanalizacji miejskiej, a co za tym idzie – przysłużyć się ochronie zasobów wodnych oraz minimalizacji zjawisk suszy poprzez zwiększenie poziomu retencji na terenie miasta. Na ten cel wydatkowano kwotę **39 360 zł**.

W 2024 r. z programu ***Szare na zielone*** skorzystało kolejne **15 placówek** edukacyjnych na terenie Wrocławia. Celem programu jest przekształcanie terenów zewnętrznych wokół szkół oraz przedszkoli w obszary zieleni bezpiecznej i przyjaznej dla uczniów. Działania te służą zwiększaniu odporności na zmiany klimatu, lokalnemu zagospodarowaniu wód opadowych, zachowaniu bioróżnorodności oraz ochronie przed hałasem. Łączna kwota dofinansowania przyznanego placówkom oświatowym w 2024 r. to **598 190 zł**.

W celu poszerzania świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży, MPWiK realizowało liczne projekty edukacyjne, m.in. *Akademia H₂O*. Kontynuowano także kampanię **#PijKranówkę** (kampania mająca na celu edukację ekologiczną i przekonanie do wyboru kranówki jako wody do picia, a tym samym ograniczanie zużycia plastiku). Rok 2024 był rekordowy dla kampanii pod względem liczby obsługiwanych wydarzeń i liczby ich uczestników. W skali roku kampania była obecna na łącznie 138 wydarzeniach sportowych, miejskich, społecznych i kulturalnych. MPWiK dostarczyło prawie 245 000 l wody dla ponad 604 400 uczestników. Kranówka była także oficjalną wodą jednego z najważniejszych wydarzeń sportowych w regionie – 10. Nocnego Wrocław Półmaratonu, a także mniejszych biegów, jak: Bieg Firmowy, Wild Run czy Survival Race. Kampania była widoczna dla szerokiego grona odbiorców dzięki transmisjom telewizyjnym i mediom społecznościowym.

Dodatkowo w ramach kampanii Gmina Wrocław, promując wśród dzieci i młodzieży zdrowe nawyki żywieniowe i zachęcając do regularnego picia wody jako alternatywy dla słodzonych napojów, wyposażyła 10 wrocławskich placówek oświatowych w zdroje wody pitnej, umożliwiające łatwy dostęp do świeżej wody z kranu. Program kładzie również duży nacisk na edukację ekologiczną, podnosząc świadomość młodych ludzi na temat wpływu codziennych wyborów na środowisko.

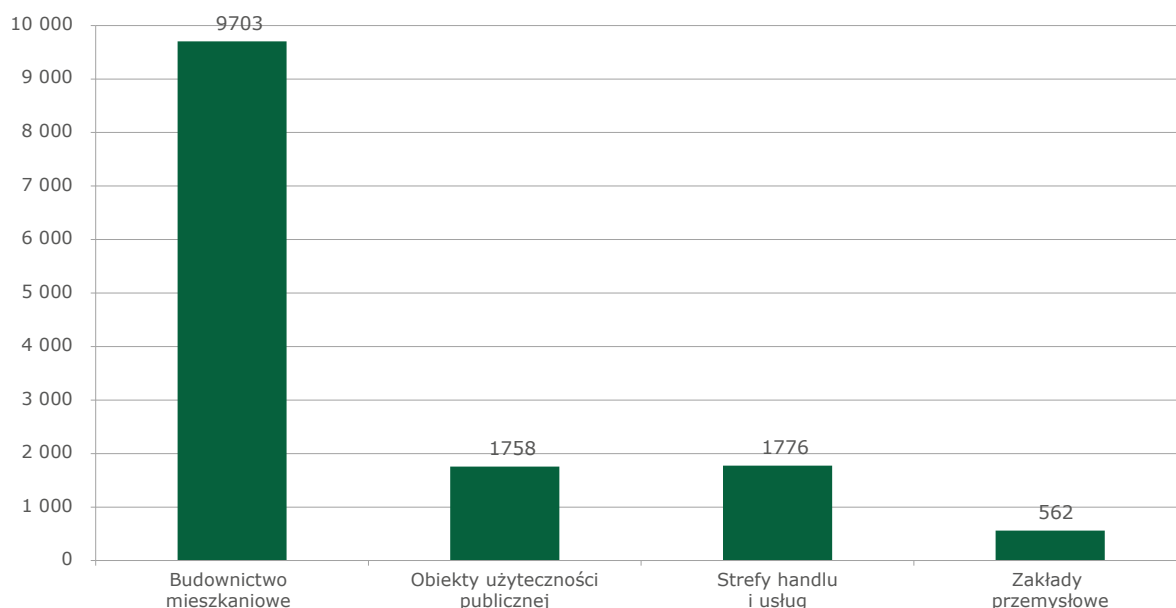
O systemie gospodarowania, zaopatrzeniu i jakości wody we Wrocławiu więcej informacji w dziale INFRASTRUKTURA na stronie 209.

ENERGIA W MIEŚCIE

Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) to jeden ze sposobów na zatrzymanie zmian klimatu. OZE to nie tylko mniejsza ingerencja w środowisko, ale także mniejsze koszty. W 2024 r. opracowano **6** dokumentacji projektowych instalacji OZE w obiektach użyteczności publicznej, będących własnością Miasta. Wykonano 5 instalacji OZE wraz z niezbędnymi remontami dachów. Łączna moc instalacji to 187,16 kWp. Na zrealizowanie inwestycji wydatkowano **580 598,52 zł** brutto.

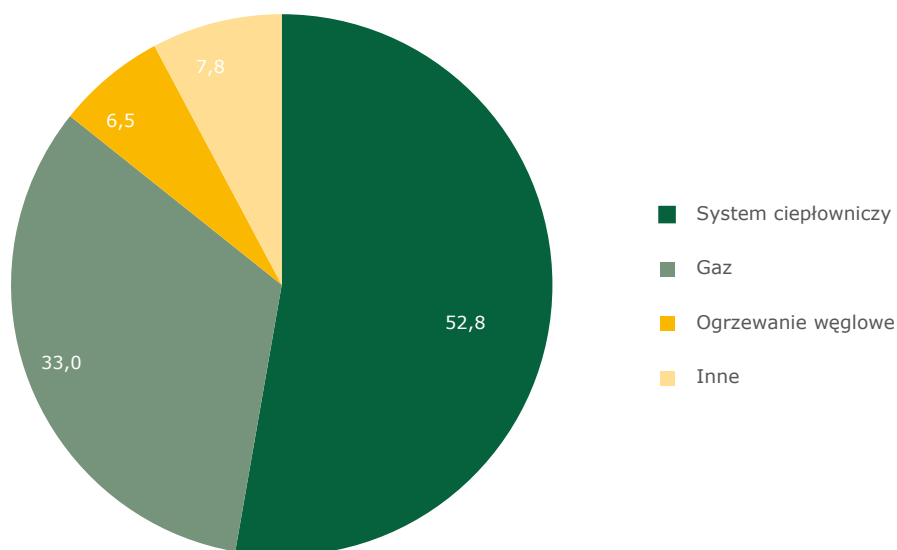
Wrocław jest dobrze zabezpieczony w zakresie dostaw energetycznych, ale nowe wyzwania związane ze zmianami klimatu, rozwojem technologii czy elektromobilnością sprawiają, że sytuacja ta dynamicznie się zmienia. W celu zagwarantowania ciągłości zaspokajania aktualnych i perspektywicznych potrzeb Wrocławia realizowano działania wynikające z ***Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035 (Plan zaopatrzenia)***, przyjętego uchwałą nr LXXV/1930/23 Rady Miejskiej Wrocławia. Zgodnie z dokonaną aktualizacją *Planu zaopatrzenia* roczne zużycie ciepła, wyrażone jako roczne zapotrzebowanie energii u odbiorców na terenie miasta, oszacowano na ok. 15 619 TJ.

Wykres 55. Założenia do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035; zapotrzebowanie na ciepło według grup odbiorców – roczne zużycie ciepła wyrażone jako roczne zapotrzebowanie u odbiorców (TJ)

Źródło: UMW

Wykres 56. Założenia do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035; sposób pokrycia zapotrzebowania na moc cieplną we Wrocławiu (w %)

Źródło: UMW (dane według stanu na 2022 r.)

Na podstawie uchwały nr LIX/1545/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 października 2022 r. zmieniającej uchwałę nr XIII/316/19 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła we Wrocławiu możliwe jest **zwolnienie od podatku od nieruchomości** budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznych po spełnieniu określonych warunków, m.in. wpisaniu inwestycji do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej*. W 2024 r. do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* **wpisano 208 nowych inwestycji**.

Więcej informacji na temat energii w mieście w rozdziale INFRASTRUKTURA na stronie 209.

PROGRAMY I PROJEKTY UE DOTYCZĄCE KLIMATU I ŚRODOWISKA

W 2024 r. kontynuowano działania w związku z uczestnictwem **Wrocławia w Misji Neutralnych Klimatycznie i Inteligentnych Miast (Misja)**. Misja polega na wsparciu i promocji blisko 100 europejskich miast w transformacji systemowej w kierunku neutralności klimatycznej do 2030 r. W 2024 r. na zlecenie Gminy Wrocław zostało wykonane opracowanie pt. *Mapa drogowa osiągnięcia neutralności klimatycznej Wrocławia*, tzw. **WrocRoadMap**. Opracowanie wyznacza kierunki działań Miasta w dążeniu do osiągnięcia neutralności klimatycznej, wskazując niezbędne do podjęcia działania do realizacji polityki klimatyczno-energetycznej na poziomie Wrocławia.

We wrześniu 2024 r. złożono do Komisji Europejskiej **Wrocławski Kontrakt Klimatyczny (Kontrakt)**, który zawiera plan dojścia miasta do neutralności klimatycznej do 2030 r. *Kontrakt* składa się z 3 części: zobowiązania miasta i jego interesariuszy (wyrażone podpisanymi deklaracjami i podpisem Prezydenta), dążenia do redukcji emisji gazów cieplarnianych, planu działań – zbiór inwestycji i działań, których realizacja zapewni zakładaną redukcję emisji, oraz planu inwestycyjnego – określa koszt planowanych działań oraz potencjalne źródła ich finansowania. W *Kontrakcie* wskazano także bariery i ryzyka w realizacji planowanych działań oraz możliwości ewaluacji. *Kontrakt* aktualnie oczekuje na rozpatrzenie Komisji Europejskiej.

Na potrzeby realizacji zadań w związku z uczestnictwem w Misji zawiano **Koalicję Polskich Miast Misji** – Wrocławia, Warszawy, Krakowa, Łodzi i Rzeszowa, a także wyłoniono przedstawicieli lokalnych interesariuszy, kluczowych dla osiągnięcia celów Misji, m.in. sektora akademickiego, deweloperskiego, firm prywatnych czy organizacji pozarządowych. Wrocław będzie dążył do podpisania *Kontraktu* z tymi interesariuszami, aby wspólnie pracować nad realizacją działań przybliżających miasto do neutralności klimatycznej.

Ponadto w 2024 r. realizowano liczne projekty i działania w celu zwiększenia potencjału adaptacyjnego miasta, rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury, zwiększenia bioróżnorodności. W ramach kontynuacji projektu **LIFECOOLCITY** (*Wykorzystanie teledetekcji do zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą miast w procesie adaptacji do zmian klimatu*) realizowanego z programu LIFE powstaje system analizy danych środowiskowych. Będzie on wspierał decyzje dotyczące wdrażania błękitno-zielonej infrastruktury – pomoże lepiej zarządzać zielenią oraz dostosowywać miejskie przestrzenie do zmian klimatu.

W ramach działań realizowanych przez **Resilience Hub** we Wrocławiu, które zakładają skupienie się na rozwiązaniach opartych na naturze (NBS) jako narzędziu pomagającym budować odporność miasta, prowadzona jest współpraca z innymi miastami, uczelniami oraz organizacjami w kraju i za granicą. Przedstawiciele Resilience Hub we Wrocławiu wzięli udział w kwartalnych spotkaniach organizowanych przez Regionalny Komitet Koordynujący Europy i Azji Środkowej. Podjęto również działania na rzecz wsparcia grup szczególnie wrażliwych oraz uchodźców z Ukrainy. W 2024 r. współorganizowano spotkanie z przedstawicielami czterech miast i jednego regionu w Ukrainie we współpracy z UNDRR (Biuro ONZ ds. ograniczania ryzyka katastrof) i Nordic Urban Resilience Institute, koncentrując się na wspieraniu ukraińskich miast w budowaniu odporności i potencjału.

GOSPODARKA OBIEGU ZAMKNIĘTEGO

W 2024 r. kontynuowano realizację kampanii **Wrocław Nie Marnuje**. Kampania promuje koncepcję gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ), tj. ponowne wykorzystywanie, naprawianie, odnawianie oraz recykling materiałów i produktów w celu redukcji ilości powstających odpadów i zamiany ich w zasoby. W 2024 r. do kampanii dołączyły kolejne wrocławskie targowiska – Pasaż Zielińskiego i Centrum Handlowe Gaj, gdzie postawiono lodówki społeczne na nadwyżki żywności. Nawiązano również współpracę z Miejską Biblioteką Publiczną we Wrocławiu, tworząc inicjatywę **Wrocław nie marnuje – Bookcrossing**, promującą ponowne wykorzystanie książek, tworząc w przestrzeni miejskiej ponad 40 regałów bookcrossingowych.

W 2024 r. kontynuowano akcję **Wrocław i Rodzinne Ogrody Działkowe nie marnują**, która ma na celu promowanie zrównoważonego ogrodnictwa i ograniczania marnotrawstwa na terenach ogrodów działkowych. W ramach inicjatywy zrealizowano szereg działań, które wspierały ideę *less waste* w codziennym życiu działkowiczów.

W 2024 r. Wrocław przystąpił do projektu **FoodCLIC**, który finansowany jest ze środków Unii Europejskiej. Partnerzy projektu to: ICLEI (Międzynarodowa Rada na rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych) i miasta: Freiburg, Tbilisi, Saloniki, Tirana, Port Fortal, Ebolowa oraz gmina Ethekwin. Głównym celem projektu jest budowa odporności miejskiego systemu żywnościowego poprzez naukę opierającą się na różnicach kulturowych, instytucjonalnych oraz socjologiczno-ekonomicznych. Celem Wrocławia w projekcie jest stworzenie rekomendowanego scenariusza

bezpieczeństwa żywnościowego dla miasta na wypadek sytuacji kryzysowej. Działania w projekcie zakładają także wkład w rozwój polityki żywnościowej miasta.

Ponadto w 2024 r. Wrocław rozpoczął realizację międzynarodowego projektu **foodCIRCUS** w ramach programu Interreg Central Europe. Celem projektu jest ograniczenie marnowania żywności w placówkach oświatowych, ze szczególnym uwzględnieniem szkół z cateringiem oraz przedszkoli z własną kuchnią i cateringiem. Projekt realizowany jest w partnerstwie 5 krajów (Austria, Czechy, Polska, Węgry, Włochy). W wyniku realizacji projektu powstaną rekomendacje dotyczące zmian, które należy wprowadzić w placówkach edukacyjnych w celu zmniejszenia marnotrawstwa żywności. Projekt **foodCIRCUS** jest kontynuacją wcześniejszego projektu *BioCanteens#2*, który również koncentrował się na ograniczeniu marnowania żywności w stołówkach szkolnych.

Ponadto w obszarze GOZ prowadzone były działania związane z podniesieniem poziomu selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów komunalnych oraz usunięciem i właściwym zagospodarowaniem odpadów niebezpiecznych poprzez takie inicjatywy, jak:

- program udostępniania mieszkańcom przydomowych kompostowników – w 2024 r. udostępniono mieszkańcom i placówkom oświatowym 170 kompostowników (w sumie w latach 2012–2024 udostępniono 2541 szt.),
- kontynuacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Wrocławia – w 2024 r. zostało usuniętych 39,020 ton wyrobów azbestowych (o 25 ton mniej niż w roku 2023 r.) z 36 nieruchomości (o 10 nieruchomości mniej niż w 2023 r.).

O systemie gospodarowania odpadami we Wrocławiu więcej informacji w rozdziale INFRASTRUKTURA na stronie 209.

OPIEKA NAD ZWIERZĘTAMI

Od 2021 r. działa we Wrocławiu Społeczna Rada ds. Zwierząt. W skład Rady wchodzi przedstawiciele organizacji społecznych, instytucji naukowych i dydaktycznych, środowiska lekarzy weterynarii, służb mundurowych oraz wrocławskiego schroniska dla zwierząt bezdomnych. Przedmiotem prac Rady są zagadnienia związane z bezpieczeństwem dzikich zwierząt żyjących na terenie miasta, przeciwdziałaniem bezdomności zwierząt, należytą opieką weterynaryjną wobec zwierząt dzikich, wolno żyjących, jak i właścicielskich, zapewnieniem bezpieczeństwa zwierzętom właścicielskim oraz właścicielom, szczególnie w sytuacji interwencji na skutek podejrzenia o znęcanie się nad zwierzęciem, statusem prozwierzęcych organizacji społecznych działających na terenie miasta.

W 2024 r. przyjęto uchwałę nr LXXVIII/2032/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2024 r. w sprawie *Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław*. Celem programu jest zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom, a w szczególności sprawowanie opieki nad zwierzętami bezdomnymi i wolno żyjącymi kotami, humanitarne ograniczanie liczebności populacji bezdomnych zwierząt oraz wolno żyjących kotów, edukacja w zakresie humanitarnego traktowania zwierząt.

DZIKIE ZWIERZĘTA

W 2024 r. kontynuowano kampanię informacyjną na temat dzikich zwierząt wśród mieszkańców w zakresie postępowania ze zwierzyną dziką przebywającą na terenach zabudowanych. Ponadto we współpracy z ogrodem zoologicznym we Wrocławiu rozszerzono zakres informacyjno-dydaktyczny programu *Dzikie w Mieście*.

Kontynuowano również *Program ograniczania uciążliwości powodowanych przez dzikie zwierzęta bytujące na terenie m. Wrocławia*. W 2024 r. zgłoszono 1453 interwencje, w ramach których 15 zwierząt przewieziono do ośrodka rehabilitacji.

MOBILNOŚĆ

W 2024 r. kontynuowano wdrażanie założeń *Wrocławskiej Polityki Mobilności (WPM)*, poprzez realizację działań polegających m.in. na łączeniu systemu transportu publicznego w spójną całość, przeciwdziałaniu wykluczeniu komunikacyjnemu peryferyjnych osiedli, kształtowaniu przestrzeni przyjaznych pieszym i rowerzystom oraz wspieraniu innowacyjnych środków transportu. Celem tych działań jest zmniejszenie liczby podróży samochodowych przez zachęcenie do korzystania z transportu innego niż samochód. Polityka transportowa Wrocławia, w tym konsekwentne działania na rzecz odpowiedniego kształtowania infrastruktury komunikacyjnej, wprowadzane usprawnienia organizacyjne czy podnoszenie standardu i bezpieczeństwa podróżowania transportem publicznym mają na celu zachęcenie mieszkańców do wyboru komunikacji zbiorowej, podróży rowerem czy pieszo jako wygodnych, sprzyjających zdrowiu i niezawodnych sposobów przemieszczania się.

Rok 2024 był pierwszym pełnym rokiem, w którym można było korzystać z nowej infrastruktury tramwajowej: Trasy Autobusowo-Tramwajowej na Nowy Dwór i Trasy Tramwajowej na Popowice. Nowe trasowanie przyczyniło się do zwiększenia pracy przewozowej tramwajów o ponad milion pociągokilometrów w porównaniu do 2023 r.

Sprzedaż biletów komunikacji zbiorowej w 2024 r. ustabilizowała się. Zmieniła się struktura sprzedanych biletów – odnotowano większą sprzedaż biletów okresowych, podczas gdy liczba sprzedanych biletów jednorazowych i czasowych spadła. Oznacza to, że przybyło stałych użytkowników komunikacji miejskiej, co jest efektem utrzymania cen biletów na niezmiennym poziomie, atrakcyjnych cen biletów okresowych oraz stabilizacji sytuacji migracyjnej obywateli Ukrainy.

Kontynuowano wdrażanie systemu biletowego URBANCARD dla kolejnych linii aglomeracyjnych. W październiku 2024 r. system biletowy URBANCARD Wrocławska Karta Miejska oraz jego rozszerzenie na gminy Aglomeracji Wrocławskiej zdobyły prestiżowy medal międzynarodowych targów TRANSEXPO 2024 w Kielcach.

W 2024 r. kluczowe było podpisanie z Kolejami Dolnośląskimi oraz POLREGIO porozumienia dotyczącego powrotu honorowania biletów komunikacji miejskiej na kolei. Od 1 sierpnia 2024 r. pasażerowie ponownie w ramach posiadanych wybranych biletów komunikacji miejskiej bądź prawa do bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską mogą korzystać z przewozów kolejowych na terenie Wrocławia.

POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI

W 2024 r. przeprowadzono coroczny monitoring realizacji założeń strategicznych dokumentów z zakresu polityki transportowej, tj. **Wrocławskiej Polityki Mobilności** (WPM) oraz **Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia – Ruch Miasta** (PZMP). W ramach monitoringu powyższych dokumentów przygotowano podsumowanie mierników i czynników za 2023 r. oraz raport z realizacji celów szczegółowych zawartych w PZMP, których wyniki opublikowano na stronie: <https://bip.um.wroc.pl/artukul/305/39941/plan-zrownowazonej-mobilnosci-miejskiej-dla-wroclawia>. Monitoring wskazuje na stałą poprawę parametrów służących ocenie realizacji założeń polityki mobilności, co świadczy o pozytywnych efektach podejmowanych działań. Odnotowany został przyrost m.in. długości torowisk (o ponad 10 km), długość tras autobusowych (o ponad 11 km), w tym tras autobusowych z wydzielonymi korytarzami (prawie 10 km), a także długość torowisk w stanie dobrym i bardzo dobrym (wzrost o prawie 43%). Na poprawę jakości świadczenia usług komunikacji publicznej wskazuje rosnąca liczba pasażerów przewożonych rocznie miejską komunikacją zbiorową, liczba taboru niskopodłogowego oraz klimatyzowanego, a także liczba wozokilometrów.

Przeprowadzono również monitoring *Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Wrocławia na lata 2023–2027*.

Oprócz tego przygotowano dane z Gminy Wrocław do monitoringu *Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia* (SUMP).

KOMPLEKSOWE BADANIA RUCHU WE WROCŁAWIU I OTOCZENIU – KBR 2024

W okresie marzec–czerwiec 2024 r. wykonano Kompleksowe Badania Ruchu we Wrocławiu i Otoczeniu – KBR 2024, które objęły Wrocław oraz 9 ościennych gmin. W ramach KBR wykonano m.in.: prawie 11 tys. wywiadów ankietowych, pomiary natężenia ruchu w prawie 300 lokalizacjach i pomiary potoków pasażerskich na blisko 500 przystankach. Badanie sfinansowano ze środków własnych Gminy Wrocław przy udziale finansowym Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska.

Najważniejsze wyniki KBR dotyczą m.in.: podziału zadań przewozowych, więzby ruchu, natężenia ruchu samochodów na wlotach do miasta, liczby pasażerów komunikacji zbiorowej w poszczególnych punktach miasta. Wyniki KBR 2024 posłużą do aktualizacji Modelu Ruchu Wrocławia i stanowią podstawę do analiz transportowych i monitoringów miejskich polityk transportowych.

Raporty z KBR 2024 opublikowano na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego Wrocławia: <https://bip.um.wroc.pl/artukul/565/70659/kompleksowe-badania-ruchu-we-wroclawiu-i-otoczeniu-kbr-2024>. Syntezę wyników opublikowano także biuletynie wroclaw.pl, nr grudzień 47 (208).

MASTERPLAN DLA CENTRUM

W 2024 r. w ramach kolejnego etapu realizacji postulatów wynikających z *Masterplanu dla przestrzeni miejskich w Centrum* na parkingu Narodowego Forum Muzyki przy współpracy Uniwersytetu Ekonomicznego podjęto działania na rzecz opracowania logistyki ostatniej mili – uruchomienia mikrohubu, który będzie służyć przeładunkowi towarów z samochodów dostawczych na mniejsze pojazdy, w tym rowery cargo. Dzięki temu spalinowe auta dostawcze nie będą wjeżdżać do centrum, a większość dostaw będzie ekologiczna i niskoemisyjna.

W ramach tego etapu zlecono analizę przeciwpożarową, opracowano identyfikację wizualną mikrohubu, podpisano również umowę partnerstwa z zaangażowanymi podmiotami (przedsiębiorstwa kurierskie, eksperci, przedstawiciele stowarzyszeń zajmujących się zrównoważoną mobilnością).

STREFA CZYSTEGO TRANSPORTU

W lipcu 2024 r. opublikowano raport z drugiego etapu narady obywatelskiej dotyczącej strefy czystego transportu we Wrocławiu (SCT), która odbyła się w 2023 r. W raporcie wskazano konieczność uzupełnienia danych, a także analizę doświadczeń Warszawy i Krakowa, jako miast bardziej zaawansowanych w procesie ustanowienia SCT. W 2024 r. w ramach dalszych badań i analiz przeprowadzono, wykonane przez Zakład Klimatologii i Ochrony Atmosfery Uniwersytetu Wrocławskiego, modelowanie rozkładu przestrzennego stężeń dwutlenku azotu (NO₂) dla wartości stężeń jednogodzinnych i średniorocznych na obszarze Wrocławia.

Zmiany legislacyjne, które nastąpiły pod koniec 2024 r., nałożyły na miasta liczące powyżej 100 tys. mieszkańców obowiązek utworzenia stref czystego transportu, w których zgodnie z danymi Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska zostanie odnotowane przekroczenie dopuszczalnego średniorocznego stężenia NO₂.

Analiza poziomu zanieczyszczeń dwutlenkiem azotu na terenie Wrocławia z ostatnich 10 lat wskazuje, że normy średniorocznego stężenia NO₂ zostały dotrzymane tylko raz, w 2020 r., co było związane z ograniczeniem ruchu samochodowego spowodowanym pandemią COVID-19.

PAKIET DLA POŁUDNIOWEGO WROCŁAWIA

W 2024 r. na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych opracowane zostały rekomendacje działań mających na celu poprawę sytuacji komunikacyjnej na południu Wrocławia, tzw. pakiet dla południa. Wśród najważniejszych i największych inwestycji wskazanych w pakiecie dla południa są m.in. zaprojektowanie i wybudowanie buspasa w ul. Grota-Roweckiego, nowego łącznika autobusowego pomiędzy ulicami Iwaszkiewicza i Kajdasza wraz z nową zatoką autobusową przy granicy miasta, tramwaju na Jagodno wraz z drugą jezdnią ul. Buforowej, przebudowa ul. Zwycięskiej. W opracowaniu znalazły się również mniejsze inwestycje, w tym przebudowa ul. Pawiej czy poprawa dostępności przystanku kolejowego w Iwinach.

DZIAŁANIA ZWIĄZANE ZE STANEM ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO

W związku z występującym we wrześniu 2024 r. na terenie Wrocławia zagrożeniem powodziowym podjęto szereg działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa w obszarze infrastruktury komunikacyjnej. Najważniejszymi działaniami były:

- całodobowy monitoring, zabezpieczenie i utrzymanie mostów, kładek i infrastruktury towarzyszącej;
- ustalenie organizacji ruchu dla zamykanych odcinków ulic: Marszowickiej, mostów Średzkich, Międzyrzeckiej, Opatowickiej i Starodworskiej;
- dostosowywanie przebiegów linii komunikacji zbiorowej do aktualnej przejezdności dróg we Wrocławiu i aglomeracji (wprowadzono tymczasowe i operacyjne zmiany tras przejazdów dla linii 101, 117, 123, 148, 917, 920 i 923, kursy na liniach 909, 920 zostały skrócone, czasowo zawieszono kursy na linii 920 oraz w przypadku linii 117 do obsługi Jerzmanowa);
- działania informacyjne związane ze zmianami w przebiegach linii komunikacji zbiorowej;
- zabezpieczenie infrastruktury komunikacyjnej, w tym przystankowej.

POPRAWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ I BEZPIECZEŃSTWA RUCHU

Na inwestycje związane z infrastrukturą drogową i transportem w 2024 r. wydatkowano prawie **304 mln zł** (w 2023 r. – 582 mln zł). Zmniejszenie kwoty wynika z zakończenia finansowania w 2023 r. najdroższych inwestycji infrastrukturalnych ostatnich lat (budowa m.in.: Osi Zachodniej, wydzielonej trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór, trasy tramwajowej przez Popowice). W ramach poprawy infrastruktury i bezpieczeństwa ruchu przeprowadzono szereg inwestycji drogowych (w tym remonty dróg, wytyczanie i budowę przejść dla pieszych, odpowiednie oznakowanie, wyodrębnione, bezpieczne trasy rowerowe, realizację oświetlenia i doświetlenia), remontów obiektów inżynierskich oraz działań mających na celu poprawę stanu torowisk.

W 2024 r. na realizację zadań w ramach programów: *Poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej, rowerowej, pieszej*, Inicjatyw Lokalnych, Funduszu Osiedlowego, Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego oraz prac przygotowawczych dla tych zadań przeznaczono blisko **173 mln zł** (w 2023 r. – 133 mln zł).

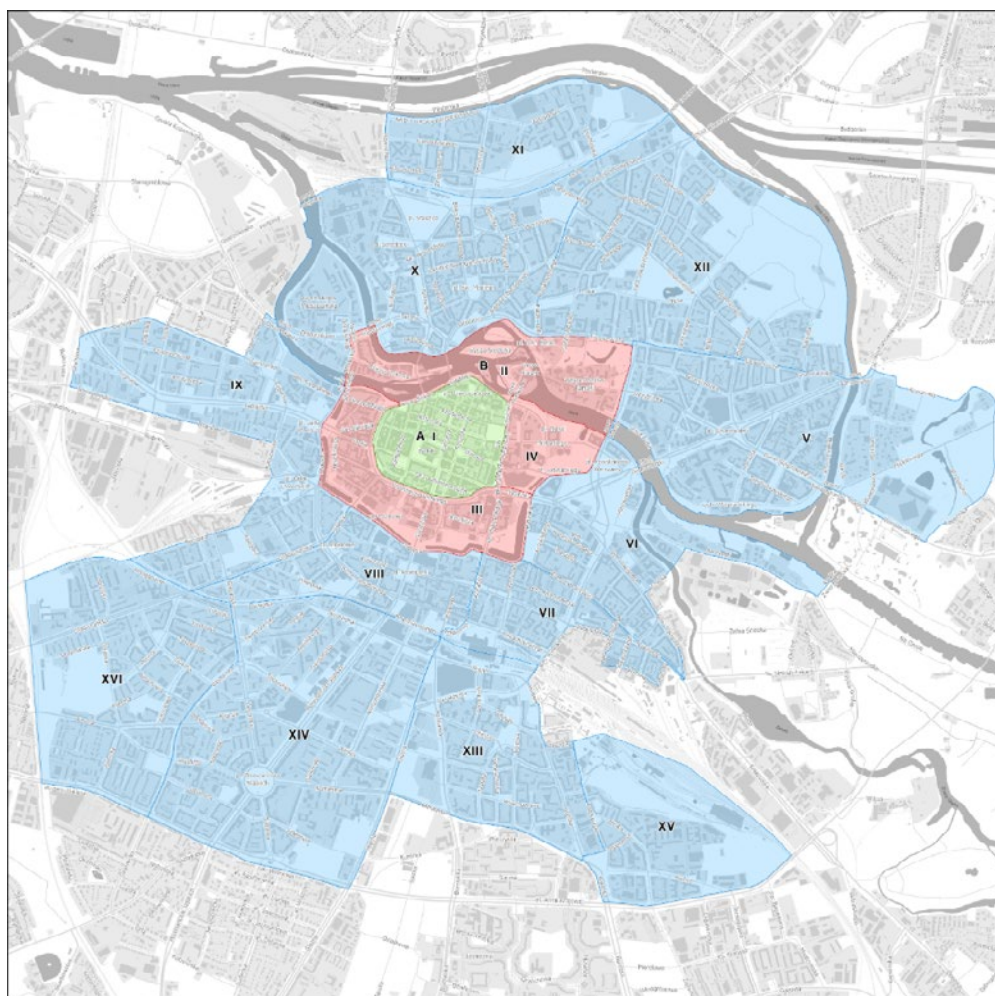
Fundusz Osiedlowy, Wrocławski Budżet Obywatelski i Program Inicjatyw Lokalnych dają mieszkańcom możliwość wpływania na rozwój Wrocławia oraz wzmacniają ich rolę w procesie zarządzania zasobami miejskimi. Wydatki obejmujące realizację powyższych programów w 2024 r. (tylko w zakresie drogowym) wyniosły łącznie blisko **10 mln zł** (w 2023 r. – ponad 11 mln zł), w tym Fundusz Osiedlowy 3 720 694 zł, Wrocławski Budżet Obywatelski – 2 680 889 zł oraz Program Inicjatyw Lokalnych – 3 338 604 zł.

Zasadą Programu Inicjatyw Lokalnych jest udział wspólnoty lokalnej w kosztach realizacji zadania. Ogółem w 2024 r. udział finansowy mieszkańców wyniósł – 476 tys. zł, tj. 160% założonego planu dochodów (w 2023 r. – 212 tys. zł, 32,29% planu dochodów). W 2024 r. zrealizowane zadania dotyczyły głównie budowy dróg wraz z odwodnieniem i oświetleniem.

KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA

Strefy płatnego parkowania są elementem polityki transportowej w miastach. Pozwalają na regulowanie parkowania w obszarach cechujących się niedoborem miejsc parkingowych. Celem Strefy Płatnego Parkowania (SPP) jest uporządkowanie postoju samochodów, poprawa dostępności miejsc postojowych i zwiększenie rotacji, a także stworzenie preferencyjnych warunków do parkowania dla mieszkańców strefy (możliwość skorzystania z abonamentu parkingowego w cenie 100 zł na rok za pierwszy pojazd). Celem utworzenia Śródmiejskiej Strefy Płatnego Parkowania (ŚSPP) jest dodatkowo dalsza estetyzacja centrum Wrocławia. Granice SPP mogą ulec zmianom w odpowiedzi na wnioski właściwych rad osiedli. Granice stref parkowania obowiązujące w 2024 r. pokazuje Mapa Śródmiejskiej Strefy Płatnego Parkowania oraz Strefy Płatnego Parkowania.

Rysunek 5. Mapa Śródmiejskiej Strefy Płatnego Parkowania oraz Strefy Płatnego Parkowania

Legenda:

- obszar A śródmiejskiej strefy płatnego parkowania
- obszar B śródmiejskiej strefy płatnego parkowania
- strefa płatnego parkowania

Źródło: ZDIUM

Na koniec 2024 r. łączna liczba płatnych miejsc postojowych wyniosła **9369**, w stosunku do 2023 r. liczba miejsc wzrosła o 834. W ramach SPP wyniosła **8116** miejsc postojowych, w ramach ŚSPP **1253** miejsca postojowe.

W 2024 r. wprowadzono zmiany w organizacji ruchu związane z wprowadzeniem płatnych miejsc postojowych w obszarze ŚSPP w podstrefach: II, III i IV (Stare Miasto) oraz w ramach SPP w podstrefach: VIII (Przedmieście Świdnickie), IX (Przedmieście Świdnickie/Szczepin), X (Nadodrże), XIII (Huby), XIV (osiedle Powstańców Śląskich), XV (Tarnogaj). Jednocześnie opracowano projekty zmian organizacji ruchu w rejonie osiedli Nadodrże oraz Powstańców Śląskich, na których w 2025 r. powstanie kolejnych **699** płatnych miejsc postojowych.

Tabela 92. Liczba płatnych miejsc postojowych oraz wydanych abonamentów w latach 2021–2024

Rok	Liczba płatnych miejsc postojowych	Liczba wydanych abonamentów			Liczba wydanych abonamentów dla mieszkańców		
		Tradycyjne	E-abonamenty	Razem	Tradycyjne	E-abonamenty	Razem
2021	5 733	3 193	9 146	12 339	2 692	4 710	7 402
2022	6 434	3 623	7 949	11 572	3 046	3 567	6 613
2023	8 535	7 367	7 291	14 658	4 786	4 733	9 519
2024	9 369	4 018	6 759	10 777	5 288	4 113	9 401

Źródło: UMW

W związku z dynamicznym rozwojem stref płatnego parkowania od połowy 2022 r. funkcjonuje we Wrocławiu system automatycznej kontroli opłat za postój (e-kontrola). System przeprowadza kontrolę wyłącznie na odcinkach pasa drogowego z wyznaczonymi płatnymi miejscami postojowymi. Funkcjonuje w oparciu o mechanizm rozpoznawania numerów rejestracyjnych pojazdów, sprawdzaniu w bazach danych faktu wniesienia opłaty za postój oraz dokumentowaniu faktu postoju bez wniesionej opłaty.

W 2024 r. z tytułu opłat za postój samochodów osiągnięto dochody w wysokości 40 300 000 zł (w 2023 r. – 34 579 000 zł), w tym w ŚSP 19 544 000 zł (w 2023 r. – 18 019 000 zł). Wydatki z tytułu obsługi systemu płatnych miejsc postojowych oraz wdrożenia nowych wyniosły 17 103 000 zł (w 2023 r. – 13 113 000 zł).

W granicach ŚSP oraz SPP bezpłatnie parkować mogą osoby z niepełnosprawnością posiadające identyfikator „0”, wystawiony przez Zarząd Dróg i Utrzymania Miasta (ZDiUM) na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności lub osoby przewożące ww. osoby, jednoślady, pojazdy napędzane wodorem, pojazdy elektryczne oraz trwale oznakowane pojazdy Straży Miejskiej. Natomiast w SPP dodatkowe uprawnienia do bezpłatnego parkowania mają pojazdy nisko- lub zeroemisyjne (o napędzie spalinowo-elektrycznym, sprężonym lub skroplonym gazem ziemnym).

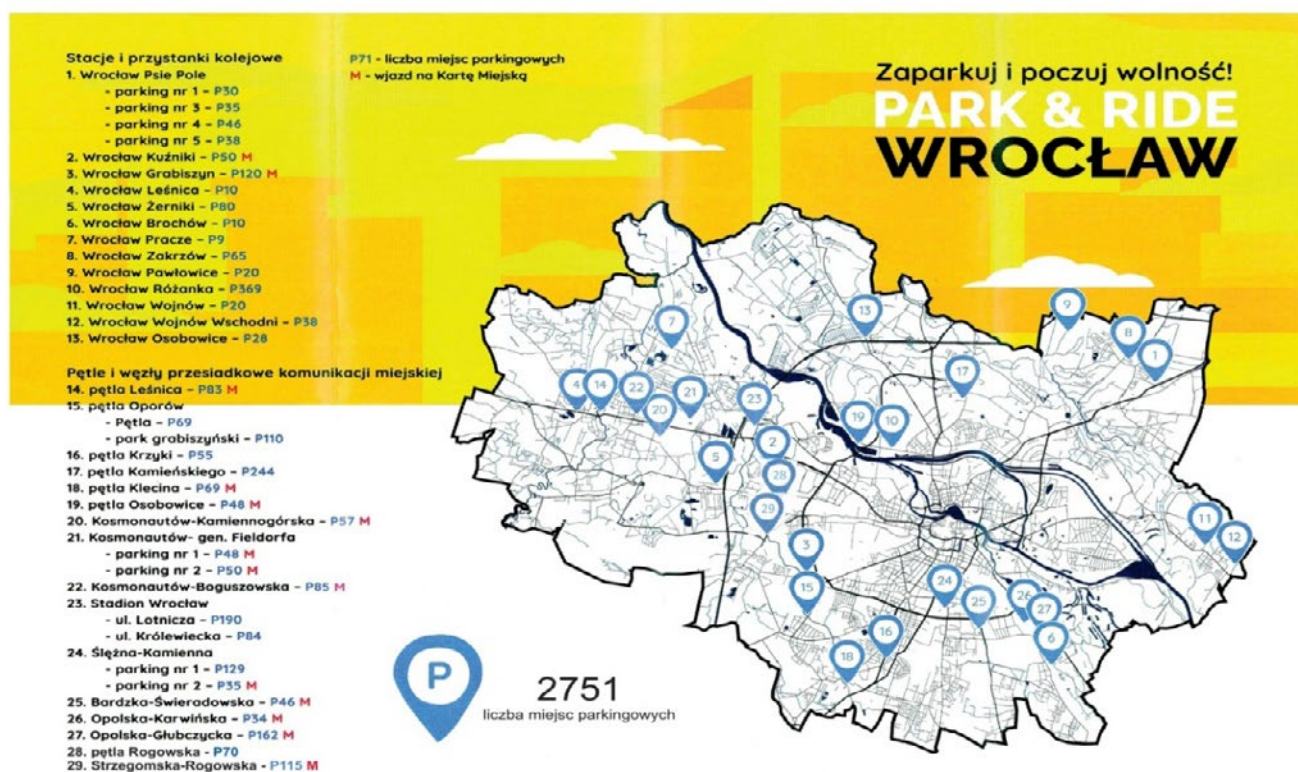
Wrocław dąży do zmniejszenia udziału podróży samochodowych w poruszaniu się po mieście. W tym celu niezbędne jest zapewnienie sprawnej komunikacji miejskiej, a także wygodnego systemu przesiadkowego spójnie łączącego podróże różnymi środkami transportu. Ważnym elementem tego systemu są obiekty parkingowe Parkuj i Jedź (P&R).

W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., w systemie P&R funkcjonowało **36** parkingów w 29 lokalizacjach, o łącznej liczbie **2751 miejsc postojowych**, w tym **80** dla osób z niepełnosprawnościami. W 13 lokalizacjach – ze względu na gęstą zabudowę i deficyt miejsc postojowych – parkingi mają zamontowany system sterowania szlabanami powiązanymi z kartą Urbancard.

W 2024 r. kontynuowane były prace koncepcyjne i projektowe dla III etapu projektu *Rozbudowy systemu Parkuj i Jedź*, dla **5 parkingów na 419 nowych miejsc postojowych** (w tym 20 dla osób z niepełnosprawnościami), wyposażonych w wiaty rowerowe. Parkingi zlokalizowane będą w pobliżu węzłów przesiadkowych (przy stacjach kolejowych: Wrocław-Leśnica, Pracze, Zakrzów, Wojnów Wschodni oraz przy skrzyżowaniu Żmigrodzka/Wołowska).

W 2024 r. wszystkie parkingi typu Parkuj i Jedź zostały wprowadzone do systemu informacji przestrzennej (SIP) w ramach kategorii Komunikacja i Transport.

Rysunek 6. Wrocławski system P&R – lokalizacje parkingów

Źródło: UMW

WJAZD DO MIASTA POJAZDÓW CIĘŻAROWYCH

W 2011 r. w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz usprawnienia miejskiej komunikacji, a także poprawy przepustowości dróg na obszarze Wrocławia wprowadzono w ciągu dróg krajowych organizację ruchu zakazującą wjazdu do Wrocławia pojazdom ciężarowym o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 18 ton w godzinach szczytu komunikacyjnego i w godzinach nocnych. Zezwolenia, w formie przepustki uprawniającej do wjazdu na teren miasta, wydawane są firmom transportowym spełniającym określone warunki.

Tabela 93. Liczba pojazdów ciężarowych, które otrzymały przepustki na wjazd do Wrocławia w latach 2011–2024

Rok	Liczba pojazdów
2011	6 720
2012	5 200
2013	4 117
2014	4 272
2015	3 793
2016	3 786
2017	3 198
2018	2 820
2019	3 696
2020	2 119

Rok	Liczba pojazdów
2021	1 887
2022	2 723
2023	1 851
2024	1 681

Źródło: UMW

TRANSPORT DROGOWY OSÓB I RZECZY

W 2024 r. nowelizacja przepisów ustawy o transporcie drogowym, mająca na celu m.in. poprawę bezpieczeństwa pasażerów, wprowadziła nowe zasady umożliwiające weryfikację legalnie działających taksówek, a także zasady dotyczące licencji na prowadzenie taksówki. Wrocław jako pierwsze miasto w Polsce podjął na tak dużą skalę działania związane z edukacją pasażerów w tym zakresie. Stworzona w 2023 r. internetowa baza legalnie działających wrocławskich taksówek od początku istnienia do końca 2024 r. miała ponad 51 tys. odsłon, natomiast w samym 2024 r. niemal 20 tys. odsłon.

Symbolem kampanii informacyjnej stała się żółta naklejka na szybie taksówki ze specjalnym kodem QR przekierowującym do bazy internetowej. Kampania prowadzona była również w mediach, w pojazdach komunikacji miejskiej, w miejscach atrakcji turystycznych, a także w okolicach Portu Lotniczego czy Dworca Głównego PKP.

W 2024 r. przeprowadzona została wspólna kontrola Straży Granicznej, Inspektoratu Transportu Drogowego i Wydziału Transportu UMW w celu weryfikacji zmienionych przepisami prawa uprawnień kierowców taksówek. W ramach kontroli wystawiono 2 mandaty za brak dokumentu pobytowego, w jednym przypadku stwierdzono prowadzenie pojazdu bez uprawnienia. Inspektorat Transportu Drogowego wszczął 2 postępowania za brak wymaganych dokumentów, wystawił 7 mandatów karnych za brak licencji w samochodzie, 1 mandat karny za brak uprawnień, 2 mandaty karne za stan techniczny pojazdu oraz zatrzymał 2 dowody rejestracyjne. Równolegle ujawniono naruszenia w postaci: 6 braków licencji w pojeździe, 7 kierowców niezgłoszonych do licencji, 7 przypadków braku cennika zgodnego ze wzorem oraz 6 niezgodnych oznakowań bocznych pojazdu.

KOMUNIKACJA PIESZA

W 2024 r. w ramach realizacji *Programu Ruchu Pieszego* podejmowano działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa pieszych i zwiększanie dostępności, w ramach których wykonano remonty nawierzchni chodników oraz budowę i remonty peronów tramwajowych. Na realizację zadań w tym zakresie w 2024 r. wydatkowano **16 297 000 zł** (w 2023 r. – 7 198 000 zł).

W 2024 r. w ramach programu *Bezpieczny Pieszy* najważniejszym zadaniem była budowa przystanków wiedeńskich przy ul. Grabiszyńskiej na wysokości al. Pracy. Ponadto zakończono projektowanie 6 przystanków wiedeńskich przy ul. Sienkiewicza (2 przy skrzyżowaniu z ul. Górnickiego oraz 4 przy skrzyżowaniu z ul. Piastowską). Pomiędzy ulicami Ślężną a Spiską powstał kolejny fragment Promenady Krzyckiej. Zamontowano także progi zwalniające przy 2 przejściach dla pieszych, na rondzie Powstańców Śląskich, a także na ulicach Rumiankowej oraz Pęgowskiej. Wybudowano sygnalizację świetlną na przejściu dla pieszych przez ul. Brücknera. Wykonano remonty chodników, a także wybudowano nowe chodniki po północnej stronie ul. Radosnej.

W 2024 r. kontynuowano wprowadzanie programu *Szkolna Ulica* w kolejnych placówkach oświatowych. We wrześniu program wdrożono przed Szkołą Podstawową numer 26 przy ul. Lubelskiej. Analizowane są kolejne zgłoszenia szkół do programu.

Kontynuowano realizację programu *Ławeczka Mieszkańca*, mającego służyć zwiększaniu dostępności przestrzeni publicznej poprzez doposażanie pasów drogowych i ciągów komunikacyjnych w ławki. W ramach programu na podstawie zgłoszeń mieszkańców wytypowano 44 lokalizacje do montażu ławek. Budżet programu w 2024 r. wyniósł 120 tys. zł (w 2023 r. 100 tys. zł).

KOMUNIKACJA ROWEROWA

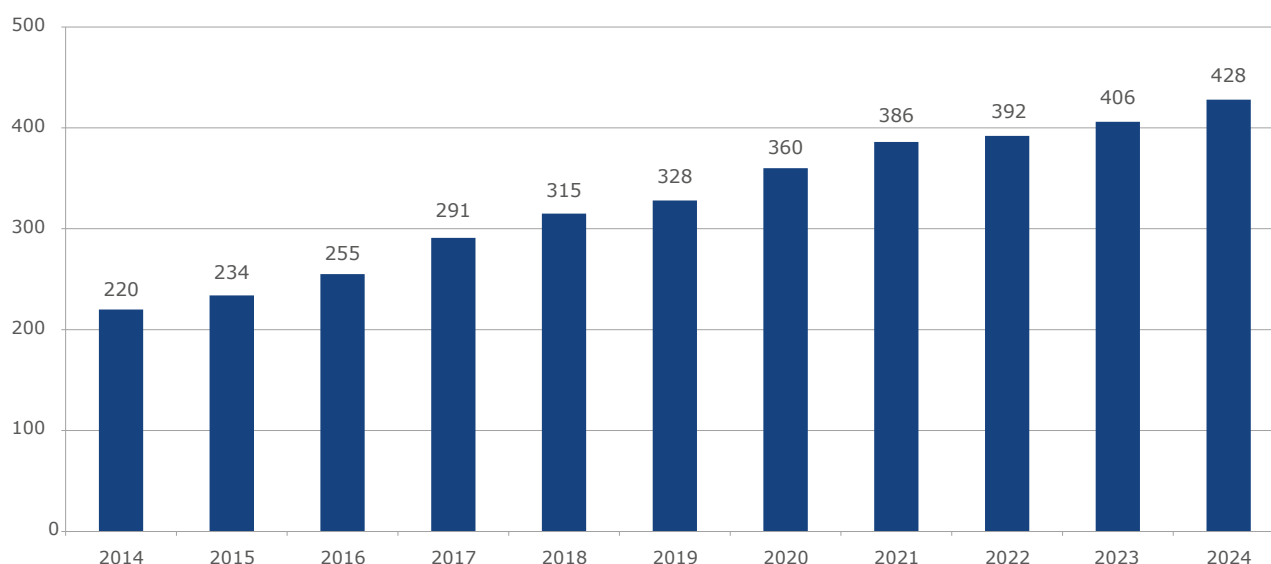
W 2024 r. na realizację zadań związanych z realizacją polityki rowerowej przeznaczono **20 509 000 zł** (w 2023 r. 18 080 000 zł), nie wliczając kosztów funkcjonowania Wrocławskiego Roweru Miejskiego. Budowa nowej i remont istniejącej infrastruktury dla rowerów to jedno z podstawowych narzędzi promowania i wdrażania aktywnej mobilności. Głównym celem podejmowanych działań jest domknięcie istniejącej infrastruktury rowerowej w spójną sieć. Na działania związane z szeroko rozumianą promocją ruchu rowerowego wydatkowano 12 697 000 zł (w tym m.in. Wrocławski Rower Miejski).

W 2024 r. zrealizowano łącznie ok. **22,5 km nowych tras rowerowych**. Dzięki czemu na koniec 2024 r. suma długości **tras przyjaznych rowerzystom** (łącznie dróg dla rowerów, dla rowerów i pieszych, pasów: rowerowych, kontraruch, BUS+rower, kontrapasów, tras po wałach i parkach oraz ulic z uspokojonym ruchem) wynosiła ponad **1450 km**.

W 2024 r. najważniejszymi inwestycjami rowerowymi były: rowerowe połączenie w ul. Pomorskiej, drogi rowerowe w ramach budowy Alei Wielkiej Wyspy, a także połączenia rowerowe na ul. Dubois. Dzięki tym inwestycjom uzupełniono luki w istniejących trasach rowerowych.

W 2024 r. pomiędzy ulicami Ślężną a Spiską powstał kolejny fragment Promenady Krzyckiej (stanowiącej również element komunikacji pieszej). W ramach środków z Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego wykonano trasę pieszo-rowerową nad rzeką Oławą.

Wykres 57. Długość tras rowerowych we Wrocławiu w latach 2014–2024 (w km)

Źródło: UMW

W 2024 r. kontynuowano montaż stojaków rowerowych – zamontowano 590 stojaków w lokalizacjach wskazanych przez mieszkańców, na co wydatkowano 538 000 zł. Stojaki zamontowano przy szkołach, przedszkolach, lokalach użyteczności publicznej, pętlach tramwajowych i autobusowych oraz głównych ulicach miasta. Na koniec 2024 r. łączna liczba zamontowanych **stojaków rowerowych wyniosła 10 088**.

W 2024 r. dzięki rozbudowie systemu zamykanych parkingów rowerowych przy miejscach zamieszkania liczba miejsc w zamykanych wiatkach rowerowych zwiększyła się o 28 (w podwórkach przy ulicach Bałuckiego, Kościuszki, Piłsudskiego oraz Kraszewskiego doposażono 2 wiaty w piętrowe stojaki rowerowe). Na koniec 2024 r. we Wrocławiu było 11 zamykanych wiat rowerowych z 192 miejscami parkingowymi.

WROCŁAWSKI ROWER MIEJSKI

W 2024 r. system samoobsługowej wypożyczalni rowerów publicznych Wrocławski Rower Miejski (WRM) działał we Wrocławiu już 14. rok. W 2024 r. system funkcjonował od 1 stycznia do 16 listopada. Na 230 stacjach udostępnionych było 2300 rowerów zwykłych, 100 rowerów elektrycznych, 20 rowerów dziecięcych, 6 rowerów towarowych, 6 tandemów i 2 rowery typu handbike. W styczniu i lutym liczba rowerów była zmniejszona do 1150 (w tym 1016 standardowych). Podobnie jak w latach wcześniejszych, za dodatkową opłatą rowery można było zwrócić także poza stacjami.

W 2024 r. rowery wypożyczono ponad 1,5 mln razy (w 2023 r. – prawie 1,9 mln), łączny przejechany dystans wyniósł 3,77 mln km. Liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie była zbliżona do roku wcześniejszego i wyniosła blisko 380 tys. Koszty utrzymania systemu WRM z budżetu w 2024 r. wyniosły 11 514 000 zł (w 2023 r. ok. 7 129 000 zł).

EDUKACJA I PROMOCJA MOBILNOŚCI AKTYWNEJ

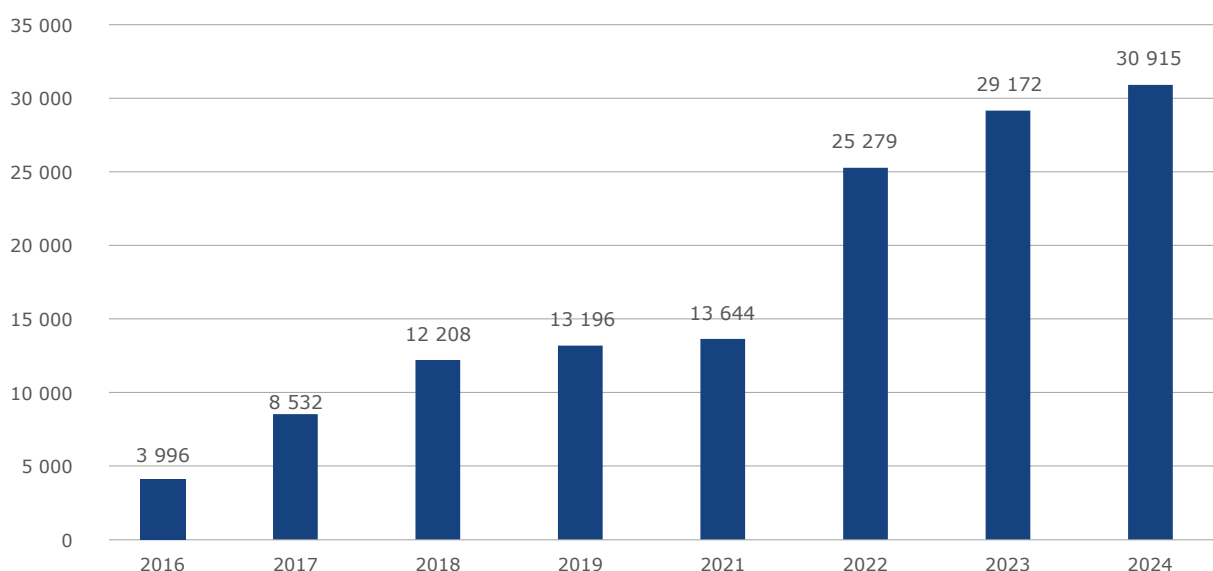
W 2024 r. kontynuowano program *Młodzi – Aktywnie zMOBILizowaNI*, w ramach którego realizowane są wszystkie miejskie rowerowe działania edukacyjno-promocyjne kierowane do dzieci i młodzieży. Program stanowi wsparcie dla nauczycieli realizujących zajęcia z wychowania komunikacyjnego. W ramach programu rozstrzygnięto drugą edycję konkursu na najbardziej mobilnie aktywną szkołę we Wrocławiu roku szkolnego 2023/2024. Trzy pierwsze miejsca zajęły kolejno: SP 42, SP 32 i SP 95. We wrześniu 2024 r. został zainaugurowany konkurs na rok szkolny 2024/2025.

W 2024 r. wydatki poniesione na szeroko rozumiane działania promujące ruch rowerowy, w tym WRM i parkingi rowerowe, wyniosły **12 697 000 zł**.

W 2024 r. kontynuowano program *Rowerowe działania edukacyjne*, w trakcie których przeszkolono ponad 1665 uczniów i 19 nauczycieli w zakresie zasad i zalet korzystania z roweru w mieście oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym; 39 uczniów wzięło udział w egzaminie na kartę rowerową w stylu holenderskim. Kolejny raz realizowana była również kampania *Rowerowy Maj* promująca przemieszczanie się do szkoły i przedszkola za pomocą indywidualnych środków transportu (udział wzięło 30 915 dzieci z 67 szkół podstawowych i 79 przedszkoli).

Aktywną mobilność promowano także podczas Wrocławskiego Święta Rowerzysty, w którym udział wzięło ponad 2 tys. rowerzystów.

Wykres 58. Liczba aktywnych uczestników kampanii *Rowerowy Maj* w latach 2016–2024

Źródło: UMW

W 2024 r. zorganizowano 5. edycję rywalizacji rowerowej *W kółko kręcę*. W edycji udział wzięło 1687 uczestników. Przejechali oni razem ponad 740 tys. km.

POMIARY RUCHU ROWEROWEGO

W 2024 r. przeprowadzono całoroczne pomiary natężenia ruchu rowerowego. Urządzenia do pomiarów rozmieszczono w 12 miejscach na terenie Wrocławia. Łącznie liczniki (bez kamery) czytały prawie 3,9 mln rowerowych przejazdów, a doliczając pomiary z kamery, było to ponad 4,5 mln zliczeń rowerowych przejazdów.

KOMUNIKACJA PUBLICZNA

MIEJSKA KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA I TRAMWAJOWA

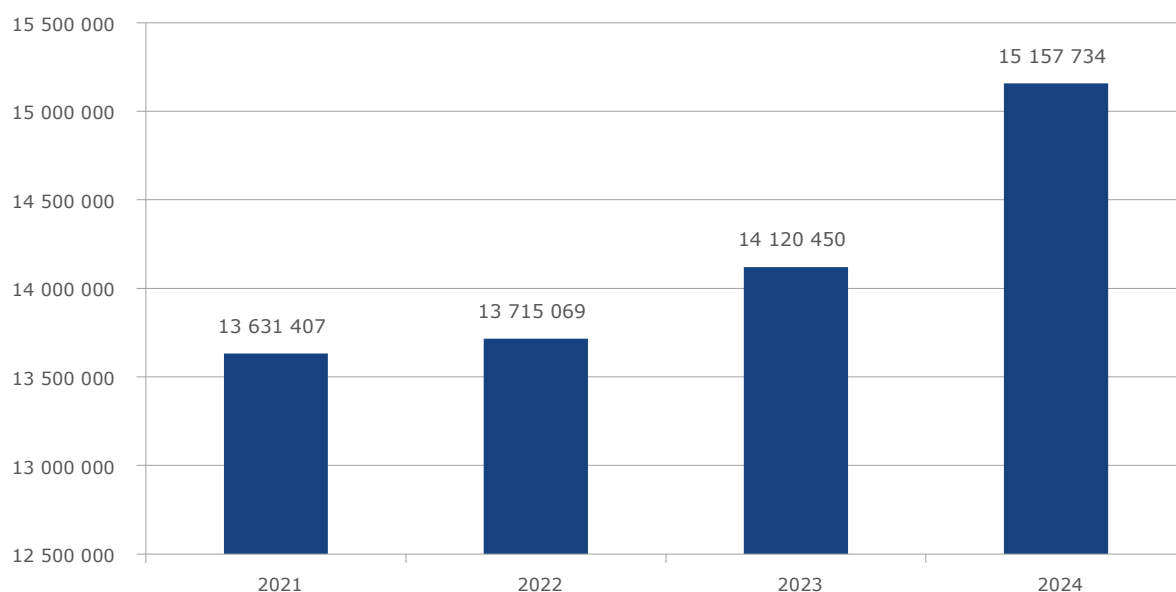
W 2024 r. na wydatki bieżące związane z lokalnym transportem publicznym przeznaczono kwotę **761 mln zł** (w 2023 r. – 694 mln zł). Zwiększenie dostępności komunikacyjnej wrocławskich osiedli oraz podniesienie standardów obsługi na terenie Wrocławia i podwrocławskich gmin jest niezmiennym priorytetem w zakresie komunikacji zbiorowej.

W ramach powyższych działań w 2024 r.:

- uruchomiono 1 linię autobusową (905),
- uruchomiono 1 linię tramwajową (0),
- uruchomiono dodatkowe kursy na 9 liniach autobusowych, w tym 4 liniach międzygminnych (104, 105, 106, 108, 118, 903, 913, 923, 938),
- wprowadzono zmiany w trasach przejazdu 5 linii autobusowych (108, 904, 908, 914, 924),
- zmieniono tabor na 6 liniach autobusowych, w tym 5 liniach międzygminnych (111, 904, 911, 914, 921, 924),
- uruchomiono 47 przystanków (25 dla linii tramwajowych, 22 dla linii autobusowych),
- zmieniono nazwy 9 przystanków,
- zmieniono statusy 16 przystanków.

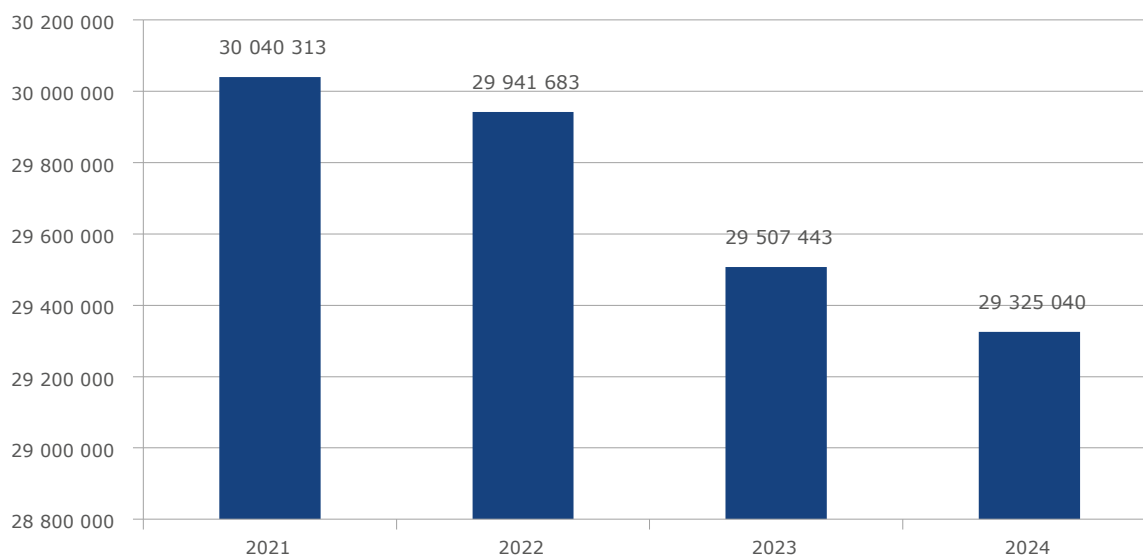
Pracę przewozową w komunikacji zbiorowej realizowało Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. (MPK) wraz z podwykonawcami oraz przewoźnicy zewnętrzni (komunikacja aglomeracyjna). W 2024 r. zrealizowano **15 157 734 pociągokilometrów** w komunikacji tramwajowej (w 2023 r. 14 120 450 pociągokilometrów) oraz 34 101 959 wozokilometrów w komunikacji autobusowej, z czego **29 325 040 wozokilometrów** (w 2023 r. 29 941 683 wozokilometrów) wykonano w ramach przewozów po mieście, a 4 776 919 wozokilometrów w ramach przewozów aglomeracyjnych.

Wykres 59. Tramwaje MPK – liczba pociągokilometrów w latach 2021–2024 (pockm)

Źródło: UMW

Wykres 60. Autobusy MPK – liczba wozokilometrów w latach 2021–2024 (wzkm)

Źródło: UMW

W związku z oddaniem do użytku w 2023 r. dwóch tras tramwajowych: Trasy Autobusowo-Tramwajowej na Nowy Dwór i Trasy Tramwajowej na Popowice oraz wdrożeniem nowej siatki połączeń w 2024 r. praca przewozowa komunikacji tramwajowej zwiększyła się o ponad 1 mln pociągokilometrów w porównaniu do roku 2023 (wzrost o 7,3%). Jednocześnie wywołało to spadek zleconej pracy przewozowej w komunikacji autobusowej o ok. 182 tys. wozokilometrów (o 0,62%). Jednakże sumaryczna praca przewozowa zlecona do realizacji w komunikacji tramwajowej i autobusowej wzrosła o 854 882 kilometry w stosunku do roku 2023 (wzrost o prawie 2%).

W ramach komunikacji zbiorowej we Wrocławiu organizowana jest również komunikacja specjalna, uruchamiana w trakcie cieszących się dużym zainteresowaniem wydarzeń kulturalnych, sportowych i innych odbywających się na terenie miasta. W 2024 r. komunikacja specjalna (linie tramwajowe T oraz linie autobusowe S) organizowana była 51 razy (w 2023 r. 34). W 2024 r. wyzwaniem organizacyjnym było zapewnienie obsługi największych imprez odbywających się na Tarczyński Arenie Wrocław – koncertu Dawida Podsiadły (ok. 60 tys. osób) i meczu ligowego WKS Śląska Wrocław z Legią Warszawa (ponad 36 tys. kibiców).

W 2024 r. podobnie jak w latach wcześniejszych organizowano transport uczniów z niepełnosprawnościami do wrocławskich placówek oświatowych. Od stycznia do sierpnia 2024 r. przewozem objęto 691 uczniów do 55 placówek oświatowych 84 pojazdami. Od września 2024 r. przewozem objęto 737 uczniów do 65 placówek oświatowych 112 pojazdami. W 2024 r. na realizację przewozów przeznaczono **15 386 496,15 zł netto**.

W 2024 r. zakończono przebudowę Zajezdni Tramwajowej Borek przy ul. Powstańców Śląskich. Przebudowa obejmowała budowę nowych i przebudowę istniejących torowisk oraz wjazdów i wyjazdów na teren zajezdni, a także budowę nowej hali obsługi codziennej wraz z halą magazynową i częścią biurową, wiat na odpady, wiat na wózki tramwajów oraz podziemnego zbiornika przeciwpożarowego. Dzięki przebudowie zajezdni zwiększono jej przepustowość, a także dostosowano infrastrukturę do obsługi nowego taboru.

ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ

W 2024 r. prowadzone były działania związane z bieżącym utrzymaniem i modernizacją torowisk oraz realizacją wielu ważnych inwestycji tramwajowych – akcja TORYwolucja. Na zadania związane z pracami remontowymi i modernizacyjnymi w ramach TORYwolucji wydatkowano łącznie prawie **48,6 mln zł**.

W ramach TORYwolucji wykonane zostały liczne naprawy, wymiany i remonty torów tramwajowych, w tym w 2 lokalizacjach zrealizowano kompleksową wymianę konstrukcji torowisk. W zakresie tych działań wymieniono prawie **2,29 km szyn**.

Realizowane były także inne działania związane z przebudową trakcji tramwajowej oraz konserwacją torów, zwrotnic tramwajowych i sieci trakcyjnej. Wykonano m.in. modernizację sieci prostownikowych, szlifowanie regeneracyjne torów 5,3 km szyn, zabudowano 7 rozjazdów, w tym 4 podwójne.

SPRZEDAŻ BILETÓW W SYSTEMIE URBANCARD

W 2024 r. odnotowano niewielki wzrost wartości sprzedanych biletów przy jednoczesnej zmianie w strukturze sprzedanych biletów. Nastąpił wzrost liczby sprzedanych biletów okresowych, a zmniejszyła się liczba sprzedanych biletów jednorazowych i czasowych.

W 2024 r. poprzez system URBANCARD Wrocławska Karta Miejska sprzedano łącznie **35 253 236** biletów (w 2023 r. – 35 969 232 biletów), z czego:

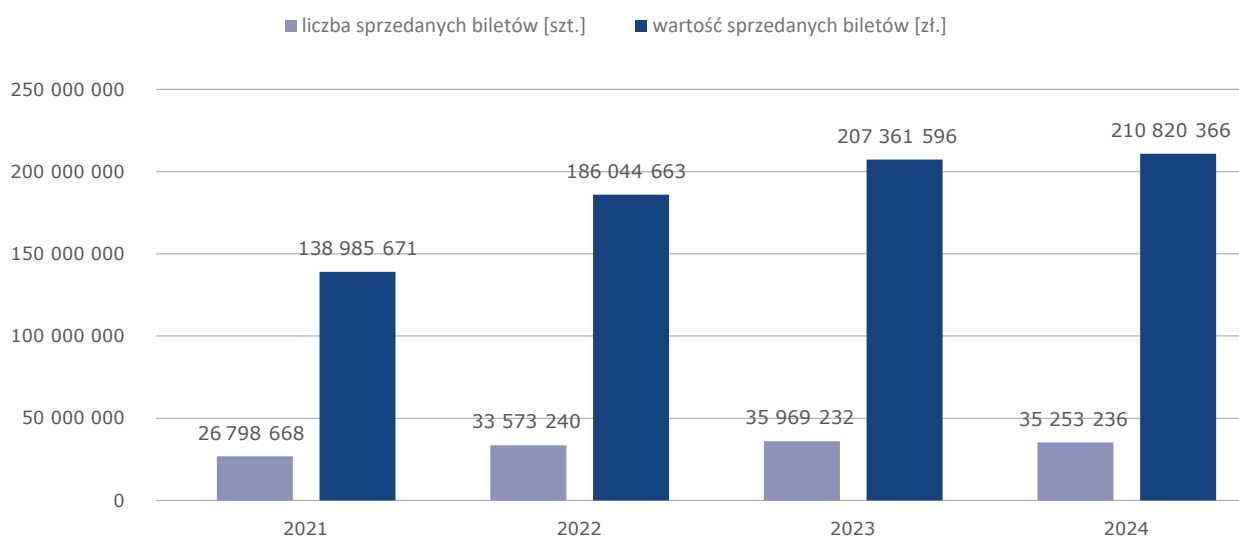
- **25 700 912** biletów czasowych (w 2023 r. – 26 392 581),
- **8 589 004** biletów jednorazowych (w 2023 r. – 8 655 982),
- **962 490** imiennych biletów okresowych (w 2023 r. – 919 420),
- **830** biletów okresowych na okaziciela (w 2023 r. – 1249).

W ramach sprzedaży biletów komunikacji miejskiej odnotowano w stosunku do roku poprzedniego spadek liczbowy o 2%. Wpływy wzrosły o ponad 1,5%.

Największa sprzedaż biletów nastąpiła w kasownikach zamontowanych w pojazdach komunikacji miejskiej – sprzedanych zostało **24 327 289** biletów (ok. 69%), natomiast poprzez pozostałe kanały dystrybucji biletów, tj. przez: automaty biletowe, aplikacje mobilne, stronę WWW oraz w punktach stacjonarnych, sprzedano łącznie **10 925 947** sztuk (ok. 31%).

W 2024 r., podobnie jak w roku 2023, nastąpił wzrost liczby sprzedanych biletów w aplikacjach mobilnych – o 128%. Największą liczbę biletów sprzedano w aplikacji *Jakdojade* (73% biletów sprzedanych w aplikacjach), a wartościowo w aplikacji URBANCARD (38% biletów sprzedanych w aplikacjach).

Wykres 61. Sprzedaż biletów wrocławskiej komunikacji miejskiej w latach 2021–2024

Źródło: UMW

Wartość wszystkich biletów sprzedanych poprzez system URBANCARD Wrocławska Karta Miejska wyniosła w 2024 r. – **210 820 366 zł**, w tym:

- **84 787 353 zł** – ze sprzedaży biletów czasowych,
- **34 515 891 zł** – ze sprzedaży biletów jednorazowych,
- **91 310 452 zł** – ze sprzedaży imiennych biletów okresowych,
- **206 670 zł** – ze sprzedaży biletów okresowych na okaziciela.

W marcu 2024 r. wprowadzono bezpłatne przejazdy komunikacją miejską do lokali wyborczych w trakcie wyborów organizowanych na każdym szczecblu. Miało to na celu zachęcenie mieszkańców do udziału w głosowaniu. Dodatkowo, w związku z postulatami społecznymi, wprowadzono pięćdziesięcioprocentową ulgę na przejazdy komunikacją miejską dla osób z umiarkowaną niepełnosprawnością. To rozwiązanie objęło ok. 16 tysięcy osób z niepełnosprawnościami. Służy to aktywizacji zawodowej oraz społecznemu wyrównywaniu szans i budowaniu dostępności w mieście.

OBYWATELE UKRAINY

Z końcem września 2024 r. wygasło prawo do bezpłatnych przejazdów dla uczniów będących uchodźcami wojennymi z terytorium Ukrainy, którzy przybyli do Polski po 24 lutego 2022 r., pobierających naukę z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w szkołach podstawowych, średnich niższych i średnich wyższych funkcjonujących w ramach ukraińskiego systemu oświaty nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia.

KOMUNIKACJA AGLOMERACYJNA

We Wrocławiu linie autobusowe aglomeracyjne obsługiwane przez przewoźników zewnętrznych zapewniają komunikację publiczną na kluczowych kierunkach podmiejskich. W 2024 r. nastąpił wzrost pracy przewozowej o 5,3%.

Tabela 94. Liczba wozokilometrów w komunikacji miejskiej i aglomeracyjnej w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Praca przewozowa	3 736 950	4 593 682	4 535 382	4 776 919

Źródło: UMW

W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., nastąpiła zmiana struktury sprzedaży biletów w komunikacji międzygminnej organizowanej przez Gminę Wrocław. Nastąpił spadek o 19,6% sprzedaży biletów jednorazowych (w 2024 r. – 389 684 szt., w 2023 r. – 484 586 szt.) oraz wzrost o 6,13% sprzedaży biletów okresowych (w 2024 r. – 17 079 szt., w 2023 r. – 16 093 szt.). Zmiany to mogą świadczyć o pozyskaniu stałych pasażerów komunikacji międzygminnej.

Tabela 95. Sprzedaż biletów na liniach komunikacji miejskiej i aglomeracyjnej w latach 2021–2024

Rok	Liczba biletów jednorazowych (w szt.)	Liczba biletów okresowych (w szt.)	Wartość sprzedanych biletów (w zł)
2021	411 080	10 731	2 606 085
2022	512 662	14 358	3 496 253
2023	484 586	16 093	3 605 624
2024	389 684	17 079	3 373 821

Źródło: UMW

W 2024 r. kontynuowano współpracę z sąsiadującymi gminami w zakresie realizacji wspólnej komunikacji publicznej. W 2024 r. rozszerzono integrację biletową, czyli wspólny system biletowy URBANCARD na liniach międzygminnych łączących gminy Kąty Wrocławskie, Czernica, Kobierzyce, Żórawina, Wisznia Mała i Siechnice. Sprzedano 5495 biletów aglomeracyjnych (w 2023 r. – 5685), na łączną kwotę 449 040 zł (w 2023 r. – 464 400 zł).

Najistotniejszym zadaniem w 2024 r. była kontynuacja projektu integracji biletowej w ramach wspólnego systemu biletowego URBANCARD na wybranych liniach aglomeracyjnych. W 2024 r. do systemu biletowego URBANCARD dołączyły gminy Kobierzyce, Żórawina, Wisznia Mała i Siechnice, dzięki czemu od września 2024 r. pasażerowie korzystający z komunikacji aglomeracyjnej w tych gminach mogą kupować bilety za pośrednictwem systemu URBANCARD. Wdrożenie objęło 5 linii: 903, 905, 908, 913 i 930.

Więcej informacji na ten temat w rozdziale WSPÓŁPRACA na stronie 255.

WROCŁAWSKI PROGRAM TRAMWAJOWO-AUTOBUSOWY (WPTA)

W 2024 r. opracowano *Wrocławski Program Tramwajowo-Autobusowy (WPTA)*, oparty na materiałach analitycznych z *Wrocławskiego Programu Tramwajowego 2.0 (WPT 2.0)*. WPTA wskazuje priorytety realizacyjne do roku 2032 i ustala harmonogram prac na lata 2024–2032 dla 15 zadań.

W 2024 r. w oparciu o harmonogram WPTA w realizacji były:

- trasa autobusowo-tramwajowa Swojczyce – przetarg na budowę trasy tramwajowo-autobusowej od przebudowywanej pętli Sępolno do nowej pętli Swojczyce;
- trasa autobusowo-tramwajowa Jagodno – przetarg na wykonanie dokumentacji projektowej dla 2. etapu budowy tramwaju oraz jezdni wschodniej na Jagodno;
- tramwaj Borowska Szpital – prace projektowe dokumentacji budowlano-wykonawczej;
- tramwaj na Maślice – prace projektowe trasy tramwajowej na Maślice z infrastrukturą towarzyszącą oraz parkingiem P&R w rejonie pętli tramwajowej;
- węzeł przesiadkowy Dubois – Drobnera – kontynuowane prace projektowe.

Ponadto w 2024 r. w oparciu o harmonogram WPTA w procesie przygotowania były:

- tramwaj Klecina – przetarg na analizę porównawczą dwóch wariantów przebiegu trasy oraz wykonanie dokumentacji projektowej budowlano-wykonawczej dla wybranego wariantu;
- tramwaj i zajezdnia Nowe Żerniki – wytyczne do opracowania Opisu Przedmiotu Zamówienia (OPZ) dla budowy torowiska oraz pętli tramwajowej w al. Architektów;
- tramwaj Księża Wielkie – wytyczne do OPZ dla zadania – Aleja Opolska wraz z tramwajem na Księża;
- tramwaj Psie Pole – koordynacja *Studium korytarzowego trasy tramwajowej w kierunku osiedla Psie Pole*.

ZINTEGROWANY SYSTEM TRANSPORTU SZYNOWEGO W AGLOMERACJI I WE WROCŁAWIU – ETAP IV

W czerwcu 2024 r. do Centrum Unijnych Projektów Transportowych został złożony wniosek o dofinansowanie projektu *Zintegrowany System Transportu Szynowego – etap IV* obejmujący budowę trasy autobusowo-tramwajowej na Swojczyce wraz z budową nowych mostów Chrobrego, budowę mijanki tramwajowej przy ul. Przyjaźni oraz przebudowę węzła przystankowego Dubois – Drobnera. We wniosku wystąpiono o dofinansowania inwestycji w wysokości 189 764 227,64 zł (76,13%)

TRASA AUTOBUSOWO-TRAMWAJOWA SWOJCZYCE

W ramach zadania dotyczącego budowy wydzielonej trasy autobusowo-tramwajowej na odcinku od istniejącej pętli Sępolno do nowo projektowanej pętli Swojczyce przy ul. Chałupniczej w listopadzie 2024 r. złożono dokumentację projektową w celu uzyskania zezwolenia na realizację inwestycji drogowej (ZRID), a w grudniu 2024 r. otwarto oferty na roboty budowlane.

Długość projektowanego torowiska to ok. 1,94 km toru podwójnego. Dodatkowo w ramach zadania przewidziana jest przebudowa układu drogowego ul. Swojczyckiej, z budową dróg dla pieszych i rowerzystów, rozbudowa pętli tramwajowej Sępolno i budowa nowej pętli tramwajowej Swojczyce, budowa parkingu P&R przy pętli Swojczyce na 160 miejsc postojowych z parkingiem dla rowerów.

Nakłady finansowe poniesione w 2024 r. na inwestycję związaną z budową trasy autobusowo-tramwajowej na Swojczyce wyniosły 544 285,85 zł.

Rysunek 7. Wizualizacja trasy autobusowo-tramwajowej na osiedle Swojczyce w rejonie parkingu P&R

KONCEPCJA BUDOWY PĘTLI TRAMWAJOWEJ NA SWOJCZYCACHInwestor
Miejsce WrocławPrzedstawiciel Zamawiającego
Wrocławskie Inwestycje Sp. z o.o.

Projektant

Źródło: UMW

MIJANKA TRAMWAJOWA PRZY ULICY PRZYJAŻNI

Zakres inwestycji obejmuje dobudowę drugiego toru tramwajowego na wysokości ul. Przyjaźni (długość odcinka wynosi 66 m) dla zwiększenia przepustowości sieci tramwajowej. W 2024 r. wystąpiono o pozwolenie na budowę.

Nakłady finansowe poniesione w 2024 r. na inwestycję związaną z budową mijanki tramwajowej na ul. Przyjaźni wyniosły 142 271,99 zł.

WĘZŁ PRZESIADKOWY DUBOIS – DROBNERA

Inwestycja obejmuje przebudowę skrzyżowań ul. Drobnera z ulicami Dubois i Łokietka oraz zaprojektowanie nowego węzła przesiadkowego autobusowo-tramwajowego, w tym wykonanie torowiska tramwajowego z siecią trakcyjną (długość projektowanego torowiska wynosi ok. 0,5 km), przystanków komunikacji zbiorowej oraz jezdni i dróg dla pieszych i rowerzystów. W 2024 r. wystąpiono o pozwolenie na budowę.

Rysunek 8. Wizualizacja węzła przesiadkowego Dubois – Drobnera

Źródło: UMW

TRAMWAJ NA MAŚLICE

W 2024 r. opracowano koncepcję trasy tramwajowej na osiedle Maślice (długość trasy wynosi ok. 3,2 km), którą poddano konsultacjom społecznym. Projekt oprócz budowy trasy tramwajowej z przystankami obejmuje przebudowę jezdni, budowę dróg dla pieszych i rowerzystów oraz budowę parkingu przesiadkowego P&R przy pętli z 62 miejscami postojowymi. Projekt realizowany jest zgodnie z rekomendacją *Wrocławskiego Programu Tramwajowego 2.0*.

Nakłady finansowe poniesione w 2024 r. na inwestycję związaną z budową trasy tramwajowej na Maślice wyniosły 312 520 zł.

Projekt wpisano na listę zadań rezerwowych finansowanych z programu FEnIKS 2021–2027 w ramach *Strategii ZIT WrOF na lata 2021–2027*.

Rysunek 9. Projektowana trasa tramwajowa na osiedle Maślice wraz z parkingiem P&R

Źródło: UMW

TRASA AUTOBUSOWO-TRAMWAJOWA NA JAGODNO

Dla inwestycji uzyskano promesę dofinansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w wysokości **42 967 040,56 zł**.

W 2024 r. kontynuowano roboty budowlane mające na celu realizację I etapu TAT na Jagodno, czyli wydzielonej jezdni autobusowej na Jagodno o długości 2,5 km. Inwestycja obejmuje również realizację infrastruktury przystankowej, pętli autobusowej w rejonie ul. Kajdasza oraz parking przesiadkowy P&R na 57 miejsc postojowych (w tym 3 dla osób z niepełnosprawnościami). Roboty budowlane uwzględniają możliwość lokalizacji torowiska tramwajowego w ramach układu geometrycznego jezdni autobusowej bez potrzeby przebudowy. W zamówieniu wprowadzono korekty związane z koniecznością wyprzedzającej zabudowy elementów odwodnienia przyszłego torowiska oraz zapewnienia rezerw dla sieci zasilających trację tramwajową. W 2024 r. na inwestycję wydatkowano **22 122 500 zł**.

W kolejnym etapie, po ogłoszeniu rozporządzenia w sprawie skrzyżowań linii kolejowych z liniami tramwajowymi, możliwe będzie zaprojektowanie i wybudowanie torowiska tramwajowego na istniejącej podbudowie betonowej.

TRAMWAJ BOROWSKA SZPITAL

W 2024 r. rozstrzygnięto przetarg na zaprojektowanie trasy tramwajowej Borowska Szpital od krańcówki przy ul. Świeradowskiej do planowanej pętli tramwajowej przy ul. Borowskiej, w rejonie nasypu linii kolejowej. Inwestycja obejmuje realizację m.in. dwukierunkowej trasy tramwajowej (częściowo autobusowo-tramwajowej) z tracją tramwajową, przystankami komunikacji zbiorowej, drogami dla pieszych i rowerzystów oraz parkingu przesiadkowego P&R na ok. 50 miejsc postojowych. Długość trasy wynosi ok. 1,1 km.

Rysunek 10. Przebieg trasy tramwajowej Borowska Szpital

Źródło: UMW

BUSPAS NA ISTNIEJĄCYM TOROWISKU W ULICY BARDZKIEJ

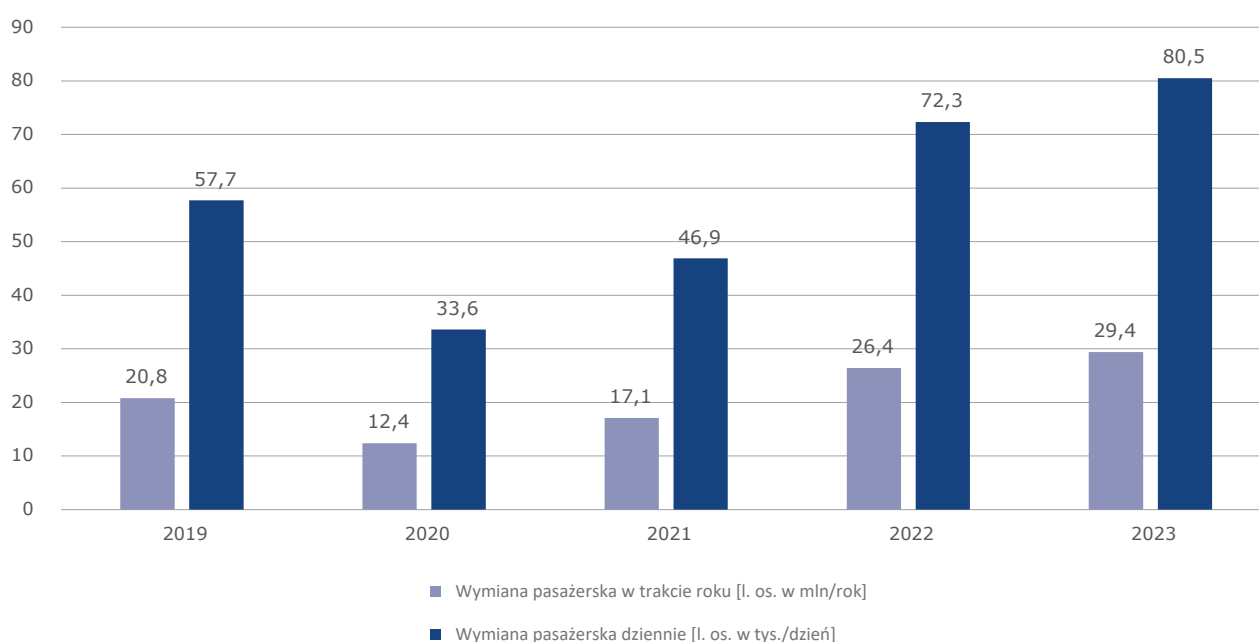
W 2024 r. uzyskano pozwolenie na budowę i ogłoszono przetarg na roboty budowlane dotyczące zabudowy istniejącego torowiska tłuczniewego w ul. Bardzkiej w celu umożliwienia wykorzystywania go przez autobusy i tramwaje. Otwarcie ofert zaplanowano na styczeń 2025 r. W 2024 r. wydatkowano na realizację inwestycji 365 tys. zł.

W 2024 r. kontynuowano umowę ze spółką POLREGIO na dystrybucję 30-dniowych aglomeracyjnych imiennych biletów miejskiej komunikacji zbiorowej, wchodzących w skład **Biletu Zintegrowanego**. W listopadzie 2024 r. analogiczną umowę podpisano ze spółką Koleje Dolnośląskie. W 2024 r. w ramach obu umów sprzedano **17 185** biletów (w 2023 r. – 17 606) o wartości 1 443 600 zł.

Kontynuowano prace mające na celu integrację transportu miejskiego i kolejowego w ramach działań na rzecz rozwoju systemu parkingów przesiadkowych P&R przy stacjach kolejowych. Rozpoczęły się prace przygotowawcze do budowy parkingów w sąsiedztwie stacji Wrocław-Leśnica (66 miejsc parkingowych), Wrocław-Pracze (85 miejsc parkingowych), Wrocław-Zakrzów (50 miejsc parkingowych) oraz Wrocław-Wojnowł Wschodni (60 miejsc parkingowych).

W rankingu opublikowanym przez Urząd Transportu Kolejowego w 2024 r. stacja **Wrocław Główny ponownie zajęła 1. miejsce w kategorii najpopularniejszej stacji w 2023 r.**, obsługując w przeciągu roku **29,4 mln osób** – to o ponad 11% więcej niż w 2022 r. Stanowi to 3,9% całkowitej wymiany pasażerskiej w Polsce. Miejsce 2. ponownie zajął Poznań Główny (24,9 mln), miejsce 3. zaś Kraków Główny (23,4 mln).

Wykres 62. Wymiana pasażerska na Dworcu Głównym we Wrocławiu w latach 2019–2023

Źródło: UTK.GOV.PL

W kwietniu 2024 r. rozpoczął się IX sezon *Pociągu do Kultury* kursujący w weekendy między Wrocławiem a Berlinem, na trasie Berlin Lichtenberg–Cottbus–Węgliniec–Bolesławiec–Legnica–Wrocław Główny. Nazywany europejskim festiwalem na kołach – do dziś unikatowy w swojej formule. Ideą projektu *Pociąg do Kultury*, który rozpoczął się w kwietniu 2016 r. z okazji organizacji Europejskiej Stolicy Kultury 2016 (ESK) we Wrocławiu, jest łączenie podróży ze spotkaniami, koncertami oraz innymi wydarzeniami kulturalnymi, także promującymi dbałość o środowisko naturalne. W 2024 r. program poświęcony był rocznicom ważnych wydarzeń w Europie.

Więcej informacji na ten temat w rozdziale FINANSE GMINY na stronie 21.

PORT LOTNICZY

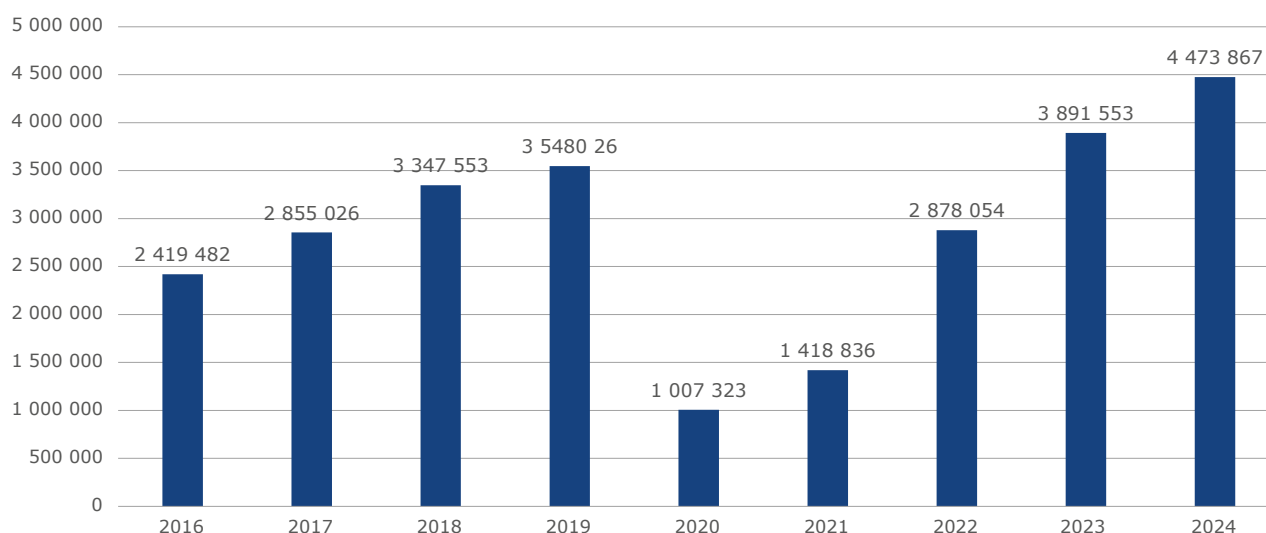
W 2024 r. Port Lotniczy Wrocław S.A. (Port Lotniczy) utrzymał, pod względem liczby obsłużonych pasażerów, 5. pozycję wśród lotnisk w Polsce (po Warszawie, Krakowie, Katowicach i Gdańsku) oraz 4. wśród lotnisk regionalnych. Port Lotniczy we Wrocławiu jest jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się lotnisk regionalnych w Polsce, o stale rozbudowywanej siatce połączeń.

W 2024 r. Port Lotniczy obsłużył prawie **4,5 mln** pasażerów, to ponad 15% więcej obsłużonych pasażerów w stosunku do 2023 r. (3,9 mln). Wzrost przyczynił do osiągnięcia wysokiego dodatniego wyniku finansowego.

Rok 2024 był rokiem dynamicznego wzrostu ruchu lotniczego, szczególnie lotów o charakterze turystycznym. W stosunku do roku 2023 odnotowano wzrost liczby pasażerów: w obszarze lotów niskokosztowych o 7% (uruchomiono loty do Marsylii, Dubrownika, Oslo Gardermoen i Kopenhagi), w ruchu czarterowym o 35% (uruchomiono loty do Sharm El Sheikh, Barcelony, Lanzarote i Palermo oraz kierunki bardziej prestiżowe – Nosy Be na Madagaskarze i Salala w Omanie), a także w lotach o charakterze biznesowym o prawie 25%. W 2024 r. dużym sukcesem było uruchomienie bezpośrednich lotów do Helsinek.

W 2024 r. Port Lotniczy oferował **65** połączeń regularnych obsługiwanych przez 9 przewoźników oraz 36 połączeń czarterowych.

Wykres 63. Całkowity ruch pasażerski we Wrocławiu w latach 2016–2024

Źródło: Port Lotniczy Wrocław SA

Ruch regularny w 2024 r. stanowił łącznie **79,2%** ruchu pasażerskiego, w ramach którego przewieziono **3 539 782 pasażerów**. Był to wzrost o prawie 11% w stosunku do roku 2023.

Ruch nieregularny oraz lotnictwo ogólne kształtował się na poziomie **931 466 pasażerów**, co daje wzrost o ponad 35% w porównaniu do roku 2023. W samym ruchu czarterowym przewieziono **915 402 pasażerów**, a zatem zanotowano wzrost o prawie 36% w stosunku do roku 2023. W 2024 r. dominującymi kierunkami w ramach ruchu czarterowego były: Turcja – 38%, Grecja – 21%, Egipt – 12%, Hiszpania – 8%, Tunezja – 7%, Bułgaria – 4%, Albania – 3%, Włochy – 2%, Kenia i Cypr po 1%.

Pod względem liczby przewiezionych pasażerów przez przewoźników w ruchu regularnym niezmiennie od 2007 r. na 1. miejscu był Ryanair, na 2. Wizz Air, na 3. PLL LOT, a na 4. Lufthansa. Natomiast w ruchu czarterowym kolejność była następująca: Enter Air, Buzz (Ryanair Sun), Smartwings Polska i Electra Airways.

W 2024 r. rozpoczęto budowę hotelu na terenie Portu Lotniczego. Koszt inwestycji to niespełna 60 mln zł. Hotel będzie funkcjonował w ramach sieci Hampton by Hilton, będzie dysponował 122 pokojami. Planowane oddanie do użytku przewidywane jest na III lub IV kwartał 2025 r.

Na terenie Portu Lotniczego zlokalizowany jest dworzec towarowy – terminal cargo, który świadczy kompleksowe usługi logistyczne. W 2024 r. w stosunku do 2023 r. nastąpił wzrost liczby obsługanego cargo o ponad 18%.

Tabela 96. Liczba Cargo we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w tonach)

	2021	2022	2023	2024
Liczba obsługanego Cargo on board (tony)	11 211	11 124,8	10 413,1	12 289,7

Źródło: Port Lotniczy Wrocław SA

W 2023 r. rozpoczęto prace związane z rozbudową i modernizacją strefy operacyjnej wrocławskiego lotniska ze środków Instrumentu Łącząc Europę 2021–2027 (*Connecting Europe Facility* – CEF). W ramach inwestycji realizowanej w latach 2023–2026 wykonane zostaną: dodatkowa płyta postojowa, dzięki której zwiększona zostanie liczba miejsc postojowych dla samolotów pasażerskich, dodatkowa droga kołowania, która umożliwi wykonywanie operacji lotniczych samolotów wojskowych bez wstrzymywania ruchu samolotów pasażerskich, droga szybkiego zjazdu, umożliwiająca szybsze opuszczenie przez samolot pasa startowego. Ponadto powstanie nowa płyta do odladzania samolotów, co skróci procedury przed startem samolotu. Dzięki rozbudowie i modernizacji zwiększą się możliwości operacyjne lotniska, a tym samym jego przepustowość. W ramach projektu przebudowana zostanie również istniejąca droga kołowania, co pozwoli na przyjmowanie samolotów wojskowych (największych samolotów świata) i jednocześnie skróci czas operacji lotniczych. W październiku 2024 r. podpisano umowę z wykonawcą na prowadzenie robót budowlanych w strefie operacyjnej lotniska.

Niezależnie od powyższej inwestycji w 2024 r. rozpoczęto realizację nowych oraz wstrzymanych w poprzednich latach zadań inwestycyjnych, na które wydano łącznie ok. **35,7 mln zł** (w 2023 r. – 24,2 mln zł). Do najważniejszych należały: modernizacja systemu BHS, budowa magazynu paliw, modernizacja cystern paliwowych, parkingu długoterminowego oraz systemu FIDS (system informacyjny o wszystkich przylotach i odlotach), zakup i modernizacja środków transportu, zakup niezbędnych maszyn i urządzeń do bieżącego utrzymania infrastruktury portu lotniczego, modernizacja systemów informatycznych oraz zakup specjalistycznego sprzętu poprawiającego bezpieczeństwo pasażerów oraz bezpieczeństwo funkcjonowania lotniska.

Port Lotniczy w ramach konsorcjum z europejskimi lotniskami i Europejską Organizacją ds. Bezpieczeństwa Żeglugi Powietrznej (Eurocontrol) pozyskał dofinansowanie na projekt *Predictable and Environmentally friendly operations of regional Airports with COnnectivity and Climate as Keyword*, mający na celu zapewnienie bezpieczeństwa powietrznej żeglugi cywilnej i wojskowej przyjaznej środowisku.

Wrocław jest jednym z 6 polskich miast, w których swoją bazę serwisową ma Ryanair Wrocław Aircraft Maintenance Services (WAMS). O wyborze Wrocławia zdecydowało m.in. posiadanie dobrego zaplecza kształcącego przyszłych specjalistów (np. Politechnika Wrocławska oraz Lotnicze Zakłady Naukowe). W maju 2024 r. otwarto drugi hangar serwisowy zajmujący powierzchnię 8300 m², który daje możliwość obsługi 4 samolotów jednocześnie. Łączna kwota inwestycji wyniosła 25 mln euro. Docelowo Ryanair zatrudni ponad 550 osób, w tym wysoko wykwalifikowanych inżynierów i mechaników lotniczych.

WSPIERANIE ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI

W 2024 r. kontynuowano działania wspierające rozwój elektromobilności we Wrocławiu, realizując zadania wskazane w ustawie z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych: m.in. wykorzystywano autobusy zeroemisyjne w transporcie miejskim i pojazdy elektryczne do zadań publicznych, zapewniono określoną liczbę punktów ładowania pojazdów oraz stwarzano warunki do wspierania rozwoju elektromobilności w mieście.

W 2024 r. Urząd Miejski Wrocławia oraz jego jednostki użytkowały **16 pojazdów elektrycznych** (w 2023 r. – 12 pojazdów), co stanowiło 20% (w 2023 r. – 12,24%) udziału pojazdów elektrycznych we flocie pojazdów miejskich.

Ponadto w 2024 r. jednostka miejska MPK Sp. z o.o. we Wrocławiu podpisała umowę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) na objęcie przedsięwzięcia pn. *Dostawa autobusów zeroemisyjnych wraz z wykonaniem niezbędnej infrastruktury technicznej dla MPK Sp. z o.o. we Wrocławiu* wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego w ramach Inwestycji: G1.3.2 Zeroemisyjny transport zbiorowy (autobusy) Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności. Przedmiotem przedsięwzięcia jest dostawa 28 autobusów elektrycznych (19 autobusów solo i 9 autobusów przegubowych). Planuje się, że pozyskane autobusy elektryczne przyjadą do Wrocławia w 2026 r. i będą obsługiwały linie 106, 129 i 142.

Pod koniec 2024 r. zawarto porozumienie z firmą InPost dotyczące działań na rzecz zielonego Wrocławia, m.in. obsadzania paczkomatów zielenią, instalacji pojemników na elektrośmieci oraz czujników jakości powietrza. InPost przekazał również kwotę 250 tys. zł na program stypendialny dla studentów wrocławskich uczelni, którzy rozwijają projekty służące poprawie jakości życia w mieście związane z szeroko pojętym zrównoważonym rozwojem w obszarze ochrony środowiska, gospodarki odpadami, zrównoważonej mobilności. Dodatkowo firma ustawi na terenie Wrocławia 10 ładowarek samochodów elektrycznych. Ich lokalizacje są już zatwierdzone. Trwają procedury związane z ich zainstalowaniem.

We Wrocławiu liczba pojazdów z napędem alternatywnym r/r wzrasta, w związku z czym prowadzone są działania wspierające elektromobilność. Samochody elektryczne mogą korzystać z buspasów (w 2024 r. sumaryczna długość buspasów wyniosła ok. 20 km) oraz parkować za darmo. Ponadto w ramach inwestycji w infrastrukturę drogową wyznaczane są miejsca postojowe przeznaczone specjalnie dla pojazdów elektrycznych (do 2024 r. łącznie wyznaczono 202 miejsca postojowe).

Tabela 97. Liczba pojazdów z napędem alternatywnym w latach 2021–2024 we Wrocławiu

Rodzaj napędu	2021	2022	2023	2024
Elektryczny	818 +510 skuterów	1 383 +598 skuterów	2 227 +652 skuterów	3 181 +731 skuterów
Hybrydowy	14 805	21 298	30 829	43 025
CNG, LNG	165	183	191	101
Wodorowy	2	2	2	3

Źródło: UMW

W 2024 r. kontynuowano prace w ramach Komitetu Samorządowego oraz Komitetu do spraw Nowej Mobilności Miejskiej, działających przy Polskim Stowarzyszeniu Nowej Mobilności (dawniej Polskim Stowarzyszeniu Paliw Alternatywnych). Skierowano szereg postulatów do administracji rządowej, w tym uwagi do nowelizacji ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych.

OGÓLNODOSTĘPNE PUNKTY ŁADOWANIA POJAZDÓW ELEKTRYCZNYCH I STACJE TANKOWANIA GAZEM ZIEMNYM

W 2024 r. podpisano z operatorami prywatnymi 4 umowy dzierżawy dotyczące budowy ogólnodostępnych stacji ładowania. W ramach współpracy na terenach w pasie dróg publicznych powstaną łącznie **94** ogólnodostępne stacje ładowania w 45 lokalizacjach.

W 2024 r. dzięki preferencyjnym warunkom dla operatorów punktów ładowania pojazdów nadal regularnie wpływały wnioski dotyczące opiniowania lokalizacji pod budowę ogólnodostępnych stacji ładowania. W 2024 r. zaopiniowano łącznie 68 wniosków (26 zaopiniowano pozytywnie, 42 negatywnie).

W 2024 r. wprowadzono elektroniczny formularz do składania wniosków dotyczących zaopiniowania lokalizacji pod ogólnodostępne stacje ładowania. Dodatkowo udostępniono mapę pokazującą dane dotyczące elektromobilności, która może być pomocna w planowaniu kolejnej infrastruktury.

Ponadto w 2024 r. w ramach programu *eV City powered by Volvo* podpisane zostało porozumienie z firmą Volvo, którego celem jest rozwój ogólnodostępnych stacji szybkiego ładowania pojazdów elektrycznych. We Wrocławiu powstaną dwie stacje o mocy 175 kW. Równocześnie Volvo sfinansuje realizację budowy pierwszych dwóch solarnych stacji ładowania małej elektromobilności.

Tabela 98. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania gazem ziemnym w latach 2021–2024

Liczba punktów	2021	2022	2023	2024
Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych	150	168	207	249
w tym:	w 45 lokalizacjach	w 53 lokalizacjach	w 70 lokalizacjach	w 78 lokalizacjach
liczba punktów Gminy Wrocław (w tym według Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych)	28 (20)	28 (20)	28 (20)	28 (20)
liczba punktów pozostałych	122	140	179	221
Liczba stacji tankowania gazem ziemnym	1	1	1	1

Źródło: UMW

W 2024 r. Gmina Wrocław przystąpiła do projektu *Shift2Zero* w ramach programu unijnego *Horyzont Europa*, którego celem jest stworzenie nowoczesnego, lekkiego, elektrycznego pojazdu dostawczego sprawdzającego się w przestrzeni miejskiej. Konsorcjum składa się z 30 partnerów, a budżet projektu wynosi 10 mln euro.

INFRASTRUKTURA

Bezpieczeństwo i monitoring systemów odpowiadających za zaopatrzenie w wodę, odbiór i oczyszczanie ścieków oraz gospodarowanie wodami opadowymi i roztopowymi, a także gospodarowanie odpadami i zapewnienie ciągłości dostaw energii stanowią kluczowe elementy ograniczające skalę zjawisk mogących zdestabilizować życie w mieście. Bezpieczeństwo i pewność funkcjonowania infrastruktury komunalnej to jeden z celów strategicznych miasta. W 2024 r. dzięki wysokiej jakości usług komunalnych i ciągłości pracy jednostek, spółek i firm zajmujących się utrzymaniem miasta zapewniono bezpieczeństwo sanitarne infrastruktury miejskiej i jej użytkowników.

W zestawieniu *European Benchmarking Co-operation* (EBC – międzynarodowe stowarzyszenie prowadzące analizę porównawczą wiodących przedsiębiorstw branży wodno-kanalizacyjnej: <https://www.waterbenchmark.org>) biorą udział jedynie 3 polskie przedsiębiorstwa wodociągowe – MPWiK Wrocław, Aquanet Poznań oraz MPWiK Kraków. W 2024 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu (MPWiK) otrzymało srebrny certyfikat EBC. Certyfikaty benchmarkingowe przyznawane są przedsiębiorstwom, które wykazują zaangażowanie w doskonalenie swoich usług wodnych i aktywnie współpracują w tym zakresie z innymi przedsiębiorstwami. MPWiK jest jednym z 15 europejskich przedsiębiorstw branży wodno-kanalizacyjnej pod względem najniższych strat wody. W 2024 r. straty te wyniosły 5,02% (w 2023 r. – 8,15%) i były najniższe w historii Wrocławia. Według raportu EBC straty wody we Wrocławiu były o kilka punktów procentowych niższe niż średnia dla Europy Zachodniej. Dla porównania według danych GUS straty dostarczonej wody w Polsce wyniosły średnio 15,3% w 2023 r.

W 2024 r. we Wrocławiu uzdatniono ponad 49 mln m³ wody. Jest to objętość, którą można napęlić 14 tys. basenów olimpijskich o pojemności 3500 m³ lub 275 Hal Stulecia.

SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ

System ujmowania i uzdatniania wody dla Wrocławia jest układem złożonym, który pozwala na elastyczne dostosowanie się do zmiennych potrzeb i warunków, w tym sytuacji kryzysowych i awaryjnych. System zaopatrzenia w wodę składa się z ujęć wody (pompownie wody powierzchniowej, pompownie wody infiltracyjnej, tereny wodonośne), dwóch zakładów produkcji wody, stacji uzdatniania wody oraz obiektów sieciowych (pompownie strefowe, komory dochlorowywania). Wrocław zaopatrywany jest w wodę ujmowaną z rzeki Oławy, której zasoby wzbogacane są wodami z rzeki Nysy Kłodzkiej (system przerzutowy Nysa–Oława). System przerzutowy z Nysy Kłodzkiej pracuje w oparciu o jaz piętrzący w Michałowie w województwie opolskim, pompownię wody oraz doprowadzalnik o długości 27 km. Zasilanie z Nysy Kłodzkiej zapewnia odpowiednią ilość wody, poprawia jakość wody w rzece Oławie i pozwala na optymalizację zużycia środków chemicznych w procesach uzdatniania.

Nieprzerwanie prowadzony jest monitoring wybranych parametrów jakości wody, zarówno wody przerzucanej z Nysy Kłodzkiej, jak i zmieszanej z wodami rzeki Oławy. System z dużym wyprzedzeniem pozwala na podjęcie działań umożliwiających zabezpieczenie wody surowej do produkcji uzdatnienia i ochronę ujęć wody.

Woda uzdatniana jest w dwóch wrocławskich Zakładach Produkcji Wody (ZPW). ZPW Na Grobli zaopatruje głównie mieszkańców centrum i północno-wschodniej części Wrocławia. Zakład zasilany jest wyłącznie wodą infiltracyjną z terenów wodonośnych (o pow. 1 106,65 ha), położonych na południowy wschód od Wrocławia, objętych strefą ochronną ujęcia wody powierzchniowej. ZPW Mokry Dwór zaopatruje głównie mieszkańców południowo-wschodniej, południowej i częściowo zachodniej części Wrocławia. Zakład uzdatnia wodę powierzchniową ujmowaną z rzek Oławy i Nysy Kłodzkiej. Wydajność każdego ZPW wynosi maksymalnie 80 tys. m³ na dobę.

Zlokalizowana w Leśnicy Stacja Uzdatniania Wody (SUW) jest lokalną stacją zaopatrującą w wodę mieszkańców okolicznych osiedli. Leśnica zasilana jest głównie wodą podziemną, uzupełnianą okresowo (duże rozbiory w okresie letnim lub działania eksploatacyjne) wodą z ZPW Mokry Dwór.

Tabela 99. Pobór i uzdatnianie wody w MPWiK we Wrocławiu w latach 2021–2024 (tys. m³)

Pobór wody	2021	2022	2023	2024
Ilość pobranej wody powierzchniowej	21 696,72	22 630,41	24 170,89	23 542,61
Ilość pobranej wody infiltracyjnej	28 602,75	29 808,83	27 768,24	27 657,37
Ilość pobranej wody głębinowej	391,51	319,49	283,84	218,14
Razem woda pobrana do uzdatniania (bez przerzutów i przepompowywania)	50 690,98	52 758,73	52 222,97	51 418,12
Dostawa uzdatnionej wody	2021	2022	2023	2024
ZUW Mokry Dwór	20 872,69	21 641,85	23 182,20	22 475,74
ZUW Na Grobli	26 896,61	28 442,95	26 458,97	26 441,40
SUW Leśnica	474,05	485,37	283,84	263,70
Razem woda uzdatniona	48 243,35	50 570,17	49 925,01	49 180,84

Źródło: MPWiK

MPWiK eksploatuje ok. 2225 km sieci wodociągowej (w 2023 r. 2210 km). System dystrybucji wody obejmuje cały Wrocław, poza tym MPWiK dostarcza wodę uzdatnioną do 7 gmin ościennych (Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Czernica oraz Miękinia). Sprzedawana jest także woda surowa do wodociągów w Brzegu Opolskim, Elektrociepłowni Czechnica (Kogeneracja S.A.).

SYSTEM ODBIORU I OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW

System kanalizacyjny Wrocławia składa się z sieci kanalizacyjnej, przepompowni ścieków, Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków Janówek (WOŚ Janówek). WOŚ Janówek jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną z chemicznym wspomaganie usuwania związków fosforu, która może odprowadzać, zgodnie z wydanym pozwoleniem wodnoprawnym, średnio 155 tys. m³ oczyszczonych ścieków na dobę. Ścieki doprowadzane są do oczyszczalni systemem sieci rozdzielczych i ogólnospławnych (w tym kolektorów: Odra, Ślęza, Bystrzyca, Kolektor Południowy, Kolektor Północny) oraz lokalnych przepompowni.

W 2024 r. MPWiK eksploatowało ok. 1760 km kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej wraz z przyłączami (o 20 km więcej niż w 2023 r.). Ścieki odbierane są przez MPWiK z obszaru Wrocławia oraz z gmin Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Czernica oraz Miękinia.

Na koniec 2024 r. MPWiK eksploatowało 70 przepompowni sanitarnych i ogólnospławnych (w 2023 r. – 69 przepompowni) oraz 4 zlewnie ścieków (w tym 1 na WOŚ Janówek). Przepompownie (wliczając pompownię główną WOŚ Janówek) przepompowały w sumie ok. 115 560 tys. m³ ścieków, jest to o 930 tys. m³ ścieków więcej niż w 2023 r.

Tabela 100. Liczba przepompowni ścieków i zlewni w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Liczba przepompowni sanitarnych i ogólnospławnych	66	67	69	70
Liczba zlewni	3	4	4	4

Źródło: MPWiK

W 2024 r. do WOŚ Janówek wpłynęło 56 663 tys. m³ ścieków (w tym z kanalizacji ogólnospławnej), jest to wzrost o 478 tys. m³ w stosunku do 2023 r. Ścieki dopływały w ilości średniodobowej 154,8 tys. m³ na dobę, co oznacza wzrost o ok. 0,6% w stosunku do roku 2023.

MIEJSKI SYSTEM GOSPODAROWANIA WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI

System gospodarowania wodami opadowymi we Wrocławiu składa się z: sieci kanalizacji deszczowej i drenażowej wraz z urządzeniami, sieci kanalizacji ogólnospławnej wraz z urządzeniami, pompowni wód deszczowych i drenażowych, pompowni ścieków ogólnospławnych, urządzeń do retencjonowania i infiltracji wód opadowych, urządzeń małej retencji połączonych w system, systemu rowów (otwartych i zarurowanych) wraz z urządzeniami, służących odprowadzaniu wód opadowych do odbiornika. W 2024 r. długość rowów zarządzanych przez MPWiK wyniosła ok. 650 km. Od 2023 r. MPWiK eksploatuje również rowy przydrożne o długości ok. 80 km. W 2024 r. długość sieci kanalizacji deszczowej na terenie Wrocławia eksploatowanej przez MPWiK to ok. 592 km (ok. 12 km więcej niż w 2023 r.). Występuje ona na osiedlach kanalizowanych wspólnie, przylegających do terenów śródmiejskich oraz na obszarach peryferyjnych. Na terenie Wrocławia funkcjonuje 18 przepompowni deszczowych eksploatowanych przez MPWiK, a także znajduje się sieć drenaży zbierających i odprowadzających wody gruntowe w celu lokalnego obniżenia lub ustabilizowania warunków gruntowo-wodnych. Wody drenażowe są zbierane, przepompowywane i odprowadzane do lokalnych odbiorników. W 2024 r. na terenie miasta zlokalizowanych było 5 przepompowni drenażowych.

Informacje dotyczące Gospodarowania Wodami Opadowymi (GWO) znajdują się w rozdziale ŚRODOWISKO na stronie 167.

WOLUMEN I STRUKTURA SPRZEDAŻY WODY I ODBIORU ŚCIEKÓW

W 2024 r. odnotowano wzrost ilości sprzedanej wody uzdatnionej oraz odebranych ścieków w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy wzrost dotyczył odbiorców usług we Wrocławiu w grupie gospodarstwa domowe. Większy odbiór ścieków odnotowano także dla odbiorców spoza Wrocławia. Ilość sprzedanej wody w 2024 r. wyniosła 45,88 mln m³ i wzrosła w stosunku do roku 2023 o prawie 1,8%. Ilość odebranych ścieków w 2024 r. wyniosła 46,16 mln m³ i wzrosła w stosunku do roku 2023 o prawie 3,5%.

Tabela 101. Wolumen sprzedanej wody uzdatnionej i odebranych ścieków i nieczystości w latach 2021–2024 (w mln m³)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
Sprzedaż wody ogółem	42,91	44,83	45,08	45,88
Sprzedaż wody dla Wrocławia	38,49	39,95	40,06	40,88
Ścieki odprowadzone do kanalizacji ogółem	42,29	44,14	44,60	46,16
Ścieki odprowadzone do kanalizacji we Wrocławiu	37,00	38,27	38,41	39,40

Źródło: MPWiK

W 2024 r. sprzedaż ilościowa wody (40,88 mln m³) oraz odbiór ścieków (39,40 mln m³) dla odbiorców z Wrocławia osiągnęły poziom wyższy od zakładanego w budżecie. Sprzedaż wody przekroczyła przyjęte założenia łącznie o 2,6%, a odbiór ścieków o 3,3%.

JAKOŚĆ WODY I ŚCIEKÓW

Jakość wody kontrolowana jest na wszystkich etapach jej ujmowania, uzdatniania i przesyłania. W 2024 r. w laboratorium MPWiK zbadano ponad 12 tys. (w 2023 r. – 10 tys.) próbek wody uzdatnionej, surowej oraz na poszczególnych etapach procesów technologicznych jej uzdatniania. Wykonano z nich ponad 100 tys. analiz (w 2023 r. – 90 tys.). Jakość wody uzdatnianej w ZPW Na Grobli i ZPW Mokry Dwór monitorowana jest w trybie ciągłym przez urządzenia pomiarowe, by na wyjściu z każdego zakładu zapewnić jej parametry spełniające wymagania Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W 2024 r. monitoring 1428 próbek wody pobranych na wyjściu z zakładów ZPW Na Grobli, ZPW Mokry Dwór i SUW Leśnica (w 2023 r. – 1371) nie wykazał przekroczeń badanych parametrów. Ponadto w ramach monitoringu jakości wody w sieci wodociągowej zbadano ponad 400 próbek pobranych w 38 stałych punktach kontrolnych sieci miejskiej, ponad 1400 próbek z rurociągów tłocznych oraz blisko 700 próbek w ramach działań interwencyjnych, zleceń dodatkowych oraz zleceń zewnętrznych (w 2023 r. – 1000 w ramach działań interwencyjnych, zleceń dodatkowych oraz zleceń zewnętrznych).

MPWiK kontroluje jakość ścieków wprowadzanych do kanalizacji oraz oczyszczanych w oczyszczalni i odprowadzanych do środowiska. W 2024 r. w ramach kontroli jakości ścieków przemysłowych laboratorium MPWiK pobrało 733 próbki (w 2023 r. – 880), po przebadaniu których naliczono kary umowne za przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń w wysokości ok. 1,2 mln zł (w 2023 r. – 1,2 mln zł). Laboratorium MPWiK w ramach sterowania pracą oczyszczalni oraz kontroli spełniania wymagań prawnych pobrało ponad 3 tys. próbek ścieków i osadów z oczyszczalni.

INWESTYCJE I REMONTY MPWiK

W 2024 r. nakłady inwestycyjne MPWiK wyniosły 68,4 mln zł (w 2023 r. – 174,3 mln zł), dodatkowo na remonty wydatkowano 27,6 mln zł (w 2023 r. – 33,8 mln zł).

Uchwalony w 2023 r. *Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu na lata 2023–2027* określił nakłady inwestycyjne planowane do poniesienia przez MPWiK na kwotę 865,1 mln zł (wcześniejszy plan na lata 2021–2025 przewidywał realizację inwestycji o łącznej wartości 761,3 mln zł). W 2024 r. prowadzono prace:

- dotyczące ujęć i produkcji wody – na terenach wodonośnych kontynuowano renowację i przebudowę studni infiltracyjnych, remont rowów zasilających stawy, na terenie ZPW Mokry Dwór zakończono remont stawu osadowego oraz modernizację instalacji do płukania filtrów i instalacji sprężonego powietrza w budynku filtrów;
- dotyczące systemu dystrybucji wody, odbioru ścieków oraz zagospodarowania wód opadowych – zakończono: budowę sieci kanalizacyjnej na osiedlu Leśnica (w rejonie ulic: Promenady i Skoczylasa oraz Małoszyńskiej i Sosnowej); przebudowę sieci wodociągowej i kanalizacji ogólnospławnej oraz budowę kanalizacji deszczowej w ul. Pomorskiej (inwestycje wspólne z Wrocławskimi Inwestycjami Sp. z o.o.); remonty i przebudowy sieci wodociągowej azbestocementowej w ulicach Januszowickiej i Ołtaszyńskiej oraz sieci wodociągowej w ulicach Grunwaldzkiej, Kopernika, Dębowskiego, Jedności Narodowej, Filomatów, Kościuszki, Białostockiej; remont kanalizacji ogólnospławnej w ulicy Kościuszki i kolektora ściekowego w skrzyżowaniu ulic Pułaskiego i Komuny Paryskiej; remont syfonu kanału ogólnospławnego przy mostach Mieszczańskich; rozdział kanalizacji deszczowej od ogólnospławnej na osiedlu Muchobór Wielki w ul. Trawowej; rozpoczęcie budowy sieci kanalizacji deszczowej w ulicach Cegielskiego, Braci Hofmannów i Konduktorskiej wraz ze zbiornikiem retencyjnym oraz przepompownią wód deszczowych;
- dotyczące oczyszczalni ścieków – szereg remontów i inwestycji mających na celu utrzymanie sprawności i niezawodności działania obiektów technologicznych oczyszczalni oraz poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników, m.in.: modernizowano instalację suszenia osadów ściekowych oraz zbiorniki buforowe osadu, remontowano układ zabezpieczeń przeciwwybuchowych w obszarze Wydzielonych Komór Fermentacyjnych, przeprowadzono remonty dróg i placów na terenie oczyszczalni, kotłowni i instalacji dozowania koagulantu; w celu zwiększenia przepustowości oczyszczalni rozpoczęto pierwszy etap rozbudowy i modernizacji oczyszczalni obejmujący obiekty podczyszczania wstępnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz budowę instalacji deamonifikacji.

W 2024 r. na terenie przepompowni ścieków Port Południe zamontowana została największa w Polsce systemowa pompa do pozyskiwania energii cieplnej ze ścieków komunalnych i deszczowych, pochodzących przede wszystkim z centralnej i południowej części Wrocławia. Inwestycję – Wrompę – obejmującą budowę pompy ciepła o mocy 12,5 MW wraz z niezbędną infrastrukturą zrealizowano w ramach współpracy Fortum z MPWiK. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 100 mln zł, dofinansowanie

ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego – 18 mln zł oraz z budżetu państwa – 3 mln zł. Instalacja będzie stanowić pierwszy element nowoczesnego systemu ciepłowniczego we Wrocławiu, dostarczając do 5% rocznego zapotrzebowania klientów na ciepło sieciowe w mieście.

INWESTYCJE WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UE

We wrześniu 2024 r. podpisano umowę o dofinansowanie projektu *Wsparcie zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono-niebieskiej infrastruktury we Wrocławiu* w ramach działania 1.2 *Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu* Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027. Projekt obejmuje m.in. budowę sieci kanalizacji deszczowej w ulicach Cegielskiego, Braci Hofmannów i Konduktorskiej wraz ze zbiornikiem retencyjnym oraz przepompownią wód deszczowych. Wartość prac po stronie MPWiK wynosi 15,4 mln zł, a dofinansowanie 9,6 mln zł.

W 2024 r. w ramach naboru dotyczącego działania 1.3 *Gospodarka wodno-ściekowa* Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027 został złożony wniosek o dofinansowanie projektu *Docelowe rozwiązanie gospodarki ściekowej dla miasta Wrocławia – Faza II*. Projekt obejmuje 12 zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki ściekowej, w tym budowę ponad 22 km sieci kanalizacji sanitarnej oraz rozbudowę i modernizację Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków. Umowę podpisano w marcu 2025 r. Całkowita wartość projektu wynosi 385,3 mln zł brutto, a wartość dofinansowania 219,3 mln zł.

DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWA

W 2024 r. MPWiK kontynuowało działalność badawczo-rozwojową (B+R). Do najważniejszych projektów należały:

- zapewnienie bezpieczeństwa dostawy wody dla Wrocławia w aspekcie zmian klimatycznych – działania mające na celu wybudowanie nowego Zakładu Produkcji Wody „Bystrzyca” opartego o ujęcie wody podziemnej oraz wody powierzchniowej z rzeki Bystrzycy,
- *Wyparne oczyszczanie wody (WOW)* – projekt dofinansowany w ramach *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020*, mający na celu opracowanie nowej technologii pozwalającej na odzysk wody na zasadach destylacji przy minimalnym nakładzie energetycznym,
- projekty w ramach programu akceleryacyjnego (współpraca ze startupem Spectrally promującym rozwiązania wykorzystujące spektroskopię Ramana do wykrywania mikrozanieczyszczeń w wodzie i ściekach w trudnych warunkach pomiaru),
- testy nowych algorytmów sterowania napowietrzaniem w procesie oczyszczania ścieków,
- badanie potencjału wykorzystania ścieków oczyszczonych na terenie Gminy Wrocław oraz aglomeracji wrocławskiej,
- predyktywne zarządzanie sieciami wodociągową i kanalizacyjną,
- prace przedwdrożeniowe związane z rozruchem deamonifikacji odcieków na Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków (WOŚ) Janówek.

UDOSKONALENIA DZIAŁANIA SYSTEMU WODNO-ŚCIEKOWEGO MIASTA WROCŁAWIA

MPWiK stale prowadzi prace zmierzające do usprawnienia działania systemu wodno-ściekowego, realizując projekty mające na celu poprawę efektywności energetycznej oraz obniżenie strat wody z sieci wodociągowej. W 2024 r. w ramach poprawy efektywności energetycznej m.in. zakończono budowę dwóch układów fotowoltaicznych na obiektach MPWiK oraz uruchomiono układ automatycznej kompensacji mocy biernej na WOŚ Janówek. Rozpoczęto modernizację układu wentylacji i ogrzewania stacji odwadniania osadów na WOŚ Janówek oraz modernizację pompowni II st. w ZPW Mokry Dwór, obejmującą zabudowę nowych, efektywnych pomp oraz instalację algorytmu sterowania nakierowanego na optymalny energetycznie punkt pracy układu.

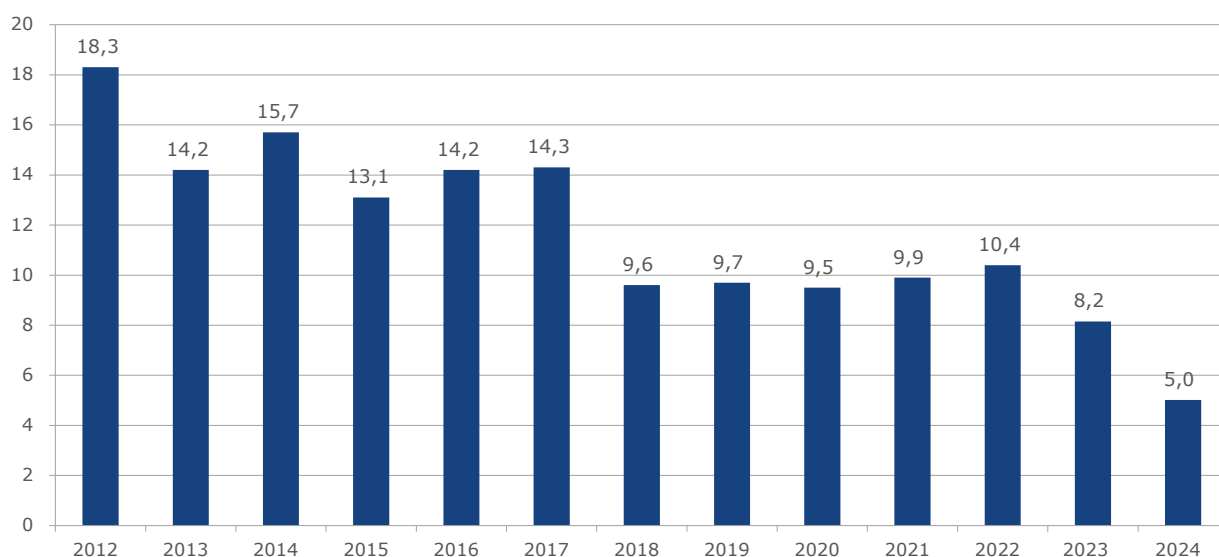
Od 2009 r. przeprowadzono szereg działań ograniczających straty wody. Działania realizowane w 2024 r. miały na celu utrzymanie efektów osiągniętych w poprzednich latach, w tym obniżenie strat wody z sieci wodociągowej. Zgodnie z założeniami międzynarodowej metodyki ograniczania strat wody – International Water Association (IWA) – sieć wodociągowa na terenie Wrocławia została podzielona na mniejsze strefy monitoringu, District Metered Area (DMA). Każda ze stref DMA objęta jest stałym monitoringiem sieci wodociągowej, opartym na danych przesyłanych z urządzeń pomiarowych zamontowanych w terenie, w tym ponad 100 punktów pomiaru przepływu i ciśnienia,

ponad 1300 urządzeń akustycznych służących do wykrywania ukrytych wycieków (w 2023 r. – 1400), 22 punktów monitoringu jakości wody na sieci wodociągowej (w 2023 r. – 15) oraz ponad 30 urządzeń służących do monitoringu uderzeń hydraulicznych (w 2023 r. – 20). Dane zbierane są również z ponad 60 tys. wodomierzy u odbiorców końcowych.

System SmartFlow, współautorstwa MPWiK, zbiera i analizuje dane dostarczane przez urządzenia pomiarowe, następnie bilansuje je i wskazuje na mapie Wrocławia ewentualne nieprawidłowości. W 2024 r. rozbudowano system o nowe funkcjonalności w zakresie obsługi danych z wodomierzy oraz dodatkowych funkcji raportowania o poziomie strat wody. Usprawnienia wpływają na poprawę jakości analiz oraz większą efektywność działań związanych z ograniczaniem strat wody na sieci wodociągowej.

W 2024 r. kontynuowano prace związane z budową systemu stacjonarnego odczytu wodomierzy (AMI) opartego na radiowym systemie przesyłu danych LoRa. Wdrażany we Wrocławiu projekt to jeden z największych miejskich projektów Internetu Rzeczy (IoT) w Polsce, docelowo obejmujący ponad 70 tys. liczników. Budowa systemu przełoży się na zwiększenie skuteczności monitoringu strat wody oraz szybszą reakcję na nieprawidłowości występujące na sieci wodociągowej.

Wykres 64. Straty wody w sieci wodociągowej notowane przez MPWiK w latach 2012–2024 (w %)

Źródło: MPWiK

W 2024 r. MPWiK otrzymało nagrodę główną w plebiscyie „Gazety Wrocławskiej” – *Złota Setka Dolnośląskiego* w kategorii społeczna odpowiedzialność biznesu. Doceniony został projekt *Akademia H₂O* – edukacyjny program dla młodych wrocławian, promujący wiedzę o wodzie, klimacie i środowisku.

Wrocław został również zwycięzcą rankingu *Water City Index* w kategorii metropolie pod względem efektywności gospodarowania zasobami wody. Wyniki ogłoszono podczas *Międzynarodowego Kongresu Miasto – Woda – Jakość Życia*, który odbył się w październiku 2024 r. we Wrocławiu.

DZIAŁANIA ZWIĄZANE ZE STANEM ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO

W związku z występującym we wrześniu 2024 r. na terenie Wrocławia zagrożeniem powodziowym MPWiK podjęło szereg działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. W ramach działań prewencyjnych przygotowano zbiorniki retencyjne o pojemności 60 tys. m³ na przyjęcie opadów deszczu, a także niezbędny sprzęt do prowadzenia prac przeciwpowodziowych; przeprowadzono dodatkowe przeglądy oraz stale monitorowano pracę kolektorów burzowych i ogólnospławnych.

Najważniejszymi działaniami było zabezpieczenie przed zalaniem Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków, infrastruktury na Janówku, ujęć wody oraz Zakładów Produkcji Wody. Dzięki współpracy

z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie udało się zminimalizować poziom zanieczyszczenia terenów wodonośnych. Prowadzono wzmożone kontrole jakości wody dla każdego z etapów uzdatniania, co pozwalało na dopasowywanie procesu uzdatniania wody do bieżącej sytuacji. Dzięki temu woda stale spełniała parametry określone w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia o jakości wody do spożycia przez ludzi. Udało się także zachować stałe funkcjonowanie wszystkich systemów. Ważne było również bieżące i wiarygodne informowanie mieszkańców o wszystkich działaniach i aktualnej sytuacji.

Wrocławskie wodociągi wspierane były przez przedsiębiorstwa m.in. z Warszawy, Krakowa, Poznania, Gdańska, Łodzi, Szczecina, Katowic i Płocka. Pomoc oferowały także firmy prywatne stale współpracujące z MPWiK.

Powódź spowodowała szereg zniszczeń instalacji wodno-kanalizacyjnej, które MPWiK oszacowało na kwotę ponad 73 mln zł. Zalane zostały m.in. ujęcie wody w Michałowie na Opolszczyźnie i tereny wodonośne (infrastruktura będąca własnością MPWiK). Straty związane są także z koniecznością naprawy uszkodzonych zasuw przeciwdeszczowych, wymianą filtrów oraz dezynfekcją niektórych studni.

GOSPODAROWANIE ODPADAMI

W 2024 r. we Wrocławiu masa odpadów komunalnych zbieranych w ramach gminnego systemu wyniosła **293 007,798 Mg** (megagram = tona), to jest o **903,98 Mg mniej** niż w roku 2023. W podziale na poszczególne frakcje odpadów, podobnie jak w latach poprzednich, dominowały odpady zmieszane. Jednak w 2024 r. odnotowano spadek ich udziału w łącznej masie odpadów komunalnych – 56,1% (w 2023 r. – 59,4%).

Tabela 102. Odpady komunalne zebrane w ramach gminnego systemu w latach 2021–2024 (w Mg)

Rok	Zmieszane	Bioodpady	Papier	Tworzywa sztuczne, metale, opakowania wielomateriałowe	Szkło	Leki	Wielkogabarytowe	Inne	Łącznie
2021	201 313,83	38 138,16	26 956,07	25 219,71	20 365,74	39,20	16 111,16	6 650,56	334 794,43
2022	202 083,94	37 935,65	27 211,60	25 243,15	20 619,76	37,41	14 068,26	6 956,52	334 156,30
2023	174 451,47	36 901,62	21 702,53	22 883,66	16 187,84	38,51	13 308,99	8 437,16	293 911,79
2024	164 266,30	38 782,30	22 504,10	24 100,96	16 014,86	42,58	15 523,92	11 772,78	293 007,80

Źródło: Ekosystem

Odpady komunalne odebrane w ramach gminnego systemu trafiają do przeznaczonych na nie instalacji komunalnych lub zakładów zajmujących się zagospodarowywaniem odpadów, w których segregowane są zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, tj. przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku i unieszkodliwianie.

Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w poprzednich latach był zgodny z obowiązującą w danym okresie normą i wynosił odpowiednio: w 2015 r. – 25,8%, w 2016 r. – 24,29%, w 2017 r. – 30%, w 2018 r. – 35%, w 2019 r. – 51%, w 2020 r. – 52,16%. Od 2021 r. wprowadzono nowy sposób obliczania poziomu recyklingu we wszystkich frakcjach. Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych osiągnięty przez Wrocław wyniósł: w 2021 r. – 30,28% przy wymaganym poziomie 20%, w 2022 r. – 29,73% przy wymaganym poziomie 25%, w 2023 r. – 35% przy wymaganym poziomie 35%.

Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem sukcesywnie rośnie mimo braku ogólnie ustalonych norm. Niemniej jednak dąży się do osiągnięcia możliwie jak największego wskaźnika. Wyższy stopień segregacji daje większe możliwości recyklingu i przygotowania do ponownego użycia. W 2024 r. masa odpadów selektywnie zebranych stanowiła 43% wszystkich odebranych odpadów komunalnych.

Tabela 103. Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)

2021	2022	2023	2024
39,78	39,45	40,58	43,00

Źródło: Ekosystem

W 2024 r. kontynuowano obowiązkowe selektywne zbieranie odpadów: papieru, szkła, metali i tworzyw sztucznych oraz bioodpadów. Pozostałe odpady, takie jak zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony, tekstylia oraz inne odpady problemowe, dostarczane były przez mieszkańców do Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) przy ul. Janowskiej 51 i przy ul. K. Michalczyka 9. W 2024 r. w PSZOK zebrano łącznie 12 469,594 Mg odpadów. W ciągu ostatnich lat ilość odpadów zebranych w PSZOK znacząco wzrasta (w stosunku do 2023 r. wzrost o ponad 35%). W 2024 r. w ramach usługi SZOP – Samochód Zbierający Odpady Problemowe zebrano 54,275 Mg odpadów (2023 r. – 12,399 Mg). Przeteterminowane leki zbierano w specjalistycznych pojemnikach w 153 aptekach na terenie miasta, a zużyte igły i strzykawki w 56 aptekach.

Tabela 104. Ilość odpadów zebranych w PSZOK we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w Mg)

2021	2022	2023	2024
6 975,633	7 489,629	9 246,156	12 469,594

Źródło: Ekosystem

W 2024 r. za **odbiór odpadów** odpowiedzialne były: Konsorcjum Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania ALBA S.A. oraz Alba Dolny Śląsk Sp. z o.o. (Sektor IV – Psie Pole), Chemeko-System Sp. z o.o. Zakład Zagospodarowania Odpadów (Sektor III – Fabryczna), Konsorcjum Chemeko-System Sp. z o.o. Zakład Zagospodarowania Odpadów oraz ENERIS Ekologiczne Centrum Utylizacji Sp. z o.o. (Sektor I – Stare Miasto i Śródmieście, Sektor II – Krzyki).

Za **utrzymanie czystości** w 2024 r. odpowiedzialne były: Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania ALBA S.A. (zadanie 2 – Śródmieście), FB Serwis Wrocław Sp. z o.o. (zadanie 1 – Stare Miasto oraz zadanie 3 – Krzyki) oraz Konsorcjum ENERIS Ekologiczne Centrum Utylizacji, Chemeko-System Sp. z o.o., „FAGUS” Usługi Ogrodnicze Rafał Pawlak, „Iglicznia” Zakład Usług Ogrodniczych inż. Sylwester Pawlak, „Zieleń – Pawlak Spółka Jawna” oraz Cleanart Artur Durda oraz Polsuper Sp. z o.o. (zadanie 4 – Fabryczna oraz zadanie 5 – Psie Pole). Za utrzymanie czystości w ramach zadań 4 i 5 od września do grudnia 2024 r. odpowiedzialna była także EPA GREEN Sp. z o.o.

Za oczyszczanie terenu przy ul. Pleszewskiej, wykonywane na podstawie odrębnej umowy, odpowiedzialne były Konsorcjum ENERIS Ekologiczne Centrum Utylizacji, Chemeko-System Sp. z o.o., „FAGUS” Usługi Ogrodnicze Rafał Pawlak, „Iglicznia” Zakład Usług Ogrodniczych inż. Sylwester Pawlak, „Zieleń – Pawlak Spółka Jawna”, Cleanart Artur Durda oraz Polsuper Sp. z o.o. Od kwietnia 2024 r. ww. teren został włączony do umowy dotyczącej zadania 5 – Psie Pole.

Za utrzymanie czystości terenów zewnętrznych, tzw. wewnątrz międzyblokowych, od września do grudnia 2024 r. odpowiedzialne były: S&A Service Sp. z o.o., Konsorcjum Artur Jędrzejczak „HERKULES”, Krzysztof Pilichowski „CAR-TRANS” P.P.H.U., ROBOT 1 B. Orzechowska i Z. Gryglewicz Spółka Jawna oraz FB Serwis Wrocław Sp. z o.o.

We wrześniu 2024 r. zawarto z Vicaro sp. z o.o. z Katowic umowę na usuwanie padłych zwierząt.

W związku z postępującym procesem urbanizacji Wrocławia i związaną z tym rozbudową infrastruktury komunikacyjnej nieustannie zwiększany jest zakres zleczanych usług sprzątania miasta. W 2024 r. sprzątaniem w sezonie letnim (kwiecień–październik) objęte były: jezdnie (**1146 km**), wydzielone torowiska tramwajowe (**95,47 kmtp**), chodniki i ciągi pieszo-rowerowe (**1 069 852 m²**), przejścia podziemne (**25**), drogi dla rowerów (**221 405 m²**), przystanki (**1865**), parkingi (**136 468 m²**), zieleńce (**6 803 387 m²**) oraz kosze na odpady (**7680**). Sprzątanie w sezonie zimowym (listopad–marzec) obejmowało: jezdnie (**1163 km**), wydzielone torowiska tramwajowe (**95,47 kmtp**), chodniki i ciągi pieszo-rowerowe (**1 951 475 m²**), przejścia podziemne (**25**), ścieżki rowerowe (**200 967 m²**), przystanki (**1865**), parkingi (**138 060 m²**), zieleńce (**6 803 387 m²**) oraz kosze na odpady (**7736**). Okolice Rynku sprzątane są przez cały rok. Dodatkowo w celu zapobiegania emisji pyłów do środowiska stosowane jest polewanie jezdni. W 2024 r. tą formą oczyszczania objęto 480 km jezdni.

Zwiększanie zakresu zlecanych usług sprzątania miasta następuje także w wyniku zgłoszeń mieszkańców. W 2024 r. sprzątnięto 2 939 451 m² powierzchni wewnątrz podwórzowych, chodników, dróg i jezdni wewnątrzsiedlowych oraz terenów zielonych pozostających w zarządzie Zarządu Zasobu Komunalnego i spółki Wrocławskie Mieszkania.

W 2024 r. z 21 nielegalnych wysypisk usunięto łącznie 409 m³ odpadów o masie 142,76 Mg. Odpady wielkogabarytowe zbierane są do specjalnych kontenerów, których w 2024 r. podstawiono 18 129 szt. (w 2023 r. – 16 418). Na stronie internetowej Ekosystemu udostępniono interaktywną mapę z ich lokalizacjami, umożliwiając mieszkańcom wyszukiwanie aktualnie rozstawionych kontenerów i zaplanowanie pozbycia się odpadów wielkogabarytowych. Łączna masa odebranych odpadów wielkogabarytowych wynosiła 15 523,92 Mg. W stosunku do roku 2023 odnotowano ponad 16-procentowy wzrost.

W 2024 r. podstawiono 1697 kontenerów na odpady ulegające biodegradacji. Kontenerowa zbiórka bioodpadów zielonych ułatwia ich późniejsze zagospodarowanie, a także pomaga zwalczać powstawanie dzikich wysypisk na terenie miasta.

W 2024 r. Kompostownia Odpadów Zielonych zlokalizowana przy ul. Janowskiej przyjęła odpady zielone o łącznej masie 3476,86 Mg (w 2022 r. – 2900,78 Mg, w 2023 r. – 5999,97 Mg). W 2024 r. podpisano 25 umów na odbiór odpadów ulegających biodegradacji i 26 umów na zakup kompostu, a sprzedano 1144,45 Mg e-kompostu (w 2022 r. – 1262,52 Mg, w 2023 r. – 1321,99 Mg).

W 2024 r. złożono w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego wnioski w sprawie wydania decyzji udzielającej Kompostowni Odpadów Zielonych pozwolenia na przetwarzanie odpadów w ilości 12 tys. Mg/rok.

W 2024 r. złożono również wnioski w sprawie wydania decyzji środowiskowej dla zwiększenia przepustowości Kompostowni Odpadów Zielonych do 22 tys. Mg/rok.

W okresie kwiecień–wrzesień 2024 r. ustawiono 132 kosze na odpady, w tym 104 kosze na wałach oraz 28 w pasie drogowym bezpośrednio przy wejściu na wały. Ustawione kosze zostały usunięte z wałów we wrześniu w związku sytuacją powodziową.

W IV kwartale 2024 r. w ramach usuwania skutków powodzi prowadzono działania: oczyszczanie pasa drogowego i wskazanych terenów, usuwanie odpadów, podstawianie i odbiór kontenerów do gromadzenia worków z piaskiem oraz zagospodarowanie piasku i worków, niezbędne działania na terenie utworzonych na te potrzeby magazynów worków z piaskiem (Stadion Tarczyński przy al. Śląskiej oraz tereny przy ulicach Wyboistej i Warciańskiej). Nakłady finansowe poniesione na te działania wyniosły łącznie 1 556 280,09 zł.

W 2024 r. w oparciu o przepisy ustawy o odpadach kontynuowano działania mające na celu usunięcie pojazdów wycofanych z eksploatacji pozostawionych na terenie Wrocławia poza drogą. Rzecznicy wykonali ekspertyzy 35 pojazdów, z których 22 uznano za odpady. Koszt wykonanych ekspertyz wyniósł 11 193 zł. W 2024 r. stacja demontażu zlikwidowała 18 pojazdów wycofanych z eksploatacji znajdujących się na terenie gminy Wrocław. Łącznie w 2024 r. w przypadku 64 pojazdów wycofanych z eksploatacji podjęto działania mające na celu uznanie ich za odpad, z czego usuniętych zostało 19 pojazdów, w sprawie 22 pojazdów prowadzone są czynności wyjaśniające. W przypadku 8 pojazdów stwierdzono brak podstaw do zakwalifikowania ich jako odpady i usunięcia.

W 2024 r. wydano 22 decyzje nakazujące usunięcie odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich magazynowania lub składowania. Podjęto 661 interwencji dotyczących nielegalnego gromadzenia odpadów i nieprawidłowości w zakresie utrzymania czystości i porządku na nieruchomościach. Wystawiono 9 tytułów wykonawczych, wydano 2 postanowienia o nałożeniu grzywny na łączną kwotę 50 200 zł.

GOSPODAROWANIE NIECZYSTOŚCIAMI CIEKŁYMI

Właściciele nieruchomości są zobowiązani do przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Zwolnienie z tego obowiązku jest możliwe w przypadku, gdy nieruchomość została wyposażona w przydomową oczyszczalnię ścieków spełniającą wymagania określone w przepisach odrębnych. Natomiast w przypadku, kiedy sieć kanalizacyjna nie istnieje, nieruchomość należy wyposażyć w szczelny zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych spełniającą wymagania określone w przepisach odrębnych.

W 2024 r. liczba zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Wrocławia wynosiła 3264. W ramach ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz kontroli dokumentów dotyczących gospodarowania nieczystościami ciekłymi zawiadomiono o kontroli 752 właścicieli nieruchomości oraz przeprowadzono 729 kontroli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków. W ramach kontroli stwierdzono, że 81 właścicieli nie posiadało pisemnych umów, 56 właścicieli nie posiadało faktur lub rachunków za usługę opróżniania zbiornika, 19 właścicieli opróżniało zbiornik ze zbyt małą częstotliwością. Wszyscy otrzymali pouczenia o obowiązkach z zakresu usuwania nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych.

W 2024 r. wydano 11 decyzji nakazujących przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz wszczęto 3 postępowania administracyjne w związku z niewykonaniem obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

Według stanu na koniec grudnia 2024 r. zezwolenie w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych posiadało 51 przedsiębiorców. Ponadto 10 przedsiębiorców uzyskało uprawnienia do opróżniania osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków i transportu nieczystości ciekłych.

W 3 pierwszych kwartałach 2024 r. na stacje zlewne przekazano nieczystości ciekłe ze zbiorników bezodpływowych w ilości 199 118,65 m³, z osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków w ilości 239,65 m³ oraz nieczystości ciekłe przemysłowe w ilości 2989 m³.

DOTACJE NA WYKONANIE PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH

W 2024 r. kontynuowano realizację programu skierowanego do właścicieli domów jednorodzinnych we Wrocławiu, w ramach którego mogli otrzymać dotację na wykonanie przyłączy kanalizacyjnych.

W pierwszej połowie 2024 r. w ramach programu zainteresowani mogli wnioskować o dofinansowanie w wysokości 50% poniesionych i udokumentowanych kosztów (jednak nie więcej niż 2 tys. zł). W ramach tego naboru wpłynęły 132 wnioski, z czego 128 rozpatrzono pozytywnie, 4 rozpatrzono negatywnie z powodu niespełnienia wymogów formalnych. Na podstawie umów dotacyjnych wypłacono łącznie 246 630,59 zł.

Od lipca 2024 r. ruszyła nowa odsłona programu, która została skierowana również do wspólnot mieszkaniowych. Ponadto podniesiona została wysokość dotacji do 80% kosztów kwalifikowanych (ale nie więcej niż 6 tys. zł dla osób fizycznych oraz 10 tys. zł dla wspólnot mieszkaniowych). W ramach naboru wpłynęło 159 wniosków. Podpisano 141 umów dotacyjnych. W 2024 r. rozliczono 133 inwestycje na łączną kwotę 764 823,96 zł.

W 2024 r. w ramach programu dofinansowującego podłączenie nieruchomości do miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej zlikwidowano zbiorniki bezodpływowe i podłączono 261 nieruchomości. Łącznie w 2024 r. na dofinansowanie wykonania przyłączy kanalizacyjnych wydatkowano kwotę 1 011 454,55 zł (w 2023 r. 110 941,94 zł).

DZIAŁANIA EDUKACYJNE DOTYCZĄCE SEGREGACJI ODPADÓW

W 2024 r. kontynuowano działania edukacyjne i informacyjne dotyczące selektywnego zbierania odpadów. Kampanię edukacyjną prowadzono, wykorzystując różne formy komunikacji oraz różne media, w tym media społecznościowe: dostarczano materiały edukacyjne dotyczące zasad selektywnej zbiórki odpadów komunalnych radom osiedli, zarządom oraz właścicielom nieruchomości, przygotowano cykl filmów edukacyjnych promujących selektywne zbieranie bioodpadów i prawidłowe gospodarowanie odpadami wielkogabarytowymi, wydawano „BiOletyn” z rzetelnymi informacjami na temat ekologii i recyklingu, zrealizowano program *Wrocław segreguje*, wdrożono inicjatywę Bank Słoików na Rodzinnych Ogrodach Działkowych. Edukację prowadzono także w trakcie 43 różnych wydarzeń, w tym wydarzeń plenerowych, takich jak akcja sprzątania świata, w której udział wzięło 7 tys. wolontariuszy.

Duży nacisk położono na edukację dzieci i młodzieży – w 2024 r. na terenie PSZOK-u i Kompostowni Odpadów Zielonych przeprowadzono zajęcia, w których udział wzięło ponad 2350 uczestników.

W 2024 r. w ramach programu *Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej* z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dofinansowanie ok. 130 tys. zł) prowadzono zajęcia edukacyjne w szkołach, w których udział wzięło 4964 uczniów. Ponadto zrealizowano warsztaty dla 18 414 uczniów.

W 2024 r. złożono wniosek o dofinansowanie projektu *Edukacja ekologiczna na warsztacie* dla 14 tys. uczestników, w ramach którego opracowano koncepcję hali warsztatowej oraz Centrum Edukacji Ekologicznej.

ENERGIA – PLANOWANIE ENERGETYCZNE W GMINIE WROCŁAW

Ustawa o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 r., która weszła w życie 18 października 2022 r., nałożyła na kierowników jednostek sektora finansów publicznych (JSFP) obowiązek podjęcia działań, których celem było ograniczenie o 10% zużycia energii elektrycznej. Wdrożone w związku z ustawą działania mają charakter kompleksowy i ciągły. Już w roku jej wejścia w życie zrealizowano wiele inwestycji w budynkach gminy Wrocław, które przyniosły zmniejszenie zużycia energii za 2022 r. o niemal 20%, a więc znacznie więcej od poziomu wymaganego przez ustawę. W 2024 r. w związku z uzyskaną we wcześniejszych latach nadwyżką oszczędności ponad wymagane ustawą 10% nie uzyskano oszczędności zużycia energii r/r.

W 2024 r. rozpoczęto rozbudowę aplikacji pn. *Rejestr Oszczędności Energii* (ROE) obejmującej budynki gminy Wrocław i jednostek organizacyjnych o moduł do obsługi grup zakupowych energii i gazu. Jednym z głównych celów ROE jest zarządzanie zużyciem mediów, mające na celu utrwalenie oraz potwierdzenie dobrych praktyk w zakresie działań oszczędnościowych. Wprowadzono zasady postępowania związane z racjonalnym korzystaniem z energii, skutkujące osiągnięciem oszczędności w ramach prowadzonej działalności.

Więcej informacji na temat energii w mieście w rozdziale ŚRODOWISKO.

GRUPA ZAKUPOWA ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Od 2012 r. gmina Wrocław kupuje energię w ramach tzw. grup zakupowych. W 2024 r. dla XI Grupy Zakupowej przeprowadzono 2 postępowania przetargowe, których przedmiotem była dostawa energii elektrycznej dla jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2025 r.

Pierwsze postępowanie przetargowe dotyczyło dostawy energii elektrycznej do oświetlenia przestrzeni publicznych oraz obiektów z instalacją wytwórczą wykorzystującą OZE o łącznym wolumenie zamówionej energii 21 198,193 MWh. Dla oświetlenia przestrzeni publicznych wolumen wynosił 19 176,306 MWh natomiast dla obiektów z instalacją wytwórczą wykorzystującą OZE było to 2021,887 MWh. Łączny szacowany koszt energii dla oświetlenia to **11 213 191,52 zł brutto** (według oferty złożonej przez VEOLIA Energy Contracting Sp. z o.o.). Część zamówienia obejmująca obiekty z instalacją wytwórczą wykorzystującą OZE ze względu na brak ofert została unieważniona.

Drugie postępowanie przetargowe dotyczyło dostawy energii elektrycznej do obiektów jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów. Łączny wolumen zamówionej energii wynosił **106 298,832 MWh**. Łączny szacowany koszt energii dla obiektów to **60 418 449,03 zł brutto** (według oferty złożonej przez ENEA S.A.).

W skład XI Grupy Zakupowej weszło 257 podmiotów (w 2023 r. – 259 podmiotów), w tym:

- 225 jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław nieposiadających osobowości prawnej (szkoły, przedszkola, UMW i inne),
- 32 jednostki posiadające osobowość prawną (spółki, jednostki kultury, centra zdrowia).

Szacowany koszt energii dla XI Grupy Zakupowej (obiekty i oświetlenie przestrzeni publicznej) wyniósł **71 631 640,55 zł brutto** za łączny wolumen zamówionej energii **127 497,025 MWh**.

GRUPA ZAKUPOWA PALIWA GAZOWEGO

W 2024 r. gmina Wrocław kolejny raz dokonała zakupu paliwa gazowego w ramach tzw. grup zakupowych. W 2024 r. dla V Grupy Zakupowej przeprowadzono przetarg nieograniczony, którego przedmiotem była *Kompleksowa dostawa paliwa gazowego i jego dystrybucja na potrzeby jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2025 r.* W skład Grupy Zakupowej weszło łącznie **189 podmiotów** (bez zmian w stosunku do 2023 r.), w tym:

- 174 jednostki organizacyjne Gminy Wrocław nieposiadające osobowości prawnej (szkoły, przedszkola, jednostki oświaty i inne),
- 15 podmiotów posiadających osobowość prawną (spółki, jednostki kultury, centra zdrowia).

Łączny wolumen V Grupy Zakupowej to **60 051,103 MWh**, a szacowany koszt zakupu paliwa gazowego wyniesie ok. **21,65 mln zł brutto** (łączny szacowany koszt paliwa gazowego w IV Grupie Zakupowej wyniósł ok. 21,67 mln zł brutto za łączny wolumen 68 431,808 MWh). W V grupie zakupowej znalazło się 437 punktów poboru gazu (ppg), cena jednostkowa paliwa wyniosła 0,20833 zł/kWh netto dla obiektów chronionych oraz 0,51800 zł/kWh netto dla obiektów niechronionych.

W celu zabezpieczenia zakupu paliwa w cenie gwarantowanej przez wykonawcę na poziomie 0,20833 zł/kWh netto (bez VAT i akcyzy) wraz z umową zostały złożone oświadczenia odbiorców paliw gazowych potwierdzające ich uprawnienia do rozliczeń na podstawie taryfy zatwierdzonej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, o których mowa w art. 62bb ust. 1 i w art. 62ba ust. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz.U. z 2024 r. poz. 266), co zabezpieczyło zakup paliwa gazowego po cenie gwarantowanej jw.

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ

Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) to jeden ze sposobów na zatrzymanie zmian klimatu. Zielona energia to mniejsza ingerencja w środowisko, a także mniejsze koszty.

W 2024 r. we Wrocławiu kontynuowano możliwość zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji pozwalającej na wyprodukowanie energii elektrycznej z OZE na podstawie uchwały nr LIX/1545/22 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła. Jednym z warunków uzyskania i korzystania ze zwolnienia od podatku od nieruchomości budynku lub jego części jest wpisanie inwestycji do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* (PGN). W 2024 r. do PGN wpisano 208 nowych inwestycji.

W 2024 r. zrealizowano 6 dokumentacji projektowych instalacji OZE na obiektach użyteczności publicznej będących własnością miasta, z czego zrealizowano 5 instalacji. Łączna moc instalacji – 187,16 kWp. Nakłady finansowe poniesione w 2024 r. na inwestycje wyniosły 580 598,52 zł. W ramach działań Zarządu Inwestycji Miejskich zrealizowano 5 zadań obejmujących wykonanie instalacji fotowoltaicznej o łącznej mocy 163,27 kWp (łączna wartość nakładów finansowych 1 019 686,29 zł).

W połowie 2024 r. wprowadzono nowy program dotujący zakup i montaż instalacji OZE. Dotacja obejmowała 100% kosztów kwalifikowanych, ale nie więcej niż: 7500 zł dla mikroinstalacji fotowoltaicznych i wiatrowych, 8000 zł dla magazynów energii oraz 12 500 zł dla mikroinstalacji hybrydowych (fotowoltaika + wiatr). W okresie trwania naboru – od początku lipca do końca września 2024 r. – wpłynęło 19 wniosków o udzielenie dotacji, z czego po pozytywnym rozpatrzeniu podpisano 14 umów dotacyjnych. Na podstawie złożonych 12 wniosków o rozliczenie dotacji w 2024 r. wypłacono łącznie 133 000 zł.

MIENIE KOMUNALNE

ZASÓB KOMUNALNY

Zasób komunalny we Wrocławiu w 2024 r. obejmował: budynki w 100% gminne (**1420**), budynki stanowiące wspólnoty mieszkaniowe, w których Gmina jest jednym z właścicieli (**3950**), gminne lokale mieszkalne (**29 988**), gminne lokale użytkowe (**1928**), gminne garaże (**1917**) oraz nieruchomości gruntowe (w tym tereny zewnętrzne i ogródki przydomowe).

Tabela 105. Wielkość zasobu komunalnego w latach 2021–2024

	2021	2022	2023	2024
Liczba budynków w 100% gminnych	1 482	1 450	1453	1 420
Liczba budynków stanowiących wspólnoty mieszkaniowe, w których Gmina jest jednym z właścicieli	4 013	3 996	3 979	3 950
Liczba gminnych lokali mieszkalnych	32 642	31 747	30 973	29 988
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali mieszkalnych (w m ²)	1 591 357,17	1 546 575,40	1 508 089,56	1 459 868,97
Liczba gminnych lokali użytkowych	2 086	2 050	2 026	1 928
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali użytkowych (w m ²)	270 411,66	256 337,21	256 405,01	253 945,64
Liczba garaży w gminnym zasobie komunalnym	1 890	1 877	1 895	1 917
Powierzchnia użytkowa garaży w gminnym zasobie komunalnym (w m ²)	31 189	31 069,64	31 373,53	31 882,19
Tereny zewnętrzne (w m ²)	4 075 602	3 991 738	3 990 007	3 993 490
Ogródki przydomowe (w m ²)	473 069	474 425	472 146,61	464 637,61

Źródło: UMW

ZARZĄDZANIE ZASOBEM KOMUNALNYM

Działania z zakresu zarządzania zasobem komunalnym wykonywane są przez Zarząd Zasobu Komunalnego (ZZK), będący jednostką budżetową Gminy, nieposiadającą osobowości prawnej oraz Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o. (WM).

Tabela 106. Wielkość zasobu komunalnego na dzień 31 grudnia 2024 r. w podziale na zasób zarządzany przez ZZK i WM

	Zarządzane przez ZZK	Zarządzane przez WM	Zasób komunalny ogółem
Liczba budynków w 100% gminnych	878	542	1 420
Liczba budynków stanowiących wspólnoty mieszkaniowe, w których Gmina jest jednym z właścicieli	2 571	1 379	3 950
Liczba gminnych lokali mieszkalnych	19 124	10 864	29 988
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali mieszkalnych (w m ²)	936 912,59	522 956,38	1 459 868,97
Liczba gminnych lokali użytkowych	1 388	540	1 928
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali użytkowych (w m ²)	188 579,09	65 366,55	253 945,64
Liczba garaży w gminnym zasobie komunalnym	1 215	702	1 917
Powierzchnia użytkowa w gminnym zasobie komunalnym (w m ²)	19 606,70	12 275,49	31 882,19
Tereny zewnętrzne (m ²)	2 206 013	1 787 477	3 993 490
Ogródki przydomowe (m ²)	103 469,61	361 168	464 637,61

Źródło: UMW

Zakres zarządzania, zarówno ZZK, jak i WM, obejmuje m.in. administrowanie i obsługę klientów, prowadzenie ewidencji księgowej z tytułu rozrachunków z użytkownikami lokali, windykacje i udzielanie ulg, konserwacje i usuwanie awarii oraz okresowe kontrole budynków, eksploatacje budynków i terenów zewnętrznych, planowanie i wykonywanie remontów, inwestycji, rozbiórek i dokumentacji technicznej, wykwaterowanie budynków i lokali, funkcje inwestora zastępczego przy remontach, inwestycjach, rozbiórkach i dokumentacjach technicznych.

GOSPODAROWANIE KOMUNALNYM ZASOBEM LOKALI MIESZKALNYCH

W 2024 r. znowelizowano przepisy prawa miejscowego w zakresie polityki mieszkaniowej:

- uchwałą nr LXXVIII/2028/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2024 r. zmieniono uchwałą nr XXII/601/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wrocław w celu dostosowania używanych w uchwałach pojęć do obowiązujących przepisów prawa, tj. zastąpienie pojęcia „mieszkanie chronione” pojęciem „mieszkanie treningowe lub wspomagane” oraz zmianę pojęcia „przemoc w rodzinie” na „przemoc domowa”;
- uchwałą nr VII/114/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 12 września 2024 r. nastąpiła kolejna zmiana uchwały nr XXII/601/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wrocław. Zgodnie z nową uchwałą m.in. usunięto z definicji członków wspólnoty samorządowej zapis o możliwości potwierdzenia faktu zamieszkiwania na terenie Wrocławia z zamiarem stałego pobytu przez wykazywanie zatrudnienia w granicach administracyjnych Wrocławia; doprecyzowano przepis wskazujący na możliwość zawierania przez Gminę umów najmu innych lokali z osobami zajmującymi mieszkania, co do których zachodzi konieczność ich opróżnienia; zmodyfikowano przepis uchwały dotyczący możliwości ponownego zawarcia umowy najmu

z osobą pozbawioną tytułu prawnego do lokalu na skutek wypowiedzenia umowy z powodu zaległości;

- uchwałą nr XI/191/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2024 r. zmieniono ponownie uchwałę nr XXII/601/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wrocław. Zmiana miała na celu wydłużenie do dnia 31 marca 2025 r. terminu składania przez lokatorów i byłych lokatorów byłych mieszkań zakładowych wniosków o udzielenie przez Gminę pomocy mieszkaniowej;
- uchwałą nr LXXX/2089/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 kwietnia 2024 r. zmieniono uchwałę nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025*. Zmiana ta wydłużyła do końca 2025 r. zwolnienie z obowiązku uiszczania czynszu przez najemców i przyszłych najemców, którzy we własnym zakresie i za zgodą Gminy Wrocław dokonają trwałej zmiany systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na niskoemisyjny system ogrzewania.

W 2024 r. rozwijano współpracę z podmiotami zewnętrznymi w zakresie poszerzania oferty najmu lokali mieszkalnych na terenie gminy:

- w dniu 15 lutego 2024 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę nr LXXVIII/2029/24 w sprawie zasad przeprowadzenia naboru wniosków o zawarcie umowy najmu lokali mieszkalnych wybudowanych we Wrocławiu w inwestycji „Nowa Kolejowa” zrealizowanej przez MDR Inwestycje 8 Sp. z o.o. 11 kwietnia 2024 r. została zawarta umowa o współpracy pomiędzy Gminą Wrocław a inwestorem – MDR Inwestycje 8 Sp. z o.o. dotycząca współdziałania w przeprowadzeniu naboru i weryfikacji wniosków o zawarcie umów najmu lokali mieszkalnych w inwestycji mieszkaniowej „Nowa Kolejowa” we Wrocławiu i umożliwienia najemcom tych lokali skorzystania z dopłat do czynszu najmu na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania. W wyniku przeprowadzonego naboru wniosków o najem mieszkań przygotowano listę 513 przyszłych najemców, którą przekazano inwestorowi;
- w związku z decyzją o powołaniu we Wrocławiu Społecznej Agencji Najmu (SAN) i stosowną uchwałą podjętą w 2023 r. przez Radę Miejską Wrocławia w 2024 r. w trybie otwartego konkursu ofert wyłoniono organizację pozarządową: Fundację Inicjowania Rozwoju Społecznego, której zadaniem jest organizacja i prowadzenie SAN we Wrocławiu. W wyniku przeprowadzonego naboru wniosków o zawarcie umowy najmu w ramach SAN przygotowano listę 10 przyszłych najemców;
- 19 sierpnia 2024 r. pomiędzy Gminą Wrocław a Bankiem Gospodarstwa Krajowego zostało zawarte porozumienie zastępujące dotychczasowe umowy w sprawie stosowania dopłat ze środków Funduszu Dopłat jedną umową, która swoim zakresem objęła zarówno dopłaty do czynszu najmu dla lokali w inwestycji Leśnica IX, jak również dla lokali w inwestycji „Nowa Kolejowa”. Bieżącą realizacją procesu stosowania dopłat do czynszu zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu.

GOSPODAROWANIE WOLNYMI LOKALAMI MIESZKALNYMI

W 2024 r. do dyspozycji Gminy Wrocław pozostawały **2182** lokale mieszkalne, w tym **2148** lokali pochodzących z tzw. ruchu ludności oraz **34** lokale z zasobu Towarzystwa Budownictwa Społecznego Wrocław Sp. z o.o. (TBS) położone w inwestycji Leśnica IX.

Zagospodarowano **1556** lokali mieszkalnych pochodzących z tzw. ruchu ludności oraz zasobu TBS – inwestycji Leśnica IX.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. na kolejny rok do dyspozycji Gminy pozostały **626** lokale mieszkalne, w tym:

- **130** niesamodzielnych, w stosunku do których prowadzone są postępowania zmierzające do uregulowania sytuacji prawnej;
- **118** posiadających wady techniczne.

Uwzględniając powyższe, Gmina dysponowała **378** mieszkaniem, z czego:

- **150** przeznaczono dla osób uprawnionych do otrzymania lokalu do remontu wykonywanego we własnym zakresie i na koszt przyszłego najemcy;
- **88** lokali przeznaczono dla osób uprawnionych do otrzymania lokalu objętego najmem socjalnym;
- **140** lokali przeznaczonych jest na realizację pozostałych zadań, w szczególności wykwaterowań, zamian i realizacji wyroków eksmisyjnych oraz dla osób z listy uprawnionych do otrzymania lokalu z najmem na czas nieoznaczony.

Tabela 107. Gospodarowanie wolnymi komunalnymi lokalami mieszkalnymi w latach 2021–2024

Wolne lokale	2021	2022	2023	2024
Ogółem w dyspozycji	1 910	1 890	1 941	2 182
Zagospodarowano	1 334	1 367	1 308	1 556
Pozostało na kolejny rok	576	523	633	626

Źródło: UMW

Ponadto Gmina Wrocław korzysta z **387** mieszkań należących do TBS. W powyższej liczbie zawiera się **57** lokali zlokalizowanych na osiedlu Nowe Żerniki, objętych programem mieszkań dla seniorów, oraz **100** lokali w inwestycji Leśnica IX.

Realizując zapisy *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025* dotyczące prywatyzacji mieszkań komunalnych, przekazano, celem wprowadzenia do obrotu cywilnoprawnego, **108** lokali mieszkalnych, w tym **56** lokali o powierzchni powyżej 80 m² oraz **6** budynków w całości przeznaczonych do sprzedaży.

Ponadto:

- przekazano **5** lokali Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej we Wrocławiu;
- przekazano **5** lokali dla repatriantów, realizując uchwały Rady Miejskiej Wrocławia w tym zakresie;
- wydano **5** pism kierujących repatriantów do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkalnego (realizacja uchwał z lat poprzednich);
- przekazano **6** lokali do dyspozycji Wydziału Kultury UMW z przeznaczeniem na pracownię do prowadzenia działalności w dziedzinie kultury i sztuki.

LOKALE OBJĘTE NAJMEM SOCJALNYM I TYMCZASOWE POMIESZCZENIA

31 grudnia 2024 r. **645** lokali było objętych umową najmu socjalnego. O statusie lokalu jako objętego najmem socjalnym stanowi rodzaj zawartej i obowiązującej umowy.

Tabela 108. Liczba lokali objętych umową najmu socjalnego w latach 2021–2024 (stan na koniec danego roku)

2021	2022	2023	2024
582	571	587	645

Źródło: UMW

Według stanu na koniec 2024 r. zasób pomieszczeń tymczasowych (czyli pomieszczeń, dla których umowy najmu zawierane są na czas oznaczony wyłącznie z osobami, wobec których sąd orzekł obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych, bez prawa do najmu socjalnego lokalu) wynosił **97**.

REALIZACJA WNIOSKÓW MIESZKANIOWYCH

W 2024 r. wpłynęło **3788** wniosków o najem lokalu mieszkalnego, w tym:

- **1218** z tytułu prowadzonych postępowań dotyczących lokali zamieszkałych,
- **1633** o najem lokalu przez osoby nieposiadające mieszkań, a ubiegające się o najem socjalny lokalu, lokal z najmem na czas nieoznaczony bądź do remontu,
- **301** dotyczących przydzielenia lokalu zamiennego (z tytułu wykwaterowania bądź zamiany „z urzędu”),
- **51** o najem lokalu mieszkalnego w inwestycji Leśnica IX realizowanej przez TBS,
- **6** o najem zwolnionego lokalu mieszkalnego w inwestycji Leśnica IX zrealizowanej przez TBS,
- **533** o najem lokalu mieszkalnego w inwestycji „Nowa Kolejowa” zrealizowanej przez MDR Inwestycje 8 Sp. z o.o.,

- **34** wnioski seniorów zainteresowanych najmem lokalu na osiedlu Nowe Żerniki – w przypadku ich zwolnienia,
- **12** wniosków o zawarcie umowy najmu lokalu mieszkalnego w ramach Społecznej Agencji Najmu (SAN).

Tabela 109. Liczba wniosków o najem lokali mieszkalnych w latach 2021–2024

2021	2022	2023	2024
2 738	2 370	3 008	3 788

Źródło: UMW

ZAMIANY LOKALI

W 2024 r. zrealizowano **85** zamian lokali, w tym **11** zamian między kontrahentami oraz **74** zamiany „z urzędu”.

W wyniku zamian między kontrahentami z tzw. przejęciem długu odzyskano zaległe należności w wysokości **2104,44 zł**.

Tabela 110. Wysokość odzyskanego zadłużenia w wyniku zamiany lokali w latach 2021–2024 (w zł)

2021	2022	2023	2024
145 337,02	574 942,15	11 523,39	2 104,44

Źródło: UMW

W ramach realizacji procedury zamiany mieszkań między kontrahentami w aplikacji *Zamiana Mieszkań* umieszczono **101** ofert.

ZASÓB LOKALI SPÓŁKI TOWARZYSTWO BUDOWNICTWA SPOŁECZNEGO WROCŁAW SP. Z O.O. (TBS)

W latach 2021–2022 liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS wynosiła **4133**. W 2023 r., w związku z zakończeniem budowy inwestycji Leśnica IX baza mieszkaniowa TBS zwiększyła się i wynosiła łącznie: **112** budynków oraz **4434** mieszkań. W 2024 r. pozostała na poziomie z roku poprzedniego.

Tabela 111. Liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS (stan na koniec danego roku)

2021	2022	2023	2024
4 133	4 133	4 434	4 434

Źródło: UMW

W latach 2020–2022 liczba lokali usługowych będących w zasobach TBS wynosiła **48** (liczba na koniec każdego roku). Na zakończenie 2023 r. liczba ta wzrosła do **58**, w związku z oddaniem do użytkowania lokali w ramach inwestycji Leśnica IX. W 2024 r. liczba ta pozostała bez zmian.

Tabela 112. Liczba lokali usługowych na wynajem w zasobie TBS (stan na koniec danego roku)

2021	2022	2023	2024
48	48	58	58

Źródło: UMW

SPOŁECZNA INICJATYWA MIESZKANIOWA WROCŁAW SP. Z O.O. (SIM)

Spółeczna Inicjatywa Mieszkaniowa Wrocław Sp. z o.o. (SIM) to wspólny projekt Skarbu Państwa i Gminy Wrocław. Spółkę powołano 3 sierpnia 2021 r. w celu zaspokojenia zapotrzebowania na lokale mieszkalne wśród osób, których dochody nie pozwalają na zakup mieszkania na wolnym rynku.

Celem SIM jest budowa mieszkań o umiarkowanym czynszu z gwarancją długoterminowego najmu, zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego. SIM działa na zasadzie non-profit, co oznacza, że osiągnięte dochody przeznaczone są wyłącznie na działalność statutową.

Pierwszą inwestycją SIM będzie kompleks budynków mieszkalno-usługowych położony przy **ul. Asfaltowej** (inwestycja WOJSZYCE 1 i 2), gdzie docelowo ma powstać **661** lokali mieszkalnych (w ramach inwestycji WOJSZYCE 1 planowanych jest **405** lokali, w ramach inwestycji WOJSZYCE 2: **256** lokali). Planowany termin zakończenia budowy i rozpoczęcia świadczenia usługi publicznej obu inwestycji to IV kwartał 2028 r.

REALIZACJA PROGRAMU WYMIANY ŹRÓDEŁ OGRZEWANIA W GMINNYM ZASOBIE MIESZKANIOWYM

W 2024 r. kontynuowano *Program wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie mieszkaniowym*. Program ten został opracowany w IV kwartale 2019 r. w celu likwidacji źródeł ogrzewania na paliwo stałe (pieców) w mieszkaniach komunalnych w budynkach należących w 100% do Gminy Wrocław do końca 2024 r. Likwidacja pieców dotyczy ok. 4 tys. mieszkań komunalnych znajdujących się w **1371** budynkach zarządzanych przez ZZK oraz WM.

W 2024 r. ZZK i WM łącznie dokonały wymiany źródeł ogrzewania w **52** budynkach stanowiących w 100% własność Gminy Wrocław (w **446** mieszkaniach). Dodatkowo zarządcy komunalni sfinansowali likwidację pieców w mieszkaniach komunalnych znajdujących się we wspólnotach mieszkaniowych – **11** wspólnot mieszkaniowych zostało podłączonych do sieci ciepłowniczej (**66** mieszkań komunalnych). Łącznie w 2024 r. zlikwidowano **849** pieców (2023 r. – 993; 2022 r. – 1320; 2021 r. – 1250) w **577** mieszkaniach komunalnych (2023 r. – 764; 2022 r. – 1016; 2021 r. – 947).

Na 2025 r. zaplanowana jest wymiana źródeł ogrzewania w **72** budynkach w 100% gminnych, która będzie obejmować **959** mieszkań, a likwidacji ulegną **1164** piece.

W 2024 r. kontynuowano współpracę z firmą Fortum, będącą właścicielem sieci ciepłowniczej oraz dostawcą ciepła systemowego do budynków mieszkalnych, podpisano kolejne umowy pomiędzy ZZK, WM oraz Fortum, gwarantujące podłączenie przez Fortum wybranych budynków gminnych do sieci ciepłowniczej. W 2024 r. Fortum przyłączyło do sieci **27** budynków w zarządzie ZZK oraz **4** budynki w zarządzie WM, natomiast na rok 2025 Fortum planuje podłączenie **7** budynków w zarządzie ZZK oraz **przyłączenie do sieci gazowej 4** budynków w zarządzie WM.

Więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale ŚRODOWISKO na stronie 167.

POMOC OBYWATEŁOM UKRAINY PRZYBYŁYM DO WROCŁAWIA W ZWIĄZKU Z KONFLIKTEM ZBROJNYM NA TERYTORIUM UKRAINY

W związku z zaostreniem konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy do Polski zaczęli przybywać obywatele Ukrainy – uchodźcy wojenni. Wymagało to podjęcia szeregu niezwłocznych działań w celu zapewnienia pomocy w zakresie zakwaterowania i wyżywienia obywateli Ukrainy szukających schronienia w Polsce.

PROWADZENIE OŚRODKA ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA DLA UCHODźCÓW Z UKRAINY „PRZYSTANEK GROCHOWA”

Ośrodek przy ul. Grochowej 13, będący w zarządzie ZZK, który w wyniku decyzji Wojewody Dolnośląskiego w 2022 r. został wyznaczony jako miejsce zakwaterowania dla uchodźców wojennych – obywateli Ukrainy, jest przygotowany na przyjęcie i zakwaterowanie **400** osób.

Na początku 2024 r. w ośrodku przebywało **109** osób. W ciągu roku przyjęto **826** nowych mieszkańców, a **846** osób opuściło ośrodek. Przebywały w nim średnio **104** osoby na dobę.

HOTEL ASYSTENTA „SEZAM” PRZY UL. M. CURIE-SKŁODOWSKIEJ 83–85

W grudniu 2023 r. z uwagi na ówczesną sytuację uchodźców z Ukrainy, w tym brak uzasadnienia dla kontynuowania ich zakwaterowania w Hotelu Asystenta „Sezam”, spółka WM wypowiedziała umowę użyczenia nieruchomości położonych we Wrocławiu przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 83–85 (Hotel Asystenta „Sezam”) ze skutkiem na 31 marca 2024 r., jednakże aneksem z 29 marca 2024 r. cofnięto wypowiedzenie umowy użyczenia tej nieruchomości.

Przez większość 2024 r. w Hotelu Asystenta „Sezam” w ramach powierzonego zadania spółka WM kontynuowała organizację zakwaterowania, całodziennego wyżywienia oraz zapewnienie środków czystości i higieny osobistej oraz innych niezbędnych produktów uchodźcom z Ukrainy. W 2024 r. w ośrodku tym miesięcznie zakwaterowanych było średnio **131** osób (najmniej osób przebywało w grudniu – średnio **93**, a najwięcej w styczniu – średnio **185**).

REALIZACJA WNIOSKÓW O ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE ZA ZAPEWNIENIE ZAKWATEROWANIA I WYŻYWIENIA OBYWATEŁOM UKRAINY PRZEBYWAJĄCYM NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W ZWIĄZKU Z DZIAŁANAMI WOJENNYMI NA TERYTORIUM UKRAINY

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa Departament Nieruchomości i Eksploatacji Urzędu Miejskiego Wrocławia został wyznaczony do realizacji wniosków o świadczenie pieniężne za zapewnienie zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Polski w związku z działaniami wojennymi na terytorium Ukrainy. Zgodnie z art. 13 wspomnianej ustawy świadczenie takie przysługiwało każdemu podmiotowi, szczególnie osobie fizycznej prowadzącej gospodarstwo domowe, który zapewnił zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, początkowo za okres nie dłuższy niż 60 dni od daty przekroczenia granicy RP przez uprawnionego, a po zmianie przepisów ustawą z dnia 27 kwietnia 2022 r. przez 120 dni. Wysokość świadczenia została określona na **40 zł** za dzień pobytu jednej osoby (przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty).

21 marca 2022 r. rozpoczęto przyjmowanie w/w wniosków we wszystkich Biurach Obsługi Klienta ZZK oraz Centrach Obsługi Mieszkańca WM. Centrum Usług Informatycznych przygotowało bazę, w której każdy złożony wniosek był rejestrowany.

W 2024 r. zostały złożone **2734** wnioski (w 2023 r. – 30 487; 2022 r. – 22 245), z tego po weryfikacji do wypłaty przekazano **2227** (w 2023 r. – 26 706; 2022 r. – 19 282) wniosków na łączną kwotę **8 044 840 zł** (w 2023 r. – 110 607 268,28 zł; 2022 r. – 86 402 480 zł).

OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI GMINY WROCŁAW

Rok 2024 przyniósł stopniową stabilizację na polskim rynku nieruchomości po okresie dynamicznych zmian spowodowanych inflacją, wahaniami stóp procentowych oraz niepewnością gospodarczą. Mimo tej stabilizacji realizacja nowych inwestycji wciąż napotykała liczne wyzwania. Ograniczony dostęp do kredytów hipotecznych, wysokie ceny materiałów budowlanych i rosnące koszty budowy nadal utrudniały zarówno deweloperom, jak i klientom indywidualnym podejmowanie nowych przedsięwzięć.

W 2024 r. przeprowadzono **349** przetargów na zbycie nieruchomości gruntowych zabudowanych i niezabudowanych oraz na zbycie lokali mieszkalnych i użytkowych.

W 2024 r. sprzedano **16 ha** gruntów pod zabudowę za blisko **145 mln zł**, a jednocześnie pozyskano do zasobu gminnego **21,6 ha** gruntów na cele publiczne i rozwojowe miasta o wartości **69 mln zł** z przeznaczeniem pod: drogi, trasy tramwajowe i autobusowo-tramwajowe (TAT), trasy rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe, parkingi Park&Ride, tereny sportu i rekreacji oraz edukację i kulturę.

Informacje dotyczące sprzedaży nieruchomości niebędących zasobem gminnym (rynek pierwotny i wtórny) znajdują się w rozdziale PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO na stronie 55.

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH

W 2024 r. procedurą przygotowania do sprzedaży objęto **87** nowych nieruchomości. Do sprzedaży skierowano tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną oraz komercyjną: biura, usługi, aktywność gospodarczą.

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH W TRYBIE PRZETARGOWYM

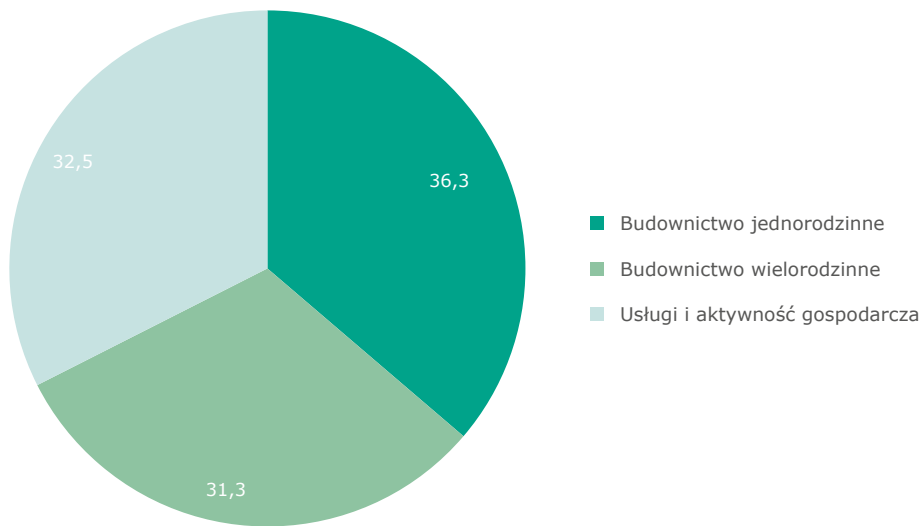
W 2024 r. przeprowadzono **124** przetargi na sprzedaż nieruchomości gruntowych (w 2023 r. 215 przetargów). Sprzedano **71** spośród **88** wystawionych nieruchomości (w 2023 r. sprzedano 68 z 120 wystawionych). Łączna powierzchnia sprzedanych terenów wyniosła **16 ha** (w 2023 r. 12,8 ha).

Tabela 113. Analiza nieruchomości sprzedanych w 2024 r.

Przeznaczenie w MPZP	Liczba nieruchomości	Powierzchnia gruntu (w ha)	Liczba oferentów	Wartość sprzedanych nieruchomości (w zł)
Budownictwo jednorodzinne	57	5,8	273	41 505 330
Budownictwo wielorodzinne	9	5,0	28	76 630 820
Usługi i aktywność gospodarcza	5	5,2	9	26 474 200
Razem	71	16,0	310	144 610 350

Źródło: UMW

Wykres 65. Powierzchnia nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2024 r. (w %)

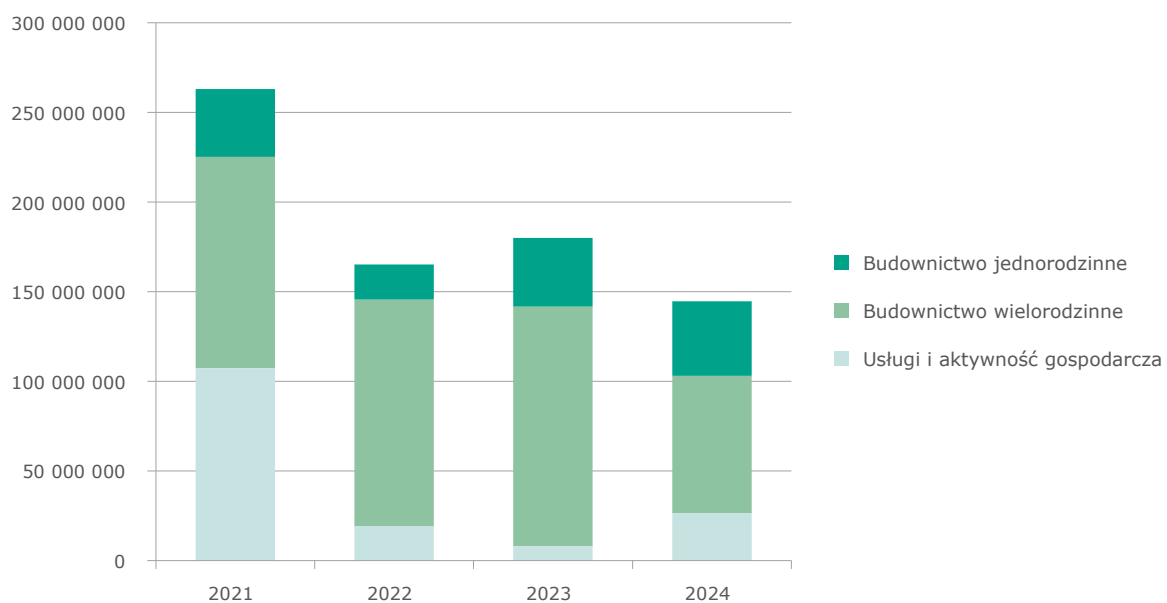
Źródło: UMW

Tabela 114. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w latach 2021–2024 z podziałem na przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (w mln zł)

Rok	Budownictwo jednorodzinne	Budownictwo wielorodzinne	Usługi i aktywność gospodarcza	Dochód ogółem
2021	37,9	117,9	107,4	263,1
2022	19,6	126,2	19,3	165,1
2023	38,4	133,7	7,9	180,0
2024	41,5	76,6	26,5	144,6

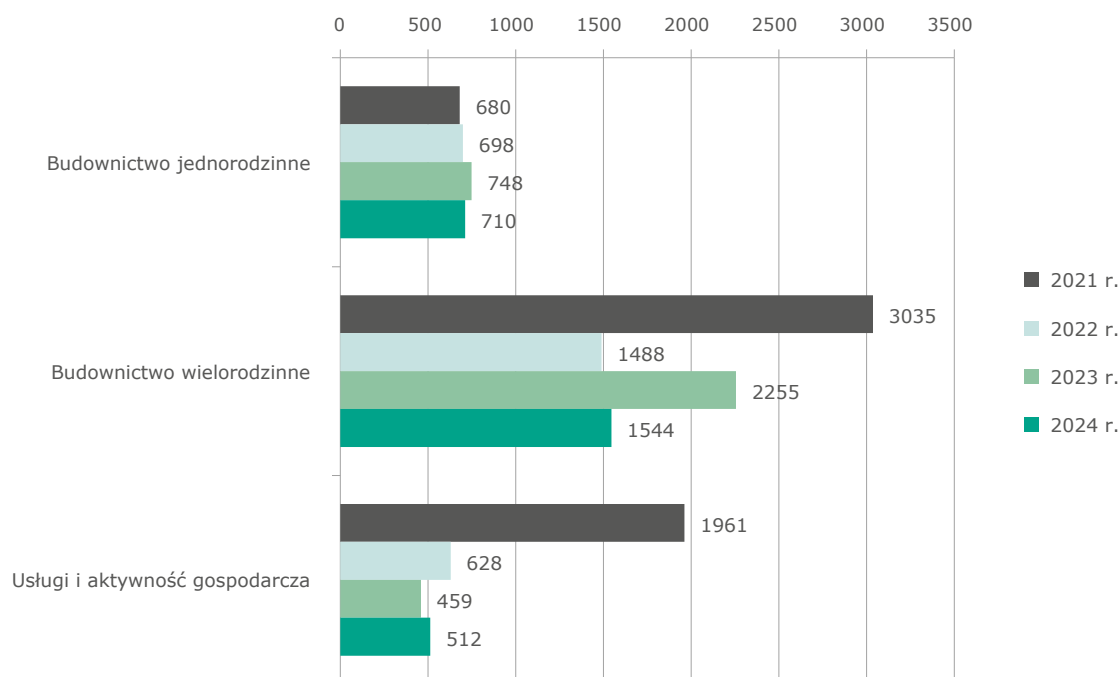
Źródło: UMW

Wykres 66. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

W 2024 r. działki pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną stanowiły ponad 80% wszystkich sprzedanych nieruchomości. Nabywców znalazło **57** takich nieruchomości, o łącznej powierzchni **5,8 ha**. To niewielki wzrost w stosunku do 2023 r., kiedy to sprzedano **51** działek o łącznej powierzchni **5,6 ha**. Jednakże największy wpływ do budżetu, wynoszący ponad połowę zysków ze sprzedaży działek w trybie przetargowym, miała sprzedaż terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną. Nabywców znalazło także **5** nieruchomości pod zabudowę usługową o łącznej powierzchni **5,2 ha**.

Wykres 67. Średnia cena 1 m² nieruchomości gminnych w podziale na przeznaczenie w latach 2021–2024 (w zł)

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

Nieruchomości, które w świetle przepisów prawa nie mogą być zagospodarowane jako samodzielne działki budowlane z uwagi na parametry czy brak dostępu do drogi publicznej, zgodnie z ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami zbywane są w trybie bezprzetargowym w celu poprawy warunków zagospodarowania nieruchomości sąsiednich. Przedmiotem tzw. dosprzedaży są przede wszystkim grunty, które dołączone do działek zabudowanych domami mieszkalnymi poprawiają warunki ich zagospodarowania, przyczyniając się do zwiększenia terenów zieleni w zabudowie mieszkaniowej.

W 2024 r. sprzedano **16** nieruchomości o łącznej powierzchni **12 214 m²** i wartości **5 157 658 zł**, po uwzględnieniu przysługującej bonifikaty, którą zastosowano w 8 przypadkach (bonifikata przyznawana zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia nr XLIX/697/98 z dnia 27 lutego 1998 r. w sprawie zasad gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy).

W 2024 r. zrealizowano **1** „dosprzedaż” na rzecz wspólnoty mieszkaniowej, z przysługującą nabywcom 95% bonifikatą (bonifikata przyznawana zgodnie z ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami).

WYKONANIE PRAWA PIERWOKUPU

W 2024 r. w jednym przypadku wykonano przysługujące Gminie prawo pierwokupu nieruchomości o powierzchni **1660 m²** położonej przy ul. Petuniowej 4, która przeznaczona jest w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod węzeł integracyjny, linie kolejowe, stacje i przystanki kolejowe oraz urządzenia infrastruktury technicznej.

SPRZEDAŻ GMINNYCH LOKALI MIESZKALNYCH

Realizując zadania własne Gminy w zakresie gospodarowania komunalnym zasobem mieszkaniowym i zaspakajania potrzeb mieszkańców, podobnie jak w latach ubiegłych, kontynuowano sprzedaż lokali mieszkalnych w trybie bezprzetargowym – na rzecz dotychczasowych najemców, oraz w trybie przetargowym. Działania podejmowane w 2023 r. realizowały założenia wynikające z uchwały nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025*.

W 2024 r. sprzedano **846** (najwięcej od 9 lat) lokali mieszkalnych w domach wielolokalowych i jednorodzinnych domach mieszkalnych, w tym:

- **764** lokale mieszkalne w trybie bezprzetargowym,
- **81** wolnych lokali mieszkalnych w trybie przetargowym,
- **1** pomieszczenie niestanowiące samodzielnego lokalu w trybie tzw. dosprzedaży do wcześniej wydrebnionego lokalu.

Tabela 115. Dochód i liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w trybie bezprzetargowym i przetargowym w latach 2021–2024

Rok	Liczba sprzedanych lokali mieszkalnych	Dochód na podstawie podpisanych aktów notarialnych (w zł)
2021	582	50 104 935
2022	679	60 557 612
2023	721	60 528 639
2024	846	96 000 475

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ LOKALI MIESZKALNYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

Od 2019 r. wzrasta liczba sprzedanych mieszkań na rzecz najemców (dla porównania: w 2024 r. – **764**, w 2023 r. – 671, w 2022 r. – 619, w 2021 r. – 513). Istotny wpływ na wielkość sprzedaży ma zainteresowanie najemców wykupem zajmowanej nieruchomości na własność. W latach 2020–2024 wpłynęło łącznie **8093** wnioski o wykup, w tym **789** wniosków w 2024 r. Ceny mieszkań stale rosną. Obecnie cena za 1 m² mieszkania gminnego wynosi średnio **8987 zł**. Najdroższą dzielnicą we Wrocławiu jest Stare Miasto, ze średnią ceną w wysokości **10 780 zł/m²**. Ponadto zmianie uległ średni koszt nabycia lokalu przez wnioskodawcę, który wzrósł i po uwzględnieniu bonifikaty wynosił **65 680 zł** (dla porównania: w 2023 r. – 59 981 zł).

Tabela 116. Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego według wyceny w latach 2021–2024 (w zł)

2021	2022	2023	2024
6 451	7 154	8 226	8 987

Źródło: UMW

Tabela 117. Zestawienie średnich cen 1 m² oraz liczby lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2024 r. w podziale na dzielnice

Dzielnica	Stare Miasto	Śródmieście	Krzyki	Fabryczna	Psie Pole	Całe miasto Wrocław
Średnia cena (w zł/1m ²)	10 780	8 756	9 030	8 471	8 815	8 987
Liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców	99	360	95	180	30	764

Źródło: UMW

Powierzchnia mieszkań sprzedanych w trybie bezprzetargowym w 2024 r. mieściła się w przedziale 16–154 m². Najwięcej transakcji (66%) dotyczyło lokali o wielkości do 60 m², najmniej (3%) o powierzchni powyżej 100 m².

Przy sprzedaży lokali mieszkalnych na rzecz najemców stosowano bonifikaty od ceny sprzedaży w wysokości: **93%**, jeśli wskutek równoczesnej sprzedaży wszystkie mieszkania w budynku przestawały być własnością Gminy, oraz **85%** w pozostałych przypadkach. Bonifikaty te wynikają

z przepisów uchwały nr XLIX/697/98 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 27 lutego 1998 r. w sprawie zasad gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Wrocław.

SPRZEDAŻ LOKALI MIESZKALNYCH W TRYBIE PRZETARGOWYM

W 2024 r. zawarto **81** umów notarialnych dotyczących sprzedaży mieszkań w trybie przetargu ustnego nieograniczonego. Dochód z tego tytułu wyniósł **45 813 270 zł**, co stanowi niemal połowę wszystkich uzyskanych dochodów ze sprzedaży lokali mieszkalnych. Łączna powierzchnia sprzedanych lokali wyniosła **4998 m²**, a uzyskane ceny mieściły się w przedziale od 4575 zł/m² do 17 222 zł/m². Największą popularnością cieszą się małe nieruchomości, do 30 m², szczególnie te położone w centrum miasta. Średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej uzyskana w przetargach wyniosła **9834 zł**.

Tabela 118. Tabela. Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego uzyskana w przetargach w latach 2021–2024

2021	2022	2023	2024
7 596	8 615	9 703	9 834

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ GMINNYCH LOKALI NIEMIESZKALNYCH

Podobnie jak w przypadku mieszkań, sprzedaż lokali niemieszkalnych przebiega w dwóch trybach: przetargowym oraz bezprzetargowym – na wniosek zainteresowanego.

W 2024 r. zawarto **47** umów sprzedaży lokali niemieszkalnych: **36** w trybie przetargowym, **10** w trybie bezprzetargowym – na rzecz najemców. Dodatkowo zawarto **1** umowę sprzedaży części nieruchomości niestanowiącej samodzielnego lokalu w celu uregulowania stanu prawnego nieruchomości.

Tabela 119. Dochód i liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych w latach 2021–2024

Rok	Liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych	Dochód na podstawie podpisanych aktów notarialnych (w zł)
2021	32	7 340 067
2022	27	7 391 429
2023	35	7 604 646
2024	47	16 808 540

Źródło: UMW

W 2024 r. większość transakcji dotyczyła małych lokali, o powierzchni do 40 m². Łącznie sprzedano **2703 m²** powierzchni użytkowej. Największym zainteresowaniem cieszyły się lokale w dzielnicy Śródmieście, w obrębie Plac Grunwaldzki.

SPRZEDAŻ LOKALI NIEMIESZKALNYCH W TRYBIE PRZETARGOWYM

W 2024 r. zawarto **36** umów notarialnych dotyczących sprzedaży lokali niemieszkalnych w trybie przetargu ustnego nieograniczonego. Średnia cena uzyskana ze sprzedaży 1 m² powierzchni użytkowej wyniosła **8961 zł**. Łączna powierzchnia sprzedanych lokali to **938 m²**.

SPRZEDAŻ LOKALI NIEMIESZKALNYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

W 2024 r. wpłynęło **28** wniosków o wykup lokalu niemieszkalnego stanowiącego przedmiot najmu. Ostatecznie zawarto **10** umów sprzedaży. Łączna powierzchnia sprzedanych lokali wyniosła **1765 m²**. Średnia cena uzyskana ze sprzedaży w tym trybie 1 m² powierzchni użytkowej wyniosła **8430 zł**.

PRZEKSZTAŁCENIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO GRUNTU W PRAWO WŁASNOŚCI

W 2024 r. kontynuowano zadania wynikające z przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów. W 2024 r. wydano **491** zaświadczeń potwierdzających przekształcenie prawa użytkowania wieczystego gruntu zabudowanego na cele mieszkaniowe w prawo własności, udzielono **2326** bonifikat od jednorazowej opłaty za przekształcenie (nie wydano żadnej decyzji administracyjnej).

Zaświadczenia są sporządzane z urzędu albo na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli lokali. Z tytułu przekształcenia właściciel ponosi opłatę przekształceniową, z reguły, przez okres 20 lat, w każdym czasie trwania obowiązku wnoszenia opłaty może zgłosić zamiar jej jednorazowego uregulowania w kwocie pozostającej do spłaty. Na podstawie uchwały nr III/29/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie bonifikat od opłat z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów osobom fizycznym będącym właścicielami lokali mieszkalnych udziela się 90% bonifikaty od opłaty przekształceniowej. Warunkiem jej udzielenia jest brak zaległości finansowych z tytułu opłat za użytkowanie wieczyste.

Dodatkowo przy realizacji tego zadania nałożony został obowiązek stosowania przepisów o pomocy publicznej w sytuacjach, w których przedsiębiorca wnioskuję o udzielenie bonifikaty od opłaty z tytułu przekształcenia lub o zmianę okresu pozostałego do wnoszenia opłaty przekształceniowej. W **601** przypadku zaistniały podstawy do udzielenia pomocy *de minimis*.

W ramach prowadzonych postępowań na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości na wniosek użytkowników wieczystych nieruchomości zabudowanych wydano **4** decyzje administracyjne o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności tych nieruchomości, **15** decyzji administracyjnych o zmianie decyzji oraz **2** decyzje umarzające postępowanie.

Podsumowując, w 2024 r. wydano:

- **491** zaświadczeń potwierdzających przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości;
- **2326** informacji o opłacie jednorazowej i udzieleniu bonifikaty od opłaty jednorazowej;
- **601** zaświadczeń o pomocy *de minimis*;
- **0** decyzji administracyjnych w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.;
- **4** decyzje administracyjne orzekające o przekształceniu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.;
- **15** decyzji administracyjnych o zmianie decyzji oraz **2** decyzje umarzające postępowanie w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.

NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI DO ZASOBU GMINY

W 2024 r. dla potrzeb realizacji celów rozwojowych i publicznych pozyskano do gminnego zasobu nieruchomości niezabudowane oraz zabudowane o powierzchni **21,61 ha**. Całkowita kwota wydatkowana przez Miasto na ten cel wyniosła **69 mln zł**.

WYPŁATA ODSZKODOWAŃ ZA GRUNTY PRZEJĘTE W TRYBIE ART. 98 USTAWY O GOSPODARCE NIERUCHOMOŚCIAMI

Zgodnie z art. 98 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami za wydzielone na wniosek właściciela działki grunty przeznaczone pod drogi publiczne, które z mocy prawa przeszły na własność Gminy Wrocław, byłym właścicielom i użytkownikom wieczystym przysługuje odszkodowanie. Wypłata odszkodowań na rzecz byłych właścicieli lub użytkowników wieczystych może być realizowana poprzez wypłatę środków finansowych, jak również przyznania nieruchomości zamiennych.

Tabela 120. Wypłata odszkodowań na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami zrealizowana w 2024 r.

	Liczba postępowań	Powierzchnia przejętych gruntów (w ha)	Kwota wypłaconych odszkodowań (w zł)
Porozumienia w oparciu o wartość rynkową gruntu	21	1,8003	1 870 90
Porozumienia w oparciu o wartość częściową nieruchomości	1	0,0011	1
Wypłata odszkodowań w oparciu o decyzję administracyjną	2	0,2397	264 419
Przyznanie nieruchomości zamiennej w ramach odszkodowania	1	0,0210	103 727
Razem	25	2,0621	2 238 737

Źródło: UMW

W 2024 r. prowadzono **193** postępowania dotyczące wypłaty odszkodowania, z których **22** zakończyły się podpisaniem porozumienia, **1** przyznaniem nieruchomości zamiennej i **2** wypłatą odszkodowania na podstawie decyzji administracyjnej. Gmina zobowiązana była do wypłaty odszkodowań za grunty oraz części składowe znajdujące się na gruncie w chwili przejęcia nieruchomości. Średnia wartość jednostkowa gruntu przeznaczonego pod drogi publiczne, za które uzgodniono odszkodowania, bez części składowych gruntu wyniosła **103,51 zł/m²**.

W postępowaniu w sprawie przyznania nieruchomości zamiennej za przejęty z mocy prawa grunt Gmina Wrocław wypłaciła różnicę wynikającą z wyceny nieruchomości zamiennej i przejętych z mocy prawa działek gruntu w wysokości **42 246,68 zł**. Wypłacono **2** odszkodowania w łącznej kwocie **264 419 zł** w oparciu o ostateczne decyzje wydane w postępowaniach administracyjnych. Prowadzono **1** postępowanie, w wyniku którego doszło do wypłacenia odszkodowania w kwocie niższej niż wartość nieruchomości.

WYPŁATA ODSZKODOWAŃ ZA GRUNTY PRZEJĘTE W TRYBIE USTAWY O ZEZWOLENIU NA REALIZACJĘ INWESTYCJI DROGOWEJ (ZRID)

W związku z realizacją przez Wrocław inwestycji infrastrukturalnych: budowy, rozbudowy i modernizacji układu komunikacyjnego (dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych oraz rozwoju tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych w ramach przebudowy dróg) kontynuowano postępowania odszkodowawcze rozpoczęte w latach ubiegłych, jak również nowe, podjęte w roku 2024.

Za nieruchomości przejęte z mocy prawa pod drogi publiczne na podstawie ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (ZRID) odszkodowania dla byłych właścicieli, użytkowników wieczystych oraz osób, którym przysługiwały do nieruchomości ograniczone prawa rzeczowe, ustalane były w trybie administracyjnym. W przypadku terenów przeznaczonych pod drogi wojewódzkie i krajowe odszkodowania ustalane były przez Wojewodę Dolnośląskiego, a w przypadku dróg gminnych i powiatowych odszkodowania były ustalane przez starostów w województwie dolnośląskim wskazanych przez wojewodę. Do wypłaty odszkodowań za nieruchomości przejęte pod drogi publiczne do zasobu Gminy Wrocław, Skarbu Państwa oraz Województwa Dolnośląskiego zobowiązany był Prezydent Wrocławia jako zarządca dróg w mieście na prawach powiatu.

W związku z realizacją inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej kontynuowane były postępowania odszkodowawcze, obejmujące następujące zadania:

- budowa trasy autobusowo-tramwajowej (TAT) łączącej Nowy Dwór z centrum Wrocławia;
- budowa drogi powiatowej – Aleja Wielkiej Wyspy;
- budowa mostów Bolesława Chrobrego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 455 we Wrocławiu;
- rozbudowa ul. Dolnobrzeskiej od ul. Krępickiej do ul. Polkowickiej we Wrocławiu;
- budowa drogi rowerowej w ul. Legnickiej we Wrocławiu;
- przebudowa ul. Pomorskiej i pl. Staszica we Wrocławiu.

Pełnomocnicy Prezydenta – jako reprezentanci zarządcy drogi – uczestniczyli w **198** postępowaniach prowadzonych przez organy administracji publicznej w sprawie ustalenia odszkodowań na podstawie ustawy ZRID. W **54** postępowaniach doszło do wydania decyzji administracyjnych i wypłaty odszkodowań.

Tabela 121. Postępowania administracyjne dotyczące odszkodowań na podstawie ustawy ZRID

	Liczba prowadzonych postępowań	Liczba postępowań, w których doszło do wypłaty odszkodowania	Powierzchnia gruntów, za które wypłacono odszkodowania (w ha)	Kwota wypłaconych odszkodowań (w zł)
Drogi gminne i powiatowe	176	50	3,3858	6 400 387
Drogi wojewódzkie	14	4	0,6267	572 672
Drogi krajowe	8	0	0	0
Razem	198	54	4,0125	6 973 059

Źródło: UMW

NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI DO ZASOBU GMINY

W 2024 r. prowadzono **265** postępowań dotyczących nabycia i zamiany nieruchomości, z których **35** zakończyło się podpisaniem umów w formie aktów notarialnych. Pozyskano tereny o łącznej powierzchni **15,53 ha**, w tym 2,05 ha gruntów przeznaczonych pod drogi publiczne w obrębach: Zgorzelisko, Lipa Piotrowska, Żerniki, Złotniki, Muchobór Mały, Kuźniki, Pawłowice, Pracze Odrzańskie, Wojnów oraz Wojszyce.

Tabela 122. Umowy nabycia nieruchomości w trybie cywilnym

	Liczba umów	Powierzchnia (w ha)	Wartość nabytych nieruchomości (w zł)
Nabycie po cenie rynkowej	16	3,3856	6 848 162
Za symboliczną odpłatnością	4	0,1675	30 014
Nieodpłatnie	8	6,5866	26 045 003
Nabycie w drodze zamiany	7	5,3987	26 867 006
Razem	35	15,5384	59 790 185

Źródło: UMW

Od Polskich Kolei Państwowych S.A. nieodpłatnie pozyskano nieruchomości w obrębach Zakrzów, Lipa Piotrowska i Pracze Odrzańskie o łącznej powierzchni **0,89 ha** o wartości 3 966 299 zł na realizację parkingów przesiadkowych w systemie Parkuj i Jedź.

Od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa również nieodpłatnie pozyskano nieruchomości pod drogi publiczne oraz nieruchomość na potrzeby edukacyjne.

Za symboliczną odpłatnością pozyskano działki gruntu w obrębach Zgorzelisko, Wojszyce, Wojnów, Lipa Piotrowska z przeznaczeniem pod zieleń i drogi publiczne. Kwota nabycia tych działek wyniosła łącznie **30 014,46 zł**.

W toku prowadzonych postępowań zawarto **7** umów zamiany nieruchomości. W wyniku przeprowadzonych zamian dopłata na rzecz Gminy Wrocław wyniosła łącznie 5 559 430,46 zł, a dopłata Gminy Wrocław na rzecz osób fizycznych 138 288,94 zł.

W oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych oraz w ramach zawartych umów z Bankiem Gospodarstwa Krajowego na udzielenie Gminie Wrocław finansowego wsparcia na zakup byłych mieszkań zakładowych nabyto do zasobu komunalnego **4** były mieszkania zakładowe za łączną kwotę **1 588 000 zł** i wszczęto procedurę nabycia kolejnych 9 byłych mieszkań zakładowych.

W 2024 r. prowadzono postępowania mające na celu nabycie **11** działek gruntowych pod realizację celu publicznego, jakim jest nowa zajezdnia tramwajowa Nowe Żerniki przy ul. Architektów. W ramach 7 postępowań zakończonych podpisaniem aktu notarialnego nabyto łącznie teren o powierzchni 2,66 ha za kwotę 4 760 200 zł. Nabywanie pozostałych działek będzie kontynuowane w 2025 r.

CMENTARZE KOMUNALNE

Zestawienie ogólnej liczby dostępnych miejsc grzebalnych na cmentarzach komunalnych z liczbą pochówków wykonywanych w ciągu roku pokazuje, że za ok. 7 lat wyczerpie się liczba miejsc na cmentarzach komunalnych, co stanowi wyzwanie inwestycyjne dla Wrocławia.

W 2023 r. Wrocławskie Inwestycje Sp. z o.o. rozpoczęły prace przygotowawcze (uruchomienie projektowania) związane z realizacją dwóch nekropolii: nowego cmentarza przy ul. Ibn Siny Awicenny na Oporowie oraz rozbudowy cmentarza przy ul. Kiełczowskiej na Psim Polu. W 2024 r. kontynuowano prace nad koncepcją projektów budowy cmentarzy, wybudowano także ogrodzenia okalające obszar przeznaczony na pola grzebalne (ścisły teren cmentarza bez terenów dojazdowych).

Tabela 123. Zestawienie liczby pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu oraz wykonanych kremacji w latach 2021–2024

Informacja o wykonaniu zadań		2021	2022	2023	2024
Liczba pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu	Ogółem	5 880	5 570	5 096	5 002
	W tym: tradycyjnych	1 081	1 042	967	943
	urnowych	4 799	4 528	4 129	4 059
Liczba pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu na wolnych miejscach grzebalnych		1 544	1 578	1 490	1 577
Liczba zgonów według rocznika demograficznego GUS dla Wrocławia		8 505	7 663	6 902	b.d
Liczba kremacji wykonanych przez ZCK		2 914	2 536	1 795	1 693

Źródło: UMW

Tabela 124. Zestawienie liczby miejsc na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu na koniec 2024 r.

Cmentarz	Liczba miejsc grzebalnych ogółem	Liczba dostępnych miejsc grzebalnych*		
		ogółem	tradycyjnych	urnowych
Osobowice	99 700	200	150	50
Grabiszyn	54 098	50	15	35
Psie Pole	34 905	19 950	9 870	10 080
Jerzmanowo	3 743	50	13	37
Pawłowice	4 268	505	219	286
Leśnica	2 735	93	–	93
Razem	199 449	20 848	10 267	10 581

* uwzględniono miejsca odzyskiwane po ekshumacjach i likwidacjach nieopłaconych grobów

Źródło: UMW

Zarząd Cmentarzy Komunalnych realizował w 2024 r. w ramach zadań powierzonych Gminie prace w zakresie utrzymania cmentarzy i kwater wojennych położonych na terenie Wrocławia zgodnie z porozumieniem zawartym między Wojewodą Dolnośląskim a Gminą Wrocław. W zakres tego zadania wchodziły prace pielęgnacyjno-porządkowe, naprawcze i konserwacyjne na terenie cmentarzy i kwater wojennych oraz przygotowanie cmentarzy do uroczystości. Wartość prac w 2024 r. wyniosła **181 798,72 zł brutto**. Powyższe zadanie jest finansowane z dotacji celowej otrzymywanej z budżetu państwa.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

System bezpieczeństwa publicznego w mieście tworzą instytucje państwowe (Komenda Miejska Policji oraz Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej) i samorządowe (Straż Miejska Wrocławia, jak również Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego Wrocławia), współdziałające i współpracujące ze sobą. Na terenie miasta działają także 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej oraz Dolnośląskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

KOMENDA MIEJSKA POLICJI WE WROCŁAWIU

W 2024 r. na terenie Wrocławia odnotowano 7425 (w 2023 r. – 7150) zdarzeń w 6 podstawowych kategoriach przestępstw (rozboje, bójki i pobicia, uszkodzenia ciała, kradzieże, włamania oraz niszczenie cudzej rzeczy). Spadek liczby zdarzeń odnotowano w dwóch kategoriach przestępstw: uszkodzenia ciała – o 5 zdarzeń mniej, uszkodzenia mienia – o 74 zdarzenia mniej. Wzrost w stosunku do 2023 r. odnotowano w 4 kategoriach: rozboje – o 38 więcej, bójki i pobicia – o 8 więcej, włamania – o 3 więcej, kradzieże o 275 więcej.

W 2024 r. największą liczbę przestępstw odnotowano na terenie podległym KP Wrocław-Stare Miasto (1509), natomiast najmniejszą na terenie podległym KP Wrocław-Leśnica (324). W porównaniu do roku poprzedniego spadek liczby przestępstw (68 mniej) odnotowano na terenie Komisariatu Policji Wrocław-Stare Miasto. W przypadku pozostałych komisariatów policji na terenie Wrocławia odnotowano wzrost liczby przestępstw.

Tabela 125. Liczba przestępstw w poszczególnych kategoriach we Wrocławiu w latach 2021–2024

Kategoria przestępstwa	2021	2022	2023	2024
Rozboje	153	120	113	151
Bójki i pobicia	60	59	37	45
Uszkodzenia ciała	91	104	100	95
Włamania	1 517	1 508	1 309	1 312
Kradzieże	4 909	5 631	4 535	4 840
Uszkodzenia mienia	945	1 058	1 056	982
Razem	7 675	8 480	7 150	7 425

Źródło: Komenda Miejska Policji (KMP)

W grupie najcięższych przestępstw w 2024 r. doszło do 5 zabójstw (o 1 mniej niż w roku poprzednim); podobnie jak w 2023 r. współczynnik ich wykrywalności wyniósł 100%.

W zakresie bezpieczeństwa na drogach na terenie Wrocławia odnotowano ogółem 9764 zdarzenia drogowe – o 179 więcej niż w 2023 r. Doszło do 573 wypadków (o 43 mniej niż w roku 2023) i 9191 kolizji drogowych (o 222 więcej).

Ranne zostały 622 osoby – o 40 mniej niż w roku 2023, ofiar śmiertelnych było 6 – o 1 więcej.

Tabela 126. Liczba zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2021–2024

Kategoria	2021	2022	2023	2024
Wypadki drogowe	505	720	616	573
Kolizje drogowe	11 024	9 506	8 969	9 191
Razem	11 529	10 226	9 585	9 764

Źródło: KMP

Tabela 127. Liczba ofiar zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2021–2024

Kategoria	2021	2022	2023	2024
Zabici	10	17	5	6
Ranni	552	795	662	622

Źródło: KMP

Wrocławscy policjanci wykonali 57 045 służb patrolowych i obchodowych, przeprowadzili 99 995 wszystkich rodzajów interwencji, wylegitymowali 280 481 osób, zatrzymali na gorącym uczynku 6380 sprawców przestępstw; zatrzymali 2630 osób poszukiwanych.

W 2024 r. na terenie Wrocławia ujawniono ogółem 97 023 wykroczenia. Nałożono 28 148 mandatów karnych oraz sporządzono 5108 wniosków do sądu o ukaranie sprawców. W 50 197 przypadkach zastosowano środki oddziaływania pozakarnego.

Zabezpieczono 270 imprez o charakterze masowym – 98 imprez sportowych (z wyłączeniem meczów piłki nożnej), 22 mecze piłki nożnej, 150 imprez artystyczno-rozrywkowych. Do ich zabezpieczenia zaangażowano 8247 funkcjonariuszy policji, natomiast do zabezpieczenia 329 zgromadzeń publicznych skierowano 4300 funkcjonariuszy.

STRAŻ POŻARNA

Łączna liczba interwencji jednostek Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu (KMPSP) w 2024 r. wyniosła 8545, w tym 1755 pożarów, 4831 miejscowych zagrożeń oraz 1959 fałszywych alarmów. Liczba wszystkich interwencji wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 669. Nastąpił wzrost liczby pożarów o 176, miejscowych zagrożeń o 309, fałszywych alarmów o 184. Przeciętna liczba interwencji każdego dnia w roku wynosiła ok. 23.

Tabela 128. Liczba interwencji we Wrocławiu w latach 2021–2024

Rodzaj interwencji	2021	2022	2023	2024
Pożary	1 574	1 826	1 579	1 755
Miejscowe zagrożenia	5 378	4 991	4 522	4 831
Fałszywe alarmy	1 485	1 580	1 775	1 959
Razem	8 437	8 397	7 876	8 545

Źródło: Komenda Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu (KWSPS)

Tabela 129. Liczba pożarów we Wrocławiu w latach 2021–2024 sklasyfikowanych według wielkości

Wielkość pożaru	2021	2022	2023	2024
Małe	1 558	1 786	1 560	1 729
Średnie	13	33	15	23
Duże i bardzo duże	3	7	4	3
Razem	1 574	1 826	1 579	1 755

Źródło: KWPS

Tabela 130. Liczba pożarów według miejsca powstawania w latach 2021–2024 sklasyfikowanych według wielkości

Obiekty	2021	2022	2023	2024
Mieszkania	473	489	502	488
Obiekty użyteczności publicznej	59	65	59	68
Magazyny	9	23	11	9
Hale produkcyjne	10	22	15	16
Środki transportu	155	157	143	161
Uprawy	35	28	37	35
Inne (garaże, śmietniki, trawy, lasy itp.)	833	1 042	812	978
Razem	1 574	1 826	1 579	1 755

Źródło: KWPS

Tabela 131. Liczba pożarów we Wrocławiu w latach 2021–2024 według przyczyny powstania

Przyczyna	2021	2022	2023	2024
Razem	1 574	1 826	1 579	1 755
w tym:				
nieostrożność dorosłych	526	618	566	672
nieostrożność nieletnich	17	15	23	31
wady urządzeń i instalacji elektrycznych i ogrzewczych oraz nieprawidłowa ich eksploatacja	153	153	148	143
wady i nieprawidłowa eksploatacja środków transportu	79	77	77	73
podpalenia umyślne	86	77	119	121

Źródło: KWPS

STRAŻ MIEJSKA WROCŁAWIA (SM)

W 2024 r. budżet Straży Miejskiej wyniósł 44 032 796 zł (w tym wydatki majątkowe 2 597 550 zł) i był wyższy o 6 851 488 zł w porównaniu z rokiem poprzednim. W końcu 2024 r. w SM służbę pełniło 246 strażników miejskich na planowaną liczbę 364 etatów (313 strażników i 51 osób wsparcia). Rok 2024 zakończono wakatem w liczbie 66 nieobsadzonych strażniczych miejsc pracy, co stanowi blisko 18% planowanego stanu kadrowego jednostki.

W 2024 r. SM przyjęła 72 408 zgłoszeń interwencyjnych, co stanowi wzrost o ok. 80% w stosunku do roku 2023. Liczba zgłaszanych interwencji uległa zwiększeniu ze względu na wzrost liczby interwencji zgłaszanych pocztą elektroniczną.

Tabela 132. Kategorie i liczba zgłoszeń interwencyjnych w latach 2021–2024

Kategoria	2021	2022	2023	2024
Zakłócenie porządku publicznego	4 480	2 018	2 640	2 836
Zagrożenia w ruchu drogowym	37 214	36 875	21 082	54 117
Ochrona środowiska i gospodarka odpadami	4 919	9 425	9 895	3 756
Zagrożenia życia i zdrowia	3 799	3 511	3 859	3 546
Zagrożenia pożarowe (katastrofy)	31	2	9	283
Awarie techniczne	1	0	1	11
Zwierzęta	771	700	550	913
Pozostałe zgłoszenia	2 740	5 451	2 493	6 946

Źródło: SM

Najczęściej stosowanym rodzajem sankcji w stosunku do sprawców wykroczeń były mandaty karne. Łączna kwota nałożonych mandatów karnych wyniosła 3 560 710 zł, a średnia kwota mandatu to 174 zł. Podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej ujawniano wykroczenia w kategorii bezpieczeństwa i porządku w komunikacji.

Tabela 133. Liczba wykroczeń z wybranych kategorii w latach 2021–2024

Rodzaj wykroczeń	2021	2022	2023	2024
Ustawa kodeks wykroczeń – przeciwko:				
porządkowi i spokojowi publicznemu	711	560	1 033	668
bezpieczeństwu osób i mienia	114	65	76	96
bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	28 520	30 886	32 660	34 788
urządzeniom użytku publicznego	1 204	1 411	1 680	1 724
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	274	494	188	74
Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	11	7	29	14
Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	353	416	476	187
Ustawa o odpadach	293	156	148	109
Ustawa – Prawo o miarach	87	35	112	24
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	411	139	167	78

Źródło: SM

W 2024 r. kontynuowano program *Nasz Strażnik* skierowany do rad osiedli. W ramach programu Komendant SM oddelegowuje funkcjonariusza do pracy przy radzie osiedla. Strażnik osiedla zajmuje się problemami ważnymi dla mieszkańców danego osiedla, które wskazuje przewodniczący rady osiedla. Obecność strażnika osiedla w znacznym stopniu podnosi poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

W trakcie roku szkolnego funkcjonariusze SM nadzorowali przejścia dla pieszych w rejonach placówek oświatowych. W celu poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego mieszkańców SM, przy współpracy rad osiedli, parafii, placówek oświatowych i innych jednostek, realizowała wiele programów, w ramach których prowadzono zajęcia profilaktyczno-informacyjno-edukacyjne. Były one przeznaczone dla różnych grup wiekowych – od najmłodszych po seniorów. Aktywnością objęto zarówno środowisko szkolne, jak i mikrospołeczności na osiedlach mieszkaniowych. W sumie przeprowadzono 1402 godziny zajęć, w których udział wzięło 29 630 uczestników.

WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO (WBZ)

W 2024 r. w ramach *Programu Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu* wspierano finansowo programy prewencyjne realizowane przez miejskie służby i instytucje. Ich celem jest ograniczenie przestępczości wśród nieletnich, poprawa ochrony bezpieczeństwa mieszkańców i osób odwiedzających miasto, kształtowanie postawy społecznej dezaprobaty wobec zachowań przestępczych, przeciwdziałanie patologiom społecznym, edukacja dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa w domu, w szkole i na drodze.

Przy współpracy z Komendą Miejską Policji we Wrocławiu (KMP) wdrażano następujące programy prewencyjne: *Bezpieczny Wrocławianin*, *Twój rower – Twoja własność*, *Wrocławscy dzielnicowi – Stop Przestępstwom – z nami bezpieczniej*, *Akademia Bezpieczny Senior*, *Bezpieczeństwo w szkole i ruchu drogowym*, *Komisarz Lew*, *Bezpieczna droga do szkoły*, *Twój przyjaciel pies*. Na ich przeprowadzenie oraz zakup materiałów prewencyjnych przekazano KMP 150 tys. zł. Dofinansowano też realizację programu *Wrocławska Bezpieczna Szkoła* w kwocie 50 tys. zł na działania profilaktyczne, w głównej mierze związane z bezpieczeństwem dzieci i młodzieży w szkole i poza nią. Na zakup zestawu GPS składającego się z odbiornika ręcznego Garmin Aplha 300i K oraz obroży dla psów z nadajnikiem Garmin Aplha TT25K przekazano środki finansowe w kwocie 5,6 tys. zł. KMP we Wrocławiu otrzymała również środki finansowe w kwocie 390 tys. zł na dofinansowanie zakupu 3 oznakowanych radiowozów hybrydowych oraz 4 nieoznakowanych radiowozów. W ramach modernizacji infrastruktury informatyczno-komputerowej zaktualizowano oraz przekazano nowe stacje robocze komisariatom policji. W roku 2024 wyasygnowano także kwotę 500 tys. zł tytułem rekompensaty pieniężnej za czas ponadnormatywnej służby dla policjantów pełniących służbę w KMP.

Kwotę 10 tys. zł przeznaczono na zakup 2 suchych kombinezonów ratowniczych dla funkcjonariuszy Komisariatu Wodnego Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu, którzy pełnią służbę na terenie Wrocławskiego Węzła Wodnego.

Na wykonanie zadań związanych z realizacją *Programu Poprawy Bezpieczeństwa* Straż Miejska Wrocławia (SM) otrzymała 45 tys. zł. SM w 2024 r. realizowała takie przedsięwzięcia, jak: *Bezpieczna Szkoła i Dom*, *Bezpieczna droga do szkoły*, *Odpowiedzialność karna nieletnich*, *Współczesne zagrożenia*, *Bezpieczny wypoczynek*, *Zwierzaki – zagrożenia i obowiązki*, *Bezpieczne Osiedle*, *Edukacja dla bezpieczeństwa*, *Eko Miasto*, *Wrocław – Nasze Miasto*. Kwotę 35 tys. zł przeznaczono na pokrycie kosztów związanych z organizacją szkoleń dla strażników miejskich.

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej (KMPSP) otrzymała 400 tys. zł dofinansowania na zakup specjalnego samochodu gaśniczego do działań z zakresu zagrożeń dla środowiska, a także 50 tys. zł na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem szkoleń specjalistycznych dla funkcjonariuszy. W związku z rozbudową garaży i części socjalnej w Jednostce Ratowniczo-Gaśniczej nr 4 KMPSP we Wrocławiu z przeznaczeniem dla Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP) we Wrocławiu przekazano KM PSP 150 tys. zł. Na realizację zadania własnego, jakim jest zapewnienie ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy, a także w ramach ustawowych obowiązków gminy wobec ochotniczych straży pożarnych działających na terenie Wrocławia, przekazano Ochotniczej Straży Pożarnej Jednostce Ratownictwa Specjalistycznego (OSP JRS) kwotę 24 tys. zł w formie dotacji z przeznaczeniem na pokrycie kosztów wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej. W 2024 r. wypłacono strażakom-ratownikom, członkom OSP JRS, łącznie kwotę 21 445 zł ekwiwalentu za udział w działaniach i akcjach ratowniczych oraz szkoleniach i ćwiczeniach (w tym kwotę 7400 zł za działania podjęte podczas akcji przeciwpowodziowej).

Jednostce OSP Oddział Ratownictwa Wodnego (OSP ORW) przekazano kwotę w wysokości 14 400 tys. zł w formie dotacji z przeznaczeniem na pokrycie kosztów wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej. Strażacy-ratownicy w jednostce OSP ORW otrzymali łącznie kwotę 2725 zł ekwiwalentu za udział w działaniach podjętych podczas akcji przeciwpowodziowej.

Jednostka OSP Grupa Ratownictwa Specjalistycznego (OSP GRS) „Starówka” również otrzymała środki na utrzymanie gotowości w wysokości 24 tys. zł, a także 195 tys. zł na dodatkowe wyposażenie w postaci quada z przyczepą, przyczepy i drona z kamerą termowizyjną. Gmina Wrocław wypłaciła strażakom-ratownikom jednostki OSP GRS „Starówka” łącznie 13 650 zł ekwiwalentu za udział w działaniach i akcjach ratowniczych oraz szkoleniach i ćwiczeniach (w tym 7375 zł za działania podjęte podczas akcji przeciwpowodziowej).

Dotacja w wysokości 140 tys. zł przekazana Wodnemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu (WOPR) umożliwiła przeprowadzenie w drugiej połowie roku patroli wodnych na terenie miasta.

W ramach otwartego konkursu ofert pn. *Podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Wrocławia poprzez utworzenie mobilnego centrum wsparcia poszkodowanych wraz z cyklem szkoleń na temat bezpiecznych zachowań i pierwszej pomocy* Dolnośląskiemu Zarządowi Okręgowemu Polskiego Czerwonego Krzyża przekazano środki finansowe w wysokości 255 tys. zł.

Tabela 134. Wydatkowane środki finansowe w latach 2021–2024

Służby i instytucje	2021	2022	2023	2024
Komenda Miejska Policji	600 000	550 000	740 000	1 095 600
Komenda Wojewódzka Policji	-	-	-	60 000
Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej	770 000	500 000	420 000	600 000
Straż Miejska Wrocławia	65 000	275 000	75 000	80 000
Ochotnicza Straż Pożarna	134 000	71 000	95 590	295 220
Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	140 000	140 000	140 000	140 000
Straż Graniczna	7 000	10 000	14 200	-
Dolnośląski Zarząd Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża	-	-	-	255 000
Razem	1 716 000	1 546 000	1 484 790	2 525 820

Źródło: UMW

CENTRUM ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

W działającym w strukturze WBZ Centrum Zarządzania Kryzysowego (CZK) pracują przedstawiciele służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Wrocławia: Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Miejskiej oraz dyspozytorzy medyczni. W tym miejscu są przyjmowane zgłoszenia od mieszkańców dotyczące zagrożenia życia, zdrowia, bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W dniu 21 listopada 2024 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę przyjmującą *Program Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu na lata 2025–2028*. W nowym *Programie Poprawy Bezpieczeństwa* obowiązującym od 2025 r. uwzględniono również zapisy dotyczące działań prewencyjnych związanych z ochroną ludności i obrony cywilnej.

Dyżurni CZK pracują w trybie ciągłym całodobowo, na bieżąco monitorują i reagują na pojawiające się zagrożenia, prognozują rozwój sytuacji oraz koordynują działania związane z bezpieczeństwem mieszkańców. W ramach tych zadań w 2024 r. podjęto 16 069 działań i interwencji. 31 października 2024 r. przy ul. Miedzianej 70 doszło do katastrofy budowlanej. Przedstawiciele CZK uczestniczyli w komisji powołanej do ustalenia przyczyn i okoliczności jej powstania. Komisja zakończyła działania 16 grudnia 2024 r.

W ramach monitorowania sytuacji na rzekach w związku z niebezpieczeństwem wystąpienia zjawiska złotej algi przesyłano do jednostek miejskich codzienny raport sytuacyjny.

Wdrażano procedury realizacji przedsięwzięć w ramach stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP (Cyberprzestrzeń Rzeczypospolitej), które wprowadzono zgodnie z ustawą o działaniach antyterrorystycznych. Stopnie alarmowe obowiązywały przez cały 2024 r. Pracowano nad *Planem Dystrybucji Jodku Potasu* na terenie miasta Wrocławia oraz przeprowadzono kontrolę w punktach magazynowych. Monitorowano stężenie zanieczyszczenia powietrza i odnotowano 7 przekroczeń ponadnormatywnych stężeń.

W ramach rozbudowy systemu Monitoringu Prewencyjnego Wrocławia zamontowano 11 nowych kamer monitoringu miejskiego oraz podłączono do miejskiego systemu 5 kamer z systemu wideonadзору ITS, które będą dostępne całodobowo dla operatorów monitoringu oraz służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta Wrocławia.

W 2024 r. zarejestrowano 641 zawiadomień o zgromadzeniach publicznych organizowanych na terenie Wrocławia, z tego 61 w trybie zwykłym, a 580 w trybie uproszczonym. Łącznie odbyło się 590 zgromadzeń. Przedstawiciele WBZ uczestniczyli w 80 zgromadzeniach publicznych. Każdorazowo przewodniczący zgromadzeń byli pouczeni przez przedstawiciela organu gminy (w obecności funkcjonariusza Komendy Miejskiej Policji) o przysługujących im prawach i obowiązkach wynikających z ustawy Prawo o zgromadzeniach.

W związku z naruszeniem art. 140 i 141 kodeksu wykroczeń wydano 1 decyzję rozwiązującą zgromadzenie – dnia 21 października 2024 r. w sprawie zgromadzenia publicznego w dniu 20 października 2024 r. zorganizowanego w Rynku przy pręgierzu. Działając na podstawie art. 14 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach, wydano 7 decyzji zakazujących zgromadzeń. Pozostałe zgromadzenia przebiegały spokojnie, pokojowo, zgodnie ze złożonym wcześniej zawiadomieniem. Podczas zgromadzeń publicznych pracownicy WBZ byli w stałym kontakcie z zabezpieczającymi je funkcjonariuszami policji.

Tabela 135. Liczba zarejestrowanych zgromadzeń w latach 2021–2024

Zgromadzenia zarejestrowane	2021	2022	2023	2024
	497	408	383	641

Źródło: UMW

Tabela 136. Pozwolenia wydane na zajęcie terenu Rynku i okolic oraz pl. Wolności we Wrocławiu w latach 2021–2024

Pozwolenia na zajęcie Rynku i okolic oraz pl. Wolności	2021	2022	2023	2024
Wydane zgody	298	289	290	321

Źródło: UMW

W 2024 r. wpłynęło 168 wniosków o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej lub zmianę wydanego już zezwolenia. W wyniku ich rozpatrzenia wydanych zostało:

- 110 zezwoleń jednorazowych,
- 25 zezwoleń na imprezy odbywające się według ustalonego terminarza,
- 33 zezwolenia zmieniające.

Decyzje wydane w powyższym okresie zezwoliły na przeprowadzenie ok. 270 imprez masowych, w tym 4 imprez masowych podwyższonego ryzyka (mecze piłki nożnej).

Tabela 137. Liczba wydanych zezwoleń oraz organizowanych imprez masowych w latach 2021–2024

Imprezy masowe	2021	2022	2023	2024
Liczba imprez	208	216	240	270
Liczba zezwoleń	60	129	109	168

Źródło: UMW

Zgodnie z art. 31 ust. 1 i 2 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych przeprowadzono kontrolę 23 imprez masowych. Kontrolą objęto:

- liczebność, uprawnienia, oznakowanie, wyposażenie i rozmieszczenie służby porządkowej i informacyjnej,
- organizację zabezpieczenia i ewakuacji wynikającą z planu graficznego,
- umieszczenie regulaminu imprezy i regulaminu obiektu,
- funkcjonowanie monitoringu,
- spełnienie warunków wynikających z opinii organów, o których mowa w art. 26 ust. 2 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych.

Stwierdzone odstępstwa nie powodowały zagrożenia dla bezpieczeństwa uczestników imprezy, dlatego nie było przypadku jej przerwania. Do najczęstszych nieprawidłowości podczas imprez masowych dochodziło na stadionie podczas meczów piłki nożnej w wyniku odpalania przez kibiców rac świetlnych i hukowych.

DZIAŁANIA PODEJMOWANE W ZWIĄZKU Z POWODZIĄ

We wrześniu 2024 r. na rzekach Odra i Bystrzyca ogłoszono alarm przeciwpowodziowy. W dniach od 11 do 23 września podjęto liczne działania mające na celu przygotowanie Wrocławia na zagrożenie powodziowe i minimalizowanie skutków powodzi. W ramach tych działań prowadzono intensywną koordynację operacyjną, mobilizację zasobów oraz organizowano wsparcie w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa ludzkiego i materialnego. Ponadto wprowadzono środki prewencji i szybkiego reagowania w miejscach najbardziej zagrożonych. Wszystkie działania były prowadzone we współpracy z lokalnymi służbami i organizacjami pomocowymi, co zapewniło szybką i skuteczną reakcję na kryzys.

Koordynowano i ściśle współpracowano z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie (PGW WP) w bezpiecznym przeprowadzeniu fal powodziowych przez Wrocławski Węzeł Wodny. Zwoływano i organizowano w siedzibie WBZ posiedzenia Miejskiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Utrzymywano 24-godzinną ciągłość działań, w ramach których organizowano wsparcie w zakresie zakwaterowania dla żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej, wyżywienia dla służb i wolontariuszy, koordynowano zabezpieczanie workami z piaskiem wrocławskich osiedli oraz dystrybucję worków z piaskiem dla jednostek miejskich. Działania prowadzono zgodnie z *Planem Operacyjnym Ochrony przed Powodzią* – VI scenariuszem dla Odry oraz III scenariuszem dla Bystrzycy.

W związku z zakończeniem prac przy ul. Ślężoujście oraz na wałach cofkowych na rzece Widawie przeprowadzono rozległą aktualizację *Planu Operacyjnego Ochrony przed Powodzią*. Plan został skonsultowany, zaakceptowany oraz podpisany przez PGW WP, służby miejskie oraz jednostki administrujące urządzeniami hydrotechnicznymi na terenie Wrocławia.

W odpowiedzi na prośbę Komendanta Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT) przeprowadzono teoretyczne oraz praktyczne ćwiczenia z zakresu podstawowych sposobów ochrony przed powodzią dla batalionu WOT. Przy współudziale specjalisty z uprawnieniami hydrotechnicznymi oraz przedstawicieli Zarządu Dróg i Utrzymywania Miasta (ZDiUM), PGW WP, Zarządu Zieleni Miejskiej (ZZM) zorganizowano przegląd roczny wału Kozanów. Przeprowadzono roczny przegląd górki przeciwpowodziowych (magazynów piasku) oraz przegląd miejsc najsłabiej zabezpieczonych w infrastrukturze hydrotechnicznej miasta. Uczestniczono w comiesięcznych przeglądach i odbiorach robót konserwacyjnych na Jazie Małgorzata i Fosie Miejskiej.

W ramach działań przeciwpowodziowych przeprowadzano wizje terenowe i podejmowano interwencje. Informowano mieszkańców miasta o wszelkich sprawach dotyczących ochrony przeciwpowodziowej Wrocławia. Prowadzono konsultacje w zakresie ochrony przeciwpowodziowej dla studentów, doktorantów, praktykantów i stażystów.

WSPARCIE OBYWATELI UKRAINY W ZWIĄZKU Z KONFLIKTEM ZBROJNYM NA TERYTORIUM UKRAINY

W 2024 r. kontynuowano zadania związane z wybuchem konfliktu zbrojnego na Ukrainie w związku z ustawowym przedłużeniem legalnego pobytu uchodźców do 30 września 2025 r. Na terenie Wrocławia funkcjonuje tymczasowe obiekty zakwaterowania dla uchodźców przy ul. Grochowej oraz przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej. W sierpniu 2024 r. wygaszono tymczasowy obiekt zakwaterowania dla uchodźców przy ul. Legnickiej we Wrocławiu.

Utrzymywano stałą współpracę z Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim przy relokacji uchodźców z województwa dolnośląskiego do tymczasowego obiektu zakwaterowania przy ul. Grochowej we Wrocławiu. W ramach wsparcia uchodźców udzielono łącznie 104 294 noclegów i organizowano transport oraz niezbędne środki codziennego użytku. Współdziałało z koordynatorami obiektów zakwaterowania oraz pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie potrzeb uchodźców i rozwiązywania ich codziennych problemów.

Uczestniczono w przygotowaniu uchwał Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie udzielenia pomocy finansowej miastu Lwów oraz w sprawie udzielenia pomocy rzeczowej miastom Kijów, Lwów i Mariupol. W odpowiedzi na apel o pomoc humanitarną dla Ukrainy zakupiono 2 agregaty prądotwórcze, które zostały przeznaczone do wsparcia obszarów objętych działaniami wojennymi. Zostaną one dostarczone do miejsc, które najbardziej potrzebują wsparcia, szczególnie w obozach uchodźców oraz placówkach medycznych, zapewniając dostęp do niezbędnej energii elektrycznej.

OCHRONA LUDNOŚCI

W celu utrzymania w stałej gotowości powszechnego systemu o zagrożeniach i stanach kryzysowych dokonano wymiany akumulatorów w 5 punktach fonicznego alarmowania i ostrzegania ludności oraz naprawy serwisowej 2 punktów alarmowych. Dokonano sprawdzenia i konserwacji 38 punktów alarmowych. Zainstalowano nową syrenę alarmową na dachu budynku przy ul. Kamieńskiego 24. Wykonano analizę akustyczną systemu sygnałów alarmowych we Wrocławiu, na podstawie której powstały mapy akustyczne zasięgów systemu sygnałów alarmowych. Przeprowadzono kontrole stanu technicznego 22 schronów we wszystkich jednostkach oświatowych będących w zarządzie Gminy Wrocław oraz 44 budowli ochronnych dla minimum 100 osób każda, będących pod zarządem wspólnot mieszkaniowych lub firm zarządzających. W ramach rozbudowy systemu radiowego TETRA zakupiono 10 nowych radiotelefonów noszonych oraz 2 stacjonarne.

OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA

W ramach ochrony przeciwpożarowej realizowano zadania obejmujące: ochronę przeciwpożarową w obiektach własnych Gminy Wrocław, kontrolę realizacji wydanych zaleceń, uczestnictwo w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej, okresowe analizy stanu ochrony przeciwpożarowej, analizę ochrony przeciwpożarowej obiektów przeznaczonych dla uchodźców z Ukrainy.

Przeprowadzono 89 kontroli w obiektach użyteczności publicznej: szkołach, przedszkolach, żłobkach, obiektach kultury, obiektach sportowych, obiektach UMW. W 2024 r. zgłoszono do WBZ 422 treningi ewakuacji. Pracownicy WBZ uczestniczyli w 326 sprawdzeniach organizacji i warunków ewakuacji.

Tabela 138. Uczestnictwo pracowników WBZ w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej w 2024 r.

Liczba zgłoszonych ewakuacji	Liczba ewakuacji bez udziału pracowników WBZ	Liczba ewakuacji z udziałem pracowników WBZ
422	96	326

Źródło: UMW

SPRAWY OBRONNE

W obszarze spraw obronnych zaktualizowano *Plan operacyjnego funkcjonowania Wrocławia* w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. Wyznaczono i udostępniono wojewodzie zespoły zastępczych miejsc szpitalnych na terenie Wrocławia. Zaplanowano, zaprojektowano i przeprowadzono doskonalące ćwiczenie obronne miasta Wrocławia pn. *Wrocław – 2024*. Przeprowadzono kontrolę realizacji zadań obronnych zgodnie z rocznym planem kontroli wykonywania zadań obronnych Prezydenta Wrocławia na 2024 r. Opracowano projekt regulaminu funkcjonowania Urzędu Miejskiego Wrocławia w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny oraz projekt dokumentacji Głównego Stanowiska Kierowania Prezydenta Wrocławia.

KWALIFIKACJA WOJSKOWA

W 2024 r. na terenie Wrocławia przygotowano i przeprowadzono kwalifikację wojskową rocznika 2005 i roczników 2000–2004. Wezwano 2077 mężczyzn podlegających kwalifikacji wojskowej rocznika podstawowego, z czego zgłosiło się 1824 osoby. Wezwano również 875 mężczyzn z roczników starszych, z czego zgłosiło się 296 osób. Wezwano 376 kobiet, z czego zgłosiło się 285 osób. W trybie ochotniczym zgłosił się jeden mężczyzna urodzony w 2006 r. Wszyscy otrzymali orzeczenia o zdolności do czynnej służby wojskowej.

Tabela 139. Kwalifikacja wojskowa w latach 2021–2024

Kwalifikacja wojskowa	2021	2022	2023	2024
Wezwano	3 785	2 938	2 893	3 328
Zgłosiło się	2 765	1 948	1 820	2 405

Źródło: UMW

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY

Realizowano zadania związane z nakładaniem świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz Sił Zbrojnych oraz jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa.

Tabela 140. Liczba wydanych decyzji nakładających świadczenia na rzecz obrony w latach 2021–2024

Świadczenia na rzecz obrony	2021	2022	2023	2024
	302	895	443	535

Źródło: UMW

W 2024 r. w 12 przedsiębiorstwach i jednostkach organizacyjnych Wrocławia przeprowadzono oględziny nieruchomości i rzeczy ruchomych zgodnie z *Planem oględzin stanu utrzymania nieruchomości i rzeczy ruchomych przeznaczonych na cele świadczeń proponowanych do przeprowadzenia w 2024 roku* przez Wojskowe Centrum Rekrutacji we Wrocławiu. W oględzinach uczestniczyli przedstawiciele Wojskowego Centrum Rekrutacji we Wrocławiu oraz przedstawiciele jednostek wojskowych Sił Zbrojnych RP, a także jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa.

ZADANIA W ZAKRESIE USUWANIA I PRZECHOWYWANIA POJAZDÓW USUWANYCH Z DRÓG WROCŁAWIA NA PODSTAWIE USTAWY PRAWO O RUCHU DROGOWYM

W 2024 r. z dróg publicznych Wrocławia usunięto 4552 pojazdy. Porównując rok 2024 z poprzednimi latami, odnotować należy spadek liczby usuwanych pojazdów, zarówno tych usuwanych z dróg na podstawie art. 130a ustawy Prawo o ruchu drogowym – w związku z popełnianiem przez kierujących wykroczeń i przestępstw, jak również pojazdów długotrwale nieużytkowanych (art. 50a). Natomiast na coraz wyższym poziomie (procentowy udział w liczbie usuniętych pojazdów

w danym roku) utrzymuje się liczba pojazdów nieodbieranych przez właścicieli. Zwiększają się również jednostkowe ceny oferowane przez wykonawców w ofertach przetargowych dotyczących usuwania i przechowywania pojazdów. Czynniki te powodują wzrost wydatków po stronie Gminy Wrocław.

W 2024 r. podjęto działania zmierzające do pozyskania działki pod budowę kolejnego parkingu miejskiego, na którym przechowywane będą pojazdy usunięte z drogi i nieodebrane przez właścicieli.

Tabela 141. Liczba pojazdów usuniętych z dróg na podstawie ustawy Prawo o ruchu drogowym w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Liczba usuniętych pojazdów (art. 50a)	427	485	457	365
Liczba usuniętych pojazdów (art. 130a)	4 381	4 341	5 240	4 187
Razem	4 808	4 826	5 697	4 552

Źródło: UMW

Tabela 142. Pojazdy przejęte na własność przez Gminę Wrocław na podstawie postanowienia o przepadku pojazdu (art. 130a) i z mocy prawa (art. 50a) przekazane do stacji demontażu pojazdów w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Postanowienie sądu o przepadku pojazdu	38	30	49	92
Przepadek z mocy prawa	324	433	357	308
Razem	362	463	406	400

Źródło: UMW

Tabela 143. Liczba przeprowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie ustalenia kosztów usunięcia i przechowywania pojazdów usuwanych z dróg na podstawie art. 130a nieodebranych przez właścicieli w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Liczba decyzji ostatecznych	9	55	10	94
Kwota kosztów wynikająca z decyzji	24 114,35	194 370,48	262 105,00	2 482 741,12

Źródło: UMW

Tabela 144. Wydatki związane z usuwaniem pojazdów z dróg w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Usuwanie i przechowywanie pojazdów	2 329 468,73	3 426 090,06	2 841 155,16	3 454 768,19
Wycena pojazdów	1 574,40	1 230,00	1 400,00	27 010,80
Suma	2 331 043,13	3 427 320,06	2 842 555,16	3 481 778,99

Źródło: UMW

Tabela 145. Przychody związane z usuwaniem pojazdów z dróg w latach 2021–2024

Rok	2021	2022	2023	2024
Usuwanie i przechowywanie pojazdów	1 754 542	1 360 625	1 048 700	1 599 721
Sprzedaż pojazdów	3 950	9 507	48 706	65 992
Demontaż pojazdów	99 150	72 500	90 700	191 300
Suma	1 857 642	1 442 632	1 188 106	1 857 013

Źródło: UMW

WSPÓŁPRACA

WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA

W 2024 r. kontynuowana była współpraca Wrocławia z miastami w ramach **Związku Miast Polskich** (ZMP) oraz **Unii Metropolii Polskich** (UMP).

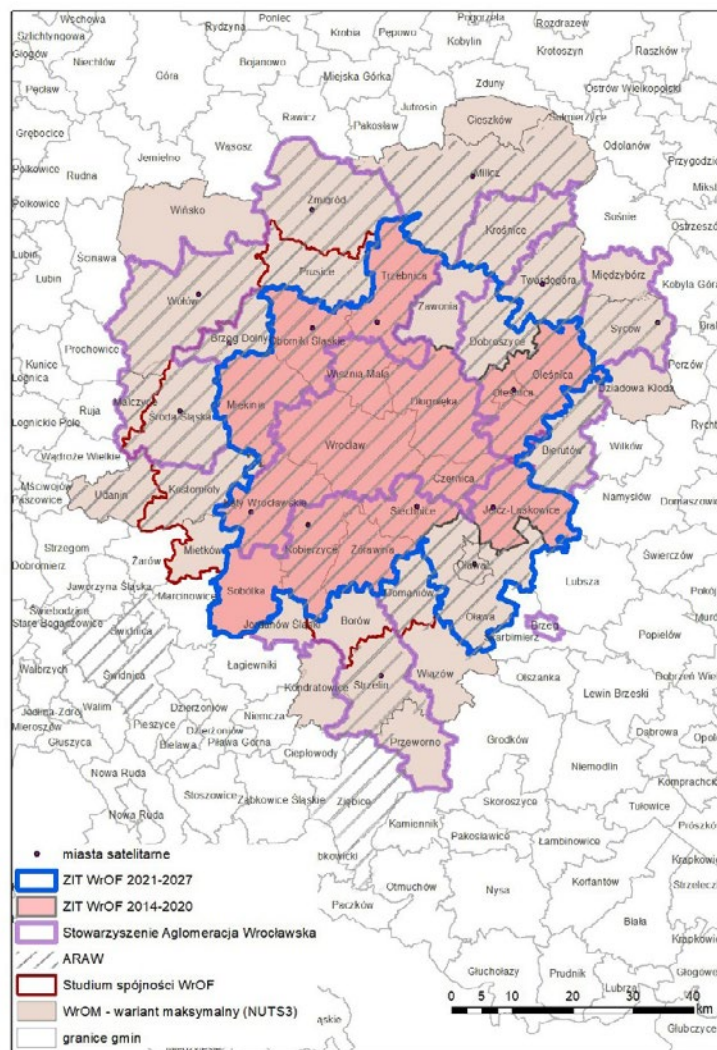
ZMP to najstarsza polska organizacja skupiająca obecnie ponad 350 miast polskich. 18 czerwca 2024 r. Prezydent Wrocławia został wybrany na prezesa ZMP.

Prezydent Wrocławia jest również członkiem Rady UMP, fundacji zrzeszającej 12 największych miast w Polsce.

Jako przedstawiciel ZMP Prezydent Wrocławia jest członkiem strony samorządowej w **Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego** (KWRiST). Głównym zadaniem KWRiST, składającej się z przedstawicieli rządu i samorządu, jest opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń. W 2024 r. pracownicy komórek i jednostek merytorycznych Gminy Wrocław skonsultowali ok. 480 projektów aktów prawnych, apeli i stanowisk przesłanych w ramach KWRiST.

Rok 2024 był także kolejnym rokiem współpracy Gminy Wrocław z gminami i powiatami Dolnego Śląska w celu efektywniejszej koordynacji procesów rozwojowych w regionie. Przedstawiciele Gminy Wrocław kontynuowali spotkania z samorządowcami Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (WrOM) – obszaru obejmującego 44 gminy i 8 powiatów dawnego województwa wrocławskiego. Wyrazem sformalizowanej współpracy międzygminnej Wrocławia były działania: Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A. (ARAW), Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska (StAW) oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF).

Rysunek 13. Delimitacje WrOM – różne warianty i instytucje

Źródło: UMW

W 2024 r. kluczowymi obszarami współpracy nadal pozostawały transport oraz planowanie przestrzenne. Spotkania samorządów gminnych i powiatowych dotyczyły m.in. porozumień w zakresie transportu autobusowego i rozwiązań w zakresie wzmocnienia idei Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej oraz wdrażania *Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia*.

Ważnym zagadnieniem był również projekt ustawy metropolitalnej dla WrOM. W 2024 r. odbyło się we Wrocławiu spotkanie na temat założeń ustawy metropolitalnej zorganizowane we współpracy z UMP i ZMP z udziałem prezydentów i przedstawicieli metropolii polskich. Zagadnienie stało się również ważnym tematem rozmów prowadzonych w ramach zespołów tematycznych KWRiST.

W 2024 r. do **Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska** dołączyły 3 gminy: Jelcz-Laskowice, Siechnice, Żórawina oraz pierwszy powiat – Powiat Wrocławski.

Pod koniec 2020 r. z inicjatywy Prezydenta Wrocławia w ramach StAW został utworzony **Fundusz Solidarnościowy Aglomeracji Wrocławskiej** – program, na który corocznie przekazywana jest część środków ze składek członkowskich. Gminy będące członkami StAW (oprócz Wrocławia) mogą liczyć na dotacje w wysokości 55–240 tys. zł. Wysokość dotacji uzależniona jest od wysokości budżetu danej gminy – najmniejsze gminy otrzymują proporcjonalnie większe wsparcie. Program realizowany jest w cyklu dwuletnim. W pierwszej edycji, tj. w latach 2021–2022, pula na dotacje dla gmin członkowskich wyniosła 2 375 000 zł. Jej sukces sprawił, że decyzją członków StAW program był kontynuowany w latach 2023–2024, a łączna kwota dotacji to **3 mln zł. Fundusz Solidarnościowy Aglomeracji Wrocławskiej** pozwala wyrównywać szanse rozwoju oraz budować lokalny potencjał we WrOM. W gminach dotychczas zrealizowano 47 projektów inwestycyjnych, przeznaczając otrzymane środki na cele oświatowe, bezpieczeństwo publiczne oraz poprawę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Zaplanowano także budżet na kolejną perspektywę programu do końca 2026 r., który wyniesie 3,4 mln zł.

W czasie wrześniowej powodzi przekazano członkom StAW 200 tys. worków na piasek i wsparcie finansowe na usuwanie skutków żywiołu w kwocie 220 tys. zł.

Od listopada 2024 r. mieszkańcy Wrocławia i okolic mogą podróżować w ramach biletu aglomeracyjnego pociągami KD i Polregio bez dodatkowych opłat w obrębie Wrocławia. StAW podjęło decyzję o przeznaczeniu na ten cel **3 mln zł**.

ZINTEGROWANY TRANSPORT

W 2024 r. kontynuowano działania w zakresie rozwoju transportu aglomeracyjnego, w tym m.in. współpracę z gminami w celu uruchamiania połączeń na nowych trasach i zakup pojazdów do ich obsługi. W 2024 r. opracowano *Kompleksowe Badania Ruchu we Wrocławiu*. Badanie przeprowadzono we Wrocławiu i 9 gminach ościennych. Szacuje się, że na tym obszarze mieszka ponad 1 mln osób. Wyniki badań stanowią materiał do planowania przyszłej polityki mobilności Wrocławia i jego aglomeracji. Z badań wynika, że nadal do Wrocławia wjeżdża codziennie ok. 250 tys. pojazdów, ale jednocześnie coraz więcej mieszkańców gmin w sąsiedztwie Wrocławia korzysta z transportu kolejowego.

Głównym celem rozwoju systemu transportowego we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym (WrOF) jest poprawa i zwiększenie dostępności w dojazdach do Wrocławia transportem zbiorowym, na poziomie co najmniej konkurencyjnym wobec samochodu osobowego.

Punktem odniesienia do działań w powyższym zakresie były *Kompleksowe Badania Ruchu we Wrocławiu i otoczeniu z 2018 r. i 2024 r. Rekomendacje dla gmin ZIT w zakresie kierunków działań prowadzących do kształtowania zrównoważonej mobilności na obszarze Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego*, które wskazały, że podstawowym środkiem transportu zbiorowego we WrOF powinny być kolej i linie szybkich autobusów. Dzięki węzłom przesiadkowym powinny one zapewnić możliwość dojazdu w szczycie porannym z obszarów centralnych gmin do centrum Wrocławia w czasie nie dłuższym niż 45 min.

W ramach przyjętego w 2022 r. **Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia (PZM MOFW)** w 2024 r. odbywały się posiedzenia Rady Porozumienia, której przewodniczącym jest Prezydent Wrocławia, a w skład wchodzi przedstawiciele władz 37 gmin, których obszar obejmuje PZM MOFW. W celu prawidłowej realizacji i wdrażania PZM MOFW odbywały się także bieżące konsultacje z członkami Zespołu Operacyjnego. Ponadto przeprowadzono monitoring realizacji wskaźników stanu docelowego i wskaźników trendu ujętych w **PZM MOFW**. PZM MOFW nie odpowiada wyłącznie na wyzwania transportowe, ale w dużej mierze dotyczy stworzenia spójnej wizji rozwoju przestrzennego 38 gmin.

Najistotniejszym zadaniem w 2024 r. w ramach zintegrowanego transportu zbiorowego było przygotowanie nowych postępowań przetargowych i negocjacje oraz kontynuacja zapoczątkowanego w 2023 r. projektu integracji biletowej, to jest wspólnego **systemu biletowego URBANCARD** na wybranych liniach aglomeracyjnych. W 2024 r. do systemu biletowego URBANCARD dołączyły gminy Kobierzyce, Żórawina, Wisznia Mała i Siechnice. Dzięki temu od września 2024 r. pasażerowie korzystający z komunikacji aglomeracyjnej w tych gminach mogą kupować bilety za pośrednictwem systemu URBANCARD.

W 2024 r. odnotowano podobną tendencję zmian w strukturze sprzedaży w ramach komunikacji międzygminnej, jak w 2023 r. Wzrosła liczba sprzedanych biletów okresowych (+6,13%), przy jednoczesnym spadku liczby sprzedanych biletów jednorazowych (-19,6%). Oznacza to dalszy wzrost liczby stałych pasażerów komunikacji aglomeracyjnej.

O organizacji sprzedaży biletów w komunikacji więcej informacji w rozdziale **MOBILNOŚĆ** na stronie 185.

We wrześniu 2024 r. podpisano 7 umów przewozowych z 2 konsorcjami przewoźników. Przewoźnicy zobowiązali się do wprowadzenia 66 fabrycznie nowych autobusów, w tym 11 elektrycznych, do obsługi 17 linii aglomeracyjnych oraz 4 linii miejskich (108, 120, 121 i 115) w okresie 1 sierpnia–6 października 2025 r.

W 2024 r. rozpoczęto pracę nad kolejnym postępowaniem dotyczącym obsługi komunikacyjnej Gminy Miękinia i części Gminy Kąty Wrocławskie oraz północno-zachodniego obszaru Wrocławia. Przygotowywane postępowanie zakłada obsługę linii miejskich i aglomeracyjnych fabrycznie nowymi autobusami, z których część stanowić będą pojazdy zeroemisyjne.

W 2024 r. przeprowadzone zostały dalsze testy autobusów elektrycznych, na połączeniach Wrocławia z wybranymi miejscowościami Gminy Miękinia oraz obsługujące wrocławskie osiedla jak Leśnica, Stabłowice i Maślice.

Po niespełna 3 latach przerwy pasażerowie komunikacji miejskiej ponownie mogą korzystać z przewozów kolejowych na terenie Wrocławia. Gmina Wrocław w porozumieniu z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego (UMWD) podpisała umowę z Kolejami Dolnośląskimi oraz POLREGIO. Wydatek poniesiony z tego tytułu w 2024 r. przez Gminę Wrocław wyniósł 11 872 798 zł. Umowa obowiązuje do końca 2025 r. Jej wartość opiewa na kwotę 52,6 mln zł, przy czym dzięki współpracy z Powiatem Wrocławskim oraz Stowarzyszeniem Aglomeracja Wrocławska uzyskano wsparcie finansowe również od tych podmiotów.

Kolejny rok z rzędu kontynuowano współpracę samorządów szczebla gminnego i powiatowego WrOM oraz UMWD w celu wdrożenia we WrOM **Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej (WKM)**. Kontynuowano realizację zawartych porozumień i dotowanie połączeń kolejowych o charakterze aglomeracyjnym, które wzbogacają ofertę komunikacji zbiorowej dla mieszkańców Wrocławia i Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego.

6 czerwca 2024 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę nr III/13/24 w sprawie udzielenia przez Gminę Wrocław pomocy finansowej Województwu Dolnośląskiemu na realizację zadania w zakresie organizowania publicznego transportu zbiorowego w wojewódzkich kolejowych przewozach pasażerskich, na podstawie której ostatecznie zawarto 10 umów pomiędzy Gminą Wrocław a UMWD na dofinansowanie połączeń o charakterze aglomeracyjnym. W 2024 r. Gmina Wrocław przekazała UMWD środki w łącznej kwocie blisko **2 210 000 zł** w formie dotacji celowej na dofinansowanie łącznie 45 par dodatkowych połączeń kolejowych o charakterze aglomeracyjnym.

W 2024 r. kontynuowano współpracę z UMWD oraz 4 gminami sąsiadującymi z gminą Wrocław na rzecz realizacji projektu **Budowa bazowej infrastruktury do uruchomienia Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej. Poprawa jakości połączeń z Legnicy do Wrocławia** dofinansowanego z rządowego **Programu uzupełniania lokalnej i regionalnej infrastruktury kolejowej KOLEJ+ do roku 2028**. Projekt zakłada budowę infrastruktury kolejowej niezbędnej dla uruchomienia nowej linii w relacji Wrocław Świebodzki–Środa Śląska, co jednocześnie umożliwi poprawę jakości połączeń regionalnych z Legnicy do Wrocławia. W kwietniu 2024 r. Gmina Wrocław podpisała umowę w zakresie pomocy finansowej na rzecz realizacji inwestycji. Na przełomie maja i czerwca 2024 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu z mieszkańcami. Zatwierdzono koncepcję dla realizacji projektu.

Przebieg ważnych korytarzy transportowych w regionie ma kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego Wrocławia i całego Dolnego Śląska. W 2024 r. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) kontynuowała prace nad przebiegiem tras autostrady A4 i drogi ekspresowej S5.

ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2014–2020

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument planowania i wdrażania środków unijnych na obszarach funkcjonalnych dużych miast. ZIT przeznaczone są dla Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOF) wyznaczonych w strategiach rozwoju województw, w tym MOF ośrodków wojewódzkich. Podstawą realizacji ZIT WrOF w perspektywie 2014–2020 była *Strategia ZIT*, opracowana w 2016 r. (aktualizacja 2019 r.).

W skład ZIT WrOF 2014–2020 wchodziły: Gmina Wrocław, Gmina Czernica, Gmina Długołęka, Gmina Jelcz-Laskowice, Gmina Kąty Wrocławskie, Gmina Kobierzyce, Gmina Miękinia, Gmina Oborniki Śląskie, Gmina Oleśnica, Miasto Oleśnica, Gmina Siechnice, Gmina Sobótka, Gmina Trzebnica, Gmina Wisznia Mała, Gmina Żórawina.

W ramach perspektywy 2014–2020 ZIT WrOF do końca 2022 r. ogłoszono 81 naborów wniosków o dofinansowanie projektów, w ramach których ocenie strategicznej poddano 683 wnioski. Spośród wszystkich rozstrzygniętych konkursów wybrano do dofinansowania **469** projektów (podpisano 469 umów, z czego 47 rozwiązano). Wartość wkładu UE w obowiązujących umowach na dzień 31 grudnia 2023 r. wynosiła **1 146 476 539,64 zł**.

W ramach ZIT WrOF od 2014 r. zrealizowano projekty, które przyczyniły się do poprawy życia mieszkańców w wielu istotnych obszarach, m.in.: e-usług, edukacji, infrastruktury technicznej i społecznej, atrakcyjności inwestycyjnej i turystyczno-rekreacyjnej, rewitalizacji, ochrony środowiska, otoczenia biznesu oraz infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób starszych.

Instrument ZIT WrOF w perspektywie finansowej 2014–2020 potwierdził, że realizacja inwestycji i projektów wykraczających poza obszar jednej gminy możliwa była tylko dzięki współpracy i współdziałaniu, a realizacja wspólnych inicjatyw wzmacnia potencjał WrOF, przyciągając zarówno inwestorów, jak i nowych mieszkańców.

Zgodnie z Umową Partnerską na lata 2021–2027 instrument ZIT służy planowaniu działań związanych m.in. z ochroną środowiska, promowaniem czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej oraz inwestycji w błękitno-zieloną infrastrukturę, gospodarką o obiegu zamkniętym, łagodzeniem zmian klimatu i adaptacją do nich, zapobieganiem ryzyku i zarządzaniu ryzykiem, zrównoważoną mobilnością miejską, ochroną, rozwojem i promowaniem publicznych zasobów turystycznych, ochroną, rozwojem i promowaniem dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, ochroną, rozwojem i promowaniem dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki, fizyczną regeneracją i bezpieczeństwem przestrzeni publicznych.

Zgodnie z informacją Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z 2022 r. wysokość przyznanej ZIT WroF alokacji środków UE w ramach programu *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027* (FEnIKS), Priorytet III – *Inwestycje w transport miejski* wynosiła 450 mln zł.

ALOKACJA ŚRODKÓW Z PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA DOLNEGO ŚLĄSKA 2021–2027 (FEDS 2021–2027) DLA ZIT WROF

W 2022 r. Marszałek Województwa Dolnośląskiego przyznał gminom tworzącym ZIT WrOF alokację środków europejskich na realizację projektów zawartych w *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021–2027* (zwanej dalej *Strategią ZIT WrOF 2021–2027*). Przyznana kwota wynosiła 54 337 636 euro (241 998 095,69 zł¹). W 2023 r. zwiększono alokację na realizację projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej o 13 557 254 euro (40 619 045,44 zł). W 2024 r. na wniosek Biura ZIT zwiększono alokację na realizację projektów edukacyjnych w zakresie przedszkoli oraz szkół zawodowych, a także usług społecznych łącznie o kwotę 170 699 euro (760 225,07 zł).

Program *FEDS 2021–2027* jest finansowany z 3 funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+) oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST).

W 2024 r. Biuro ZIT WrOF aktualizowało Strategię ZIT WrOF na lata 2021–2027 w zakresie m.in.: listy projektów podstawowych oraz rezerwowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny finansowanych z *FEDS 2021–2027*, alokacji środków dla ZIT WrOF, wartości wskaźników dotyczących *FEDS 2021–2027* oraz *FEnIKS 2021–2027*. Akceptację pierwszej aktualizacji otrzymano w marcu 2024 r., w IV kwartale 2024 r. rozpoczęto prace nad drugą aktualizacją (planowane zakończenie prac w II kwartale 2025 r.).

W *Strategii ZIT WrOF 2021–2027* wskazano projekty planowane do dofinansowania w ramach programu *FEDS 2021–2027*. Lista podstawowa zawiera **69 projektów**, na liście rezerwowej znalazły się 23 projekty. Ponadto wskazano 15 projektów planowanych do dofinansowania w ramach programu *FEnIKS 2021–2027*.

ALOKACJA ŚRODKÓW Z PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ, KLIMAT, ŚRODOWISKO 2021–2027 (FENIKS 2021–2027) DLA ZIT WROF

Na realizację projektów wskazanych w *Strategii ZIT WrOF 2021–2027* w 2022 r. Minister Funduszy i Polityki Regionalnej przyznał środki europejskie w wysokości 450 mln zł. Łączna kwota dofinansowania w złożonych wnioskach o dofinansowanie wyniosła 449 283 287,69 zł. Spośród **15 projektów** 2 dotyczyły Gminy Wrocław, o wartości całkowitej projektów 554 662 759 zł i kwocie dofinansowania ze środków UE 380 134 919,28 zł.

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO WROF 2050

W lipcu 2024 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę nr VI/82/24 w sprawie przystąpienia do sporządzenia *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”*. W grudniu 2024 r. podpisano umowę z wyłonionym w postępowaniu wykonawcą. Uchwalenie dokumentu przez Rady Gmin ZIT WrOF planowane jest na listopad–grudzień 2025 r.

PROJEKTY PARTNERSKIE

WSPÓŁPRACA ZWIĄZKÓW ZIT W POLSCE

W ramach projektów partnerskich w 2024 r. Biuro ZIT WrOF wraz z Metropolią Krakowską złożyło wniosek w konkursie pn.: ***Siecowanie Związków ZIT w Polsce***, którego celem jest podnoszenie kompetencji Związków ZIT w obszarze usług społecznych poprzez stworzenie przestrzeni do wymiany wiedzy i doświadczeń między Związkami ZIT i ich gminami.

¹ Na potrzeby opracowania Strategii ZIT WrOF przyjęto kurs euro 4,4536 zł, obowiązujący na lata 2022–2023, a wynikający z obwieszczenia Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z dnia 3 grudnia 2021 r. w sprawie aktualnych progów unijnych, ich równowartości w złotych, równowartości w wyrażonych w euro oraz średniego kursu złotego w stosunku do euro stanowiącego podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych lub konkursów, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski” pod poz. 1177. Zgodnie z Dyrektywą 2014/24/UE art. 6 ust. 3 aktualizacja wartości następuje co 2 lata.

REWITALIZACJA OBSZARÓW MIEJSKICH

Drugim realizowanym projektem w partnerstwie jest projekt pn.: **Rewitalizacja obszarów miejskich zorientowana na PED** (*Positive Energy Districts* – dzielnice pozytywnej energii): Dostosowane strategie na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej w dzielnicach znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. W ramach projektu PED-JUST opracowane zostaną strategie rewitalizacji obszarów miejskich w 3 miastach: Bari (Włochy), Aalborgu (Dania) i Wrocławiu (Polska).

PLANOWANIE PRZESTRZENNE

W 2024 r. współpraca gmin WrOM w zakresie planowania przestrzennego opierała się głównie na ustawowych wymogach opiniowania planów miejscowych oraz studiów gmin sąsiednich. Starano się wzmocnić kontekst WrOM jako elementu formalnych i nieformalnych działań, mających wpływ na kształtowanie przestrzeni na stykach gmin. W procesie opiniowania Gmina Wrocław wykorzystywała również opracowania niestanowiące aktów prawa miejscowego (m.in. *Studium spójności funkcjonalnej WrOF, Wrocławską Politykę Mobilności, Plan Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia*).

Plan Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia (PZM MOFW) jest pierwszym dokumentem w skali 38 gmin WrOM (porozumienie podpisało 37 gmin), który kompleksowo integruje zagadnienia mobilności z ochroną środowiska i rozwojem przestrzennym. Stanowi podstawę do przyjmowania w kolejnych latach formalnych dokumentów, ale i podejmowania nieformalnej współpracy międzygminnej oraz monitorowania zagadnień transportowych i planistycznych. Jest to również pierwszy krok ku spójnej polityce funkcjonalno-przestrzennej gmin WrOM.

ZINTEGROWANA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W 2024 r. w zakresie gospodarki wodno-ściekowej kontynuowano współpracę w ramach porozumienia międzygminnego dotyczącego współdziałania gmin wchodzących w skład aglomeracji wrocławskiej na potrzeby Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Opracowano projekt zmiany uchwały nr XXXI/794/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Wrocław na potrzeby Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, który przyjęto uchwałą nr LXXX/2097/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 kwietnia 2024 r.

Sporządzono sprawozdanie z realizacji *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych* w 2023 r. w Aglomeracji Wrocław wyznaczonej uchwałą nr LXXX/2097/24 z dnia 18 kwietnia 2024 r. zmieniającą uchwałę nr XXXI/794/20 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Wrocław na potrzeby *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. Rozpoczęto pracę w sprawie kolejnego przeglądu obszaru i granic Aglomeracji Wrocław na potrzeby *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych*, zorganizowano 1 spotkanie z przedstawicielami gmin wchodzącymi w skład Aglomeracji.

Sporządzono sprawozdania z monitoringu postępów realizacji działań zawartych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planach zarządzania ryzykiem powodziowym i *Programie Ochrony Wód Morskich* za 2023 r.

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

W 2024 r. kontynuowana była współpraca w **METREX** – Sieci Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych. METREX działa od 1996 r., a jego członkami jest ok. 50 miast, regionów i obszarów metropolitalnych z całej Europy. Głównym celem sieci jest wymiana wiedzy i doświadczeń między miastami partnerskimi, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Zadaniem organizacji jest także promowanie spójnej polityki terytorialnej w Europie. METREX jest partnerem instytucji europejskich, środowisk naukowych, organizacji rządowych i innych sieci międzynarodowych. W październiku 2024 r. odbyła się m.in. konferencja w Bukareszcie, z udziałem przedstawicieli Wrocławia, dotycząca partnerstw metropolitalnych.

Wrocław jest również członkiem międzynarodowej sieci DELICE (Sieć Miast na rzecz Żywności i Gastronomii). W 2024 r. odbyło się spotkanie z siecią DELICE zorganizowane w Lyonie dla restauratorów z Wrocławia (10 uczestników).

W związku z członkostwem Wrocławia w Międzynarodowej Radzie na rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych (ICLEI) w 2024 r. odbyła się 10. Europejska konferencja zrównoważonych miast w Aalborg. Obradowano, z udziałem Wrocławia, na temat strategii zrównoważonego rozwoju,

zielonego ładu i neutralności klimatycznej miast. W 2024 r. Wrocław uczestniczył w międzynarodowych projektach. Wśród najważniejszych należy wskazać: Misję Neutralnych Klimatycznie i Inteligentnych Miast, Misję Adaptacja do Zmian Klimatu, Polish NBS Hub In Wrocław, Making Cities Resilient 2030 Hub, Fair Local Green Deals.

W ramach członkostwa w międzynarodowej Sieci Miast Międzykulturowych (ICC) Rady Europy Wrocław brał udział w spotkaniach tematycznych i szkoleniach wspierających administrację miast w wyzwaniach związanych z integracją uchodźców i migrantów, które odbyło się we Wrocławiu. W październiku 2024 r. Wrocław otrzymał zaproszenie od Prezydenta Hamamatsu i Fundacji Japońskiej na Sympozjum Miast Międzykulturowych (ICC), które odbyło się w Japonii. W gronie prezydentów miast, jak również przedstawicieli środowisk naukowych poruszono tematy polityk miejskich, które wzmacniają społeczeństwa międzykulturowe, a także dyskutowano o podejściu do międzykulturowości oraz korzyściach płynących ze współpracy pomiędzy miastami.

W dniach 14–15 listopada 2024 r. w Bradze i Vila Verde (Portugalia) odbyło się doroczne spotkanie koordynatorów Programu Miast Międzykulturowych (ICC) Rady Europy. Wrocław reprezentowały przedstawicielki Biura Współpracy z Zagranicą oraz Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego. Na spotkaniu koordynatorów sieci podsumowano realizację programu w 2024 r., wymieniono się pomysłami dotyczącymi przyszłej wspólnej pracy oraz sposobami na wzmocnienie programu ICC. Wśród omawianych dobrych praktyk przedstawiono współpracę siostrzanych miast Reykjavíku i Wrocławia w ramach wspólnego projektu *Młodzi Liderzy* (*Young Ambassadors*).

Więcej na ten temat w rozdziale ŚRODOWISKO na stronie 167.

W 2024 r. Wrocław posiadał **17 miast partnerskich**. Były to w większości miasta europejskie: Drezno, Wiesbaden, Departament La Vienne, Breda, Lwów, Kowno, Hradec Králové, Lille, Wilno, Reykjavík, Oxford, Kijów i Batumi, ale także miasta spoza naszego kontynentu: Charlotte (USA), Guadalajara (Meksyk) i Ramat Gan (Izrael) oraz z Cheongju (Korea Południowa).

W 2024 r. Gmina Wrocław kontynuowała, ważną w kontekście pomocy dla uchodźców ukraińskich, współpracę z UNICEF (biurem koordynatora UNICEF ds. Reagowania Kryzysowego w Polsce) i UNHCR (biurem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców). Od momentu wybuchu wojny Gmina Wrocław regularnie uczestniczy w spotkaniach sztabu Pomoc dla Ukrainy.

WYDARZENIA

W 2024 r. **Nagrodę Jana Nowaka-Jeziorańskiego** otrzymał Javier Solana, hiszpański polityk i dyplomata, były sekretarz generalny NATO, wysoki przedstawiciel do spraw wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz sekretarz generalny Rady Unii Europejskiej. To za jego kadencji jako sekretarza generalnego NATO Polska, Czechy i Węgry przystąpiły do sojuszu. Od 1995 do 1999 r. był sekretarzem generalnym NATO, następnie do roku 2009 wysokim przedstawicielem Unii Europejskiej ds. wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Uroczystość wręczenia Nagrody odbywa się w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Podobnie jak w latach ubiegłych Gmina Wrocław była partnerem **XXXIII Forum Ekonomicznego w Karpaczu** (3–5 września 2024 r.). Współtworzyła program wydarzenia poprzez organizację paneli dyskusyjnych dotyczących m.in. sztucznej inteligencji, dezinformacji, nowego systemu kształcenia na uczelniach wyższych czy roli kobiet w procesie kształtowania przyszłości. Na stoisku Wrocławia poza promocją gospodarczą swoją ofertę prezentowali przedstawiciele startupów.

KONSULATY

Na koniec 2024 r. we Wrocławiu działało **26 placówek konsularnych**: 2 konsulaty generalne (Republiki Federalnej Niemiec oraz Ukrainy), 1 wicekonsulat (Węgier) i 23 konsulaty honorowe: Austrii, Bułgarii, Brazylii, Czech, Chile, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Gruzji, Hiszpanii, Indii, Kazachstanu, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Meksyku, Norwegii, Słowacji, Szwecji, Turcji, Włoch.

WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH

W 2024 r. kontynuowano wdrażanie głównych założeń strategii rozwoju Wrocławia i innych sektorowych polityk miejskich. Podejmowano nowe dokumenty stanowiące kierunki działań dla wrocławskiego samorządu oraz organizacji współpracujących z samorządem.

Kontynuowano realizację programu **Prezydenta Wrocławia Cały Wrocław bliżej domu**, którego celem jest podwyższanie jakości życia na osiedlach Wrocławia.

Strategia rozwoju Wrocławia z perspektywą czasową do 2030 to nadal najważniejszy dokument Wrocławia o perspektywie wieloletniej. Wskazuje podstawowe kierunki rozwoju miasta szczegółowo opisane w politykach i programach sektorowych.

W 2024 r. trwały prace nad **Strategią Rozwoju Wrocławia Wrocław 2050**, która określa politykę rozwoju miasta w aspekcie społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Rozpoczęto prace nad **Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego** WrOF 2050.

W perspektywie krótkoterminowej opracowywane są corocznie **Założenia polityki społeczno-gospodarczej** na kolejne lata budżetowe. Założenia polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2024 przyjęto w 2023 r.

WYBRANE STRATEGIE, POLITYKI I PROGRAMY MIEJSKIE

PROGRAMY OGÓLNE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia	Uchwała nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r.
Strategia Wrocław 2030	Uchwała nr LI/1193/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.
Założenia polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2024	Uchwała nr LXIX/1787/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 czerwca 2023 r.
Program Prezydenta Wrocławia	

FINANSE

Uchwała w sprawie budżetu Miasta	Uchwała nr LXXVI/1969/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 grudnia 2023 r.
Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta	Uchwała nr LXXVI/1970/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 grudnia 2023 r.

OBSZAR SPOŁECZNY

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową <i>Ty decydujesz</i> na lata 2023–2026	Uchwała nr LXXIII/1857/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 września 2023 r.
Przyjęcie od Ministra Edukacji i Nauki zadań z zakresu administracji rządowej, wynikających z programu kompleksowego wsparcia dla rodzin <i>Za życiem</i>	Uchwała nr XLIX/1292/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 lutego 2022 r.
Wrocławski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych <i>Bez barier</i> na lata 2023–2029	Uchwała nr LXI/1599/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 listopada 2022 r.
Program Pomocy dla Rodzin Wielodzietnych <i>Dwa plus trzy i jeszcze więcej</i>	Uchwała nr LVI/1501/22 z dnia 14 lipca 2022 r. zmieniająca uchwałę nr XXXV/2333/05 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 marca 2005 r.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030	Uchwała nr LIX/1378/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Miasta Wrocławia na lata 2024–2030	Uchwała nr VII/115/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 12 września 2024 r.
Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019–2024	Uchwała nr LXIII/1517/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 października 2018 r.
Gminny program wspierania osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz niesamodzielných	Uchwała nr LXXV/1931/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2023 r. zmieniająca uchwałę nr LXIII/1518/18 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie Gminnego programu wspierania osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz niesamodzielných
Wrocławskie standardy dostępności przestrzeni miejskich	Zarządzenie Prezydenta nr 249/19 z dnia 21 stycznia 2019 r.
Lokalny program pomocy społecznej o nazwie <i>Lokalny Program Ochrony dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów niskoemisyjnych</i>	Uchwała nr LXXX/2099/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 kwietnia 2024 r.

Program leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego dla mieszkańców Wrocławia	Uchwała nr XV/430/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV)	Uchwała nr XXV/673/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r. zmieniająca uchwałę nr XLI/1277/09 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 listopada 2009 r.
Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej we Wrocławiu na lata 2024–2026	Uchwała nr LXXVI/1977/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 grudnia 2023 r.
Gminny program wspierania rodziny we Wrocławiu na lata 2024–2026	Uchwała nr LXXVI/1978/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 grudnia 202 r.
Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii dla miasta Wrocławia na lata 2022–2025	Uchwała nr XLIX/1298/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 lutego 2022 r.
Założenia i kierunki działań w zakresie polityki zdrowotnej w latach 2022–2026	Uchwała nr XLIX/1299/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 lutego 2022 r.
Plan równości płci w Urzędzie Miejskim Wrocławia	Zarządzenie nr 12922/24 Prezydenta Wrocławia z dnia 17 kwietnia 2024 r. zmieniające zarządzenie nr 11457/23 Prezydenta Wrocławia z dnia 5 października 2023 r.
Program <i>Nasze podwórko</i> oraz ustalenie wysokości stawki czynszu	Zarządzenie nr 11618/23 Prezydenta Wrocławia z dnia 24 listopada 2023 r.
PARTYCYPACJA I WSPÓŁPRACA Z NGO	
Polityka współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2023–2027	Uchwała nr LXXV/1932/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2023 r.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030	Uchwała nr LIX/1378/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Wrocławski Budżet Obywatelski	Uchwała nr XLV/1158/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 października 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LXII/1440/18 Rady Miejskiej Wrocławia z 13 września 2018 r.
URBANISTYKA I ARCHITEKTURA	
Określenie lokalnych standardów urbanistycznych dla miasta Wrocławia	Uchwała nr IX/155/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 października 2024 r.
POLITYKA MIESZKANIOWA	
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025	Uchwała nr LXXX/2089/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 kwietnia 2024 r. zmieniająca uchwałę nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
EDUKACJA	
Wrocławska Strategia Edukacyjna	Uchwała nr XV/271/15 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 3 września 2015 r.

KULTURA

Dokument Programowy Rozwoju Kultury w perspektywie 2020+ Kultura – Obecna!

Zarządzenie nr 10012/18 Prezydenta Wrocławia z 28 czerwca 2018 r.

Wrocławskie Standardy Dostępności Kultury i Wydarzeń

Zarządzenie nr 5201/21 Prezydenta Wrocławia z dnia 14 maja 2021 r.

OBSZAR OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI KOMUNALNEJ

Strategia Gospodarowania Wodami Opadowymi i Roztopowymi we Wrocławiu

Zarządzenie nr 11756/23 Prezydenta Wrocławia z dnia 16 listopada 2023 r.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla miasta Wrocławia na lata 2012–2032

Uchwała nr XXIII/528/12 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 marca 2012 r.

Program Ochrony Środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030

Uchwała nr XLVI/1194/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.

Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Wrocławia

Uchwała nr LIX/1379/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.

Ochrona drzew i rozwój terenów zieleni Wrocławia

Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 1217/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Wrocławia

Uchwała nr XII/300/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r. zmieniająca uchwałę nr XVIII/345/15 Rady Miejskiej Wrocławia

Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu

Uchwała nr XII/301/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r.

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030

Uchwała nr XIII/342/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 września 2019 r.

Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław

Uchwała nr LXXVIII/2032/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2024 r.

SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA

Określenie warunków oraz trybu finansowania rozwoju sportu na terenie Gminy Wrocław

Uchwała nr XV/425/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. zmieniająca uchwałę nr LXII/1586/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 września 2014 r.

REWITALIZACJA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Uchwała nr XXXVIII/1019/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 maja 2021 r.

Park Kulturowy *Stare Miasto*

Uchwała nr XLVI/1213/21 z dnia 25 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LVI/1465/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 10 kwietnia 2014 r. w sprawie utworzenia Parku Kulturowego „Stare Miasto”

GOSPODARKA, INNOWACYJNOŚĆ

Lokalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej miasta Wrocławia

Zarządzenie Prezydenta 10640/18 z 8 października 2018 r.

Strategia rozwoju Wrocławia pod nazwą *Przedsiębiorczy Wrocław 2030*

Uchwała nr XV/416/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.

Program transformacji cyfrowej Urzędu Miejskiego Wrocławia i miejskich jednostek organizacyjnych na lata 2021–2027

Zarządzenie nr 5295/21 Prezydenta Wrocławia z dnia 31 maja 2021 r.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Program inicjatyw lokalnych

Uchwała nr LIV/1554/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 9 września 2010 r.

Polityka rowerowa Wrocławia

Uchwała nr LV/1688/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 października 2010 r.

Wrocławska polityka mobilności (WPM)

Uchwała nr XLVIII/1169/13 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 września 2013 r.

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia

Uchwała nr VIII/194/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 kwietnia 2019 r.

Wrocławska Strategia Rozwoju Elektromobilności

Uchwała nr XXV/675/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r.

Opracowanie i monitorowanie realizacji Planu Eksploatacji Miejskiej Infrastruktury Drogowej

Zarządzenie Prezydenta 4614/21 z 12 lutego 2021 r.

Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Wrocławia na lata 2023–2027

Uchwała nr LXI/1598/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 listopada 2022 r.

Plan Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia oraz wyrażenia woli współdziałania z innymi gminami w zakresie jego wdrożenia

Uchwała nr LIV/1471/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 czerwca 2022 r.

INFRASTRUKTURA

Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław

Uchwała nr LXXV/1930/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2023 r.

Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu na lata 2023–2027

Uchwała nr LXXIII/1854/23 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 września 2023 r.

BEZPIECZEŃSTWO

Program Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu w latach 2021–2024

Uchwała nr XXXIII/836/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 stycznia 2021 r.

WSPÓŁPRACA

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Związku Miast Polskich

Uchwała nr V/77/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 lutego 2019 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Europejskiej Koalicji Miast Przeciwko Rasizmowi

Uchwała nr XXVI/715/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Globalnego Parlamentu Burmistrzów

Uchwała nr XXVI/716/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Demokracji Lokalnej

Uchwała nr XXVI/717/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do programu Rady Europy Miasta międzykulturowe

Uchwała nr XLII/1085/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 8 lipca 2021 r.

Wyrażenie woli współdziałania z innymi gminami i zawarcia przez Gminę Wrocław porozumienia międzygminnego dotyczącego zasad współpracy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Uchwała nr XLVI/1199/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.

Pomoc obywatelom Ukrainy, którzy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i przebywają na terenie Wrocławia

Uchwała nr LVI/1503/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 lipca 2022 r. zmieniająca uchwałę nr LI/1324/22 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 marca 2022 r.

Źródło: UMW

AKTY PRAWNE WYDANE PRZEZ RADĘ MIEJSKĄ WROCŁAWIA I PREZYDENTA WROCŁAWIA

W 2024 r. Rada Miejska Wrocławia uchwaliła łącznie **344 akty prawne**, w tym:

- **341 uchwał**,
- **1 stanowisko** (w sprawie lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół aglomeracji Wrocławskiej),
- **1 apel** (w sprawie neutralności religijnej w Urzędzie Miejskim Wrocławia),
- **1 rezolucję** (w sprawie ustanowienia roku 2025 Rokiem Pojednania).

Tabela 146. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w VIII kadencji

ROK	Ogółem	w tym:			
		uchwały	apele	stanowiska	rezolucje
Kadencja VIII (2018–2024)					
2018	44	43	1	0	0
2019	450	444	2	4	-
2020	352	346	2	–	4
2021	435	428	–	3	4
2022	406	395	7	4	-
2023	358	351	3	3	1
2024*	114	114	0	0	0
Razem	2 159	2 121	15	14	9

* początek IX kadencji, maj 2024

Źródło: UMW

Tabela 147. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w 2024 r.

	Ogółem	w tym:			
		uchwały	apele	stanowiska	rezolucje
2024 (bez podziału na kadencje)					
Razem	344	341	1	1	1

Źródło: UMW

Tabela 148. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w IX kadencji

	Ogółem	w tym:			
		uchwały	apele	stanowiska	rezolucje
Kadencja IX (2024–2029)					
2024*	230	227	1	1	1

* początek IX kadencji, maj 2024

Źródło: UMW

W związku z rozpoczęciem IX kadencji Rady Miejskiej Wrocławia 7 maja 2024 r. odbyła się I sesja Rady Miejskiej Wrocławia, w trakcie której wręczono zaświadczenia o wyborze nowo wybranym radnym i nowo wybranemu Prezydentowi Wrocławia. Radni i Prezydent złożyli ślubowanie.

23 września 2024 r. odbyła się sesja nadzwyczajna w związku z zaistniałym zagrożeniem powodziowym na terenie Wrocławia.

W sprawach związanych z **organizacją pracy Rady Miejskiej Wrocławia** w drodze uchwał:

- powołano Przewodniczącą Rady Miejskiej Wrocławia,
- powołano Wiceprzewodniczących Rady Miejskiej Wrocławia,
- powołano komisje stałe Rady Miejskiej Wrocławia,
- ustalono składy osobowe komisji stałych Rady Miejskiej Wrocławia,
- upoważniono Wiceprzewodniczącą Rady Miejskiej Wrocławia do dokonywania w stosunku do Przewodniczącej Rady Miejskiej Wrocławia czynności związanych z delegowaniem w podróż służbową,
- delegowano radnych Rady Miejskiej Wrocławia do Komisji Bezpieczeństwa i Porządku przy Prezydencie Wrocławia,
- wyznaczono przedstawiciela Rady Miejskiej Wrocławia do Wrocławskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

Ponad **39,8%** podjętych uchwał w 2024 r. przedmiotowo obejmowało sprawy z zakresu **ustroju, organizacji i zarządzania**, m.in.:

- udzielenie **wotum zaufania Prezydentowi**,
- określenie kierunków działania dla Prezydenta Wrocławia w zakresie **Założeń polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2025**,
- udzielenie pomocy rzeczowej miastom Lwów i Kijów w Ukrainie w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa,
- przejęcie niektórych zadań z zakresu administracji rządowej od Wojewody Dolnośląskiego,
- wyborów uzupełniających ławników do Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków i Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia na kadencję 2024–2027,
- rozpatrzenie: 14 skarg do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, 1 wezwania do usunięcia naruszenia prawa i interesu prawnego, 11 skarg na Prezydenta Wrocławia i 19 skarg na dyrektorów jednostek organizacyjnych, 1 wniosku i 3 petycji.

Problematyka **planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz ładu przestrzennego** była w roku 2024 treścią ponad **25,3%** uchwał i dotyczyła m.in.:

- przystąpienia do sporządzenia 39 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp),

- uchwalenia 19 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- ustalenia lokalizacji dla inwestycji mieszkaniowych i inwestycji towarzyszących,
- przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego miasta Wrocławia,
- określenia lokalnych standardów urbanistycznych dla miasta Wrocławia.

Z zakresu nazewnictwa ulic, skwerów czy też innych miejsc publicznych podjęto 19 uchwał.

Tematyka **finansów i rachunkowości** stanowiła przedmiot blisko **7,8%** podjętych uchwał i dotyczyła:

- udzielenia Prezydentowi absolutorium z tytułu wykonania budżetu za 2023 r.,
- zatwierdzenia sprawozdania finansowego oraz sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Miasta Wrocławia za 2023 r.,
- dokonania zmian w budżecie miasta na 2024 r.,
- uchwalenia budżetu na 2025 r.,
- wprowadzenia zmian w wieloletniej prognozie finansowej,
- przyjęcia nowej wieloletniej prognozy finansowej miasta,
- pomocy finansowej na rzecz innych gmin,
- udzielenia pomocy rzeczowej miastom Kijów, Lwów i Mariupol w Ukrainie w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa,
- udzielenia pomocy finansowej miastu Lwów,
- udzielenia pomocy Województwu Dolnośląskiemu,
- znowelizowania uchwały w sprawie ustalenia cen za usługi przewozowe świadczone środkami lokalnego transportu zbiorowego organizowanego przez Gminę Wrocław oraz sposobu ustalania wysokości opłaty dodatkowej i manipulacyjnej,
- wysokości stawek podatku od nieruchomości,
- zmiany uchwały nr XIII/316/19 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła.

Tematyka **gospodarki odpadami, czystości i porządku oraz ochrony środowiska, w tym ochrony przyrody i zwierząt**, była treścią ponad **4,4%** podjętych uchwał i dotyczyła m.in.:

- przyjęcia *Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław*,
- ustanowienia użytku ekologicznego Starorzecze Łacha Farna,
- upoważnienia Przewodniczącego Rady Miejskiej Wrocławia do uzgodnienia projektu uchwały w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego Kuźniki w Dolinie Ślęzy z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu,
- zmiany uchwały nr XV/417/19 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na zadania służące ochronie powietrza, polegające na trwałej zmianie ogrzewania opartego na paliwach stałych na ogrzewanie niskoemisyjne,
- zmiany uchwały nr XV/418/19 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zasad udzielania dotacji celowej osobom fizycznym na zadania służące poprawie efektywności energetycznej polegającej na wymianie okien zewnętrznych,
- zmiany uchwały nr IX/165/11 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowywanie zadań inwestycyjnych związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną ze środków budżetu Miasta pozyskanych z opłat i kar za korzystanie ze środowiska,
- zasad udzielania dotacji celowej na zadania polegające na instalacji systemów wykorzystujących odnawialne źródła energii do wytwarzania energii elektrycznej oraz systemów magazynujących energię elektryczną,
- zasad udzielania dotacji celowej na zadania służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej polegające na podłączaniu nieruchomości do miejskiej sieci kanalizacyjnej,
- podjęcia uchwał w sprawie ustanowienia 2 drzew pomnikami przyrody.

W sferze **gospodarki odpadami oraz utrzymania czystości i porządku** na terenie miasta uregulowano sprawy:

- wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Wrocław na potrzeby *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych*,
- obowiązku ponoszenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi przez właścicieli nieruchomości, na której znajduje się domek letniskowy, lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe,
- podziału Wrocławia na sektory odbierania odpadów komunalnych,

- ustalenia cen przyjęcia odpadów przez Kompostownię Odpadów Zielonych,
- wysokości opłat za usunięcie pojazdów z dróg oraz za ich przechowywanie na parkingach strzeżonych w 2025 r.

Sprawy **ochrony zdrowia, polityki społecznej i pomocy społecznej**, w tym jednostki ochrony zdrowia i placówki pomocy społecznej, były przedmiotem **5,5%** uchwał i dotyczyły m.in.:

- ograniczenia sprzedaży napojów alkoholowych w godzinach nocnych na terenie niektórych jednostek pomocniczych Gminy Wrocław,
- podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania pomocy w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz określenia zasad zwrotu wydatków na pomoc w formie posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób objętych wieloletnim rządowym programem *Posiłek w szkole i w domu*,
- *Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Miasta Wrocławia na lata 2024–2030*,
- ustalenia kierunków działania w zakresie profilaktyki nowotworu gruczołu krokowego i jąder wśród mieszkańców Wrocławia,
- zmiany uchwały nr LX/1526/14 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie powołania Wrocławskiej Rady Seniorów oraz nadania jej Statutu,
- przyjęcia *Programu współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w 2025 r.*,
- zmiany uchwały nr XLV/1160/21 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie *Wieloletniego programu współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2023–2027*,
- wprowadzenia w domach pomocy społecznej stałego zakazu sprzedaży, podawania, spożywania i wnoszenia napojów alkoholowych,
- zapewnienia warunków do osiedlenia się we Wrocławiu rodzinom repatriantów z Białorusi, Republiki Kazachstanu, Federacji Rosyjskiej, Gruzji.

Problematyka **edukacji, nauki i szkolnictwa wyższego** stanowiła treść **4,9%** uchwał i dotyczyła m.in.:

- nadania imienia Szkole Policealnej nr 17 w Zespole Szkół nr 3 we Wrocławiu przy ul. Szkockiej 64,
- ustalenia sieci prowadzonych przez Miasto Wrocław publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych,
- utworzenia Branżowych Centrów Umiejętności nr 1 i nr 3,
- ustalenia kryteriów wraz z liczbą punktów na drugim etapie postępowania rekrutacyjnego do publicznych placówek oświatowo-wychowawczych prowadzonych przez Miasto Wrocław,
- utworzenia zespołu Centrum Placówek Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu przy ul. Strzegomskiej 49a i nadania statutu,
- ustalenia czasu bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki oraz wysokości opłaty za korzystanie z wychowania przedszkolnego w publicznych przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych prowadzonych przez Gminę,
- zmiany regulaminu przyznawania dodatków oraz innych składników wynagrodzenia dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Miasto.

Przedmiotem pozostałych **20,2%** uchwał były sprawy dotyczące następujących dziedzin:

- **gospodarka nieruchomościami** – znowelizowano zasady gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Wrocław,
- **gospodarka zasobem mieszkaniowym** – zmieniono zasady wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy, znowelizowano wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025,
- **gospodarka komunalna** – wyrażono zgodę na zbycie akcji spółki działającej pod firmą Wrocławski Klub Sportowy „Śląsk Wrocław” Spółka Akcyjna w związku z częściową prywatyzacją Spółki,
- **transport, komunikacja, drogi i ruch drogowy** – ustalono przebiegi dróg gminnych, zmieniono uchwałę dotyczącą ustalenia cen za usługi przewozowe świadczone środkami lokalnego transportu zbiorowego organizowanego przez Gminę Wrocław oraz sposobu ustalania wysokości opłaty dodatkowej i manipulacyjnej, udzielono zgody na zawarcie z Gminami: Czernica, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Siechnice i Wisznia Mała porozumień międzygminnych powierzających Gminie Wrocław prowadzenie zadania własnego Gminy w zakresie organizacji i prowadzenia systemu wypożyczalni rowerów publicznych,
- **kultura i sztuka oraz instytucje kultury** – określono zasady najmu pracowni do prowadzenia działalności w dziedzinie kultury i sztuki. Podjęto uchwałę w sprawie wzniesienia pomnika upamiętniającego cywilną ludność powstańczej Warszawy.

Tabela 149. Uchwały według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich (w %)

Podział tematyczny	2021	2022	2023	2024
Ustrój, organizacja i zarządzanie	41,1	23,8	40,7	39,8
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, ład przestrzenny	18,7	20,8	21,4	25,3
Finanse i rachunkowość	12,4	10,9	11,7	7,8
Edukacja i jednostki oświaty	7,5	8,9	6,3	4,9
Repatriacja	1,2	1,2	1,4	2,0
Inne	19,1	34,4	18,5	20,2
Razem	100	100	100	100

Źródło: UMW

W latach 2018–2024 do końca **VIII kadencji samorządu** Rada Miejska Wrocławia wydała **2159 aktów prawnych**. Od **I kadencji** do końca **VIII kadencji** podjęto **13 901 aktów** przez Radę Miejską Wrocławia: 13 777 uchwał, 74 stanowiska, 34 apeli i 16 rezolucji.

W sumie od I do bieżącej **IX kadencji samorządu** Rada Miejska Wrocławia wydała **14 131 aktów prawnych**: 14 404 uchwał, 75 stanowisk, 35 apeli i 17 rezolucji.

Tabela 150. Akty prawne wydane w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2024 r. przez Radę Miejską Wrocławia

Okres	Liczba uchwał Rady Miejskiej Wrocławia	Liczba stanowisk Rady Miejskiej Wrocławia	Liczba apeli Rady Miejskiej Wrocławia	Liczba rezolucji Rady Miejskiej Wrocławia	Razem
Kadencja I 1990–1994	538	3	0	0	541
Kadencja II 1994–1998	820	24	3	3	850
Kadencja III 1998–2002	1 878	8	0	1	1 887
Kadencja IV 2002–2006	3 390	8	2	0	3 400
Kadencja V 2006–2010	1 738	1	3	0	1 742
Kadencja VI 2010–2014	1 711	7	6	0	1 724
Kadencja VII 2014–2018	1 581	9	5	3	1 598
Kadencja VIII 2018–2024	2 121	14	15	9	2 159
Kadencja IX 2024–2029	227	1	1	1	230
Razem kadencje I–IX	14 404	75	35	17	14 131

Źródło: UMW

Rok **2024** obejmował **VIII** i **IX** kadencję, w których **Prezydent Wrocławia** zatwierdził ogółem:

- **2607** zarządzeń, w tym **2566** to zarządzenia **organu** wykonawczego miasta, które w **VIII** kadencji stanowią sumę **921**, a w **IX** kadencji sumę **1645**,
- zarządzenia **wewnętrzne kierownika** Urzędu, stanowiące w **VIII** kadencji sumę **2**, a w **IX** kadencji sumę **39**.

Tabela 151. Akty prawne wydane przez Prezydenta w VIII kadencji (2018–2024)

Rok	Liczba ogółem wydanych	w tym zarządzenia organu	w tym zarządzenia kierownika	w tym pisma okólne
2018	171	163	8	0
2019	2 187	2 148	39	0
2020	2 101	2 059	41	1
2021	2 423	2 381	42	0
2022	2 556	2 526	28	2
2023	2 968	2 935	33	0
2024	923	921	2	0
Ogółem kadencja 2018–2024	13 329	13 133	193	3

Źródło: UMW

Tabela 152. Zestawienie aktów prawnych organu wykonawczego miasta wydanych od 27 maja 1990 r. do końca 2024 r. według kadencji

Okres	Zarząd Miasta Wrocławia		Prezydent Wrocławia	Ogółem
	uchwały	zarządzenia porządkowe	zarządzenia organu	
Kadencja I 1990–1994	2 144	–	–	2 144
Kadencja II 1994–1998	4 743	1	–	4 744
Kadencja III 1998–2002	6 661	–	–	6 661
Kadencja IV 2002–2006	–	–	9 120	9 120
Kadencja V 2006–2010	–	–	11 200	11 200
Kadencja VI 2010–2014	–	–	12 684	12 684
Kadencja VII 2014–2018	–	–	10 919	10 919
Kadencja VIII 2018–2024	–	–	13 133	13 133
Kadencje I–VIII	13 548	1	57 056	70 605
Kadencja IX Rok 2024	–	–	1 645	1 645
Ogółem	13 548	1	58 701	72 250

Źródło: UMW

Przedmiotem wydanych w 2024 r. zarządzeń Prezydenta Wrocławia były sprawy związane z: gospodarką nieruchomościami, edukacją, nauką i szkolnictwem wyższym, finansami i rachunkowością, gospodarką komunalną, organizacją, zarządzaniem i administracją, planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym, gospodarką zasobem mieszkaniowym, kulturą, ochroną zdrowia, polityką i pomocą społeczną, transportem i komunikacją, drogami, ochroną środowiska.

Tabela 153. Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako organu wykonawczego wydane w 2024 r. według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich

Podział tematyczny	2021		2022		2023		2024	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Gospodarka nieruchomościami	1 902	79,9	1 847	73,1	2 281	77,7	1 942	75
Edukacja, nauka, szkolnictwo wyższe	174	7,3	323	12,8	288	9,8	229	8,9
Finanse i rachunkowość	105	4,4	159	6,3	147	5	146	5,7
Organizacja, zarządzanie i administracja	50	2,1	40	1,6	61	2,1	101	4,7
Gospodarka komunalna	49	2,1	61	2,4	51	1,7	84	3,2
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	41	1,7	38	1,5	46	1,6	25	1
Inne	60	2,5	58	2,3	61	2,1	39	1,5
Ogółem	2 381	100	2 526	100	2 935	100	2 566	100

Źródło: UMW

W 2024 r. sporządzono **41 wewnętrznych aktów prawnych kierownika Urzędu**. Dominowały zarządzenia z zakresu **organizacji i zarządzania**, które stanowiły ponad 53% zbioru. Znaczna część zarządzeń wewnętrznych sporządzonych w 2024 r. dotyczyła **spraw pracowniczych**. Pozostałe 5 dotyczyło **finansów i rachunkowości**.

Tabela 154. Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako kierownika Urzędu w podziale tematycznym – porównanie lat 2021–2024 w ujęciu procentowym

Podział tematyczny	2021	2022	2023	2024
Organizacja i zarządzanie	28,6	56,7	39,4	53,66
Sprawy pracownicze	50,0	23,3	48,5	34,15
Finanse i rachunkowość	21,4	20,0	12,1	12,19
Ogółem	100	100	100	100

Źródło: UMW

POROZUMIENIA W SPRAWACH WYKONYWANIA ZADAŃ PUBLICZNYCH ZAWARTE Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I ORGANAMI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ

W 2024 r. w sprawach wykonywania zadań publicznych zawarto **10 porozumień i 8 aneksów do porozumień**, w tym:

- z **Wojewodą Dolnośląskim** podpisano **1** porozumienie obejmujące powierzenie zadań z zakresu przeprowadzenia kwalifikacji wojskowej w 2024 r.;
- z **gminami** przyjęto **5** porozumień z Gminami: Czernica, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała powierzających Gminie Wrocław zadanie zorganizowania i prowadzenia **systemu wypożyczalni rowerów publicznych w aglomeracji wrocławskiej**. Zawarto **4** porozumienia w zakresie transportu z Gminami: Kobierzyce, Wisznia Mała, Siechnice i Żórawina oraz Miękinia (porozumienie międzygminne) i **6** aneksów do porozumień wcześniejszych z Gminami: Czernica, Miękinia, Kobierzyce, Siechnice i Wisznia Mała oraz z Gminami: Siechnice i Żórawina (aneks do porozumienia międzygminnego);
- z **Powiatem Wrocławskim** sporządzono **2** aneksy do porozumienia w sprawie powierzenia Miastu Wrocław niektórych zadań publicznych należących do Powiatu Wrocławskiego (Powiatowy Urząd Pracy).

Tabela 155. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2024 w ujęciu przedmiotowym

Porozumienia i aneksy dotyczą wykonywania zadań w zakresie:	Liczba porozumień	Liczba aneksów	Liczba ogółem
realizacji obowiązku szkolnego i przedszkolnego	1	0	1
transportu	16	108	124
roweru publicznego w aglomeracji wrocławskiej	5	0	5
realizacji infrastruktury technicznej	1	0	1
Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT WrOF)	2	4	6
Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia (PZM MOFW)	2	0	2
zadań powiatu, w tym Powiatowego Urzędu Pracy	3	42	45
wychowania przedszkolnego dzieci niesłyszących	1	4	5
cmmentarzy	11	12	23
kwalifikacji wojskowej	17	1	18
Centrum Powiadamiania Ratunkowego	3	0	3
Terenowego Punktu Paszportowego (TPP)	1	0	1
obsługi ruchu w związku z przewodnictwem Polski w Radzie UE	1	0	1
Programu Bezpieczna i przyjazna szkoła	1	0	1
zadań Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków	1	0	1
szkół artystycznych	4	0	4
programu na rzecz społeczności romskiej	4	0	4
Ogółem	73	171	244

Źródło: UMW

Tabela 156. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2024 w ujęciu podmiotowym

Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte z:	Liczba w latach 2003–2023	Liczba w roku 2024	Liczba ogółem
gminami	123	15	138
Powiatem Wrocławskim	43	2	45
Województwem Dolnośląskim	6	0	6
Wojewodą Dolnośląskim	47	1	48
ministrami	8	0	8
Ogółem	227	18	245

Źródło: UMW

ŹRÓDŁA INFORMACJI

Raport o stanie gminy za rok 2024 opracowano w oparciu o materiały źródłowe komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia, miejskich jednostek organizacyjnych i spółek oraz na podstawie przywołanych w tekście *Raportu* materiałów instytucji zewnętrznych i portali internetowych.

Na okładce wykorzystano zdjęcie Bastionu Sakwowego autorstwa Tomasza Hołoda.

Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów infrastrukturalnych w latach 2020–2024 (w zł)	30
Tabela 2. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów społecznych oraz międzynarodowych w latach 2020–2024 (w zł)	30
Tabela 3. Wpływy na konto Gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych w latach 2020–2024 (w zł)	31
Tabela 4. Wpływy na konto Gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów społecznych i międzynarodowych w latach 2020–2024 (w zł)	31
Tabela 5. Udziały i akcje Gminy Wrocław w spółkach prawa handlowego, stan na 31 grudnia 2024 r.	35
Tabela 6. Produkt krajowy brutto w wybranych miastach w Polsce w latach 2021–2022 (ceny bieżące)	43
Tabela 7. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem w wybranych miastach w Polsce w latach 2021–2024 (w %)	44
Tabela 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w sektorze przedsiębiorstw dla wybranych branż (w zł)	46
Tabela 9. Inwestycje na polskim rynku nieruchomości w 2024 r. (w euro)	48
Tabela 10. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2024 r. (w m ²)	48
Tabela 11. Wybrane zadania i programy inwestycyjne realizowane przez Gminę Wrocław w 2024 r. (w tys. zł)	50
Tabela 12. Wybrane projekty infrastrukturalne rozpoczęte w 2024 r., których beneficjentem jest Gmina Wrocław	51
Tabela 13. Liczba miejsc do sprzedaży na targowiskach i w handlu ulicznym organizowana na nieruchomościach komunalnych we Wrocławiu w latach 2021–2024	52
Tabela 14. Udział mpzp w ogólnej powierzchni Wrocławia na dzień 31 grudnia 2024 r.	56
Tabela 15. Tereny objęte mpzp uchwalonymi po 1 stycznia 1995 r. do 31 grudnia 2024 r.	57
Tabela 16. Liczba mpzp lub zmian mpzp uchwalonych w latach 2020–2024 (z uwzględnieniem mpzp w międzyczasie uchylonych)	57
Tabela 17. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w m ²)	60
Tabela 18. Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedawanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w latach 2020–2023 (w m ²)	61
Tabela 19. Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w latach 2021–2024 (w m ²)	61
Tabela 20. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023 (w m ²)	62
Tabela 21. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023	62
Tabela 22. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023 (w %)	63
Tabela 23. Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2021–2024 (w m ²)	63
Tabela 24. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w największych miastach w Polsce oddanych do użytkowania w latach 2021–2024 (w m ²)	64
Tabela 25. Mediana cen za 1 m ² lokalu mieszkalnego sprzedanego w ramach transakcji rynkowych na rynku pierwotnym w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w zł)	64
Tabela 26. Mediana cen za 1 m ² lokalu mieszkalnego sprzedanego w ramach transakcji rynkowych na rynku wtórnym w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w zł)	65
Tabela 27. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę ogółem w latach 2021–2024	66
Tabela 28. Liczba usuniętych naruszeń przepisów uchwały o Parku Kulturowym Stare Miasto w latach 2021–2024	71
Tabela 29. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)	74
Tabela 30. Liczba szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez Miasto w latach 2021–2024	75
Tabela 31. Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu w latach 2021–2024 r., stan na 31 grudnia 2024	76
Tabela 32. Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2022–2024, stan na 31 grudnia 2024	77
Tabela 33. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w stosunku do demografii we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)	77
Tabela 34. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 10 największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w %)	78
Tabela 35. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych we Wrocławiu w relacji do demografii w latach 2021–2024 (w %)	78
Tabela 36. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Wrocław	79
Tabela 37. Struktura szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez Gminę Wrocław	80
Tabela 38. Liczba uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w 2024 r.	81
Tabela 39. Średnie wyniki (w %) egzaminu ósmoklasisty w roku 2024 (uwzględniono wyniki powyżej 10 zdających)	81
Tabela 40. Zdawalność egzaminu maturalnego we Wrocławiu na tle województwa dolnośląskiego i Polski – stan na wrzesień 2024 r.	82
Tabela 41. Wyniki matur na poziomie rozszerzonym w latach 2021–2024 (w %)	82
Tabela 42. Zdawalność matur w wybranych miastach na tle Polski i Dolnego Śląska – stan na wrzesień 2024 r.	82
Tabela 43. Doskonalenie zawodowe nauczycieli – finansowanie w latach 2021–2024 (w zł)	86
Tabela 44. Miejsce uczelni wrocławskich w rankingu szkół wyższych w latach 2021–2024	88
Tabela 45. Miejsce w rankingu CWUR wrocławskich szkół wyższych w latach 2021–2024	89

Tabela 46. Instytucje artystyczne i wystawiennicze oraz liczba widzów i odwiedzających w latach 2021–2024	95
Tabela 47. Liczba odbiorców zajęć w latach 2021–2024	97
Tabela 48. Liczba widzów imprez kulturalnych w latach 2021–2024	99
Tabela 49. Wysokość kwoty przekazanej na inicjatywy kulturalne organizacji pozarządowych w latach 2021–2024 (w zł)	104
Tabela 50. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2021–2024	109
Tabela 51. Wydatki na pomoc społeczną różnych szczebli administracyjnych w latach 2021–2024 (w zł)	111
Tabela 52. Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS w latach 2021–2024 (w zł)	111
Tabela 53. Liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej dziennej i całodobowej w 2024 r.	112
Tabela 54. Liczba dzieci przyjętych do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej prowadzonych przez samorząd Wrocławia w latach 2021–2024	114
Tabela 55. Rodzinna piecza zastępcza we Wrocławiu w latach 2021–2024	114
Tabela 56. Wydatki na świadczenia związane z utrzymaniem różnych form rodzinnej pieczy zastępczej we Wrocławiu w 2024 r. (w zł)	115
Tabela 57. Liczba rodzin i asystentów rodzin funkcjonujących w ramach wsparcia pomocy społecznej w latach 2021–2024	115
Tabela 58. Realizacja świadczeń rodzinnych dla obywateli Ukrainy w 2024 r.	116
Tabela 59. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu Gminy Wrocław w latach 2021–2024	117
Tabela 60. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu państwa w 2024 r.	118
Tabela 61. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne w latach 2021–2024	118
Tabela 62. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2021–2024	119
Tabela 63. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2021–2024	119
Tabela 64. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023	125
Tabela 65. Liczba par, które skorzystały z <i>Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego</i> w latach 2021–2024 (dane liczbowe według stanu z ostatniego dnia każdego roku realizacji zadania)	126
Tabela 66. Liczba wydarzeń, podczas których przeprowadzono szkolenia z udzielania pierwszej pomocy w latach 2021–2024	129
Tabela 67. Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w latach 2021–2024 według danych w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych na dzień 31 grudnia 2024 r.	130
Tabela 68. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2021–2024	132
Tabela 69. Wpływ z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2021–2024 (w zł)	132
Tabela 70. Liczba konsultacji społecznych w latach 2021–2024	137
Tabela 71. Liczba odwiedzin dla poszczególnych stron www w latach 2021–2024	138
Tabela 72. Liczba głosów i projektów w ramach w WBO w latach 2022–2024	138
Tabela 73. Zestawienie liczby konkursów ofert, złożonych ofert oraz zawartych umów z organizacjami pozarządowymi w latach 2021–2024	142
Tabela 74. Liczba zwycięskich projektów w ramach <i>Mikrograntów</i> w latach 2021–2024	143
Tabela 75. Liczba wydanych Wrocławskich Kart Seniora w latach 2021–2024	145
Tabela 76. Liczba obiektów sportowych funkcjonujących we Wrocławiu w 2024 r.	150
Tabela 77. Nakłady inwestycyjne na infrastrukturę sportową MCS w latach 2021–2024	151
Tabela 78. Liczba osób biorących udział w największych imprezach sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2021–2024	154
Tabela 79. Nakłady na programy GSP i MCS w latach 2021–2024 (w zł)	155
Tabela 80. Sportowcy i stypendyści w latach 2021–2024	155
Tabela 81. Liczba sal konferencyjnych w latach 2017 i 2021 w największych miastach Polski	162
Tabela 82. Liczba miejsc w salach konferencyjnych w latach 2017 i 2021 w największych miastach Polski	162
Tabela 83. Promocja miasta w mediach społecznościowych w 2024 r.	163
Tabela 84. Jakość powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2024 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska	170
Tabela 85. Liczba zlikwidowanych stałopalnych źródeł ciepła w ramach programów dotacyjnych prowadzonych przez Gminę Wrocław w latach 2014–2024	174
Tabela 86. Liczba kontroli oraz liczba i rodzaj sankcji stosowanych wobec sprawców wykroczeń dotyczących spalania odpadów i zakazanych paliw stałych w latach 2020–2024	175
Tabela 87. Powierzchnia terenów objętych bieżącą konserwacją w latach 2020–2024 (w ha)	176
Tabela 88. Zadania w zakresie placów zabaw, oświetlenia oraz urządzeń wodnych w latach 2020–2024	177
Tabela 89. Nasadzenia i ukwiecenia terenów zieleni miejskiej w latach 2020–2024	177
Tabela 90. Powierzchnia gruntów rolnych wyłączona z produkcji rolniczej w oparciu o ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych w latach 2020–2024 (w ha)	179
Tabela 91. Planowane dochody i wydatki związane z zarządzaniem zielenią we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w zł)	179
Tabela 92. Liczba płatnych miejsc postojowych oraz wydanych abonamentów w latach 2021–2024	190
Tabela 93. Liczba pojazdów ciężarowych, które otrzymały przepustki na wjazd do Wrocławia w latach 2011–2024	191
Tabela 94. Liczba wozokilometrów w komunikacji miejskiej i aglomeracyjnej w latach 2021–2024	198

Tabela 95. Sprzedaż biletów na liniach komunikacji miejskiej i aglomeracyjnej w latach 2021–2024	198
Tabela 96. Liczba Cargo we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w tonach)	205
Tabela 97. Liczba pojazdów z napędem alternatywnym w latach 2021–2024 we Wrocławiu	207
Tabela 98. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania gazem ziemnym w latach 2021–2024	207
Tabela 99. Pobór i uzdatnianie wody w MPWiK we Wrocławiu w latach 2021–2024 (tys. m ³)	211
Tabela 100. Liczba przepompowni ścieków i zlewni w latach 2021–2024	212
Tabela 101. Wolumen sprzedanej wody uzdatnionej i odebranych ścieków i nieczystości w latach 2021–2024 (w mln m ³)	212
Tabela 102. Odpady komunalne zebrane w ramach gminnego systemu w latach 2021–2024 (w Mg)	216
Tabela 103. Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)	216
Tabela 104. Ilość odpadów zebranych w PSZOK we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w Mg)	217
Tabela 105. Wielkość zasobu komunalnego w latach 2021–2024	224
Tabela 106. Wielkość zasobu komunalnego na dzień 31 grudnia 2024 r. w podziale na zasób zarządzany przez ZZK i WM	225
Tabela 107. Gospodarowanie wolnymi komunalnymi lokalami mieszkalnymi w latach 2021–2024	227
Tabela 108. Liczba lokali objętych umową najmu socjalnego w latach 2021–2024 (stan na koniec danego roku)	227
Tabela 109. Liczba wniosków o najem lokali mieszkalnych w latach 2021–2024	228
Tabela 110. Wysokość odzyskanego zadłużenia w wyniku zamiany lokali w latach 2021–2024 (w zł)	228
Tabela 111. Liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS (stan na koniec danego roku)	228
Tabela 112. Liczba lokali usługowych na wynajem w zasobie TBS (stan na koniec danego roku)	228
Tabela 113. Analiza nieruchomości sprzedanych w 2024 r.	231
Tabela 114. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w latach 2021–2024 z podziałem na przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (w mln zł)	232
Tabela 115. Dochód i liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w trybie bezprzetargowym i przetargowym w latach 2021–2024	234
Tabela 116. Średnia cena 1 m ² lokalu mieszkalnego według wyceny w latach 2021–2024 (w zł)	234
Tabela 117. Zestawienie średnich cen 1 m ² oraz liczby lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2024 r. w podziale na dzielnice	234
Tabela 118. Tabela. Średnia cena 1 m ² lokalu mieszkalnego uzyskana w przetargach w latach 2021–2024	235
Tabela 119. Dochód i liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych w latach 2021–2024	235
Tabela 120. Wpłata odszkodowań na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami zrealizowana w 2024 r.	237
Tabela 121. Postępowania administracyjne dotyczące odszkodowań na podstawie ustawy ZRID	238
Tabela 122. Umowy nabycia nieruchomości w trybie cywilnym	238
Tabela 123. Zestawienie liczby pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu oraz wykonanych kremacji w latach 2021–2024	239
Tabela 124. Zestawienie liczby miejsc na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu na koniec 2024 r.	239
Tabela 125. Liczba przestępstw w poszczególnych kategoriach we Wrocławiu w latach 2021–2024	242
Tabela 126. Liczba zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2021–2024	243
Tabela 127. Liczba ofiar zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2021–2024	243
Tabela 128. Liczba interwencji we Wrocławiu w latach 2021–2024	243
Tabela 129. Liczba pożarów we Wrocławiu w latach 2021–2024 sklasyfikowanych według wielkości	244
Tabela 130. Liczba pożarów według miejsca powstawania w latach 2021–2024 sklasyfikowanych według wielkości	244
Tabela 131. Liczba pożarów we Wrocławiu w latach 2021–2024 według przyczyny powstania	244
Tabela 132. Kategorie i liczba zgłoszeń interwencyjnych w latach 2021–2024	245
Tabela 133. Liczba wykroczeń z wybranych kategorii w latach 2021–2024	245
Tabela 134. Wydatkowane środki finansowe w latach 2021–2024	247
Tabela 135. Liczba zarejestrowanych zgromadzeń w latach 2021–2024	248
Tabela 136. Pozwolenia wydane na zajęcie terenu Rynku i okolic oraz pl. Wolności we Wrocławiu w latach 2021–2024	248
Tabela 137. Liczba wydanych zezwoleń oraz organizowanych imprez masowych w latach 2021–2024	249
Tabela 138. Uczestnictwo pracowników WBZ w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej w 2024 r.	250
Tabela 139. Kwalifikacja wojskowa w latach 2021–2024	251
Tabela 140. Liczba wydanych decyzji nakładających świadczenia na rzecz obrony w latach 2021–2024	251
Tabela 141. Liczba pojazdów usuniętych z dróg na podstawie ustawy Prawo o ruchu drogowym w latach 2021–2024	252
Tabela 142. Pojazdy przejęte na własność przez Gminę Wrocław na podstawie postanowienia o przepadku pojazdu (art. 130a) i z mocy prawa (art. 50a) przekazane do stacji demontażu pojazdów w latach 2021–2024	252
Tabela 143. Liczba przeprowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie ustalenia kosztów usunięcia i przechowywania pojazdów usuwanych z dróg na podstawie art. 130a nieodebranych przez właścicieli w latach 2021–2024	252
Tabela 144. Wydatki związane z usuwaniem pojazdów z dróg w latach 2021–2024	252
Tabela 145. Przychody związane z usuwaniem pojazdów z dróg w latach 2021–2024	253
Tabela 146. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w obecnej kadencji	271
Tabela 147. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w 2024 r.	271

Tabela 148. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w IX kadencji	272
Tabela 149. Uchwały według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich (w %)	275
Tabela 150. Akty prawne wydane w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2024 r. przez Radę Miejską Wrocławia	275
Tabela 151. Akty prawne wydane przez Prezydenta w VIII kadencji (2018–2024)	276
Tabela 152. Zestawienie aktów prawnych organu wykonawczego miasta wydanych od 27 maja 1990 r. do końca 2024 r. według kadencji	276
Tabela 153. Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako organu wykonawczego wydane w 2024 r. według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich	277
Tabela 154. Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako kierownika Urzędu w podziale tematycznym – porównanie lat 2021–2024 w ujęciu procentowym	277
Tabela 155. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2024 w ujęciu przedmiotowym	278
Tabela 156. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2024 w ujęciu podmiotowym	279

Spis wykresów

Wykres 1. Dochody i wydatki Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	23
Wykres 2. Dochody Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2021–2024 (w zł)	24
Wykres 3. Struktura dochodów Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	24
Wykres 4. Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	25
Wykres 5. Wydatki Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2021–2024 (w zł)	25
Wykres 6. Struktura wydatków Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	26
Wykres 7. Struktura wydatków majątkowych Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	26
Wykres 8. Nakłady inwestycyjne Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	27
Wykres 9. Udział Wrocławia w PIT w latach 2021–2024 (w zł)	27
Wykres 10. Dochody Wrocławia z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2021–2024 (w zł)	28
Wykres 11. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2021–2024 (w %)	28
Wykres 12. Zadłużenie ogółem Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	32
Wykres 13. Koszt obsługi zadłużenia Wrocławia w latach 2021–2024 (w zł)	32
Wykres 14. Liczba wniosków skierowanych do UMW i CUI w latach 2021–2024	38
Wykres 15. Liczba zgłoszeń w sprawach konsumenckich w latach 2021–2024	39
Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w sektorze przedsiębiorstw w latach 2021–2024 (w zł)	45
Wykres 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w wybranych miastach Polski w latach 2021–2024 (w zł)	46
Wykres 18. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2024 r. (w m ²)	48
Wykres 19. Podaż nowej powierzchni biurowej we Wrocławiu w latach 2012–2024 (w m ²)	49
Wykres 20. Podaż powierzchni handlowej w miastach regionalnych w 2024 r. (w m ²)	49
Wykres 21. Powierzchnia miasta pokryta obowiązującymi mpzp w grupie 10 największych miast w Polsce w 2023 r. (w %)	58
Wykres 22. Liczba mieszkań ogółem w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023	59
Wykres 23. Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców w grupie 6 największych miast w Polsce w latach 2020–2023	60
Wykres 24. Zmiana średnich cen transakcyjnych działek budowlanych w największych miastach w Polsce w latach 2021–2024 (w %)	65
Wykres 25. Decyzje udzielające pozwoleń na budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne w latach 2021–2024	66
Wykres 26. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 10 największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w %)	78
Wykres 27. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na kulturę w Gminie Wrocław w latach 2015–2024 (w zł)	93
Wykres 28. Profil działalności instytucji kultury prowadzonych przez samorząd Wrocławia w 2024 r. (w %)	94
Wykres 29. Grupy odbiorców, do których instytucje kultury w 2024 r. kierowały swoją ofertę (w %)	95
Wykres 30. Liczba czytelników MBP w latach 2021–2024	101
Wykres 31. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w największych miastach Polski w latach 2018–2023	108
Wykres 32. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu w latach 2018–2024	110
Wykres 33. Odsetek mieszkańców Wrocławia korzystających z pomocy społecznej w latach 2021–2024 (w %)	110
Wykres 34. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2021–2024	117
Wykres 35. Liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2021–2024	121
Wykres 36. Liczba osób korzystających z programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej, promocji zdrowia, profilaktyki chorób i uzależnień oraz zdrowia psychicznego	124
Wykres 37. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023	125
Wykres 38. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w największych miastach w Polsce w latach 2020–2023 (w %)	130
Wykres 39. Liczba oddanych głosów z podziałem na poszczególne typy projektów w WBO w latach 2022–2024	139
Wykres 40. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych i płci w WBO 2024	139
Wykres 41. Podział i liczba projektów wybranych do realizacji w danych kategoriach w WBO 2024	140
Wykres 42. Liczba organizacji pozarządowych we Wrocławiu w latach 2021–2024	140
Wykres 43. Umowy zawarte z organizacjami pozarządowymi na zadania realizowane w 2024 r. (w %)	141
Wykres 44. Liczba UTW dofinansowanych przez Gminę Wrocław prowadzących zajęcia w latach 2012–2024	146
Wykres 45. Liczba słuchaczy UTW dofinansowanych przez Gminę Wrocław w latach 2012–2024	146
Wykres 46. Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2021–2024	151
Wykres 47. Kwota przeznaczona na kulturę fizyczną w latach 2021–2024 (w zł)	156
Wykres 48. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2021–2024 (stan na 31 lipca 2024 r.)	159
Wykres 49. Liczba osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu w latach 2019–2024	159
Wykres 50. Porównanie jakości powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2024. Liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 w poszczególnych miastach	169

Wykres 51. Łączna liczba złożonych wniosków w latach 2014–2024	172
Wykres 52. Łączna liczba podpisanych umów dotacyjnych w latach 2014–2024	172
Wykres 53. Łączne środki wydatkowane na programy dotacyjne KAWKA i KAWKAplus na wymianę ogrzewania w latach 2014–2024	173
Wykres 54. Rodzaj likwidowanych źródeł stałopalnych w 2024 r. (w %)	173
Wykres 55. Założenia do <i>Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035</i> ; zapotrzebowanie na ciepło według grup odbiorców – roczne zużycie ciepła wyrażone jako roczne zapotrzebowanie u odbiorców (TJ)	181
Wykres 56. Założenia do <i>Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035</i> ; sposób pokrycia zapotrzebowania na moc cieplną we Wrocławiu (w %)	181
Wykres 57. Długość tras rowerowych we Wrocławiu w latach 2014–2024 (w km)	193
Wykres 58. Liczba aktywnych uczestników kampanii <i>Rowerowy Maj</i> w latach 2016–2024	194
Wykres 59. Tramwaje MPK – liczba pociągokilometrów w latach 2021–2024	195
Wykres 60. Autobusy MPK – liczba wozokilometrów w latach 2021–2024	196
Wykres 61. Sprzedaż biletów wrocławskiej komunikacji miejskiej w latach 2021–2024	197
Wykres 62. Wymiana pasażerska na Dworcu Głównym we Wrocławiu w latach 2019–2023	204
Wykres 63. Całkowity ruch pasażerski we Wrocławiu w latach 2016–2024	205
Wykres 64. Straty wody w sieci wodociągowej notowane przez MPWiK w latach 2012–2024 (w %)	215
Wykres 65. Powierzchnia nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2024 r. (w %)	231
Wykres 66. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w latach 2021–2024 (w zł)	232
Wykres 67. Średnia cena 1 m ² nieruchomości gminnych w podziale na przeznaczenie w latach 2021–2024 (w zł)	233

Spis rysunków

Rysunek 1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego we Wrocławiu w 2024 r.	57
Rysunek 2. Gęstość zaludnienia na osiedlach wrocławskich w latach 2010, 2015, 2020, 2023	137
Rysunek 3. Schemat przebiegu tras Wrocławskich Linii Turystycznych	161
Rysunek 4. Dostępność dla mieszkańców Wrocławia do istniejących terenów zieleni	175
Rysunek 5. Mapa Śródmiejskiej Strefy Płatnego Parkowania oraz Strefy Płatnego Parkowania	189
Rysunek 6. Wrocławski system P&R – lokalizacje parkingów	191
Rysunek 7. Wizualizacja trasy autobusowo-tramwajowej na osiedle Swojczyce w rejonie parkingu P&R	200
Rysunek 8. Wizualizacja węzła przesiadkowego Dubois – Drobnera	201
Rysunek 9. Projektowana trasa tramwajowa na osiedle Maślice wraz z parkingiem P&R	201
Rysunek 10. Przebieg trasy tramwajowej Borowska Szpital	202
Rysunek 11. Projekt buspasa na istniejącym torowisku w ul. Bardzkiej między ul. Piękną a al. Armii Krajowej	203
Rysunek 12. Plakat z kampanii informacyjnej dotyczącej honorowania URBANCARD na kolei	203
Rysunek 13. Delimitacje WrOM – różne warianty i instytucje	257
Rysunek 14. Granice Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego – perspektywa finansowa UE 2014–2020 i 2021–2027	260

